පුරවැසි අධ්‍යාපනය

11 ශ්‍රේණිය

අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව

සියලු ම පෙළපොත් ඉලෙක්ට්‍රොනික් මාධ්‍යයෙන් ලබා ගැනීමට
www.edupub.gov.lk වෙබ් අඩවියට පිවිසෙන්න.

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2015
දෙවන මුද්‍රණය - 2016
තෙවන මුද්‍රණය - 2017
සිවුවන මුද්‍රණය - 2018
පස්වන මුද්‍රණය - 2019
හයවන මුද්‍රණය - 2020

සියලු හිමිකම් ඇවිරිණි.

ISBN 978-955-25-0416-7

අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව විසින්
පානළුව, පාදුක්ක පිහිටි රජයේ මුද්‍රණ නීතිගත සංස්ථාවේ
මුද්‍රණය කරවා ප්‍රකාශයට පත්කරන ලදි.

Published by: Educational Publications Department
Printed by: State Printing Corporation, Panaluwa, Padukka.

ශ්‍රී ලංකා ජාතික ගීය

ශ්‍රී ලංකා මාතා
අප ශ්‍රී ලංකා, නමෝ නමෝ නමෝ නමෝ මාතා
සුන්දර සිරිබරිනී, සුරැඳි අති සෝබමාන ලංකා
ධාන්‍ය ධනය නෙක මල් පලතුරු පිරි ජය භූමිය රම්‍යා
අපහට සැප සිරි සෙත සදනා ජීවනයේ මාතා
පිළිගනු මැන අප භක්ති පූජා
නමෝ නමෝ මාතා
අප ශ්‍රී ලංකා, නමෝ නමෝ නමෝ නමෝ මාතා
ඔබ වේ අප විද්‍යා ඔබ ම ය අප සත්‍යා
ඔබ වේ අප ශක්ති - අප හද තුළ භක්ති
ඔබ අප ආලෝකේ - අපගේ අනුප්‍රාණේ
ඔබ අප ජීවන වේ - අප මුක්තිය ඔබ වේ
නව ජීවන දෙමිනේ නිතින අප පුබුදු කරන් මාතා
ඥාන වීර්ය වඩවමින රැගෙන යනු මැන ජය භූමි කරා
එක මවකගෙ දරු කැල බැවිනා
යමු යමු වී නොපමා
ප්‍රේම වඩා සැම භේද දුරැර ද නමෝ නමෝ මාතා
අප ශ්‍රී ලංකා, නමෝ නමෝ නමෝ නමෝ මාතා

අපි වෙමු එක මවකගෙ දරුවෝ
එක නිවසෙහි වෙසෙනා
එක පාටැති එක රුධිරය වේ
අප කය තුළ දුවනා

එබැවිනි අපි වෙමු සොයුරු සොයුරියෝ
එක ලෙස එහි වැඩෙනා
ජීවත් වන අප මෙම නිවසේ
සොඳින සිටිය යුතු වේ

සැමට ම මෙත් කරුණා ගුණෙනී
වෙළී සමගි දමිනී
රන් මිණි මුතු නො ව එය ම ය සැපතා
කිසි කල නොම දිරනා

ආනන්ද සමරකෝන්

පෙරවදන

දියුණුවේ හිණිපෙත කරා ගමන් කරනා වත්මන් ලොවට, නිතැතින්ම අවැසි වනුයේ වඩාත් නව්‍ය වූ අධ්‍යාපන ක්‍රමයකි. එමඟින් නිර්මාණය කළ යුත්තේ මනුගුණදම් සපිරුණු හා කුසලතාවලින් යුක්ත දරුපරපුරකි. එකී උත්තුංග මෙහෙවරට ජව බලය සපයමින්, විශ්වීය අභියෝග සඳහා දිරියෙන් මුහුණ දිය හැකි සිසු පරපුරක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා සහාය වීම අපගේ පරම වගකීම වන්නේ ය. ඉගෙනුම් ආධාරක සම්පාදන කාර්යය වෙනුවෙන් සක්‍රීය ලෙස මැදිහත් වෙමින් අප දෙපාර්තමේන්තුව ඒ වෙනුවෙන් දායකත්වය ලබා දෙන්නේ ජාතියේ දරුදැරියන්ගේ නැණ පහන් දල්වාලීමේ උතුම් අදිටනෙනි.

පෙළපොත විටෙක දැනුම් කෝෂ්ඨාගාරයකි. එය තවත් විටෙක අප වින්දනාත්මක ලොවකට ද කැඳවාගෙන යයි. එසේම මේ පෙළපොත් අපගේ තර්ක බුද්ධිය වඩවාලන්නේ අනේකවිධ කුසලතා පුබුදු කරවාගන්නට ද සුවිසල් එළි දහරක් වෙමිනි. විදුබිමෙන් සමුගත් දිනක වුව අපරිමිත ආදරයෙන් ස්මරණය කළ හැකි මතක, පෙළපොත් පිටු අතර දැවටී ඔබ සමඟින් අත්වැල් බැඳ එනු නොඅනුමාන ය. මේ පෙළපොත සමඟම තව තවත් දැනුම් අවකාශ පිරි ඉසව් වෙත නිති පියමනිමින් පරිපූර්ණත්වය අත් කරගැනුමට ඔබ සැම නිරතුරුව ඇප කැප විය යුතු ය.

නිදහස් අධ්‍යාපනයේ මහානර්ඝ ත්‍යාගයක් සේ මේ පුස්තකය ඔබ දෝතට පිරිනැමේ. පෙළපොත් වෙනුවෙන් රජය වැය කර ඇති සුවිසල් ධනස්කන්ධයට අර්ථසම්පන්න අගයක් ලබා දිය හැක්කේ ඔබට පමණි. මෙම පාඨ්‍ය ග්‍රන්ථය මනාව පරිශීලනය කරමින් නැණ ගුණ පිරි පුරවැසියන් වී අනාගත ලොව ඒකාලෝක කරන්නට දැයේ සියලු දූ දරුවන් වෙත දිරිය සවිය ලැබේවායි හදවතින් සුබ පතමි.

පෙළපොත් සම්පාදන කාර්යය වෙනුවෙන් අප්‍රමාණ වූ සම්පත්දායකත්වයක් සැපයූ ලේඛක, සංස්කාරක හා ඇගයුම් මණ්ඩල සාමාජික පිරිවරටත් අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුවේ කාර්ය මණ්ඩලයේ සැමටත් මාගේ හදපිරි ප්‍රණාමය පුදකරමි.

පී. එන්. අයිලප්පෙරුම
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන කොමසාරිස් ජනරාල්
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව
ඉසුරුපාය
බත්තරමුල්ල
2020.06.26

නියාමනය හා අධීක්ෂණය

පී. එන්. අයිලප්පෙරුම - අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන කොමසාරිස් ජනරාල්
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව

මෙහෙයවීම

ඩබ්ලිව්. ඒ. නිර්මලා පියසීලි - අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන කොමසාරිස් (සංවර්ධන)
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව

සම්බන්ධීකරණය

ඩබ්ලිව්. ඒ. එන්. දර්ශි රණසිංහ - සහකාර කොමසාරිස්
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව

එච්.එම්. පියුමි අනුපමා - සහකාර කොමසාරිස් (2020 මුද්‍රණය)
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව

ලේඛක මණ්ඩලය

ආචාර්ය ඩබ්. එම්. ශාමින්ද වනසිංහ - ජ්‍යෝෂ්ඨ කථිකාචාර්ය,
ශ්‍රී ලංකා විවෘත විශ්වවිද්‍යාලය, නාවල

එම්. කේ. කිංස්ලි ප්‍රියන්ත - කථිකාචාර්ය,
රුහුණ ජාතික අධ්‍යාපන විද්‍යා පීඨය, වලහන්දූව

එච්. අරුණ ඉන්ද්‍රසේන - ගුරු උපදේශක,
කලාප අධ්‍යාපන කාර්යාලය, බලංගොඩ

සී. එස්. ජයසිංහ - ගුරු මධ්‍යස්ථාන කළමනාකරු (විශ්‍රාමික),
හොරණ

කේ. ඒ. නිලන්ත පුෂ්පකුමාර - ගුරු සේවය,
වප/හො/පොලේගොඩ මහා විද්‍යාලය

සංස්කරණය

මහාචාර්ය ප්‍රේමකුමාර ද සිල්වා - සමාජ විද්‍යා අංශය,
කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලය

ධම්ම දිසානායක - ජ්‍යෝෂ්ඨ කථිකාචාර්ය,
දේශපාලන විද්‍යාව හා රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති
අධ්‍යයන අංශය, කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලය

නීතිඥ වසන්තා සෙනෙවිරත්න - ජ්‍යෝෂ්ඨ කථිකාචාර්ය,
පොදු හා අන්තර්ජාතික නීති අධ්‍යනාංශය,
කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලය

ඒ. එල්. එස්. අබේවික්‍රම - ජ්‍යෝෂ්ඨ කථිකාචාර්ය,
ජාතික අධ්‍යාපන ආයතනය, මහරගම

ඩබ්. ඒ. එන්. දර්ශි රණසිංහ - සහකාර කොමසාරිස්
අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව

සෝදුපත් කියවීම

කේ. ජී. සෙනරත් ඉන්ද්‍රානි - නියෝජ්‍ය විදුහල්පති,
කෑගලු බා. මහ විද්‍යාලය, කෑගල්ල

භාෂා සංස්කරණය

මහාචාර්ය නිමල් මල්ලවආරච්චි	- අංශාධිපති, සිංහල අධ්‍යයන අංශය, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය
රංජිත් ඉලුප්පිටිය	- නියෝජ්‍ය කොමසාරිස්, අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව

පිට කවරය සැකසීම

ඊ. ඒ. ගයාන් කුමාර ඒකනායක	- අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව

අවසාන ඇගයීම

රෝස් විජේසේකර	- ජ්‍යෙෂ්ඨ කථිකාචාරිනී, නීතීඥ, පොදු හා අන්තර්ජාතික නීති අධ්‍යයනාංශය, නීති පීඨය, කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලය

පරිගණක සහාය, පිටු සැකසුම

කේ. එම්. ඒ. ඩී. ආර්. වික්‍රමසිංහ	- අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව
ඩී. එල්. අමිඳු බුද්ධික	- අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව

පටුන

1. නීතිය හා යුක්තිය — 1 - 23

2. ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තර — 24 - 44

3. මානව හිමිකම් හා යුතුකම් — 45 - 81

4. පාරිසරික ගැටලු හා තිරසර සංවර්ධනය — 82 - 120

5. ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා — 121 - 152

පිවිසෙන්න නිදහසේ සතුටින් දැනුම සොයා.. ට... www.e-thaksalawa.moe.gov.lk

The National e-learning Portal for the General Education

01
නීතිය හා යුක්තිය

හැඳින්වීම

සමාජයේ යහපැවැත්ම ආරක්ෂා කර ගැනීම පුරවැසියන් වන අප සැමගේ වගකීම වේ. නීතිය නොදන්න සිටීම නිදහසට කාරණයක් නොවන්නේ ය යන මූලධර්මයට අනුව සැම දෙනා ම නීතිය පිළිබඳව අවබෝධයක් ලබා තිබීමේ අවශ්‍යතාව පැහැදිලි වේ. මෙම පරිච්ඡේදය මඟින් අපේක්ෂා කරනුයේ නීතිය පිළිබඳ මූලික අවබෝධයක් ලබා දීමයි. ඒ සඳහා නීතිය හා යුක්තිය, විවිධ නීති වර්ග, අධිකරණ පද්ධති, ආරවුල් විසඳීමේ ක්‍රම හා නීතියේ ආධිපත්‍යය යන කරුණු සාකච්ඡාවට ලක් කරනු ලැබේ.

නීතිය නිර්වචනය කිරීම හා හැඳින්වීම

නීතිය (Law) යනු යම් රටක් හෝ ප්‍රජාවක් හෝ විධිමත් මිනිස් හැසිරීම් හා ක්‍රියාකාරකම් පාලනය කිරීම හා සමාජ යහපැවැත්ම උදෙසා අනුගමනය කළ යුතු බවට පනවනු ලබන රීති පද්ධතියක් ලෙස සරලව විග්‍රහ කළ හැකි ය. විවිධ චින්තකයින් විසින් 'නීතිය' විවිධාකාරයෙන් අර්ථකථනය කරනු ලැබීමට උත්සුක වූ අයුරු දැකිය හැකි ය.

ඒ අතුරින් ග්‍රීන් හා ජෝන් ඔස්ටින් දක්වා ඇති නිර්වචන පහත දැක්වේ.

"නීතිය යනු රාජ්‍යය විසින් ක්‍රියාවට නංවනු ලබන අයිතිවාසිකම් සහ බැඳීම් පිළිබඳ පද්ධතියකි."
- ටී.එච්. ග්‍රීන් (**T.H. Green**) -

"නීතිය යනු පරමාධිපත්‍ය දේශපාලන අධිකාරියක් විසින් නිකුත් කරනු ලබන ආඥාවක් වන අතර එය කඩ කිරීම දඬුවමට හේතු වේ."
-ජෝන් ඔස්ටින් (**John Austin**) -

සැම සමාජයක් ම නීතියට අනුව පාලනය කළ යුතු වේ. නීතියට ගරු කිරීම හා අවනත වීම පුරවැසියන්ගේ වගකීමයි. නීතියේ ආධිපත්‍යය ක්‍රියාත්මක වන සමාජයක යුක්තිය, සාමය හා සුරක්ෂිතභාවය යන ලක්ෂණ දක්නට ලැබේ. නීතියේ ප්‍රධාන පරමාර්ථය වන්නේ මහජනතාවගේ ජීවිත, අයිතිවාසිකම් හා දේපළ ආරක්ෂා වන අයුරින් මානව හැසිරීම් පාලනය කිරීම තුළින් යුක්තිය ඇති කිරීමයි.

නීතිය හා බැඳුණු අනෙක් සංකල්පය වන්නේ යුක්තියයි. යුක්තිය යන්න සාධාරණ හැසිරීම හෝ සැලකුම හෝ ලෙස කෙටියෙන් විග්‍රහ කළ හැකි ය. අපක්ෂපාතීව සියලු ම පාර්ශ්වවලට මැනවින් සවන් දී නීතිය ක්‍රියාවට නැංවීම මඟින් යුක්තිය ඉටු වේ.

නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම යුක්ති සහගතව හා සර්ව සාධාරණව සිදුවිය යුතු වේ. කිසියම් රටක නීතිය මැනවින් ක්‍රියාත්මක වන විටෙක සමාජය නීතිගරුක වන අතර ජනතාව තුළ නීතිය කෙරෙහි විශ්වාසය තහවුරු වීමක් ද සිදු වේ. එමඟින් යුක්තිගරුක සාධාරණ සමාජයක් බිහි වේ.

යුක්තිය ඇති කිරීම පිළිබඳ ව පහත සඳහන් කරුණු ඉතා වැදගත් වේ.

- තමාට ඉදිරිපත්ව ඇති චෝදනා පිළිබඳව දැන ගැනීමට ඇති අයිතිය
- තමා වෙනුවෙන් අධිකරණය ඉදිරියේ තමා ම පෙනී සිටීමට හෝ නීතිඥයකු මඟින් කරුණු කීමට ඇති අයිතිය
- සාධාරණ හා අපක්ෂපාතී විනිශ්චයක් ලබා ගැනීමට තිබෙන අයිතිය

නීතියේ ගුණාංග

සියලු දෙනා නීතිය ඉදිරියේ සමාන විය යුතු අතර නීතියේ රැකවරණය සඳහා අයිතිවාසිකම් ලබති. දියුණු නීති පද්ධති තිබෙන ශිෂ්ට සම්පන්න සමාජවල පවතින අත්‍යවශ්‍ය ගුණාංග කිහිපයක් අපට හඳුනාගත හැකි ය.

- අධිකාරි බලය පදනම් කරගෙන රාජ්‍ය විසින් ම පනවන්නක් වීම
- මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් හා චර්යා පාලනය කිරීමේ අරමුණින් පනවන්නක් වීම
- යුක්ති සහගත හා සාධාරණ විය යුතු වීම
- පොදු සමාජ යහපත අරමුණු කොට ගෙන පැනවිය යුතු වීම
- වෙනස් වන සමාජ අවශ්‍යතා අනුව වෙනස් වීම
- නිරවුල්ව හා පැහැදිලිව දැක්විය යුතු වීම
- නීති කඩ කිරීම දඬුවම් ලැබිය හැකි වරදක් වීම

නීතියේ මූලාශ්‍රය

නීතිය ආරම්භ වීමට බලපාන සාධක හෝ නීතිය පිළිබඳ තොරතුරු සපයා ගත හැකි ආකාර නීතියේ මූලාශ්‍රය ලෙස සඳහන් කළ හැකි ය. එවැනි මූලාශ්‍රය කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

1. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව	-	රාජ්‍යයක උත්තරීතර නීතිය වන්නේ එම රටෙහි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවයි.
2. විවිධ අණ පනත්	-	පාර්ලිමේන්තුව මගින් සම්මත කරනු ලබන විවිධ අණ පනත් නීති මූලාශ්‍රය ලෙස යොදා ගැනේ.
3. අධිකරණ තීන්දු	-	ඉහළ අධිකරණ විසින් දෙන ලද නඩු තීන්දු පසුකාලීන නඩු තීන්දු සඳහා භාවිත කෙරේ.
4. නීති විශාරදයන්ගේ මත හා විද්‍යාත්මක සිද්ධාන්ත	-	නීති විශාරදයන් විසින් පවතින නීතිය අධ්‍යයනය කරමින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන විවිධ අදහස්, නීති විද්‍යාත්මක සිද්ධාන්ත ලෙස සැලකේ.
5. සිරිත්විරිත්	-	සමාජය පිළිගත් මැනවින් ස්ථාපිතව පවතින විවිධ සිරිත්විරිත්, චාරිත්‍රානුකූල නීතිය ලෙස හැඳින් වේ.
6. ආගම	-	විවිධ ආගම් පදනම් කරගෙන නීති සකස් වී තිබේ. මුස්ලිම් නීතිය, විහාර හා දේවාලගම් පිළිබඳ නීතිය ආදිය උදාහරණ වේ.

නීති වර්ග

නීතිය ක්‍රියාත්මක වන ආකාරය අනුව දේශීය නීතිය හා අන්තර්ජාතික නීතිය වශයෙන් කොටස් දෙකකට බෙදිය හැකි ය.

දේශීය නීතිය (Domestic Law)

යම් රටක් විසින් තම දේශ සීමාව තුළ බල පැවැත්වෙන පරිදි පනවනු ලබන හා ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන නීතිය දේශීය නීතිය වේ. රටේ අවශ්‍යතාව අනුව නීති පනවන බැවින් දේශීය නීතිය රටකින් රටකට වෙනස් වේ. දේශීය නීතිය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා නීතිය, අපරාධ නීතිය හා සිවිල් නීතිය වශයෙන් වෙන්කොට හඳුනාගත හැකි ය. පහත වගුවෙන් එය පැහැදිලි කර ඇත.

අපරාධ නීතිය හා සිවිල් නීතිය අතර ඇති ප්‍රධාන වෙනස්කම් කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

අපරාධ නීතිය	සිවිල් නීතිය
• යම් පුද්ගලයකු වෙනත් පුද්ගලයකුගේ ජීවිතයට හෝ දේපළවලට හානි සිදු කළ විට අපරාධ නීතිය ක්‍රියාත්මක වේ.	• පුද්ගලික පාර්ශ්ව අතර ඇතිවන ආරවුල් නිරාකරණය සඳහා වූ නීතියයි.
• අපරාධ නීතියේ විවිධ ශාඛා දක්නට නොලැබේ. එහෙත් බරපතළ අපරාධ සහ සුළු අපරාධ වශයෙන් වර්ග කෙරේ.	• සිවිල් නීතියේ විවිධ ශාඛා දක්නට ලැබේ. උදා:- ගිවිසුම් නීතිය, ව්‍යාපාර නීතිය, පවුල් නීතිය
• අපරාධ සම්බන්ධ විශේෂ දඬුවම් පනවනු ලබයි. උදා:- දේපළ රාජ සන්තක කිරීම, මරණ දඬුවම, සිරගත කිරීම.	• සිවිල් වැරදි සම්බන්ධව වන්දි ගෙවීම, දඩ ගැසීම වැනි දඬුවම් පැනවීම.
• අපරාධ සම්බන්ධව 1979 අපරාධ නඩු විධාන සංග්‍රහය සහ 1833 දණ්ඩ නීති සංග්‍රහය ප්‍රධාන වේ.	• සිවිල් නීතිය සම්බන්ධ සිවිල් නඩු විධාන සංග්‍රහය ප්‍රධාන වේ.
• අපරාධ නීතියේ දී දඬුවම් පැමිණවීමට සහ පුනරුත්ථාපනය කිරීමට ප්‍රමුඛතාව දක්වයි.	• සිවිල් නීතියේ දී හානි පූරණයට හා යථා තත්ත්වයට පත් කිරීමට ප්‍රමුඛතාව දක්වනු ලැබේ.
• අපරාධ නීතිය යටතේ පොලිසිය හෝ නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව හෝ පැමිණිල්ල ඉදිරිපත් කරයි.	• සිවිල් නඩුවක දී ආරවුලට සම්බන්ධ පෞද්ගලික පාර්ශ්ව පැමිණිල්ල ඉදිරිපත් කරයි.

අපරාධ නීතියට අනුව රාජ්‍ය විරෝධී ක්‍රියා, මහජන සාමය කඩ වීමට බලපාන ක්‍රියා, මරණය සිදු කිරීම, මරණය සිදුවිය හැකි අන්දමේ ශාරීරික පීඩා ඇති කිරීම, තුවාල කිරීම, ලිංගික අපරාධ, ස්ත්‍රී දූෂණය, පොදු දේපළවලට හානි කිරීම, දේපළ සොරකම් කිරීම, කොල්ල කෑම, සොරබඩු ළඟ තබා ගැනීම, මත්ද්‍රව්‍ය ළඟ තබා ගැනීම හා අලෙවිය ආදිය දඬුවම් ලැබිය හැකි බරපතළ වැරදි ලෙස සැලකේ.

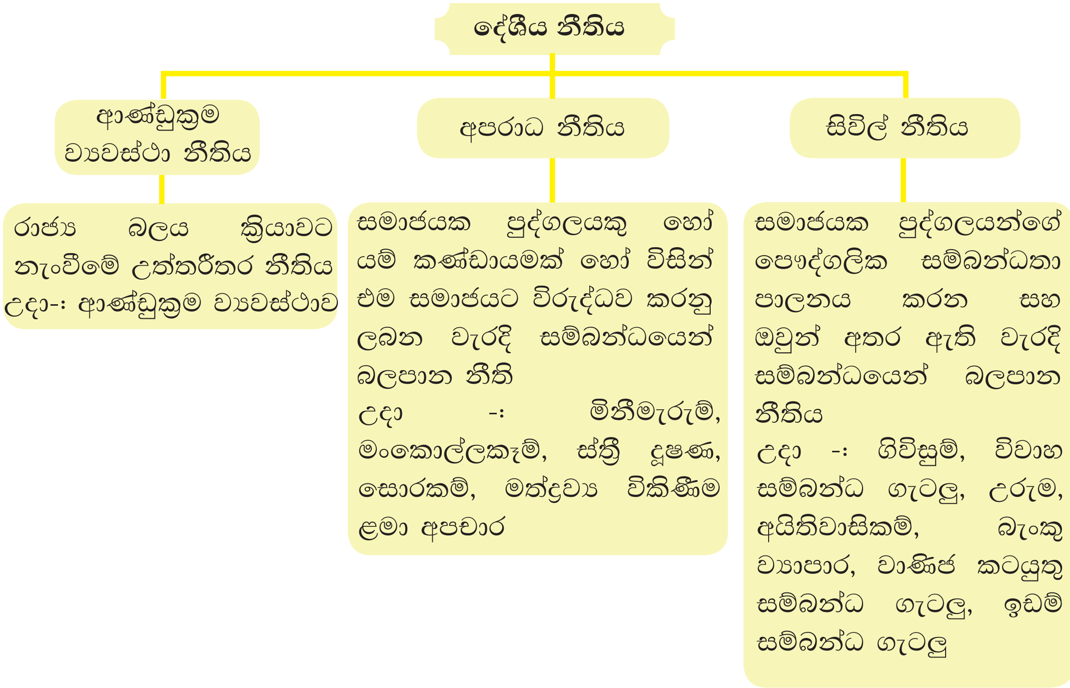

1.1 රූප සටහන - දේශීය නීතියේ ප්‍රභේද

අන්තර්ජාතික නීතිය (International Law)

රටවල් අතර සම්බන්ධතා, රාජ්‍යයන් හා අන්තර්ජාතික සංවිධාන මෙන් ම ඇතැම් අවස්ථාවල දී රාජ්‍ය නොවන ක්‍රියාකාරීන් හා පුද්ගලයන් ද පාලනය කරනු ලබන නීතිය අන්තර්ජාතික නීතිය ලෙස ස්ටාර්ක් දක්වා තිබේ. එක් රටක් වෙනත් රටවල් සමඟ පවත්වන සම්බන්ධතා අන්තර්ජාතික නීතිය මඟින් පාලනය වේ. වර්තමානය වන විට අන්තර්ජාතික නීතිය ඇසුරෙන් පැන නැගුණ නීති ශාඛා රැසක් පවතී. නිදසුන් ලෙස අන්තර්ජාතික මානව හිමිකම් නීතිය, පරිසර නීතිය, ආයෝජන නීතිය, සාගර නීතිය දැක්විය හැකි ය. අන්තර්ජාතික යුක්ති අධිකරණය හා අන්තර්ජාතික අපරාධ අධිකරණය මෙබඳු අන්තර්ජාතික නීති බලාත්මක කිරීමේ වැදගත් කාර්යයක් ඉටු කරයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන නීති පද්ධතිය

ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන පොදු නීතිය වන්නේ රෝම ලන්දේසි නීතියයි. මීට අමතරව වෙනත් විශේෂ නීති වර්ග කිහිපයක් ද ශ්‍රී ලංකාව තුළ ක්‍රියාත්මක වේ.

1. උඩරට නීතිය (Kandyan Law)

අතීත ශ්‍රී ලංකාවේ උඩරට රාජධානියේ ක්‍රියාත්මක වූ නීතිය උඩරට නීතිය නම් වේ. ඉංග්‍රීසි යුගයේ දී මෙම නීතිය උඩරට ප්‍රදේශයෙහි ජීවත් වූ සිංහලයන්ට පමණක් සීමා විය. වර්තමානයේ දී ද උඩරට සිංහලයන්ගේ විවාහය, දික්කසාදය, දේපළ උරුමය වැනි

කරුණු උඩරට නීතිය මඟින් පාලනය වේ. අවශ්‍ය නම් උඩරට සිංහලයන්ට මෙම විශේෂ නීතිය මඟින් නොව රටේ අන් සැමට බලපාන පොදු නීතිය අනුව පාලනය වීම තෝරා ගත හැකි ය.

2. තේසවලාමේ නීතිය (Thesawalamai Law)

තේසවලාමේ යන්නෙහි අර්ථය "භූමියේ චාරිත්‍රය'' යන්නයි. උතුරු පළාතේ පදිංචි දෙමළ වැසියන්ගේ චාරිත්‍ර මත මෙම නීතිය ආරම්භ වී තිබේ. 1706 දී මෙම චාරිත්‍ර එකතු කොට නීති පද්ධතියක් ලෙස පිළියෙල කරන ලදි. වර්තමානයේ මෙම නීතිය උතුරු පළාතේ පදිංචි දෙමළ වැසියන්ට සීමා වී තිබේ. මෙම නීතිය මඟින් ඔවුන්ගේ උරුම අයිතිවාසිකම්, දේපළ පිළිබඳ කරුණු පාලනය වේ.

3. මුස්ලිම් නීතිය (Muslim Law)

ඉස්ලාම් ධර්මය අදහන ඕනෑ ම අයකුට මුස්ලිම් නීතිය අදාළ වේ. මෙම නීතියේ මූලාශ්‍රය ලෙස අල්-කුර් ආනය, අල්-හදීස්/සුන්නාස්, ඉජ්මා හා කියාස් වැනි ලේඛන සැලකේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන්නේ 1806 දී සකස් කළ මොහොමදියානු නීති සංග්‍රහයයි. උදා:- මුස්ලිම් විවාහ හා දික්කසාද, උරුම අයිතිවාසිකම්, නඩත්තු වැනි කරුණු මෙම නීතියට අදාළ වේ. 1929 දී මුස්ලිම් නීතියට අනුව නඩු විසඳීම සඳහා පළමු වරට කාති උසාවි පිහිටුවන ලදි.

රාජ්‍යයක වගකීම වන්නේ රට තුළ නීතිය හා සාමය පවත්වා ගනිමින් යහපත් සමාජයක් ගොඩනැංවීමයි. ඒ සඳහා රට තුළ ඇතිවන විවිධ අර්බුද, ගැටලු හා නීතිය කඩ කිරීම්වල දී දේශීය නීතියට අනුව කටයුතු කිරීම අවශ්‍ය ය. එමෙන් ම වෙනත් රාජ්‍යයන් සමඟ කටයුතු කිරීමේ දී අන්තර්ජාතික නීතියට අනුව ක්‍රියාකරමින් තම රටට ගෞරවනීය තත්ත්වයක් ඇති කර දීම වැදගත් වේ.

ක්‍රියාකාරකම්

- නීතිය යනුවෙන් ඔබ අදහස් කරන්නේ කුමක් ද?
- රටකට නීතියක් අවශ්‍ය වන්නේ ඇයි දැයි පැහැදිලි කරන්න.
- ශ්‍රී ලංකාවේ දක්නට ලැබෙන විශේෂ නීති කෙටියෙන් විග්‍රහ කරන්න.

ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණ පද්ධතිය (Judicial system in Sri Lanka)

අධිකරණ පද්ධතියේ ඓතිහාසික විකාශය

ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණ පද්ධතියේ විකාශය ගැන විමසීමේ දී එය රාජාණ්ඩු සමය දක්වා ම විහිදෙන බව පැහැදිලි ය. රජතුමා ඉහළ ම අධිකරණ නිලධාරියා වූ අතර ලිඛිත නීති පද්ධතියක් යටතේ අධිකරණය ක්‍රියාත්මක විය. රාජකීය අධිකරණ පද්ධතියේ අවසාන අභියාචනාකරු වූයේ ද රජතුමා වේ.

1.1 රූපය - පෙර රජවරුන් නඩු විසඳූ මහනුවර මගුල්මඩුව

පෘතුගීසීන් විසින් පැරණි සිංහල අධිකරණ ක්‍රමය ම පවත්වාගෙන යනු ලැබී ය. විදානේ කෝරාල හා දිසාවේ විසින් අධිකරණ බලය ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබූ අතර ගම් සභා ක්‍රමය ද දිගට ම පවත්වා ගෙන යනු ලැබී ය. ලන්දේසි යුගයේ දී කොළඹ, යාපනය, ගාල්ල යනුවෙන් ප්‍රධාන අධිකරණ දිස්ත්‍රික්ක තුනක් ක්‍රියාත්මක විය. ලන්දේසීන් විසින් ක්‍රමවත් අධිකරණ පද්ධතියක් ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබූ බව ද දක්නට ලැබේ.

බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිත පාලන සමයේ දී අධිකරණ පද්ධතිය විධිමත් කිරීමට කටයුතු කරනු ලැබී ය. ඒ අනුව ලන්දේසීන් අප රටට හඳුන්වා දුන් රෝම ලන්දේසි නීතිය බ්‍රිතාන්‍ය අධිකරණ පද්ධතිය යටතේ ක්‍රියාත්මක විය. බ්‍රිතාන්‍ය පාලන සමය තුළ ශ්‍රී ලංකාවේ ඉහළ ම උසාවියකින් දෙනු ලබන තීන්දුවකට එරෙහිව එංගලන්තයේ රාජාධිකරණය වෙත අභියාචනා කළ හැකි විය. 1972 දී ඇති කරන ලද ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුව එම

බලය අහෝසි කරනු ලැබී ය. 1973 යුක්තිය පසිඳලීමේ පනතට අනුව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ශ්‍රී ලංකාවේ ඉහළ ම උසාවිය ලෙස පිළිගත් අතර ඊට අමතර ව අභියාචනාධිකරණය, මහාධිකරණය, දිසා අධිකරණය හා මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණය යන ආයතන ආරම්භ විය.

ක්‍රියාකාරකම්

- ශ්‍රී ලංකාවේ නිදහසින් පසුව අධිකරණ පද්ධතියේ දක්නට ලැබුණු විශේෂ වෙනස්කම් අධ්‍යයනය කරන්න.

ශ්‍රී ලංකාවේ වර්තමාන අධිකරණ පද්ධතිය

1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට හා අධිකරණ සංවිධාන පනතට අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ දක්නට ලැබෙන අධිකරණ පද්ධතිය පහත රූප සටහනෙන් දැක්වේ.

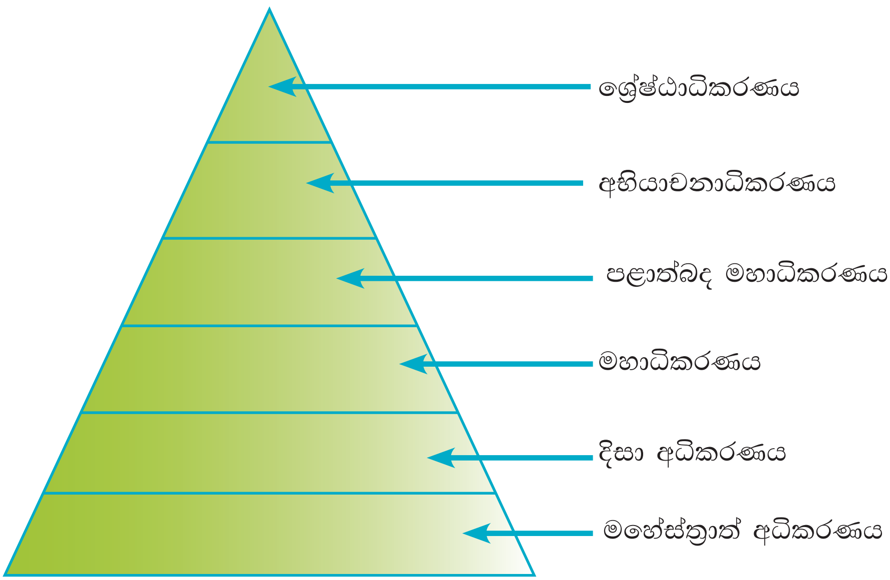

1.2 රූප සටහන - ශ්‍රී ලංකාවේ වත්මන් අධිකරණ පද්ධතිය

ඉහත අධිකරණ පද්ධතියට අමතර ව ශ්‍රී ලංකාව තුළ විශේෂ පාර්ලිමේන්තු පනත් මඟින් අධිකරණ බලතල සහිත විනිශ්චය අධිකාරි හා ආයතන පිහිටුවා තිබේ. ඒ අනුව කාර්මික ආරවුල් විසඳීම සඳහා කම්කරු විනිශ්චය සභාව, මුස්ලිම් විවාහ ගැටලු විසඳීම සඳහා කාති උසාවි, ගෙවල් කුලී සම්බන්ධ ආරවුල් සඳහා ගෙවල් කුලී මණ්ඩලය වැනි ආයතන දැකිය හැකි ය. වර්තමානයේ අධිකරණය වෙත යොමු නොවී ආරවුල් නිරාකරණය කර ගැනීමට සමථ මණ්ඩල ද පිහිටුවා ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන අධිකරණ ආයතන පිළිබඳව මීළඟට අපි කෙටියෙන් විමසා බලමු.

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය (Supreme Court)

ශ්‍රී ලංකාවේ අවසාන හා ඉහළ ම අභියාචන අධිකරණ බලය සහිත උපරිමාධිකරණය ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය වේ. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ ප්‍රධානියා වන්නේ අග්‍ර විනිශ්චයකාරතුමා ය. අග්‍ර විනිශ්චයකාරතුමා ඇතුළු සෙසු විනිශ්චයකාරවරුන්ගෙන් සමන්විත ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය සතු අධිකරණ බලය පහත රූප සටහනෙන් දැක්වේ.

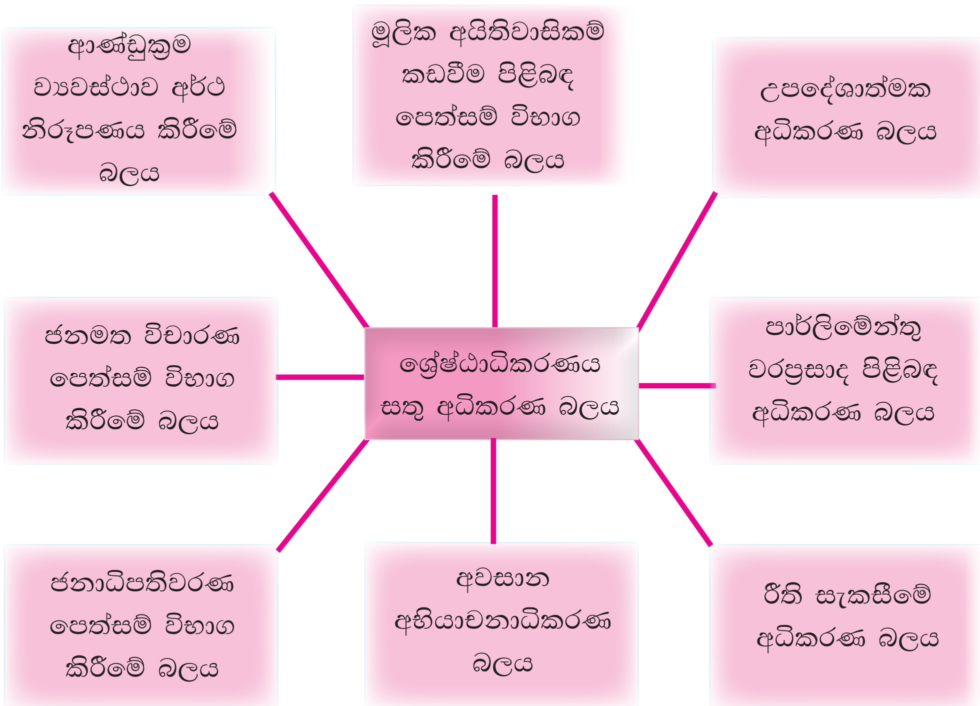

1.3 රූප සටහන - ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය සතු අධිකරණ බලය

1.2 රූපය - උපරිමාධිකරණ සංකීර්ණය

අභියාචනාධිකරණය (Court of Appeal)

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට අමතරව පවතින ජ්‍යෙෂ්ඨතම අධිකරණ ආයතනය අභියාචනාධිකරණය ලෙස හැඳින්වේ. අභියාචනාධිකරණයේ ප්‍රධානියා වන්නේ අභියාචනාධිකරණ සභාපතිවරයා ය. අභියාචනාධිකරණය සඳහා විනිශ්චයකාරවරුන් පත් කිරීමේ බලය ව්‍යවස්ථා සභාවේ අනුමැතිය මත ජනාධිපතිවරයා සතු වේ. අභියාචනාධිකරණයට පහත සඳහන් අධිකරණ බලතල තිබේ.

අභියාචනාධිකරණ බලතල

- මහාධිකරණ හා වෙනත් අධිකරණවලින් දෙනු ලබන තීන්දුවලට එරෙහි අභියාචනා විභාග කිරීමේ බලය
- පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ පෙත්සම් විභාග කිරීමේ බලය
- විවිධ ආඥා නිකුත් කිරීමේ බලය උදා:- හබයාස් කෝපුස්, සර්ෂියෝරාරි, මැන්ඩාමුස්, ක්වෝවොරන්ටෝ හා තහනම් ආඥා
- මුල් අවස්ථා අධිකරණයක වාර්තා විමර්ශනය කිරීමේ හා පරීක්ෂා කිරීමේ බලය

1.4 රූප සටහන - අභියාචනාධිකරණයේ අධිකරණ බලය

පළාත්බද මහාධිකරණය (Provincial High Court)

1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 13 වන සංශෝධනයට අනුව පළාත්බද මහාධිකරණ පිහිටුවනු ලැබී ය. පළාත්බද මහාධිකරණය සඳහා විනිශ්චයකාරවරු අග විනිසුරු විසින් පත් කරනු ලැබෙති. මෙමගින් අභියාචනාධිකරණය සතු බලතල පළාත් මට්ටමින් විමධ්‍යගත කිරීම අරමුණ විය. ඒ ඒ පළාත්වල මහජනතාවට තමන්ගේ අභියාචනා පළාත් මට්ටමින් විසඳා ගැනීමට මෙමගින් අවස්ථාව උදා වේ. පළාත්බද මහාධිකරණය සතු අධිකරණ බලය පහත රූප සටහනෙන් දක්වේ.

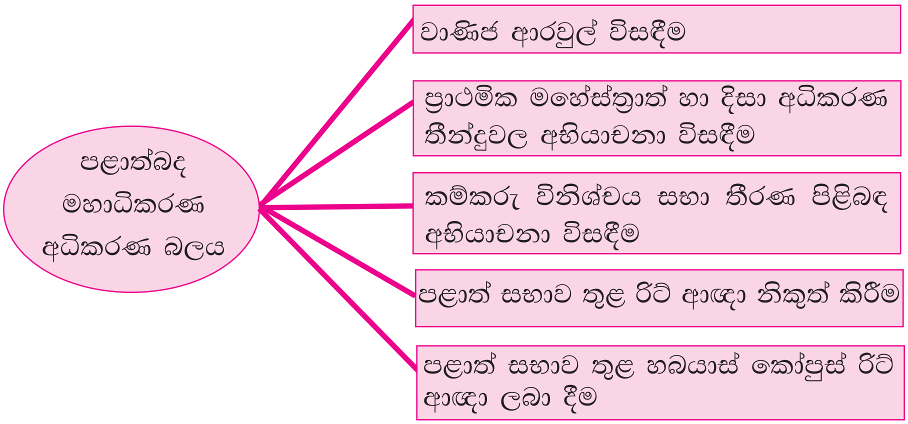

1.5 රූප සටහන - පළාත්බද මහාධිකරණ බලය

මහාධිකරණය (High Court)

බරපතළ අපරාධ සම්බන්ධ නඩු විසඳීමේ අධිකරණ බලය ද නාවුක අධිකරණ බලය හා වාණිජ අධිකරණ බලය ද මහාධිකරණය සතු වේ. මහාධිකරණය තුළ විභාග කළ හැකි වැරදි පහත රූප සටහනෙන් දැක්වේ.

මහාධිකරණය සතු අධිකරණ බලය

- බරපතළ අපරාධ පිළිබඳ අධිකරණ බලය
  - මිනීමැරුම්
  - මිනීමැරීමට තැත් කිරීම
  - ස්ත්‍රී දූෂණ
  - රාජ්‍ය විරෝධී කුමන්ත්‍රණ
  - විශාල මංකොල්ල
- අපහරණයට ලක් වූ දරුවකු නැවත භාර දීම හෝ එබඳු දරුවකු ලබා ගැනීම පිළිබඳ ඉල්ලුම් පත්‍ර
- නාවුක අධිකරණ බලය
- ශ්‍රී ලාංකිකයකු පිටරටක දී කරන ලද වරදක්
- ශ්‍රී ලංකා අහස් තීරයේ දී සිදු කෙරෙන වැරදි
- අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභා තීරණ විමර්ශනය කිරීම

1.6 රූප සටහන - මහාධිකරණය සතු අධිකරණ බලය

දිසා අධිකරණය

ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණ දිස්ත්‍රික්ක 54ක දිසා අධිකරණ පිහිටුවා තිබේ. ඒ ඒ දිස්ත්‍රික්කයට අදාළ සියලු ම සිවිල් නඩු සම්බන්ධ අධිකරණ බලය මෙම අධිකරණවලට අයත් වේ. දිසා විනිසුරුවරුන් පත් කිරීම හා ඉවත් කිරීම අධිකරණ සේවා කොමිසමෙන් සිදු කරනු ලබයි. දිසා අධිකරණවලට විසඳිය හැකි නඩු පහත දක්වේ.

1. විවාහ සම්බන්ධ නඩු - (දික්කසාද, විවාහ ශූන්‍ය කිරීම, අනාචාරය සඳහා වන්දි ඉල්ලීම, දික්කසාද දීමනා ආදි)
2. තෙස්තමේන්තු නඩු - (අන්තිම කැමති පත්‍රයක් සහිතව හෝ රහිතව හෝ මිය ගිය පුද්ගලයන්ගේ බූදලයට අදාළ නඩු)
3. මානසික ආබාධවලින් පෙළෙන පුද්ගලයන් සඳහා භාරකරුවන් පත් කිරීම
4. බාල වයස්කරුවන්ගේ භාරකාරත්ව, සුජාතභාවය පිළිබඳ නඩු
5. දරුකමට හදා ගැනීම පිළිබඳ ඉල්ලීම්
6. උප්පැන්න සහතිකයේ නම වෙනස් කිරීම සඳහා කරන ඉල්ලීම්
7. ආදායම් පිළිබඳ නඩු
8. භාර හා වස්තු භංගත්ව පිළිබඳ නඩු

9. ගෙවීම්, ණය, අලාභ ඉල්ලීම් හා මුදල් නඩු

10. බෙදුම් නඩු

11. ඉඩම් නඩු

12. ගෙවල් කුලී නඩු

13. හදිසි අනතුරු වන්දි හා රක්ෂණ නඩු

14. සමාගම් පනත යටතේ පැවරෙන නඩු

මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණය (Magistrate's Court)

ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණ කොට්ඨාස 74ක් සඳහා මහේස්ත්‍රාත් උසාවි පිහිටුවා තිබේ. මුල් අවස්ථා අධිකරණ බලය මෙම අධිකරණවලට පැවරී තිබේ. මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණයට රු.1500කට නොඅඩු දඩයක් හෝ අවුරුදු 02ක බරපතළ සිර දඬුවම් හෝ සුළු සිර දඬුවම් හෝ ලබා දිය හැකි ය. මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණ සඳහා ද විනිසුරුවරු අධිකරණ සේවා කොමිසමෙන් පත් කෙරෙති. මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණ තීන්දුවලට එරෙහි ව පළාත්බද මහාධිකරණයට අභියාචනා කළ හැකි ය.

- මහජන ආරක්ෂාව සම්බන්ධ වැරදි
- යුද්ධ, ගුවන්, නාවික හමුදා සම්බන්ධ වැරදි
- රජයේ සේවකයන් සම්බන්ධ වැරදි
- ගෘහස්ථ ප්‍රචණ්ඩත්වය හා අදාළ ආරක්ෂක ආඥා සඳහා වන ඉල්ලීම්
- මැතිවරණ සම්බන්ධ වැරදි
- බොරු සාක්ෂි දීම හා මහජන යුක්තියට එරෙහි වැරදි යන අධිකරණ බලය මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණය සතු වේ.

මීට අමතරව පාර්ලිමේන්තු පනත් මඟින් දක්වා ඇති වැරදි සම්බන්ධ ව ක්‍රියා කිරීමේ බලය ද මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණය සතු ය.

උදා:- කැලෑ පනත, සුරා බදු පනත, සුවඳ විලෙවුන් උපකරණ හා ඖෂධ පනත, ආහාර පනත, මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරී පනත හා මෝටර් රථ ප්‍රවාහන පනත

ක්‍රියාකාරකම්

- ඔබ ප්‍රදේශයේ ඇති අධිකරණ ආයතනයක් නිරීක්ෂණය කර එහි ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ වාර්තාවක් පිළියෙල කරන්න.

නීතිය ක්‍රියාවට නංවන ප්‍රධානීන්ගේ කාර්යභාරය

ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණ කටයුතු හා නීතිය පිළිබඳ ව ඉහළ ම තලයේ ඇති ප්‍රධාන නිල හෙවත් භූමිකා තුනක් හඳුනා ගත හැකි ය. එනම් අධිකරණ අමාත්‍යවරයා, අග්‍ර විනිශ්චයකාරතුමා හා නීතිපතිතුමා වේ. මෙම නිලධාරීන්ගේ කාර්යභාරය මීළඟට විමසා බලමු.

අධිකරණ අමාත්‍යතුමා (Minister of Justice)

අධිකරණ ක්ෂේත්‍රයට අදාළ පනත් කෙටුම්පත් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කර සම්මත කර ගැනීම මෙන් ම අධිකරණය සම්බන්ධ ව පාර්ලිමේන්තුවේ විමසන ප්‍රශ්න සඳහා පිළිතුරු දීමේ කාර්යය අධිකරණ අමාත්‍යතුමා සතු ය. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව හා වෙනත් පනත් අනුව පැවරී ඇති කාර්ය ඉටු කිරීම මෙන් ම සාමදාන විනිශ්චයකාරවරුන් පත් කිරීමේ බලය ද අධිකරණ අමාත්‍යතුමාට හිමි වී තිබේ.

අග්‍ර විනිශ්චයකාරතුමා (Chief Justice)

අග්‍ර විනිශ්චයකාරතුමා ශ්‍රී ලංකාවේ ඉහළ ම අධිකරණය වන ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ ප්‍රධානියා වේ. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ ලේඛකාධිකාරිවරයා අධීක්ෂණය හා ඔහුගේ ලියාපදිංචි කාර්යාලය අධීක්ෂණය, විධානය හා පාලනය අග්‍ර විනිශ්චයකාරවරයා සතු වේ. අධිකරණ සේවා කොමිසමේ සභාපති වන්නේ ද අග විනිසුරු වේ. අධිකරණය සම්බන්ධ රීති සම්පාදනය කිරීමේ කාර්යය ද අග විනිසුරුතුමාගේ කාර්යයක් වේ. රීති සම්පාදනයේ දී තවත් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරු තුන් දෙනෙක් ඊට සහාය වෙති. රීති සම්පාදනය කරන ක්ෂේත්‍ර කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- අභියාචනා භාර ගැනීම, විභාග කිරීම හා නිෂ්ප්‍රභා කිරීම
- ඇප දීම, නඩු කටයුතු නැවැත්වීම
- නීතිඥ වෘත්තිය හා සම්බන්ධ කටයුතු (උදා:- බඳවා ගැනීම්, ඉවත් කිරීම්, පිළිගැනීම්)
- ජූරි සභා සම්බන්ධ කටයුතු
- පිස්කල් නිලධාරීන් හා එම කාර්ය සම්බන්ධ කටයුතු
- අධිකරණ සම්බන්ධ රීති සංශෝධනය, වෙනස් කිරීම හා නව රීති පැනවීම

නීතිපතිතුමා (Attorney General)

1883 අංක 01 දරන ආඥා පනතට අනුව වර්තමාන නීතිපති තනතුර පිහිටුවා ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන නීති නිලධාරියා වන නීතිපතිතුමා, ජනාධිපතිවරයා විසින් පත් කරනු ලැබේ. අධිකරණ අමාත්‍යාංශය යටතේ ඇති නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවේ ප්‍රධානියා වන්නේ නීතිපතිතුමා ය. නීතිපතිතුමාගේ බලතල හා කාර්ය කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

1. මහාධිකරණය මගින් පමණක් විභාග කළ හැකි නඩුවල දී ඉදිරියෙන් ම ඇති සාක්ෂි හා වෙනත් කරුණු මත සමාව දීමේ බලය
2. ඇතැම් නඩු, අපරාධ අධිකරණයක ගොනු කිරීමට අනුමැතිය ලබා දීමේ බලය
3. අවශ්‍ය අවස්ථාවල දී රජයේ දෙපාර්තමේන්තු නිලධාරීන් සිය කාර්යාලයට කැඳවීමේ හා ඔවුන්ට අවශ්‍ය උපදෙස් දීමේ බලය
4. මහජනතාවට අසාධාරණ ලෙස සලකන, යුක්තිය ඉටු කිරීමට මැලිවන හෝ පැහැර හරින රජයේ සේවකයන්ට එරෙහි ව නීතිමය පියවර ගැනීමේ බලය
5. ඇමැතිවරයකුට, ලේකම්වරයකුට හෝ රජයේ නිලධාරියකුට නඩුවක් ගොනු කිරීමට ප්‍රථම නීතිපතිවරයාට දැන්වීම
6. නීතිපතිතුමා වෙත පැවරී ඇති වගකීම් සිය නියෝජිතයන්ට පැවරීමේ බලය
7. ප්‍රමාණවත් සාක්ෂි නොමැති විට විත්තිකරුවන් නිදහස් කිරීමේ බලය
8. පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරන පනත් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට පටහැනි නොවන බවට වගබලා ගැනීමේ බලය

නීතිපතිතුමාගේ කාර්ය

ඉන් කිහිපයක් පහත රූප සටහනෙන් දැක්වේ.

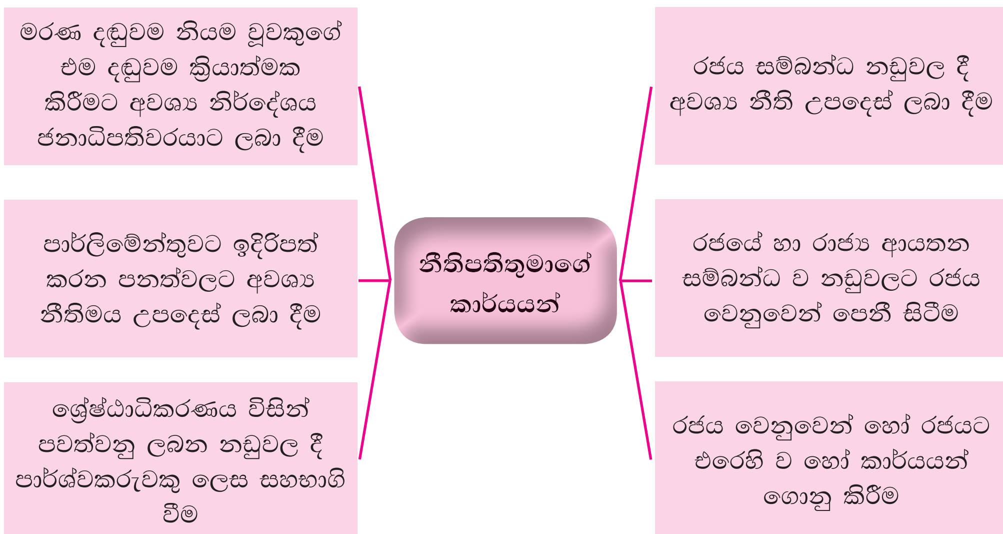

1.7 රූප සටහන - නීතිපතිතුමාගේ කාර්ය

නීතිපතිතුමාගේ බලතල හා කාර්ය ඉටු කිරීම සඳහා සහාය වන නිලධාරීහු කිහිප දෙනෙක් ද වෙති.

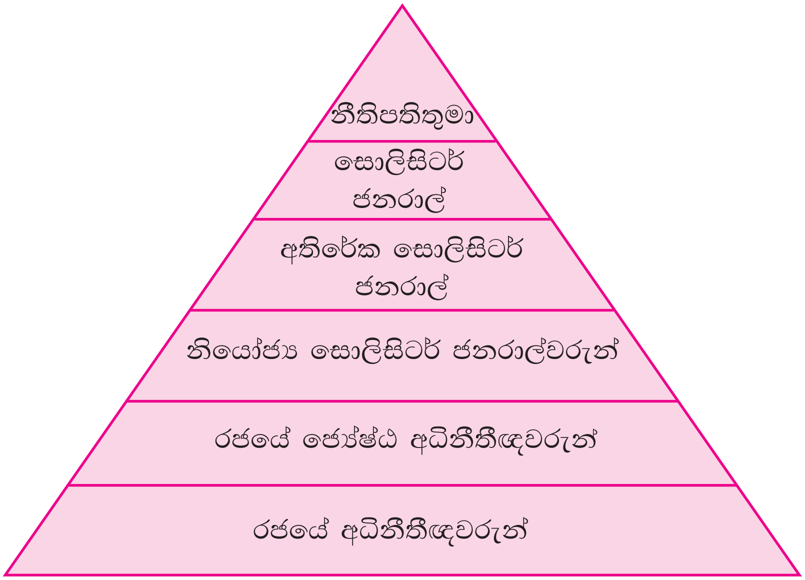

1.8 රූප සටහන - නීතිපතිතුමා සතු බලතල හා කාර්ය ඉටු කිරීම සඳහා සහාය වන නිලධාරීන්

ක්‍රියාකාරකම්

- අධිකරණ ඇමැතිතුමා, අගවිනිසුරුතුමා හා නීතිපතිතුමා විසින් ඉටු කරනු ලබන කාර්ය ඇගයීමට ලක් කරමින් ලිපියක් සකස් කරන්න.

ආරවුල් විසඳීමේ විකල්ප ක්‍රම

යම් ගැටලු අවස්ථාවක දී මීට පෙර සඳහන් කළ අධිකරණවලට යොමු වීමට පෙර පුද්ගලයන්ට ඒවා විසඳා ගැනීම සඳහා විකල්ප ක්‍රම රැසක් වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාව තුළ ස්ථාපිත කර ඇත. එමගින් පුද්ගලයන්ගේ කාලය, ශ්‍රමය හා මුදල් ඉතිරි කරගත හැකි ය. එමෙන් ම ඉක්මනින් දෙපාර්ශ්වයට ම එකඟ විය හැකි විසඳුමක් ලබා ගැනීමට ද හැකියාව ලැබේ. එබඳු විකල්ප ක්‍රම කිහිපයක් මීළඟට සාකච්ඡා කරමු.

බේරුම්කරණය (Arbitration)

සේවක හා සේවායෝජක කණ්ඩායම් අතර ඇතිවන වෘත්තීයමය ආරවුල් එම ආයතනයේ පැවැත්මට මෙන් ම රටේ පැවැත්මට ද හානි සිදු කරයි. එබැවින් එවැනි ආරවුල් නීතිමය රාමුවක් තුළ විසඳා ගැනීමට කටයුතු කිරීම බේරුම්කරණය ලෙස හැඳින්වේ. ඒ සඳහා 1950 කාර්මික ආරවුල් පනත, සමථ මණ්ඩල පනත වැනි නීති උපයෝගි කරගත හැකි ය.

බේරුම්කරණය සිදුවන ආකාරය අනුව කොටස් දෙකකට වර්ග කළ හැකි ය.

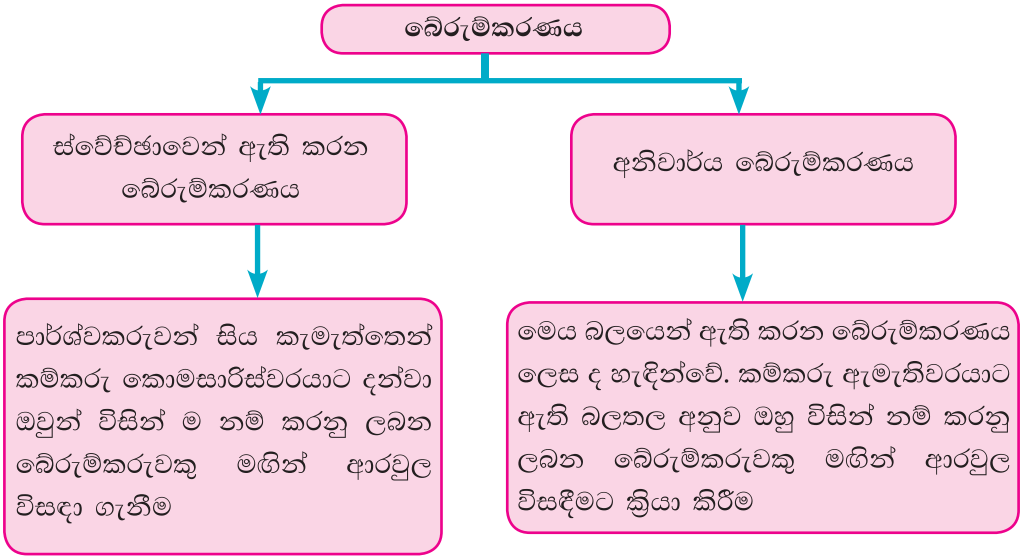

1.9 රූප සටහන - බේරුම්කරණ ක්‍රම

මෙහි දී බේරුම්කරු යනු ආරවුලට සම්බන්ධ පාර්ශ්ව දෙක සමඟ සාකච්ඡා කොට ආරවුල විසඳීමට කටයුතු කරන පුද්ගලයෙක් හෝ පුද්ගල කණ්ඩායමක් හෝ වේ.

බේරුම්කරණයේ දී ආරවුල පිළිබඳ වාර්තාවක් කම්කරු කොමසාරිස් විසින් බේරුම්කරුට ලබා දෙනු ලැබේ. බේරුම්කරු විසින් ආරවුල සම්බන්ධ විභාගයක් පවත්වනු ලබන අතර එය සාධාරණ කාලයක් තුළ නිම කිරීම අවශ්‍ය වේ. ආරවුලට සම්බන්ධ වෙනත් පාර්ශ්ව සිටිත් නම් ඒ අය ද විභාගය සඳහා සහභාගි කරවා ගත හැකි ය. දෙපාර්ශ්වයේ ම අදහස් විමසීමෙන් අනතුරුව තීන්දුව ලබා දීම සිදු වේ. එම තීන්දුව කම්කරු කොමසාරිස්වරයා විසින් ගැසට් කරනු ලැබ නීත්‍යනුකූල බව ලබා දීම අවශ්‍ය ය. එම තීන්දුව ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට ද පාර්ශ්වකරුවන්ට අයිතිය තිබේ.

ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයා (Ombudsman)

විධායක සහ පරිපාලන ක්‍රියා මඟින් පුරවැසියන්ගේ මූලික මිනිස් අයිතිවාසිකම් හා සෙසු අයිතිවාසිකම් කඩවන අවස්ථාවල දී ඒවා ආරක්ෂා කර දීම සඳහා රජය ගෙන ඇති එක් ක්‍රියා මාර්ගයක් ලෙස ඔම්බුඩ්ස්මන් හෙවත් පරිපාලනය පිළිබඳ විශේෂ කොමසාරිස් තනතුර දැක්වීමට පුළුවන.

1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මඟින් ඔම්බුඩ්ස්මන් තනතුර ඇති කරන ලදි. ශ්‍රී ලංකාවේ ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයාගෙන් ප්‍රධාන කාර්ය දෙකක් අපේක්ෂා කෙරේ.

I. සියලු පුරවැසියන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීම් වැළැක්වීම

II. සියලු පරිපාලන අසාධාරණවලින් පුරවැසියා ආරක්ෂා කිරීම

ඔම්බුඩ්ස්මන් හෙවත් පරිපාලන කටයුතු පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු කොමසාරිස්වරයා ජනාධිපති විසින් පත් කරනු ලබන අතර යථා පැවැත්මෙන් සිටින තාක් කල් ඔහුට එම ධුරය දැරිය හැකි ය. ඉන් එම තනතුරේ ස්වාධීනත්වය ආරක්ෂා වී තිබේ. ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයාගේ වැටුප ඒකාබද්ධ අරමුදලෙන් ගෙවන අතර එය අඩු කළ නොහැකි ය. ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයා ඉවත් කිරීම පාර්ලිමේන්තු යෝජනා සම්මතයකින් පසුව ජනාධිපතිවරයාට කළ හැකි වේ. 1994න් පසු ශ්‍රී ලංකාවේ ඕනෑ ම පුරවැසියකුට සිය පැමිණිල්ල ඍජුව ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයාට ඉදිරිපත් කළ හැකිවීම විශේෂ ලක්ෂණයකි.

ක්‍රියාකාරකම්

- ඔබ ප්‍රදේශයේ ආරවුල් බේරීම සඳහා ක්‍රියා කරන සමථ මණ්ඩලයක සිදුවන ක්‍රියා පටිපාටිය පිළිබඳ තොරතුරු රැස් කර වාර්තාවක් පිළියෙල කරන්න. සමථ මණ්ඩලයක ඇති වාසි හා අවාසි ද සඳහන් කරන්න.

මානව හිමිකම් කොමිසම (Human Rights Commission)

යම් පුද්ගලයකුට තමන්ගේ මානව හිමිකම් ආරක්ෂා කර ගැනීමට අයිතියක් තිබේ. ඒ පිළිබඳව මානව හිමිකම් හා යුතුකම් පාඩමේ දීර්ඝ ව විස්තර කර ඇත. යම් පුද්ගලයකුගේ මානව හිමිකම් කඩවීමක් පිළිබඳ ව මානව හිමිකම් කොමිසමට පැමිණිලි කර සහනයක් ලබා ගත හැකි ය. 1996 අංක 21 දරන පනත මඟින් මානව හිමිකම් කොමිසම පිහිටුවා තිබේ. කොමිසමේ සාමාජිකයන් ජනාධිපති විසින් පත් කරනු ලබන අතර එය විසි දෙනකුගෙන් සමන්විත වේ.

මානව හිමිකම් කොමිසමේ ප්‍රධාන කාර්ය කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

1. මානව හිමිකම් පිළිබඳව මහජනතාව දැනුම්වත් කිරීම
2. මූලික අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධව ආණ්ඩුවට උපදෙස් ලබා දීම
3. මානව හිමිකම් උල්ලංඝනය වීම් පිළිබඳ පැමිණිලි විභාග කිරීම හා විසඳුම් ලබා දීම
4. මානව හිමිකම් සුරක්ෂිත වීම පිණිස විධායක හා පරිපාලන පිළිවෙත් හා කාර්ය පිළිබඳ සුපරික්ෂාකාරී වීම
5. ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් නියමවලට අනුව ජාතික නීති හා පරිපාලන පිළිවෙත් සැකසීමට ආණ්ඩුවට උපදෙස් ලබා දීම
6. මානව හිමිකම්වලට අදාළ ජාත්‍යන්තර ගිවිසුම්වලට එකඟවීමේ අවශ්‍යතාව පිළිබඳ ආණ්ඩුවට උපදෙස් දීම

මානව හිමිකම් කොමිසම සතු බලතල කිහිපයක් ද හඳුනා ගත හැකි ය.

- මානව හිමිකම් උල්ලංඝනය වීම් විමර්ශනය කිරීම හා අධිකරණ කටයුතුවලට මැදිහත් වීම
- මානව හිමිකම් පිළිබඳ පළාත් සභා මට්ටමේ උපකමිටු පිහිටුවීම
- අධිකරණ හෝ වෙනත් ආකාරයකින් හෝ රඳවා ගෙන සිටින්නන් පරීක්ෂා කර නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීම
- මානව හිමිකම් ප්‍රවර්ධන වැඩසටහන් පැවැත්වීම
- මානව හිමිකම් කඩවීමකට ලක්වූවකුට ඒ සඳහා සාධාරණ ප්‍රදානයක් ලබා දීම

උපදේශනය හා සමථකරණය යනු ආරවුල් බේරුම්කරණය සඳහා අනුගමනය කරනු ලබන තවත් ක්‍රමවේද දෙකක් වේ. මෙම ක්‍රමවේද 10 ශ්‍රේණියේ පුරවැසි අධ්‍යාපනය "පෙළපොතේ ගැටුම් නිරාකරණය කිරීමේ ක්‍රම" යන මාතෘකාව යටතේ (පිටු අංක 102 හා 105) සාකච්ඡා කර ඇති බැවින් මෙහි දී විස්තර කරනු නොලැබේ.

ක්‍රියාකාරකම්

- ආරවුල් බේරුම් කිරීමට විකල්ප ක්‍රම අනුගමනය කිරීම මගින් පුද්ගලයන්ට, ආයතනයට හා පොදුවේ සමාජයට ඇතිවන වාසි වෙන් වෙන්ව සඳහන් කරන්න.

නීතියේ ආධිපත්‍යය (Rule of Law)

නීතියේ ආධිපත්‍යය යනු රටක පාලනය නීතියේ උත්තරීතර භාවයට අනුව සිදු කිරීම වේ. එහි දී සමාජයේ සෑම පුද්ගලයෙකු ම, ආයතනයක් ම නීතියට යටත් ව කටයුතු කිරීම අපේක්ෂා කෙරේ. නීතිය ඉදිරියේ සියලු දෙනා ම සමාන වන අතර නීතිය සර්ව සාධාරණ රැකවරණයට හිමිකම් ලබයි. ශ්‍රී ලංකාවේ උත්තරීතර නීතිය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා නීතිය වන අතර එයට අනුකූලව කටයුතු කිරීමට අපි සියලු දෙනා ම බැඳී සිටිමු.

එසේ ම ජී. මාර්ෂල් විසින් ද නීතියේ ආධිපත්‍යයට බලපාන ගුණාංග තුනක් දක්වා ඇත.

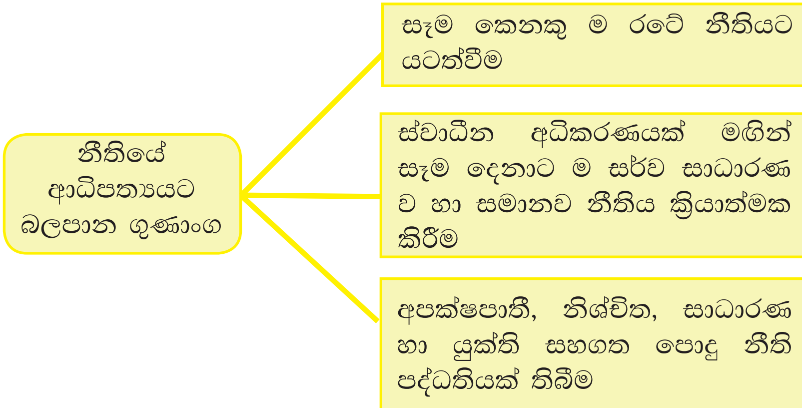

1.10 රූප සටහන - නීතියේ ආධිපත්‍යයට බලපාන ගුණාංග

ඉහත ගුණාංග අනුව නීතියේ ආධිපත්‍යය තුළ තහවුරු වී තිබෙන සමාජයක දැකිය හැකි ලක්ෂණ කිහිපයක් පහත දක්වා ඇත.

- ස්වාධීන අධිකරණ පද්ධතියක් තිබීම
- නීතිය පිළිබඳ ව සෑම පුරවැසියෙකුට ම අවබෝධයක් තිබීම
- නීතිය නොදැන සිටීම නිදහසට කාරණයක් ලෙස නොසැලකීම
- සාධාරණව හා අප්‍රමාදව යුක්තිය පසිඳලීම
- පුද්ගලයන්ගේ තරාතිරම, රැකියාව, ධනය හෝ වෙනත් කරුණු හෝ පදනම් කරගෙන නීතිය ක්‍රියාත්මක නොවීම
- නීතිය ඉදිරියේ සෑම දෙනා ම සමාන පුද්ගලයන් සේ සැලකීම
- විනිශ්චයකාරවරුන්ට තම තීන්දු ගැනීමේ දී බලපෑම් සිදු නොවීම

නීතියේ ආධිපත්‍යය තහවුරු කිරීම මගින් පුද්ගලයන්ට සිදුවිය හැකි අගතිගාමී තත්ත්ව අවම කරගෙන රට තුළ සාධාරණ හා යුක්ති සහගත සමාජයක් බිහි කළ හැකි වනු ඇත.

අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය (Independence of Judiciary)

වර්තමාන සමාජය තුළ අධිකරණයට සුවිශේෂ ස්ථානයක් හිමි වේ. එයට හේතුව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාමුවක් තුළ පුරවැසියන්ගේ නිදහස හා අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීමටත්, යුක්තිය හා සාධාරණත්වය සැලසීමටත් අධිකරණයට ප්‍රමුඛස්ථානයක් ලැබීමයි.

1.3 රූපය - ඇතීනා දෙවඟන

අධිකරණය ස්වාධීන හා අපක්ෂපාතී වන විට පුද්ගලයන් තුළ අධිකරණය කෙරෙහි විශ්වාසයක් ඇති වේ. එවැනි තත්ත්වයක් තුළ නීතියට ගරු කරමින් නීතියට අනුව ජීවත්වීමට පුද්ගලයෝ පෙලඹෙති. ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් ප්‍රතිපාදන සලසා ඇත. ඇතීනා දෙවඟන අධිකරණ කටයුතු සඳහා ලාංඡනයක් ලෙස යොදා ගැනීමෙන් නීතිය සැමට සාධාරණව, අපක්ෂපාතීව හා මධ්‍යස්ථව ක්‍රියා කරන බව ප්‍රකාශ වේ. අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට ඇතුළත් කර ඇති ප්‍රතිපාදන කිහිපයක් පහත සාකච්ඡා කෙරේ.

- **විනිශ්චයකාරවරුන් පත් කිරීම**

ඉහළ අධිකරණවල විනිශ්චයකාරවරුන් ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ අනුමැතියට යටත්ව ජනාධිපතිවරයා විසින් ද පහළ අධිකරණවල විනිසුරුවන් පත් කිරීම අධිකරණ සේවා කොමිසන් සභාව විසින් ද සිදු කරනු ලබයි. ඒ ඒ අධිකරණවල විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ විශ්‍රාම වයස නිශ්චිතව දක්වා ඇත. ඔවුන් යථා පැවැත්මෙන් සිටින තාක් කල් ධුර දරන අතර ඊට පෙර එම ධුරයෙන් ඉවත් කිරීමට ද නොහැකි වේ. මේ මගින් අපේක්ෂා කරනුයේ, අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය ඇති කිරීමය.

- **විනිශ්චයකාරවරුන් ඉවත් කිරීම**

අධිකරණයේ විනිශ්චයකාරවරුන් ඉවත් කිරීම සඳහා විශේෂිත ක්‍රියාවලියක් යෝජනා කර තිබේ. ඒ මගින් ද බලාපොරොත්තු වන්නේ ඔවුන්ගේ රැකියා සුරක්ෂිතතාව ඇති කිරීමයි. එවිට ඔවුන්ට ස්වාධීනව හා අපක්ෂපාතීව තම තීන්දු ලබා දීමට හැකියාව ලැබේ.

- **විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ වැටුප්**

විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ වැටුප් ඒකාබද්ධ අරමුදලක් මඟින් ගෙවීම ද අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය සඳහා ගන්නා ලද තවත් ක්‍රියාමාර්ගයක් වේ. ඒ අනුව අයවැය මඟින් අධිකරණය පිළිබඳ ව සාකච්ඡා කිරීමේ අවස්ථාව අහිමි කර තිබේ. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ හා අභියාචනාධිකරණයේ වැටුප් පාර්ලිමේන්තුව මඟින් තීරණය කරනු ලැබේ. එසේ ම විනිශ්චයකාරවරයකුගේ වැටුප හෝ විශ්‍රාම හිමිකම් හෝ කිසි ම හේතුවක් නිසා අඩු කිරීමට ද නොහැකි වේ.

- **වෙනත් තනතුරු පිළිගැනීම**

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ හා අභියාචනාධිකරණයේ විනිසුරුවරුන්ට ජනාධිපතිගේ අවසරයකින් තොරව වැටුප් ලබන හෝ නොලබන හෝ කිසි ම තනතුරක් පිළිගැනීම හෝ දැරීම හෝ නොකළ යුතු බව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් ම දක්වා ඇත. එසේ ම ඔවුන් විශ්‍රාම යාමෙන් පසුව වුව ද වෙනත් වෘත්තියක නියැළීම නොකළ යුතු බව ප්‍රකාශ වේ. එමඟින් ද විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ ස්වාධීනත්වය ඇති කිරීමත් අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය ඇති කිරීමත් අපේක්ෂා කෙරේ.

- **අනවශ්‍ය මැදිහත්වීම් හා පාලනය කිරීම් සීමා කිරීම**

අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා අධිකරණ කටයුතුවලට බලපෑම් කිරීම දඬුවම් ලැබිය හැකි වරදක් බවට පත් කර තිබේ. කිසි ම බලපෑමකට යටත් නොවී තම තනතුරේ කාර්ය ඉටු කිරීමට ඉන් විනිසුරුවරුන්ට ඉඩ සැලසේ.

- **අධිකරණ සේවා කොමිසම පිහිටුවීම**

අධිකරණ සේවා කොමිසම පිහිටුවීම ද අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය ආරක්ෂා කිරීමට ගන්නා ලද ක්‍රියාමාර්ගයක් ලෙස දැක්විය හැකි ය. අග විනිසුරුතුමා සභාපති වන අතර තවත් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවරු දෙදෙනෙක් මෙහි සාමාජිකයෝ වෙති. ජනාධිපති විසින් අවුරුදු 05ක ධුර කාලයක් සඳහා මෙම සාමාජිකයෝ පත් කරනු ලැබෙති. **අධිකරණ සේවා කොමිසමේ සාමාජිකයකු ඉවත් කළ හැක්කේ හේතු දැක්වීමෙන් පසුව බවට විශේෂ වගන්තියක් ඇතුළත් කර ඇත.** එමඟින් ජනාධිපතිවරයාට පවා මෙම කොමිසමේ කටයුතුවලට බලපෑම් කිරීමට ඇති අවස්ථා අහිමි කර තිබේ.

ක්‍රියාකාරකම්

- අධිකරණය ස්වාධීන විය යුතු යැයි සිතන්නේ ද? ඒ සඳහා හේතු 5ක් දක්වන්න.

අප්‍රමාදව හා අපක්ෂපාතීව යුක්තිය පසිඳලීමේ වැදගත්කම

ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණවල විභාග වන නඩු අවසන් වීමට බොහෝ කාලයක් ගත වන බව නිතර අසන්නට ලැබේ. එවිට පුරවැසියන් තුළ නීතිය හා අධිකරණය කෙරෙහි පවතින විශ්වාසය පලුදු වීමට ඉඩ ඇත. නීතියේ අඩුපාඩු නිසා හෝ යුක්තිය පසිඳලීම ප්‍රමාද වීම නිසා හෝ අගතියට පත් පුද්ගලයන්ට අසාධාරණයක් සිදු විය හැකි ය.

අප්‍රමාදව හා අපක්ෂපාතීව යුක්තිය පසිඳලීම සිදු නොවීම නිසා ඇති විය හැකි අවාසිදායක තත්ත්ව කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- පුද්ගලයන් තුළ අධිකරණ පද්ධතිය හා නීතිය පිළිබඳ විශ්වාසයක් නොමැති වීම
- නීතිය වෙනුවට අවනීතිය ඉදිරියට ඒම
- රට තුළ සිදුවන අපරාධ හා දූෂණ වර්ධනය වීම
- රට තුළ නීතියේ සමානතාව හා සාධාරණත්වය පිරිහීම
- යුක්තිය ඉටු කර ගැනීම සඳහා අනියම් ක්‍රම භාවිතයට පෙළඹීම
- යුක්තිය ඉටු කර ගැනීම සඳහා විශාල කාලයක් ශ්‍රමයක් හා මුදලක් වැය කිරීමට සිදුවීම
- මිනිසුන් තුළ අධිකරණයට හා නීතියට ඇති ගෞරවය හීන වීම

ඉහත තත්ත්ව අවම කරගෙන රට තුළ සාධාරණව හා අපක්ෂපාතී ව කටයුතු කරමින් යහපාලනයක් කරා ගමන් කිරීමට නම් අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වයත්, සාධාරණව හා ඉක්මනින් යුක්තිය පසිඳලීමත් අවශ්‍ය වේ.

එසේ ම පුරවැසියන්ගේ යුතුකම වන්නේ රටේ පවතින නීතියට හා අධිකරණ පද්ධතියට ගරු කරමින් සාමකාමීව හා සාධාරණව කටයුතු කිරීමයි. නීතිය යනු සාමකාමී හා යුක්තිගරුක සමාජ ආරක්ෂා කරන උපකරණයක් බැවින් සෑම පුරවැසියකු ම නීතියට අවනත වීම වැදගත් වේ.

ක්‍රියාකාරකම්

- ඔබ නීතිගරුක පුරවැසියකු ලෙස ජීවත්වීමේ ඇති වැදගත්කම පිළිබඳව සාකච්ඡා කරන්න.

02

ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තර

හැඳින්වීම

පුරවැසි අවශ්‍යතා උපරිම අයුරින් ඉටු කිරීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩුවක ප්‍රධානතම වගකීම වේ. මෙම වගකීම කොතෙක් දුරට ඉටු වන්නේ ද යන්න පිළිබඳව විමසා බැලීමේ දී ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තර හා ඒවායේ කාර්යභාරය විමසා බැලීම වැදගත් වේ. නූතන සමාජයේ විවිධ මිනිස් අවශ්‍යතා සංකීර්ණ වී ඇති අතර ආණ්ඩුවේ කාර්ය ද එයට සාපේක්ෂ ව සංකීර්ණ වී ඇත. මෙම සංකීර්ණ කාර්යභාරය ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තර මඟින් ක්‍රියාවට නංවනු ලබයි.

මෙම ඒකකයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තර ලෙස මධ්‍යම ආණ්ඩුව, පළාත් සභා හා පළාත් පාලන ආයතන යන ස්තර තුන පිළිබඳ ව සාකච්ඡා කෙරේ. මෙහි දී,

- මෙම ආයතනවල පෙර පැවති තත්ත්ව හා වර්තමාන ව්‍යූහ හඳුන්වා දීම
- විවිධ ස්තරවල කාර්යභාරය, ඒවායේ ඵලදායීතාව සහ ක්‍රියාත්මක වීමේ දී මතුවන ගැටලු
- ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තරවල කාර්ය පුරවැසියන් වෙනුවෙන් ඉටු කිරීමේ දී අදාළ ආයතනවල වගකීම හා වගවීම, ප්‍රතිලාභ ලබන පුරවැසියන් ඉටු කළ යුතු යුතුකම් හා වගකීම් අවධාරණය කෙරේ.

ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තරවල ස්වභාවය, කාර්යභාරය, ඵලදායීතාව මෙන් ම පුරවැසි කාර්යභාරය පිළිබඳ අවශ්‍ය නිපුණතා ශිෂ්‍ය - ශිෂ්‍යාවන් තුළ තහවුරු කිරීම මෙම ඒකකයෙන් අපේක්ෂා කෙරේ.

ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තර

වර්තමාන ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන්නේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ඒකීය ආණ්ඩු ක්‍රමයකි. ඒකීය ආණ්ඩුවක් යනුවෙන් අදහස් වන්නේ එක් මධ්‍යම බල අධිකාරියක් තුළ බලය ඒකරාශි වී තිබීමයි. තනි මධ්‍යම ආණ්ඩුවක් මඟින් ව්‍යවස්ථාදායක, විධායක සහ අධිකරණ කටයුතු මෙහෙයවන්නා වූ ආණ්ඩුක්‍රමයක් ලෙස ද මෙය හැඳින්විය හැකි ය.

- එක් මධ්‍යම බල ආයතනයක් පමණක්, “නීති පැනවීම” පිළිබඳව උත්තරීතර බලය ඉසිලීම ඒකීය ආණ්ඩුක්‍රමයක මූලික ලක්ෂණයයි.

  - ඒ.වී. ඩයිසි -

- ඒකීය ආණ්ඩුක්‍රමයක ප්‍රධාන ලක්ෂණ දෙකකි. එනම්
  1. මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ උත්තරීතර භාවය
  2. අතිරේක ස්වාධිපති ආයතන ආණ්ඩුක්‍රමය තුළ නොමැති වීම

  - සී.එෆ්. ස්ට්‍රෝන්ග් -

මහා බ්‍රිතාන්‍යය, ජපානය, ප්‍රංශය වැනි සංවර්ධිත රටවල් මෙන් ම පාකිස්ථානය, බංග්ලාදේශය, නේපාලය වැනි සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල් ද ඒකීය රාජ්‍යවලට උදාහරණ වේ.

ඒකීය ආණ්ඩුක්‍රමයක් පවතින ශ්‍රී ලංකාව තුළ මධ්‍යම ආණ්ඩුව හා ප්‍රාදේශීය පාලනය පිළිබඳ දීර්ඝ ඉතිහාසයක් ඇත. අතීතයේ මධ්‍යම පාලනය හැරුණු විට රජුගේ පාලන කටයුතුවල සහායට ප්‍රාදේශීය ඒකක සැකසී තිබිණි. එනම්

- උත්තර පස්ස
- ප්‍රාචීන පස්ස
- දක්ඛිණ පස්ස
- පශ්චිම පස්ස

යනුවෙනි.

අනුරාධපුර යුගයේ අග භාගය වන විට රජරට, රුහුණු රට, මලය රට හා දක්ඛිණ දේශය යනුවෙන් පාලන ඒකක කිහිපයක් ම පැවති අතර පොළොන්නරුව යුගය වන විට රජරට, දක්ඛිණ දේශය, දොළොස් දහස් රට, අට දහස් රට යනුවෙන් කොටස් හතරකට බෙදී පැවතිණි. බ්‍රිතාන්‍ය යටත්විජිත පාලන සමයේ දිසාව, කෝරළ, පත්තු වැනි පරිපාලන කොට්ඨාස ක්‍රියාත්මක විය.

ශ්‍රී ලංකාව බ්‍රිතාන්‍ය යටත්විජිතයක් බවට පත්වීමෙන් පසු පාලන කටයුතුවල ඇති වූ වැදගත් වෙනස්වීම්

1833 - කොල්බෲක් ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණය

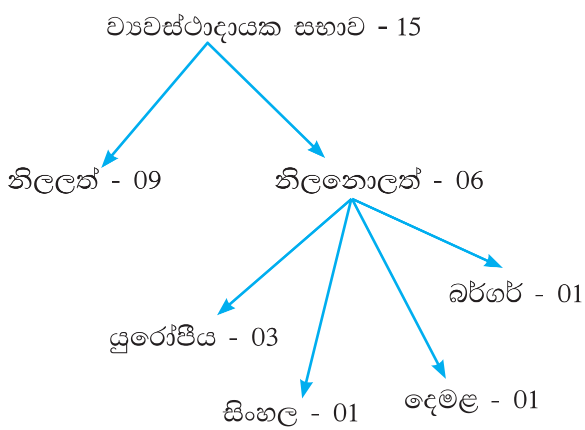

1910 - කෲව් මැකලම් ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණය

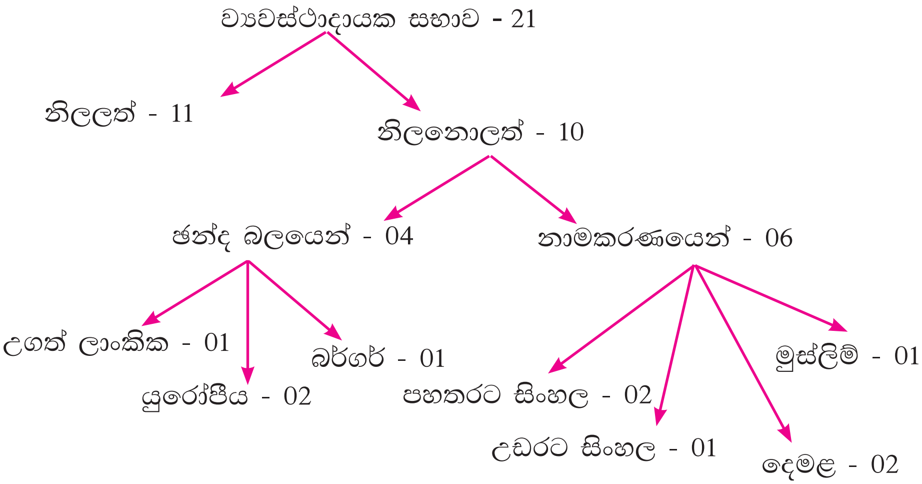

1921 - මැනිං ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණය

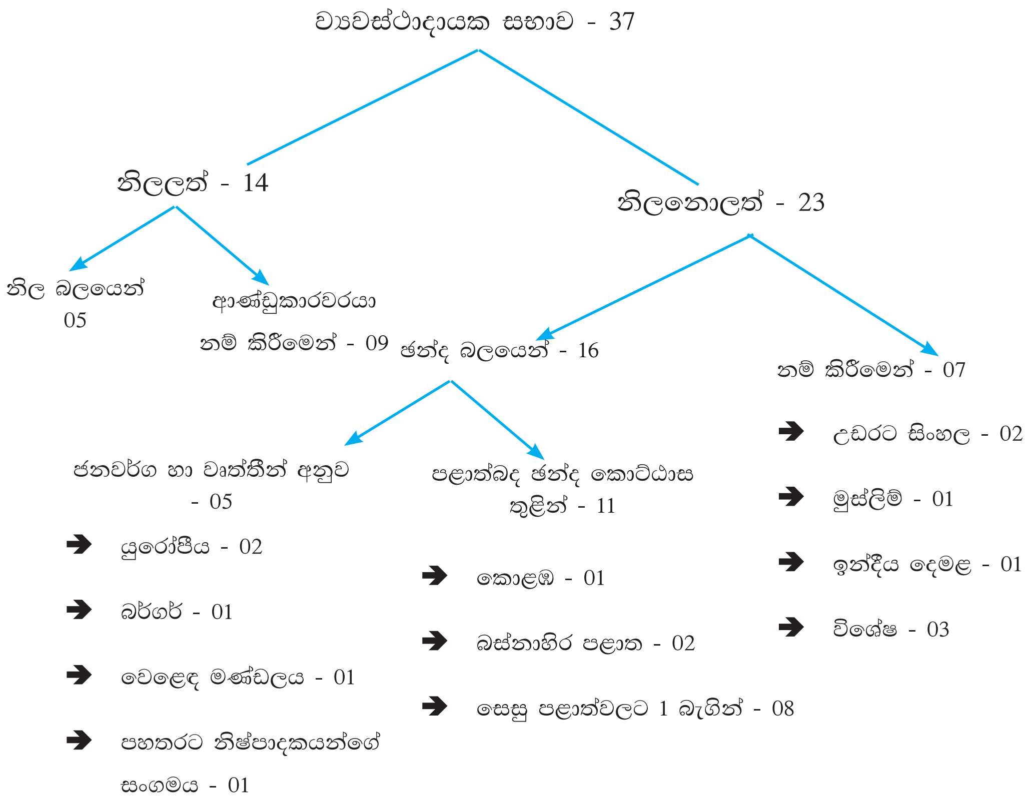

1931 - ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණය

රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාව - 58

- පළාත්බද ඡන්ද කොට්ඨාස තුළින් - 50
- රාජ්‍ය නිලධාරීන් - 03
  - ➔ රාජ්‍ය ලේකම්
  - ➔ මුදල් ලේකම්
  - ➔ නීති ලේකම්
- ආණ්ඩුකාරයා විසින් නම් කරනු ලැබීමෙන් - 08

බ්‍රිතාන්‍යයන් විසින් හඳුන්වා දෙන ලද 1833, 1910, 1921, 1924 ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණ මඟින් අභ්‍යන්තර ස්වාධීන පාලනයකට ඉඩකඩක් නොලැබිණි. 1931 දී හඳුන්වා දුන් ඩොනමෝර් ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණයෙන් ලාංකිකයින්ට දේශපාලන මැදිහත්වීමට තිබූ ඉඩකඩ සාපේක්ෂව වැඩි විය. සර්වජන ඡන්දබලය, පළාත්බද නියෝජනය, විධායක කාරක සභා ක්‍රමය, රාජ්‍ය මන්ත්‍රණ සභාව වැනි ප්‍රගතිශීලී යෝජනා ලාංකේය දේශපාලන ඉතිහාසයේ ඉතා වැදගත් සන්ධිස්ථාන විය.

1947 - සෝල්බරි ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණය

ද්වි මණ්ඩල පාර්ලිමේන්තුව

- මහජන මන්ත්‍රී මණ්ඩලය (නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලය) 101
  - ➔ මහජන ඡන්දයෙන් - 95
  - ➔ අග්‍රාණ්ඩුකාරවරයාගේ නාමකරණයෙන් - 06
- සෙනෙට් සභාව (උත්තර මන්ත්‍රී මණ්ඩලය) 30
  - ➔ අගමැති උපදෙස් පරිදි අග්‍රාණ්ඩුකාරවරයා විසින් - 15
  - ➔ මහජන මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ ඡන්දයෙන් -15

- 1948 පෙබරවාරි 04 බ්‍රිතාන්‍ය අධිරාජ්‍යයෙන් නිදහස ලැබීම
- කැබිනට් ආණ්ඩුක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම
- ද්වි මාණ්ඩලික පාර්ලිමේන්තුව හඳුන්වා දීම
- බ්‍රිතාන්‍ය කිරීටය වෙනුවෙන් අග්‍රාණ්ඩුකාර ධුරයක් ඇති කිරීම
- අවසාන අභියාචනාධිකරණය ලෙස බ්‍රිතාන්‍ය ප්‍රිවි කවුන්සිලය පිළිගැනීම

- රාජ්‍ය සේවා හා අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභා පිහිටුවීම
- සුළු ජාතික අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් විශේෂ අවධානය යොමු කිරීම

1972 - ශ්‍රී ලංකා පළමු ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව නිර්මාණය කිරීම

- ඩොමිනියන් තත්ත්වය අහෝසි කර ස්වාධීන ජනරජයක් බවට පත් කිරීම
- ඒක මණ්ඩල ව්‍යවස්ථාදායකය ජාතික රාජ්‍ය සභාව ලෙස නම් කිරීම
- අග්‍රාණ්ඩුකාර ධුරය අහෝසි කර ජනාධිපති ධුරයක් ඇති කිරීම
- ශ්‍රී ලංකාවේ අවසාන හා ඉහළ ම උසාවිය ලෙස ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය පිළිගැනීම
- ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා අධිකරණයක් පිහිටුවීම
- රාජ්‍ය සේවා උපදේශක මණ්ඩලය, රාජ්‍ය සේවා විනය මණ්ඩලය සහ අධිකරණ සේවා උපදේශක මණ්ඩලය, අධිකරණ සේවා විනය මණ්ඩලය පිහිටුවීම
- මූලික අයිතිවාසිකම් පරිච්ඡේදයක් ප්‍රථම වරට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට ඇතුළත් කිරීම

1978 - ශ්‍රී ලංකා දෙවන ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව

- විධායක බලය සහිත ජනාධිපති ධුරයක් ඇති කිරීම
- විධායක ජනාධිපති ප්‍රමුඛ අගමැති හා අමාත්‍ය මණ්ඩලයක් හඳුන්වා දීම
- සරල බහුතර නියෝජන ක්‍රමය අහෝසි කර සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමය හඳුන්වා දීම
- මහජන ඡන්දයෙන් තේරී පත්වන මන්ත්‍රීවරු 196ක් හා ජාතික ලැයිස්තුවෙන් තේරී පත්වන මන්ත්‍රීවරු 29ක් සහිත 225කින් සමන්විත පාර්ලිමේන්තුවක් හඳුන්වා දීම
- රාජ්‍ය සේවා කොමිෂන් සභාව හා අධිකරණ සේවා කොමිෂන් සභාව නැවත හඳුන්වා දීම
- මූලික අයිතිවාසිකම් හඳුන්වා දීම හා ඒවා ආරක්ෂා කිරීමට අවශ්‍ය විධිවිධාන ව්‍යවස්ථාවට ඇතුළත් කිරීම
- පාර්ලිමේන්තු කටයුතු කොමසාරිස් ධුරයක් ඇති කිරීම (ඔම්බුඩ්ස්මන්)

වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාව පළාත් නවයකට හා පරිපාලන දිස්ත්‍රික්ක විසිපහකට බෙදා තිබේ. ඒවා පහත දැක්වේ.

බස්නාහිර පළාත	1. කොළඹ
	2. ගම්පහ
	3. කළුතර
මධ්‍යම පළාත	4. මහනුවර
	5. මාතලේ
	6. නුවරඑළිය
දකුණු පළාත	7. ගාල්ල
	8. මාතර
	9. හම්බන්තොට
උතුරු පළාත	10. යාපනය
	11. කිලිනොච්චිය
	12. මන්නාරම
	13. වව්නියාව
	14. මුලතිව්
නැගෙනහිර පළාත	15. මඩකලපුව
	16. අම්පාර
	17. ත්‍රිකුණාමලය
වයඹ පළාත	18. කුරුණෑගල
	19. පුත්තලම
උතුරු මැද පළාත	20. අනුරාධපුර
	21. පොලොන්නරුව
ඌව පළාත	22. බදුල්ල
	23. මොණරාගල
සබරගමුව පළාත	24. රත්නපුර
	25. කෑගල්ල

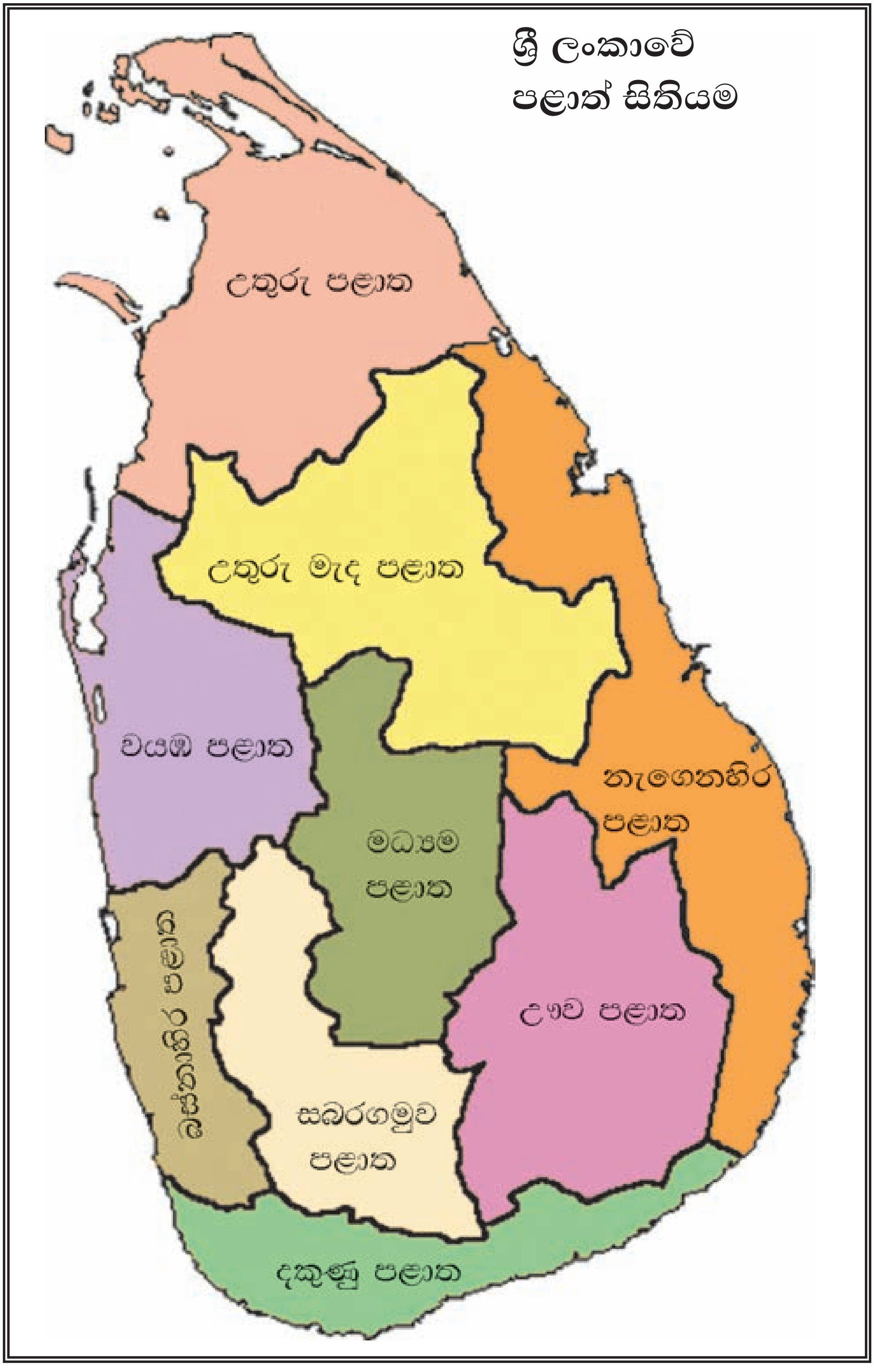

2.1 රූපය - ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත්

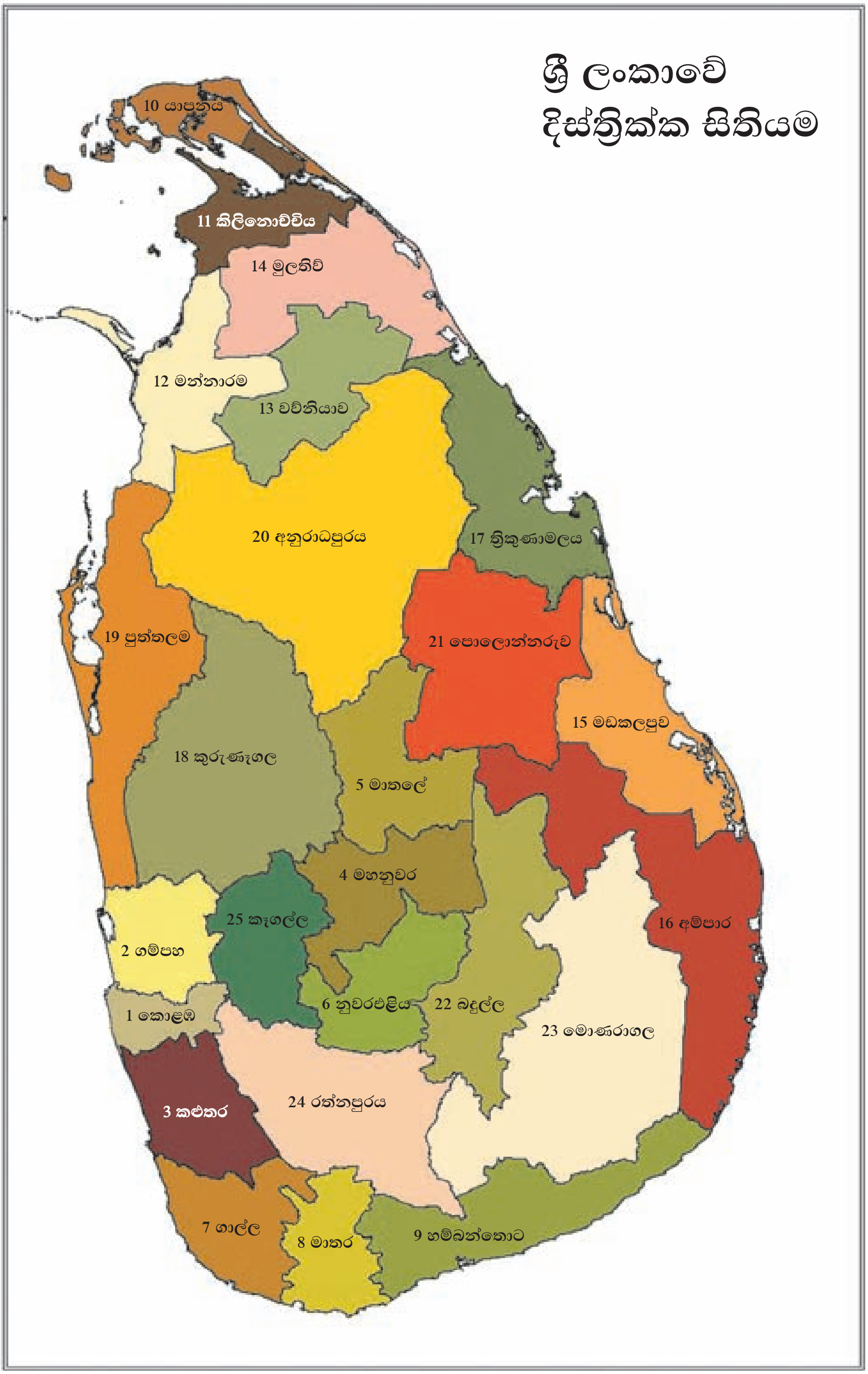

2.2 රූපය - ශ්‍රී ලංකාවේ දිස්ත්‍රික්ක

ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් සභා ක්‍රමය (Provincial council system)

ශ්‍රී ලංකාවේ බලය බෙදීම පිළිබඳ ව අදහස ක්‍රියාවට නැංවීමට ගත් උත්සාහ කිහිපයකි. එනම්

- 1928 - ඩොනමෝර් කොමිෂන් සභා වාර්තාව
- 1945 - සෝල්බරි කොමිෂන් සභා වාර්තාව
- 1957 - “රට සභා”, බණ්ඩාරනායක - චෙල්වනායගම් ගිවිසුම
- 1965 - “දිස්ත්‍රික්ක සභා”, ඩඩ්ලි සේනානායක - චෙල්වනායගම් ගිවිසුම
- 1980 - දිස්ත්‍රික්ක සංවර්ධන සභා පිහිටුවීම

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ 13වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය සහ 1987 අංක 42 දරන පළාත්සභා පනත අනුව 1987 සිට පළාත්සභා ස්ථාපිත කිරීමට ව්‍යවස්ථාමය හා නෛතික විධි විධාන ද සලස්වනු ලැබිණි. 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ විධිවිධානවලට යටත්ව සැම පළාතක් සඳහා ම පළාත් සභාවක් පිහිටුවීමට කටයුතු සලසා ඇත. 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ අටවන උපලේඛනයට අනුව ශ්‍රී ලංකාව පළාත් නවයකට බෙදා ඇත.

පළාත් සභාවලින් සිදු වන්නේ මධ්‍යම ආණ්ඩුව වෙත ඒකරාශි වී ඇති ව්‍යවස්ථාදායක, විධායක හා අධිකරණ බලතල යම් යම් සීමාවලට යටත්ව, ඒ ඒ පළාත්වල මහජන ඡන්දයෙන් තේරී පත්වන පළාත් මට්ටමේ මහජන නියෝජිතයන්ගෙන් සැදුම්ලත් “පළාත් සභා” වෙත බෙදා හරිනු ලැබීමයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් පාලනය (Local government system)

ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් පාලනය සම්බන්ධ දීර්ඝ ඉතිහාසයක් තිබෙන බව ඓතිහාසික කරුණුවලින් පැහැදිලි වේ. නිදසුන් කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- වගකීම් දැරූවන් ගමික, පරුමක, ගම්බෝජක වැනි නම්වලින් හැඳින්වීම; නගර ප්‍රධානීන් නගර ගුත්තික ලෙස හැඳින්වීම
- වේවැල්කැටිය ශිලා ලේඛනයට අනුව ගම් 10ක් පාලන ඒකකයක් ලෙස සලකා දසගම් පාලනය පිළිබඳ ව සඳහන් වීම
- මහනුවර රාජධානි සමයේ පාලනය සඳහා දසගම් පාලනය පිළිබඳ සඳහන් වීම
- මහනුවර රාජධානි සමයේ පාලනය සඳහා මහ දිසා 04ක්, දිසා 08ක් හා රටවල් 09ක් ලෙස රාජධානිය බෙදා තිබූ බව සඳහන් වීම
- ගම් සභාවක් මඟින් ගම පාලනය වූ බව 1681 රොබට් නොක්ස් වාර්තාවේ සඳහන් වීම

පාලන කටයුතුවලට ජනතා සහභාගිත්වය ඇති කර ගැනීමත්, ඒ ඒ ප්‍රදේශවල ජනතාවගේ අදහස් අනුව ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතාව මත මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති සකස් කර ගැනීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීමත් පළාත් පාලන ක්‍රමයෙන් අපේක්ෂා කෙරේ. ප්‍රාදේශීය හා නාගරික වශයෙන් මධ්‍යම ආණ්ඩුව විසින් පළාත් පාලන ආයතන පිහිටුවා තිබෙන

අතර අදාළ ප්‍රදේශයේ ජනතාව විසින් තෝරා පත් කරගනු ලැබූ නියෝජිතයන්ගෙන් පළාත් පාලන ආයතන සමන්විත වේ. මෙම ආයතනවල කාර්යය වන්නේ මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ බලතල ප්‍රාදේශීය මට්ටමින් ක්‍රියාත්මක කිරීමයි. විශේෂයෙන් ප්‍රජා සේවා වඩා කාර්යක්ෂමව පවත්වා ගෙන යාම මගින් තුළින් ප්‍රජා සංවර්ධනය විධිමත් කිරීමේ අරමුණින් ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ පළාත් පාලන ආයතන පිහිටුවනු ලැබී ය.

- 1865 මහනගර සභා ආඥා පනත යටතේ මහ නගර සභා පිහිටුවීම-කොළඹ, මහනුවර, ගාල්ල
- 1934 ආඥා පනත යටතේ ගම් සභා පිහිටුවීම
- 1939 ආඥා පනත යටතේ නගර සභා පිහිටුවීම
- 1956 ආඥා පනත යටතේ සුළු නගර සභා පිහිටුවීම
- 1980 සුළු නගර සභා සහ ගම් සභා අහෝසි කර දිස්ත්‍රික් සංවර්ධන සභා පිහිටුවීම
- 1987 ප්‍රාදේශීය සභා පිහිටුවීම

මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ කාර්ය පහසු කිරීම සඳහාත් ප්‍රජා අවශ්‍යතා ඉතා කඩිනමින් ජනතාවට ඉටු කර දීම සඳහාත් පළාත් පාලන ආයතන පද්ධතියක් ශ්‍රී ලංකාව තුළ ක්‍රියාත්මක වෙයි.

මධ්‍යම ආණ්ඩුවකින් ද, පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන ආයතන යන ආණ්ඩු ස්තර කිහිපයකින් ද ශ්‍රී ලංකාවේ පාලන කටයුතු මෙහෙයවනු ලබයි.

ප්‍රාදේශීය ඒකකවලට බලය විමධ්‍යගත කිරීමට බලපෑ හේතු

ශ්‍රී ලංකාවේ බලය විමධ්‍යගත කිරීම සඳහා වර්තමානයේ පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන ආයතන පිහිටුවා ඇත.

- ඒකීය රාජ්‍ය ව්‍යූහයක් තුළ පළාත් මට්ටමින් ජනතාවට බලය පැවරීම
- පළාත් මට්ටමින් විවිධ ජන කොටස්වල සංස්කෘතික හා භාෂාමය අනන්‍යතා තහවුරු කිරීම
- ඒ ඒ පළාත්වල සංවර්ධන හා පරිපාලනමය කටයුතු කඩිනම් කිරීම හා එමඟින් ජන ජීවිතයේ දෛනික කටයුතුවලදී පැන නැගෙන ගැටලු විසඳීම වඩාත් පහසු කරවීම
- ප්‍රාදේශීය සංවර්ධනය වේගවත් කිරීම
- ප්‍රාදේශීය සම්පත් හඳුනා ගැනීම හා ඒවා කාර්යක්ෂමව යොදා ගැනීම
- පාලන කටයුතු සඳහා පුළුල් ජනතා සහභාගිත්වයක් ඇති කිරීම
- ජනතාවගේ මූලික අවශ්‍යතා පහසුවෙන් ඉටු කරලීම
- ජනතාවට වඩාත් සමීප වූ පරිපාලන ඒකක පිහිටුවීම
- ප්‍රාදේශීය නායකත්වය වර්ධනය කිරීම මඟින් ජාතික නායකත්වයට හා තරුණ නායකත්වයට අවස්ථාව ලබා දීම
- මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ කාර්ය ලිහිල් කිරීම

බලය විමධ්‍යගත කිරීමේ දී මතුවන ගැටලු

- සම්පත් බෙදී යාමේ විෂමතා නිසා සමහර ප්‍රාදේශීය ඒකකවලට වාසිත් ඇතැම් ප්‍රාදේශීය සභාවලට අවාසිත් සිදු වීම
- ප්‍රාදේශීය පාලන ඒකකවල කාර්යභාරය හා ජනතා අවශ්‍යතා ඉටු කර ගැනීමට යොමුවිය යුතු ආකාරය පිළිබඳ ව ජනතාවගේ දැනුම ප්‍රමාණවත් නොවීම
- බලතල ක්‍රියාවට නැංවීම සම්බන්ධයෙන් මධ්‍යම ආණ්ඩුව හා ප්‍රාදේශීය ඒකක අතර ගැටලු ඇති වීම
- සංවර්ධන කාර්ය ඉටු කිරීමේ දී පළාත් සභාවලට හා පළාත් පාලන ආයතනවලට ප්‍රමාණවත් බලතල නොමැති වීම
- සංවර්ධන සැලසුම් ක්‍රියාත්මක කිරීමට මුදල් උපයා ගැනීමේ දුෂ්කරතා
- ආයතන කිහිපයක් එක ම කාර්යයෙහි යෙදීම නිසා එම ආයතනවල වගවීම හා වගකීම සම්බන්ධ ගැටලු මතු වීම

ක්‍රියාකාරකම් - I

- පන්තියේ ශිෂ්‍ය - ශිෂ්‍යාවන් කණ්ඩායම් කිහිපයකට බෙදන්න.
- 1833-1947 ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණ තුළින් හඳුන්වා දුන් යෝජනා වෙන් වෙන් වශයෙන් සටහන් කරගෙන සාකච්ඡා කරන්න.
- කණ්ඩායම තුළින් අහඹු ලෙස නම් කරන ශිෂ්‍යයකු හෝ ශිෂ්‍යාවක සටහන් කරගත් තොරතුරු නිර්මාණශීලීව ඉදිරිපත් කරන්න.

ක්‍රියාකාරකම් - II

- 1833 - 1947 ආණ්ඩුක්‍රම ප්‍රතිසංස්කරණවල ව්‍යවස්ථාදායක සභාවල වෙනස්වීම් සංඛ්‍යා සටහන් පහසුවෙන් හඳුනා ගැනීම සඳහා සංක්ෂිප්ත සටහනක් නිර්මාණය කරන්න. (සංකල්ප සිතියමක්)

  හොඳ ම නිර්මාණ පන්තියේ ප්‍රදර්ශනය කරන්න.

ක්‍රියාකාරකම් - III

- අපේ රටට වඩාත් උචිත වන්නේ කැබිනට් ආණ්ඩුක්‍රමයක් ද නැතිනම් ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක් ද යන මාතෘකාව යටතේ විවාදයක් සංවිධානය කරන්න. විවාද කණ්ඩායම් දෙක සහ විනිශ්චය මණ්ඩලය සිසුන් අතරින් තෝරා ගන්න. ඉතිරි සිසුන් හා හැකිනම් 10 ශ්‍රේණියේ සිසුන් ද නරඹන්නන් ලෙස එක් කර ගන්න.

ශ්‍රී ලංකාවේ මධ්‍යම ආණ්ඩුව, පළාත් සභාවල හා පළාත් පාලන ආයතනවල බලතල හා කාර්ය

- මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ ව්‍යූහය - බලතල හා කාර්ය

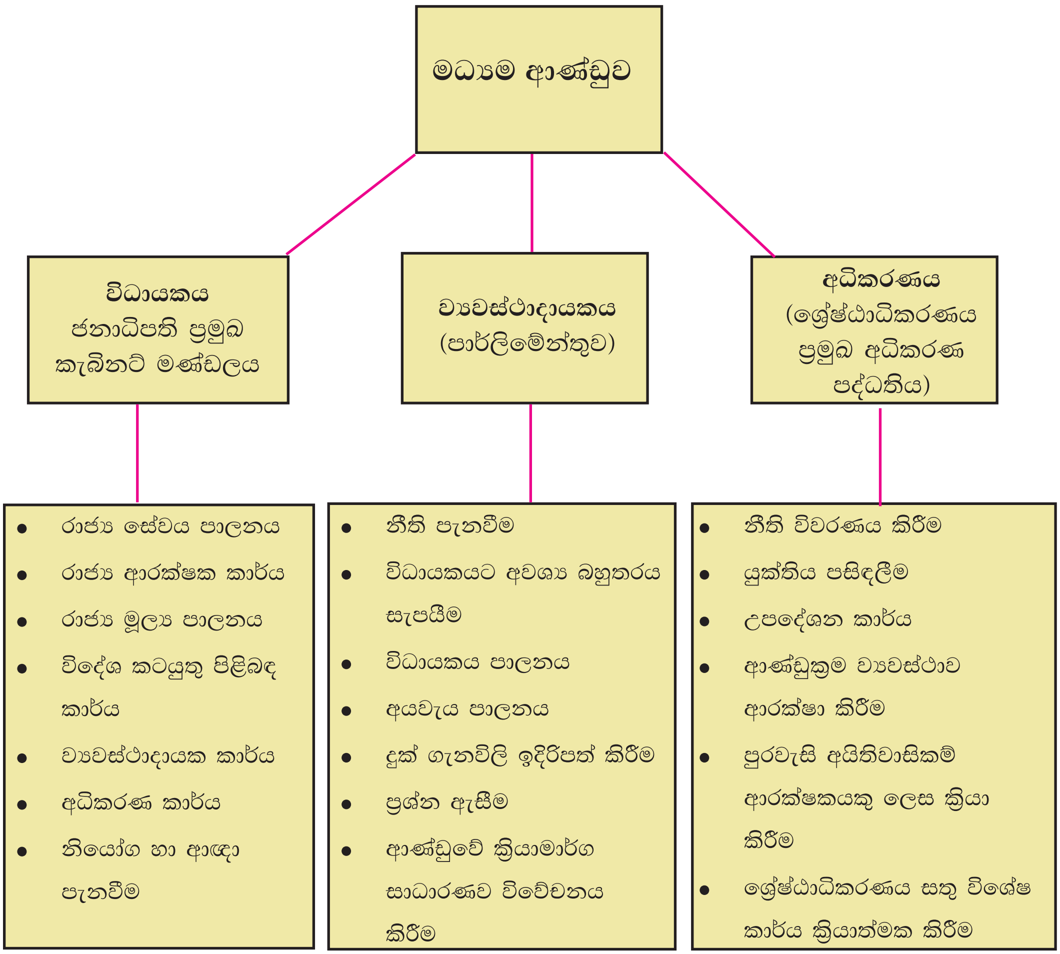

විධායකය (Executive)

1978 දෙවන ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුව ජනාධිපතිවරයා රජයේ ප්‍රධානියා ද, විධායකයේ ප්‍රධානියා ද, සන්නද්ධ සේවාවල සේනාධිනායකයා ද වන අතර ආණ්ඩුවේ ප්‍රධානියා ලෙස ද කටයුතු කරයි.

1978 ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 30 (1) ව්‍යවස්ථාවට අනුව විධායක ජනාධිපති තනතුර මෙසේ හඳුන්වා ඇත.

"ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ ජනාධිපතිවරයෙක් වන්නේ ය. ජනාධිපතිවරයා රජයේ ප්‍රධානියා ද විධායකයේ ප්‍රධානියා ද ආණ්ඩුවේ ප්‍රධානියා ද සන්නද්ධ සේවාවන්හි සේනාධිනායකවරයා ද වන්නේ ය".

1978 - ජනාධිපතිවරයා සතු ව්‍යවස්ථාදායක බලතල

- පාර්ලිමේන්තුව කැඳවීම, වාර අවසාන කිරීම හා විසුරුවා හැරීම
- පාර්ලිමේන්තු සැසි වාර ආරම්භයේ ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනය ඉදිරිපත් කිරීම
- විශේෂ පනත් කෙටුම්පත් ජනමත විචාරණයකට යොමු කිරීම

උදාහරණ :-

1. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 1,2,3,6,7,8,9,10,11,30(2) සහ 62(2) වගන්ති සංශෝධනය
2. අමාත්‍ය මණ්ඩලය විසින් ජනමත විචාරණයකින් සම්මත විය යුතු යැයි තීරණය කළ පනත්
3. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් ජනමත විචාරණයකින් සම්මත විය යුතු යැයි තීරණය කළ පනත්

- ජනමත විචාරණයකින් සම්මත වූ පනතක් නීතිගත කිරීම
- පාර්ලිමේන්තුව ඇමතීම, සංදේශ යැවීම

1978 - ව්‍යවස්ථාදායකය (පාර්ලිමේන්තුව) (Legislature)

දෙවන ජනරජ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව යටතේ ව්‍යවස්ථාදායකය "පාර්ලිමේන්තුව" නමින් හැඳින්වේ. පාර්ලිමේන්තුව නියෝජනය කරන මන්ත්‍රීවරු 225 දෙනා ම ව්‍යවස්ථාදායකයේ සාමාජිකයෝ වෙති.

- ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ විධිවිධානවලට අනුකූලව, මැතිවරණ දිස්ත්‍රික්ක 22ක ඡන්ද හිමියන් විසින් තෝරා පත් කර ගනු ලබන මන්ත්‍රීවරුන් 196 දෙනකු සහ ජාතික ලැයිස්තුවෙන් තෝරා පත් කරගනු ලබන මන්ත්‍රීවරුන් 29 දෙනකුගෙන් පාර්ලිමේන්තුව සමන්විත වේ.

• මහජන ඡන්දයෙන් තේරී පත්වන මන්ත්‍රී සංඛ්‍යාව	-	196
• ජාතික ලැයිස්තුවෙන් තේරී පත්වන මන්ත්‍රී සංඛ්‍යාව	-	29
• පාර්ලිමේන්තුවේ මුළු මන්ත්‍රී සංඛ්‍යාව	-	225

1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් පරිදි පාර්ලිමේන්තුවේ නිල කාලය වසර හයකි. ඒ අනුව අවුරුදු හයකට වරක් පැවැත්වෙන පාර්ලිමේන්තු මහ මැතිවරණයක් මඟින් ව්‍යවස්ථාදායකය සඳහා නියෝජිතයෝ තෝරා පත් කර ගැනෙති.

ව්‍යවස්ථාදායකයේ (පාර්ලිමේන්තුවේ) බලතල හා කාර්ය

මහා මැතිවරණයකින් පසු තේරී පත්වන පාර්ලිමේන්තුවේ පළමු කාර්යය වන්නේ, පාර්ලිමේන්තුව මෙහෙයවීම සඳහා කථානායකවරයකු, නියෝජ්‍ය කථානායකවරයකු හා නියෝජ්‍ය කාරක සභා සභාපතිවරයකු මන්ත්‍රීවරුන්ගේ ඡන්දයෙන් තෝරා පත් කර ගැනීමයි. ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලතල හා කාර්ය පහත දක්වා ඇත.

1. නීති සම්පාදනය කිරීම/නීති පැනවීම
2. විධායකය පාලනය කිරීම
3. අයවැය පාලනය/ මූල්‍ය පාලනය
4. ප්‍රශ්න ඇසීම
5. මහජන දුක්ගැනවිලි ඉදිරිපත් කිරීම
6. ආණ්ඩුව විසින් ගනු ලබන ක්‍රියාමාර්ග සාධාරණව විවේචනය කිරීම
7. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය කිරීමට දායක වීම
8. දෝෂාභියෝග ඉදිරිපත් කිරීම
9. විශ්වාසභංග යෝජනා ඉදිරිපත් කිරීම
10. අනාගත පාලකයින් පුහුණු කිරීම
11. නීති සම්මත කිරීම

අධිකරණය (Judiciary)

ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණ ආයතන රාශියක් පවතී. ඒ පිළිබඳ “නීතිය හා යුක්තිය” ඒකකයේ පැහැදිලිව සඳහන් කර ඇත. මෙම විවිධ අධිකරණ ආයතන මඟින් ඉටු කරනු ලබන ප්‍රධාන කාර්යයන් කිහිපයකි. එනම්,

1. නීති විවරණය කිරීම
2. නඩු විනිශ්චය කිරීම/යුක්තිය පසිඳලීම
3. පුරවැසි අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම
4. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ආරක්ෂා කර දීම
5. පළාත් සභා, පළාත් පාලන ආයතන හා මධ්‍යම ආණ්ඩුව අතර ඇතිවන ගැටුම් විසඳීම
6. නීති සම්පාදනය සඳහා අවශ්‍ය උපදෙස් ලබා දීම

10 ශ්‍රේණිය පුරවැසි අධ්‍යාපනය පෙළපොතේ “බලය විමධ්‍යගත කිරීම හා බලය බෙදාහැරීම” ඒකකයේ පිටු අංක 45-51, පළාත් සභාවල බලතල හා කාර්ය අධ්‍යයනය කරන්න.

පළාත් පාලන ආයතනවල ව්‍යූහය, බලතල හා කාර්ය

වර්තමාන ශ්‍රී ලංකාව තුළ ක්‍රියාත්මක වන පළාත් පාලන ආයතන වර්ග තුනකි.

- මහනගර සභා
- නගර සභා
- ප්‍රාදේශීය සභා

මධ්‍යම ආණ්ඩුව මඟින් ප්‍රාදේශීයව ඉටු කළ යුතු සංවර්ධන කටයුතු හා ශුභසාධන කටයුතු පහසු කර ගැනීම සහ කාර්යක්ෂම මහජන සේවාවක් සැපයීම ඉලක්ක කර ගනිමින් පළාත් පාලන ආයතන පිහිටුවා ඇත. එමඟින් ප්‍රාදේශීය අවශ්‍යතා පහසුවෙන් හඳුනාගෙන මහජනතාවට කඩිනම් සේවාවක් සැපයීම සඳහා මෙම ආයතන ක්‍රියාත්මක වේ.

- මහනගර සභාවක ප්‍රධානියා - නගරාධිපති (පුරපති)
- නගර සභාවක ප්‍රධානියා - සභාපති
- ප්‍රාදේශීය සභාවක ප්‍රධානියා - සභාපති

මෙම ආයතන සඳහා නියෝජිතයින් තෝරා පත් කරගනු ලබන්නේ වසර 04කට වරක් පවත්වනු ලබන "පළාත් පාලන ආයතන" මැතිවරණ මඟිනි. නාගරික ප්‍රදේශවලින් මෙන් ම ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවලින් ද දේශපාලන නායකයින් බිහිවීමට පළාත් පාලන ආයතන මැතිවරණ උපකාරී වේ.

ක්‍රියාකාරකම්

- ඔබේ ප්‍රදේශයේ ප්‍රාදේශීය සභාවට, නගර සභාවට, මහ නගර සභාවට තරග කරමින් ජයග්‍රහණය කළ නියෝජිතයින් ජාතික දේශපාලනයට එක්ව තිබේ ද? ගුරුතුමා/ගුරුතුමිය සමඟ සාකච්ඡා කරන්න.

මහ නගර සභා (Municipal Councils)

1947 අංක 16 දරන මහ නගර සභා ආඥා පනත මඟින් මහ නගර සභා පිහිටුවා ඇත. යම් ප්‍රදේශයක් සඳහා මහ නගර සභාවක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම, එහි සීමාව නිශ්චය කිරීම, එයට නමක් නියම කිරීම ආදියේ බලය අදාළ විෂය භාර අමාත්‍යවරයාට පවරා ඇත. මහ නගර සභාවක් ඇති කරනු ලබන්නේ ඉහළ මට්ටමේ නාගරික ලක්ෂණ පෙන්නුම් කරන ප්‍රදේශ සඳහා ය. දැනට ශ්‍රී ලංකාවේ මහ නගර සභා 23ක් ක්‍රියාත්මක වේ. මහ නගර සභාව නගරාධිපතිවරයකුගෙන්, නියෝජ්‍ය නගරාධිපතිවරයකුගෙන් සහ සභිකයින්ගෙන් සමන්විත වේ.

මහ නගර සභාවලට පැවරී ඇති බලතල

- නාගරික කලාපයට ජලය සැපයීම
- විදුලි ආලෝකය සැපයීම
- නගර අලංකාර කිරීම
- කුණු කසළ ඉවත් කිරීම
- අලුත් මාර්ග ඉදි කිරීම
- නිවාස යෝජනා ක්‍රම සකස් කිරීම
- පුස්තකාල පහසුකම් ඇති කිරීම
- ප්‍රජා ශාලා ඇති කිරීම
- ක්‍රීඩාපිටි, ක්‍රීඩාගාර පවත්වා ගෙන යාම
- පොදු වැසිකිළි - කැසිකිළි පවත්වා ගෙන යාම
- විනෝද ස්ථාන පාලනය කිරීම
- කිරුම් මිනුම් කටයුතු පාලනය
- සුළු වාරිමාර්ග නඩත්තුව/පොදු ළිං, පොදු නාන ස්ථාන පවත්වා ගෙන යාම

නගර සභා (Urban Councils)

1939 අංක 61 දරන නගර සභා ආඥා පනත යටතේ නගර සභා පිහිටුවා ඇත. මහ නගර සභා මෙන් ම යම් නගර සභාවක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම, එහි සීමාව නිශ්චය කිරීම, එයට නමක් නියම කිරීමේ බලය විෂයභාර අමාත්‍යවරයාට හිමි වේ. දැනට ලංකාවේ නගර සභා 41ක් ක්‍රියාත්මක වේ. නගර සභාව සභාපතිවරයකු උපසභාපතිවරයකු සහ සභිකයින්ගෙන් සමන්විත වේ. මහ නගර සභාවලට පැවරී ඇති බලතල නගර සභාවලට ද හිමි වේ.

ප්‍රාදේශීය සභා (Pradeshiya Sabha)

1987 අංක 15 දරන ප්‍රාදේශීය සභා පනත මඟින් ප්‍රාදේශීය සභා පිහිටුවා ඇත. දැනට ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රාදේශීය සභා 271ක් ක්‍රියාත්මක වේ. මහ නගර සභාවල, නගර සභාවල මෙන් ම ප්‍රාදේශීය සභාවක් ප්‍රකාශයට පත් කිරීමේ, එහි සීමාව නිශ්චය කිරීමේ, එයට නමක් නියම කිරීමේ බලය විෂය භාර අමාත්‍යවරයාට හිමි වේ. ප්‍රාදේශීය සභා සීමාව බොහෝවිට ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාස ප්‍රදේශයකට සීමා වේ. සෑම ප්‍රාදේශීය සභාවක් ම සභාපතිවරයකු, උපසභාපතිවරයකු සහ සභිකයින්ගෙන් සමන්විත වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනයෙන් වැඩි ප්‍රමාණයක් ජීවත් වන්නේ ප්‍රාදේශීය සභා බල ප්‍රදේශ තුළ ය. මහ නගර සභා සතු බලතල හා කාර්ය බොහොමයක් ප්‍රාදේශීය සභාවලට ද හිමි වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් පාලන ආයතන - 2015

පළාත	මහනගර සභා	නගර සභා	ප්‍රාදේශීය සභා	එකතුව
බස්නාහිර පළාත	07	14	27	48
මධ්‍යම පළාත	04	06	33	43
දකුණු පළාත	03	04	42	49
උතුරු පළාත	01	05	28	34
නැගෙනහිර පළාත	03	05	37	45
වයඹ පළාත	01	03	29	33
උතුරු මැද පළාත	01	00	25	26
ඌව පළාත	02	01	25	28
සබරගමුව පළාත	01	03	25	29
එකතුව	**23**	**41**	**271**	**335**

ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් පාලන ආයතනවලට පැවරී ඇති කාර්ය ප්‍රධාන තේමා තුනක් යටතේ දැක්විය හැකි ය.

1. පොදු මංමාවත් -
   - මංමාවත් ආරක්ෂා කිරීම
   - නඩත්තු කිරීම
   - ඉදි කිරීම
   - ස්ථාන මැන බේරුම් කිරීම හා අවහිරතා ඉවත් කිරීම
   - ජල මාර්ග හා ශුද්ධ පවිත්‍ර කටයුතු සඳහා නළ යෙදීම
   - අතුරු පාරවල් ඉදි කිරීම

2. මහජන සෞඛ්‍ය -
   - පොදු කානු ඉදිකිරීම, අලුත්වැඩියා කිරීම
   - මහජන වැසිකිළි ඉදිකිරීම හා නඩත්තු කිරීම
   - මලාපවහන පද්ධති ක්‍රමවත්ව පවත්වා ගෙන යාම
   - අහිතකර ගොඩනැගිලි ඉවත් කිරීම
   - පීඩා පරීක්ෂා කිරීම
   - මහජන සෞඛ්‍ය සේවා වැඩිදියුණු කිරීම

3. පොදු උපයෝගිතා සේවා - • පොදු ස්ථානවලට විදුලි ආලෝකය ලබා දීම
• මහජන වෙළෙඳපොළ පවත්වා ගෙන යාම
• උයන් වතු, ක්‍රීඩා පිට්ටනි පවත්වා ගෙන යාම
• ජල සම්පාදනය
• පොදු නාන ස්ථාන පවත්වා ගෙන යාම
• පොදු කියවීම් ශාලා පවත්වා ගෙන යාම

පළාත් සභාවල සහ පළාත් පාලන ආයතනවල ප්‍රයෝජන

- මහජන උපයෝගිතා සේවා පහසුවෙන් ලබාගත හැකි වීම
- ප්‍රාදේශීය නායකයින්, ජාතික නායකයින් බිහි වීමට පසුබිම සැකසීම
- ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන කටයුතු ඵලදායී ලෙස ඉටුකර ගැනීම සහ වේගවත් කිරීම
- සෞඛ්‍ය හා සනීපාරක්ෂක කටයුතු සංවිධානාත්මකව පවත්වා ගෙන යාම
- ළදරු පාසල්, මාතෘ සායන, ආයුර්වේද බෙහෙත්ශාලා යනාදිය මඟින් ජනතාවගේ අධ්‍යාපන හා සෞඛ්‍ය පහසුකම් වර්ධනය කිරීම
- නාගරික හා ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ජනතාවගේ විවේකය, විනෝදය සහ දැනුම ඵලදායී ලෙස පවත්වා ගෙන යාම සඳහා අවශ්‍ය පහසුකම් සැපයීම

ක්‍රියාකාරකම්

- ඔබ පාසල පිහිටි ප්‍රදේශය අයත් පළාත් පාලන ආයතනයෙන් ඉටුවන සේවා පිළිබඳ ව අධ්‍යයනය කරන්න.
- පළාත් පාලන ආයතන අධ්‍යයනය සඳහා ක්ෂේත්‍ර චාරිකාවක් සංවිධානය කරන්න.

නැත්නම්

- පළාත් පාලන ආයතනයේ වගකිව යුතු නිලධාරියකු පාසලට කැඳවා එම ආයතනයෙන් ඉටුවන සේවාව පිළිබඳ සාකච්ඡාවක් සංවිධානය කරන්න.
- අධ්‍යයන ක්ෂේත්‍ර චාරිකාව හෝ සාකච්ඡාව ඇසුරින් "පළාත් පාලන ආයතන සහ ප්‍රාදේශීය සංවර්ධනය" මැයෙන් පොත් පිංචක් සකස් කරන්න.

පුරවැසියා කෙරෙහි ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තරවල වගකීම් හා වගවීම්

ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තර වන මධ්‍යම ආණ්ඩුව, පළාත් සභා මෙන් ම පළාත් පාලන ආයතනවල මූලික වගකීම වන්නේ රාජ්‍යයේ නීතිය සහ සාමය පවත්වා ගෙන යමින් ජනතා අවශ්‍යතා උපරිම අයුරින් ඉටු කර දීමයි. ජනතා නියෝජිතයින් මෙන් ම මහජන සහභාගිත්වය ද මෙහි දී කැපී පෙනේ.

පුරවැසියා කෙරෙහි ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තරවල වගකීම් කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- ප්‍රාදේශීය ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීම මගින් ජාතික ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීම
- ප්‍රාදේශීය ආර්ථිකය වැඩි දියුණු කිරීමෙන් ජාතික සංවර්ධනය ඇති කිරීම
- නීතිය හා සාමය ආරක්ෂා කිරීම
- මහජන අවශ්‍යතාවලට අනුව නීතිරීති, ප්‍රඥප්ති සකස් කිරීම
- ජාතික අභිමානය ඉහළ නැංවීම
- පරිසර කළමනාකරණය හා පරිසර සංරක්ෂණය සිදු කිරීම
- සංස්කෘතික උරුම ආරක්ෂා කිරීම
- සමාජ සංහිඳියාව ඇති කිරීම
- මහජන උපයෝගිතා සේවා සංවිධානාත්මකව ඉටු කිරීම
- ප්‍රාදේශීය හා ජාතික සංවර්ධන කටයුතු සැලසුම් කර ක්‍රියාත්මක කිරීම
- පොදු දේපළ පවත්වා ගෙන යාම, ආරක්ෂා කිරීම හා සංවර්ධනය කිරීම
- මානව සම්පත් සංවර්ධනය හා යහපත් නායකයින් බිහි කිරීම

"වගකීම" යනු තමාට පැවරෙන කාර්ය හොඳින් ඉටු කිරීමයි.

"වගවීම" යනු එම වගකීම ඉටු කිරීම සම්බන්ධයෙන් වූ බැඳීමයි.

මධ්‍යම ආණ්ඩුව පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන ආයතන කෙරෙහි පුරවැසියාගෙන් ඉටුවිය යුතු වගකීම් හා යුතුකම් :-

ජාතික ආරක්ෂාව පවත්වාගෙන යාමට සහාය වීම

- ඵලදායී ජීවන වෘත්තියක නියැළීම
- අල්ලස, දූෂණය, නාස්තිය, වංචාව පිටු දැකීම
- නිදහස, සාධාරණත්වය සහ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම
- පොදු පහසුකම් අරපිරිමැස්මෙන් භාවිතය හා ඒවා ආරක්ෂා කිරීම
- ජාතික අභිමානය, ජාතික උරුම ආදිය රැක ගැනීමට සහ ආරක්ෂා කිරීමට දායක වීම

- දරුවන්ට, වැඩිහිටියන්ට, ආබාධිතයින්ට, රෝගීන්ට රැකවරණය, පෝෂණය සහ ආදරය ලබා දීම
- රජයේ ශුභසාධන සේවා අයථා ලෙස පරිහරණයෙන් වැළකීම හා ඒවා ආරක්ෂා කිරීමට දායක වීම

සමාජ සංවර්ධනයට සහ යහපාලනයට සහාය වීම

- ගැටුම් ඇති කර ගැනීමෙන් වැළකීම හා ගැටුම් වැළැක්වීමට දායක වීම
- විවිධ ජන කොටස්වල අනන්‍යතාව ආරක්ෂා කිරීම හා ඒවාට ගරු කිරීම
- අන්‍ය මත ඉවසීම සහ සාධාරණව කටයුතු කිරීම
- සාකච්ඡා මාර්ගයෙන් ගැටලු විසඳා ගැනීම හා ප්‍රචණ්ඩකාරී ක්‍රියා සඳහා යොමු වීමෙන් ඇති වන අවාසිදායක තත්ත්ව පිළිබඳ අවබෝධය
- ප්‍රාදේශීය සංවර්ධනයට ක්‍රියාකාරී ව සහාය වීම හා මඟ පෙන්වීම
- විවිධ ආපදා සහ සහන සේවා ලබා ගැනීමේ දී අවංකව හා නිවැරැදිව කටයුතු කිරීම

පරිසර කළමනාකරණට දායක වීම

- ස්වාභාවික පරිසරය ආරක්ෂා කර ගැනීම, රැක ගැනීම සහ එහි වැදගත්කම පිළිබඳ අවබෝධය
- ස්වාභාවික පරිසරය විනාශ කිරීමට හවුල් නොවීම සහ විනාශ කරන්නන් ඉන් වැළැක්වීමට කටයුතු කිරීම
- කසළ බැහැර කිරීම වගකීමෙන් යුතුව, ක්‍රමවත් ව සිදු කිරීම
- විවිධ අහිතකර ද්‍රව්‍ය පරිසරයට මුදා හැරීමෙන් වැළකීම
- යහපත් පුරවැසියකු ලෙස හැමවිට ම කටයුතු කිරීම

ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසියන් ලෙස අප මව්බිමට ආදරය කළ යුතු අතර අභිමානවත් ජාතියක් වශයෙන් නැගී සිටීමට ජාතික සමගිය තහවුරු කරගත යුතු ය. සෑම විට ම සාධාරණ ව හා යුක්ති සහගත ව කටයුතු කිරීමට වගබලා ගත යුතු ය. රටෙන් අපට ඉටු විය යුතු යුතුකම් පිළිබඳ සැලකිලිමත් වනවා මෙන් ම අපෙන් රටට ඉටු විය යුතු යුතුකම් ද නොපිරිහෙලා ඉටු කළ යුතු ය. ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තරවල කාර්යභාරය මහජන කටයුතු පහසු කරවීමයි. මෙම විවිධ ආයතනවල කටයුතු කරන්නේ ද මහජනයා වෙනුවෙන් මහජනයාම ය. ඒ නිසා පුරවැසි යුතුකම් නොපිරිහෙලා ඉටු කිරීම, අල්ලස, දූෂණය, නාස්තිය වළක්වමින් කටයුතු කිරීම අප සතු යුතුකම හා වගකීමයි. ඔබ ද වගකීමෙන් කටයුතු කරන ආදර්ශවත් පුරවැසියකු වීම ජාතියේ බලාපොරොත්තුවයි.

ක්‍රියාකාරකම්

- පුරවැසියා කෙරෙහි ආණ්ඩුවේ විවිධ ස්තරවල වගකීම් හා පුරවැසියාගෙන් ඉටුවිය යුතු යුතුකම් ලැයිස්තුවක් සෑම ශිෂ්‍ය-ශිෂ්‍යාවක් විසින් වෙන වෙන ම සකස් කරන්න.
- පන්තියේ ශිෂ්‍ය-ශිෂ්‍යාවන් කණ්ඩායම් කිහිපයකට බෙදී තම තමන් සකස් කර ගත් ලැයිස්තුවල සඳහන් කරුණු පිළිබඳ සාකච්ඡා කර ඉතා වැදගත් කරුණු පිළිවෙළින් පෙළ ගස්වා ගන්න.
- එක් එක් කණ්ඩායම තම කණ්ඩායම් ක්‍රියාකාරකම පන්තියට ඉදිරිපත් කරන්න.
- ගුරුවරයාගේ සහාය ඇතිව කණ්ඩායම් ඉදිරිපත් කළ ඉතා ම වැදගත් කරුණු පෝස්ටරයක් ලෙස සකස් කර පන්තියේ ප්‍රදර්ශනය කරන්න.

03

මානව හිමිකම් හා යුතුකම්

හැඳින්වීම

මිනිසත් බව ලැබීම නිසා කිසිදු භේදයකින් තොර ව මිනිසාට උපතින් ම හිමි වන අයිතිවාසිකම් මානව අයිතිවාසිකම් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. මේ අනුව මානව අයිතිවාසිකම් ගැන දැනුම්වත් වීම, ඒවා පිළිගැනීම, ගරු කිරීම, මානව හිමිකම් හා බැඳුණු යුතුකම් ඉටු කිරීම, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජන සමාජයක පැවැත්මට, පුරවැසියන්ගේ ශුභසිද්ධියට මෙන් ම සාමය, සාධාරණත්වය සමාජය තුළ ස්ථාපිත වීමට ද හේතු වේ. මානව හිමිකම් යන්න මානව අයිතිවාසිකම් යනුවෙන් ද භාවිත කරනු ලැබේ.

සමාජයේ යහපත් පුරවැසියකු ලෙස ජීවත් වීම සඳහා මානව හිමිකම් හා යුතුකම් පිළිබඳ දැනුම්වත් වීමත්, සමාජ ජීවිතය තුළ ඒවා ප්‍රායෝගික ව ක්‍රියාත්මක කිරීමේ කුසලතා සංවර්ධනය කර ගැනීමත් අත්‍යවශ්‍ය වේ. මෙම පරිච්ඡේදය හොඳින් අධ්‍යයනය කිරීමෙන් ඔබ තුළ එම නිපුණතා සංවර්ධනය කර ගැනීමට අවස්ථාව සැලසෙනු ඇත.

මානව හිමිකම් (Human Rights)

මිනිසත් බව ලැබීම හේතු කොට ගෙන පුද්ගලයකුට උපතින් ම ලැබෙන අයිතිවාසිකම් මානව අයිතිවාසිකම් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. මේ අනුව මනුෂ්‍යයන් ලෙස ගරුත්වයෙන් හා සමානාත්මතාවෙන් යුතුව සමාජයේ ජීවත් වීම සඳහා මානව අයිතිවාසිකම් ඉවහල් වේ.

මිනිසත් බව ලැබීම මෙම අයිතිවාසිකම් හිමි වීමට අවශ්‍ය මූලික හා එක ම සුදුසුකම වේ. අපි මෙය පොදු මනුෂ්‍යත්වය ලෙස හඳුන්වමු. මානව අයිතිවාසිකම් මිනිසාගේ පැවැත්ම මෙන් ම ගරුත්වය ආරක්ෂා කිරීමේ පදනම වන්නේ ය. මානව අයිතිවාසිකම් මැනවින් භුක්ති විඳීමට නොලැබෙන සමාජයක මිනිස් ජීවිත සුරක්ෂිතව පවත්වා ගෙන යාම මෙන් ම පූර්ණ මානව සංවර්ධනයක් ඇති කර ගැනීම ද දුෂ්කර වේ. මේ අනුව මිනිස් ජීවිතවල පැවැත්ම හා ගරුත්වය ආරක්ෂා වීම සඳහා මානව අයිතිවාසිකම් අත්‍යවශ්‍ය වේ.

මානව අයිතිවාසිකම් යනු විශ්වීය සංකල්පයක් වන අතර එය සාධාරණත්වය හා සමානාත්මතා මූලධර්මය මත පදනම් වී තිබීම සුවිශේෂ ලක්ෂණයකි. ජාතිය, ජන වර්ගය, ආගම, භාෂාව, ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය, සමාජ පන්තිය, දරන දේශපාලන මතය ආදි විෂමතා කිසිවක් නොසලකා පොදුවේ සැමට මෙම අයිතිවාසිකම් හිමි වීම එහි ඇති විශේෂත්වයයි.

මානව අයිතිවාසිකම් සුරකින ජන සමාජයක ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සුරක්ෂිත වීම, පුරවැසියන්ගේ සමාජ ජීවිතය වැඩි දියුණු වීම හා සමාජ යුක්තිය හා සාධාරණත්වය වර්ධනය වීම වැනි සාධනීය ලක්ෂණ දක්නට ලැබේ.

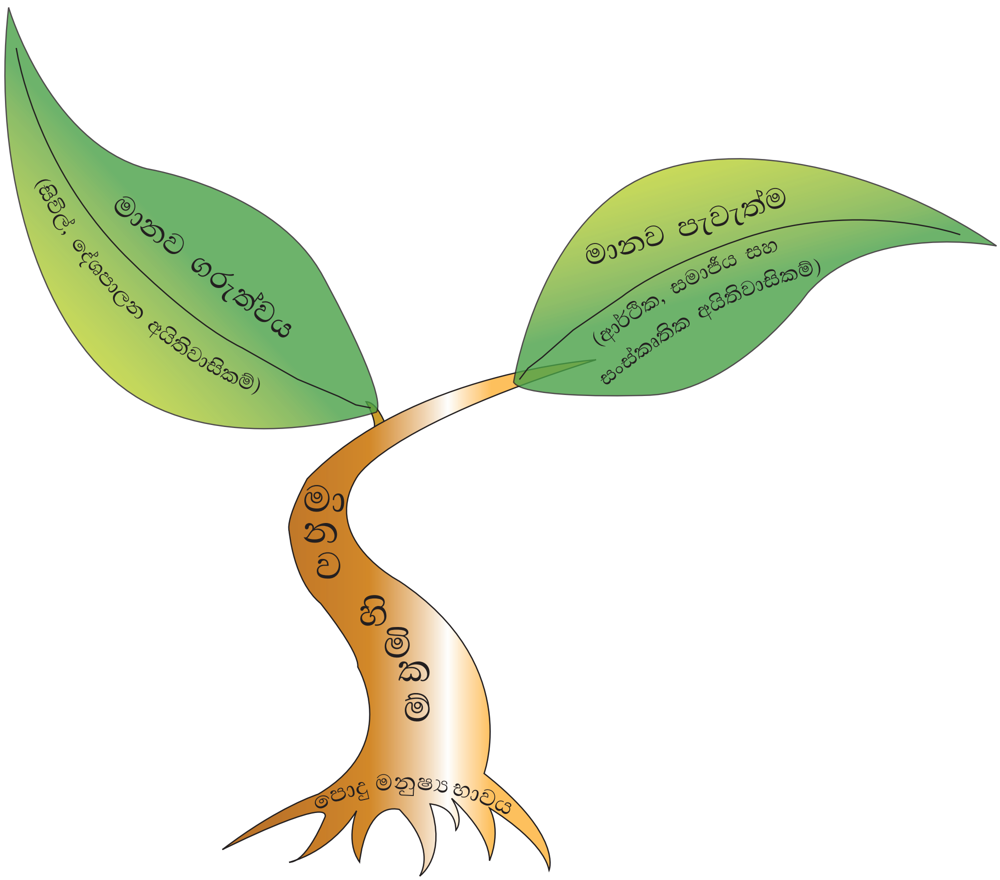

3.1 රූප සටහන

මානව හිමිකම් දිනා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් වැදගත් වන ඓතිහාසික අවස්ථා

මානව හිමිකම් සෑම පුද්ගලයකුට ම, කිසිදු භේදයකින් තොර ව උපතින් ම හිමි විය යුතු වුව ද ඉතිහාසයේ විවිධ කාල වකවානුවල අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමේ දී විවිධ සීමාවලට යටත් වීමට මිනිසාට සිදු විය. වහල් යුගය, වැඩවසම් යුගය ආදිය එවන් කාල වකවානුවලට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය.

මිනිස් සමාජය ක්‍රමයෙන් දියුණුවට පත් වන විට අයිතිවාසිකම් පිළිබඳව ද මිනිසාගේ අවධානය දැඩි ලෙස යොමු වන්නට විය. මේ නිසා අයිතිවාසිකම් දිනා ගැනීම සඳහා පාලකයන්ට එරෙහිව සටන් කිරීමට, විවිධ අරගල කිරීමට මෙන් ම පාලකයන් සමග විවිධ ගිවිසුම්වලට එළඹීමට ද සිදු විය. එසේ අයිතිවාසිකම් දිනා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් වැදගත් වන ඓතිහාසික අවස්ථා කිහිපයට නිදසුන් පහත දැක්වේ.

- ක්‍රි.ව. 1215 - බ්‍රිතාන්‍යයේ මැග්නා කාර්ටා ගිවිසුම
- ක්‍රි.ව. 1689 - බ්‍රිතාන්‍යයේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනත
- ක්‍රි.ව. 1776 - ඇමෙරිකානු නිදහස් ප්‍රකාශනය
- ක්‍රි.ව. 1789 - මිනිස් හා පුරවැසියන් පිළිබඳ ප්‍රංශ ප්‍රකාශනය
- ක්‍රි.ව. 1917 - රුසියානු විප්ලවය

මේ අනුව පෙනී යන්නේ, නිදහස්ව හා නිවහල්ව ජීවත් වීමට ඇති කැමැත්ත හේතු කොට ගෙන මිනිසා අයිතිවාසිකම් ඉල්ලා සිටීමට පෙලඹෙන බවයි. එම නිසා අයිතිවාසිකම් හා සම්බන්ධ ක්‍රියාවලිය කරුණු දෙකකින් සමන්විත වේ. එය සටහනක් මගින් පහත දක්වා ඇත.

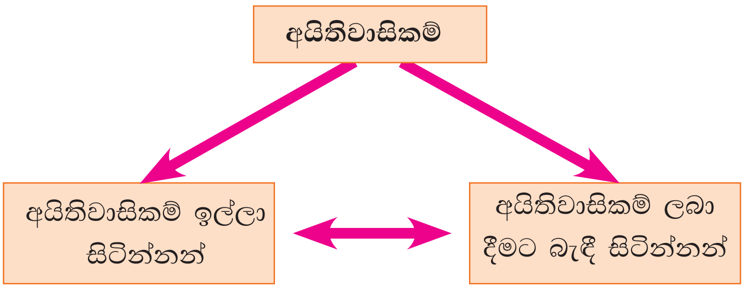

3.2 රූප සටහන - අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධ ක්‍රියාවලිය

ක්‍රි.ව. 1914 සිට 1918 දක්වා පැවති පළමුවන ලෝක යුද්ධය නිමාවට පත්ව දශක දෙකක් ඉක්ම යාමත් සමග දෙවන ලෝක සංග්‍රාමය ආරම්භ විය. දෙවන ලෝක යුද්ධය ක්‍රි. ව. 1939 සිට 1945 දක්වා පැවතුණි. මෙම ලෝක සංග්‍රාමවල ප්‍රතිඵල ඉතා බිහිසුණු විය.

ලෝක සංග්‍රාම නිසා ලක්ෂ සංඛ්‍යාත පිරිසකට ජීවිත අහිමි විය. තවත් විශාල පිරිසක් ආබාධිත තත්ත්වයට පත් වූහ. කාන්තාවෝ සහ ළමයි මිලියන ගණනක් අනාථ භාවයට පත් වූහ. මිල කළ නොහැකි තරම් වූ දේපළ හානි සිදු විය. එබැවින් මෙම ලෝක සංග්‍රාම, මානව අයිතිවාසිකම් බිහිසුණු ලෙස උල්ලංඝනය වූ අවස්ථාවලට නිදසුන් ය.

ලෝක සාමය සුරක්ෂිත කිරීම, ජාතීන් අතර සහයෝගය වර්ධනය කිරීම, මානව හිමිකම් සුරැකීම ආදි අවශ්‍යතා කෙරෙහි ලෝක ජනතාවගේ මෙන් ම ලෝක නායකයන්ගේ ද අවධානය යොමු විය. මෙම මෙහෙවර ඉටු කිරීම අරමුණු කර ගෙන ක්‍රි.ව. 1945 දී එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය බිහි විය. මානව හිමිකම් සුරැකීමේ අවශ්‍යතාව කෙරෙහි එක්සත් ජාතීන්ගේ දැඩි අවධානය යොමු වූ අතර 1948 පෙබරවාරි 10 වන දින මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනය එක්සත් ජාතීන්ගේ මහා මණ්ඩලය විසින් සම්මත කරගනු ලැබීම මානව හිමිකම් සුරක්ෂිත කිරීම සම්බන්ධයෙන් ගනු ලැබූ ඉතා වැදගත් පියවරක් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය.

එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනය (1 වන වගන්තිය)

"සියලු ම මනුෂ්‍යයෝ නිදහස්ව උපත ලබා ඇත්තාහ.

ඔවුහු ගරුත්වයෙන් හා අයිතිවාසිකම්වලින් සමාන වෙති.

යුක්තිය, අයුක්තිය පිළිබඳ හැඟීමෙන් හා හෘදය සාක්ෂියෙන් යුක්ත ඔවුන්, ඔවුනොවුන්ට සැලකිය යුත්තේ සහෝදරත්වය පිළිබඳ හැඟීමෙනි."

සර්ව සාධාරණ පදනමක් මත සියලු ම මනුෂ්‍යයන්ට අයිතිවාසිකම් හිමි වන බවත්, එම අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමේ දී එකිනෙකාගෙන් ඉටු විය යුතු යුතුකම් හා වගකීම් පිළිබඳවත් මෙම ප්‍රකාශනයේ ඉතා පැහැදිලිව කරුණු දක්වා ඇත.

අයිතිවාසිකම් සියලු දෙනාට ම සමානව හිමි වන බව පිළිගැනීම, ඒ පිළිබඳ අවබෝධයෙන් හා වගකීමෙන් කටයුතු කිරීම අප සියලු දෙනාගේ ම යුතුකම හා වගකීම වන්නේ ය. අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳිමින් යුතුකම් ඉටු කිරීම පුද්ගල හා සමාජ සංවර්ධනයට ඍජුව ම බලපාන අතර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජන සමාජයක යහපැවැත්ම ද එමගින් තහවුරු වේ. මේ නිසා අයිතිවාසිකම් හා යුතුකම් පිළිබඳ දැනුම්වත් වීම මෙන් ම තම පෞද්ගලික හා සමාජ ජීවිතයේ දී ඒවා ප්‍රායෝගික ව ක්‍රියාවට නැඟීම ද අත්‍යවශ්‍ය වේ.

මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනය ප්‍රධාන වශයෙන් පාසල් හා අධ්‍යාපන ආයතන මඟින් පැතිරවීමටත්, ප්‍රදර්ශනය කිරීමටත්, කියවීමට සැලැස්වීමට හා පැහැදිලි කරදීමටත් සලස්වන මෙන් එක්සත් ජාතීන්ගේ මහා මණ්ඩලය සාමාජික රාජ්‍යවලින් ඉල්ලා තිබේ.

පාසල් සිසුන් වන ඔබ මානව හිමිකම් පිළිබඳ දැනුම්වත් වීමේ වැදගත්කම මෙම ඉල්ලීමෙන් ඔබට පැහැදිලි වනු ඇත. ඒ පිළිබඳ දැනුම්වත් වී මෙම අයිතිවාසිකම් මැනවින් භුක්ති විඳීම මගින් යහපත් සමාජ ජීවිතයක් ගත කිරීමට ඔබට අවස්ථාව ලැබෙනු ඇත. අයිතිවාසිකම් හා බැඳුණු යුතුකම් ඉටු කිරීම, සමාජයේ සෙසු සාමාජිකයන්ගේ අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත වීමට මූලික වශයෙන් හේතු වේ. මෙසේ කටයුතු කිරීම මගින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී, යහපත්, සාමකාමී ජන සමාජයක පැවැත්ම සහතික කිරීම සඳහා දායක වීමට ඔබට හැකි වනු ඇත.

ක්‍රියාකාරකම

- "මානව හිමිකම් පිළිබඳ පාසල් සිසුන් දැනුම්වත් වීමේ වැදගත්කම" යන මාතෘකාව යටතේ පාසලේ බිත්ති පුවත්පතෙහි පළ කිරීමට සුදුසු ලිපියක් සකස් කරන්න.
- මානව අයිතිවාසිකම් දිනා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් වැදගත් වන ඓතිහාසික අවස්ථා කිහිපයක් තෝරා ගෙන එම අවස්ථාවල දිනාගත් අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ තොරතුරු රැස් කරන්න.

අයිතිවාසිකම් වර්ග කිරීම

අයිතිවාසිකම් යන්න ඉතා පුළුල් සංකල්පයක් වන අතර එම සංකල්පය පහත රූපයේ දැක්වෙන ආකාරයට වර්ග කර දැක්විය හැකි ය.

3.3 රූප සටහන - මානව අයිතිවාසිකම් වර්ග කිරීම

මිනිසුන්ට අත්‍යවශ්‍යයෙන් ම තිබිය යුතු යැයි සැලකෙන මානව හිමිකම් අතුරින් තෝරා ගත් ප්‍රධානතම අයිතිවාසිකම් ලෝකයේ බොහෝ රටවල් තම මූලික නීතියට ද ඇතුළත් කර තිබේ. ඒවා මූලික අයිතිවාසිකම් ලෙස හැඳින්වේ.

ඒ අනුව සෑම මූලික අයිතිවාසිකමක් ම මානව අයිතිවාසිකමක් වුව ද, සෑම මානව හිමිකමක් ම මූලික අයිතිවාසිකමක් නොවන බව ඔබට පැහැදිලි වනු ඇත. මූලික අයිතිවාසිකම් කඩ වූ අවස්ථාවල දී නීතියේ පිළිසරණ පැතීම සඳහා ද අවස්ථාව හිමි කර දී තිබේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ වර්තමාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ III වන පරිච්ඡේදයේ මූලික අයිතිවාසිකම් සඳහන් කර ඇත. එසේ ම ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 126 වන ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් කඩ වූ විට ගත හැකි ක්‍රියා මාර්ග ද දක්වා තිබේ.

මානව හිමිකම් සෑම පුද්ගලයකුට ම සමාන ව හිමි වනවා සේ ම, විශේෂිත කණ්ඩායම්වලට සුවිශේෂ වන ලෙස අයිතිවාසිකම් සහතික කිරීම සඳහා එක්සත් ජාතීන් පියවර ගෙන ඇත. කාන්තා හා ළමා අයිතිවාසිකම් සහතික කිරීම සඳහා ගෙන ඇති පියවර ඊට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය.

මානව හිමිකම්වල ස්වරූපය අනුව ඒවා සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් සහ ආර්ථික, සමාජීය හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් ලෙස වර්ග කර දැක්විය හැකි ය.

එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනය (Universal Declaration of Human Rights - UDHR)

එක්සත් ජාතීන් විසින් 1948 දෙසැම්බර් 10 දින මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනය සම්මත කර ගන්නා ලදි. මෙම ප්‍රකාශනය පූර්විකාවකින් සහ වගන්ති 30කින් සමන්විත වේ. එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනයේ අරමුණු, එහි පූර්විකාව අධ්‍යයනය කිරීමෙන් හඳුනා ගත හැකි වේ. එම අරමුණු අතුරින් කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- නීති මඟින් මානව අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කර දීම අත්‍යවශ්‍ය බව
- ජාතීන් අතර මිත්‍ර සම්බන්ධතා තව දුරටත් වර්ධනය කිරීම අත්‍යවශ්‍ය බව
- සමාජ ප්‍රගතිය හා වඩා යහපත් ජීවන තත්ත්වයක් උදා කර දීම

එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනයේ සඳහන් වගන්තිවලින් පිළිගැනෙන අයිතිවාසිකම් 30 සරල බසින් පහත දක්වා ඇත.

1. සියලු මනුෂ්‍යයෝ නිදහස්ව උපත ලබති. ඔවුහු ගරුත්වය හා අයිතිවාසිකම්වලින් සමාන වෙති.
2. ජාති, ජන වර්ග, ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය, භාෂාව, ආගම්, දේශපාලන ආදි කිසිදු භේදයකින් තොරව විශ්ව ප්‍රකාශනයේ අයිතිවාසිකම් සෑමට සමානව හිමි වේ.
3. ජීවත් වීමට, සිතීමට හා පෞද්ගලික ආරක්ෂාවට ඇති හිමිකම.
4. කිසිවකු වහල් භාවයේ (දාසකමේ) නොයෙදවිය යුතු ය.
5. කිසි ම පුද්ගලයකු වධ හිංසාවට හෝ කෲර, අමානුෂික දඬුවමකට යටත් නොකළ යුතු ය.
6. නීතිය ඉදිරියේ පුද්ගලයකු ලෙස පිළිගැනීමේ අයිතිය.

7. නීතිය ඉදිරියේ සියල්ලන් ම සමාන බව හා නීතියේ ආරක්ෂාවට සියල්ලන්ට ම හිමිකමක් ඇති බව.

8. මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීමේ දී බලධාරී ජාතික අධිකරණයකින් ප්‍රතිකර්ම යොදා ගැනීමේ හිමිකම.

9. බලහත්කාරයෙන් අත්අඩංගුවට ගැනීම, රඳවා තබා ගැනීම හෝ පිටුවහල් කිරීම නොකළ යුතු බව.

10. තමන්ගේ අයිතිවාසිකම් හා යුතුකම් පිළිබඳව හෝ තමන්ට විරුද්ධ ව යම් අපරාධ චෝදනාවක් පිළිබඳව හෝ සාධාරණ හා අපක්ෂපාතී නඩු විභාගයකට ඇති හිමිකම.

11. (i) දණ්ඩන වරදක් සම්බන්ධව චෝදනා ලැබ සිටින සෑම පුද්ගලයකු ම වරදකරුවකු බව ඔප්පු වන තෙක් නිර්දෝෂී පුද්ගලයකු ලෙස සැලකීම.

(ii) දණ්ඩන වරද කළ කාලයේ වලංගුව පැවති දඬුවමකට වඩා වැඩි දඬුවම් නියම නොකළ යුතු බව.

12. පෞද්ගලික රහස්‍ය භාවයට ඇති අයිතිය.

13. (i) තම රාජ්‍ය සීමාව තුළ නිදහස් ගමනාගමනයට හා පදිංචියට ඇති හිමිකම.

(ii) විදේශගත වීමට හා තම රටට ආපසු පැමිණීමට ඇති අයිතිය.

14. ජීවිත ආරක්ෂාව සඳහා විදේශගත වීමේ හිමිකම.

15. සෑම පුද්ගලයකුට ම ජාතිකත්වයට හිමිකම් ඇති බව.

16. පවුලක් ඇති කර ගැනීමට හා පවුලට සමාජයෙන් හා රාජ්‍යයෙන් රැකවරණය ලැබීමට ඇති අයිතිය.

17. (i) දේපළ පිළිබඳ අයිතිය.

(ii) කිසිවකු සතු දේපළ බලෙන් අහිමි කළ නොහැකි බව.

18. සිතීමේ, හෘද සාක්ෂියේ හා ආගමික නිදහස භුක්ති විඳීමේ අයිතිය.

19. නිදහස් මත ප්‍රකාශ කිරීමට, තොරතුරු ලැබීමට හා තොරතුරු දීමට ඇති අයිතිය.

20. සාමකාමීව එක්රැස්වීමේ හා සංගම් පැවැත්වීමේ අයිතිය.

21. සෘජුව හෝ නිදහස්ව තෝරා ගත් නියෝජිතයන් මඟින් හෝ රජයට සහභාගි වීමට, ඡන්ද බලයට හා රාජ්‍ය සේවයට ඇති අයිතිය.

22. සමාජ ආරක්ෂාවේ අයිතිය.

23. රැකියාවක් කිරීමට, සාධාරණ වැටුප් ලැබීමට හා වෘත්තීය සමිතිවලට බැඳීමට ඇති අයිතිය.

24. නිවාඩු සහ විවේක ගැනීමේ අයිතිය.

25. ආහාර, ඇඳුම්, නිවාස හා සෞඛ්‍ය සේවා ආරක්ෂාවට ද සමාජ සේවා ආරක්ෂාව හා රැකවරණයට ද ඇති අයිතිය.

26. අධ්‍යාපනය ලැබීමට ඇති අයිතිය - ප්‍රාථමික හා මූලික අවස්ථාවල දී පමණක්වත් අධ්‍යාපනය නොමිලේ සැපයිය යුතු ය.

27. සංස්කෘතික, විද්‍යාත්මක හා කලා කටයුතුවලට ඇති අයිතිය.

28. මෙම ප්‍රකාශනයෙහි සඳහන් අයිතිවාසිකම් හා ස්වාධීනතා පරිපූර්ණව ඉටු කර ගත හැකි සමාජ හා ජාත්‍යන්තර රටාවකට ඇති අයිතිය.

29. (i) සෑම පුද්ගලයකු විසින් ම ඉටු කළ යුතු සමාජ යුතුකම් රැසක් ඇති බව.

(ii) පුද්ගලයාගේ අයිතිවාසිකම් හා ස්වාධීනතා ක්‍රියාත්මක වීමේ දී සීමාවක් තිබිය හැක්කේ අන්‍යයන්ගේ අයිතිවාසිකම් හා ස්වාධීනතා ආරක්ෂා වීම සඳහා ය.

30. ප්‍රකාශනයෙහි ඇති අයිතිවාසිකම් හා ස්වාධීනතා වැනසී යන අන්දමේ ක්‍රියාකාරකම් නොකළ යුතු බව.

ඉහත සඳහන් වූ මානව අයිතිවාසිකම්,

- සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම්
- ආර්ථික, සමාජීය හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් ලෙස වර්ග කර දැක්විය හැකි ය.

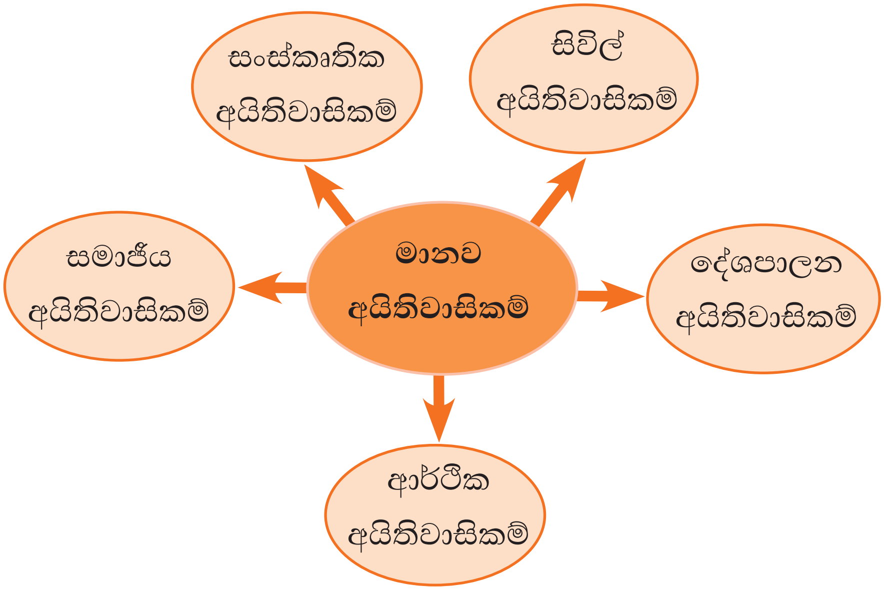

3.4 රූප සටහන - මානව අයිතිවාසිකම් වර්ග

මානව අයිතිවාසිකම්

සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම්

- ජීවත් වීමට, නිදහස්ව සිතීමට හා පෞද්ගලික ආරක්ෂාවට ඇති අයිතිය
- වහල් භාවයෙන් / දාස භාවයෙන් නිදහස්ව සිටීමට ඇති අයිතිය
- කෲර, අමානුෂික, අවමන් සහගත සැලකිලිවලින් මිදී සිටීමේ අයිතිය
- සාධාරණ නඩු විභාගයකට ඇති අයිතිය
- නීතිය ඉදිරියේ පුද්ගලයකු ලෙස පිළිගැනීමේ අයිතිය
- ගමනාගමනයට ඇති නිදහස
- විදේශයක ආරක්ෂාව ලැබීමේ අයිතිය
- සිතීමේ, හෘද සාක්ෂියේ හා ආගමික නිදහස
- නිදහස් මත දැරීමේ හා ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය
- ඍජුව ම හෝ තෝරා ගත් නියෝජිතයකු මගින් තම රටේ පාලනයට සහභාගි වීමට ඇති අයිතිය

ආර්ථික, සමාජීය හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම්

- අධ්‍යාපනය ලැබීමට ඇති අයිතිය
- වැඩ කිරීමට ඇති අයිතිය, සමාන වැඩ සඳහා සමාන වැටුප් ලැබීමට ඇති අයිතිය
- වෘත්තීය සමිති පිහිටුවා ගැනීමට හා ඒවාට සම්බන්ධ වීමට ඇති අයිතිය
- නිවාඩු ලබා ගැනීමේ හා විවේක ගැනීමේ අයිතිය
- ආහාර, ඇඳුම්, නිවාස හා සෞඛ්‍ය පහසුකම් ලබා ගැනීමට ඇති අයිතිය
- සංස්කෘතික, විද්‍යාත්මක හා කලා කටයුතුවලට සහභාගි වීමට ඇති අයිතිය
- සමාජ ආරක්ෂණයට ඇති අයිතිය
- පෞද්ගලික දේපළ දැරීමට ඇති අයිතිය
- ප්‍රමාණවත් ජීවන තත්ත්වයක් භුක්ති විඳීමට ඇති අයිතිය

එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනයේ සඳහන් අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් නීත්‍යානුකූල බවක් ඇති කිරීම සහ ඒ පිළිබඳ සාමාජික රටවල අවධානය යොමු කිරීම සඳහා සම්මුති දෙකක් එක්සත් ජාතීන් විසින් 1966 දී සම්මත කර ගන්නා ලදි. එම සම්මුති පහත දැක්වේ.

- සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය
- ආර්ථික, සමාජීය හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය

සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතියට සම්බන්ධව වෛකල්පික සම්මුතීන් දෙකක් ද සම්මත කර ගනු ලැබිණ. එම ලේඛන පිළිබඳ විස්තර පහත දක්වා ඇත.

සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය - 1966

International Covenant on Civil and Political Rights - (ICCPR) - 1966

මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනයෙහි ඇතුළත් වූ සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වෙන ම සම්මුතියක් ලෙස මෙය 1966 දී සම්මත කර ගනු ලැබිණි. මෙම සම්මුතියට සාමාජික රටවල් අත්සන් කොට ස්ථිර කිරීමෙන් පසු තම රට තුළ සම්මුතිය බල ගැන්වීමට එම රටවල් බැඳී සිටී. මෙම සම්මුතිය මඟින් සහතික කර ඇති අයිතිවාසිකම් කිහිපයකට නිදසුන් පහත දැක්වේ.

- ජීවත් වීමට ඇති අයිතිය
- කුරිරු, අමානුෂික හෝ අවමන් සහගත සැලකිලිවලින් හා වධ හිංසාවලින් මිදී සිටීමට ඇති අයිතිය
- අත්තනෝමතික ලෙස අත්අඩංගුවට ගැනීම්වලින් මිදී සිටීමට ඇති අයිතිය
- නීතිය හමුවේ පුද්ගලයකු ලෙස පෙනී සිටීමට ඇති අයිතිය
- අතීතයට බලපාන අයුරින් පනවන දඬුවම්වලින් මිදී සිටීමට ඇති අයිතිය
- පෞද්ගලික නිදහසට හා ආරක්ෂාවට ඇති අයිතිය
- වහල් භාවයෙන් මිදී සිටීමට ඇති අයිතිය
- සාධාරණ නඩු විභාගයකට ඇති අයිතිය
- ආගම් ඇදහීමේ නිදහස
- සාමකාමී ලෙස රැස්වීමේ නිදහස
- මැතිවරණවල දී ඡන්දය පාවිච්චි කිරීමට ඇති අයිතිය
- මහජන නියෝජිතයෙකු ලෙස තෝරා පත් කර ගැනීමට ඇති අයිතිය

සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය සමග ම එහි සඳහන් අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා වෛකල්පික සම්මුතියක් 1966 දී සම්මත කර ගනු ලැබී ය. එය සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය හා සම්බන්ධ පළමු වෛකල්පික සම්මුතියයි.

මරණ දඬුවම අහෝසි කිරීමේ අරමුණ ඇති ව සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ දෙවන වෛකල්පික සම්මුතිය 1989 දී සම්මත කර ගනු ලැබිණි. මෙම වෛකල්පික සම්මුති දෙක පිළිබඳ විස්තර පහත දැක්වේ.

සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය හා සම්බන්ධ පළමු වෛකල්පික සම්මුතිය - 1966

First Optional Protocol to the ICCPR - **1966**

මෙම වෛකල්පික සම්මුතිය වගන්ති 14කින් සමන්විත වේ. මානව හිමිකමක් කඩ වූ විට ඒ සම්බන්ධයෙන් තම රටේ යුක්තිය පසිඳලීමේ කාර්ය අවසන් වූ පසු, ඉන් සෑහීමකට පත් නොවන්නේ නම් මෙම සම්මුතිය මඟින් පිහිටුවා ඇති මානව හිමිකම් කමිටුවට පැමිණිලි කිරීමට මෙම වෛකල්පික සම්මුතිය මඟින් අවස්ථාව ලබා දී තිබේ.

මෙසේ පැමිණිලි කිරීමට එම පුද්ගලයා අයත් රට මෙම සම්මුතිය පිළිගෙන ඊට අත්සන් තබා තිබිය යුතු ය. ශ්‍රී ලංකාව මෙම සම්මුතිය පිළිගෙන ඊට අත්සන් තබා ඇත. එබැවින් මානව හිමිකම් කඩවීම් සම්බන්ධයෙන් ඉහත කී තත්ත්ව යටතේ මානව හිමිකම් කමිටුවට පැමිණිලි කිරීමේ හැකියාව ලැබී තිබේ.

මරණ දඬුවම අහෝසි කිරීම අරමුණු කොටගෙන සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතියට එකතු කළ දෙවන වෛකල්පික සම්මුතිය - 1989

Second Optional Protocol to the ICCPR aiming at the abolition of the death penalty **- 1989**

1989 දෙසැම්බර් 15 දින එක්සත් ජාතීන්ගේ මහා මණ්ඩලය විසින් මෙම සම්මුතිය සම්මත කරනු ලැබී ය. එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනයේ 3 වන වගන්තිය හා සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතියේ 6 වන වගන්තියට අතිරේක වශයෙන් මෙය ඉදිරිපත් කර ඇත. මෙම සම්මුතිය වගන්ති 11කින් සමන්විත වේ. මෙම වෛකල්පික සම්මුතිය මඟින් මරණ දඬුවම අහෝසි කිරීමට කටයුතු කර ඇත.

මෙම සම්මුතියට අත්සන් කර, පිළිගන්නා සාමාජික රාජ්‍යයන් කිනම් හෝ වරදක් සම්බන්ධයෙන් වරදකරුවකු වන කිසිදු පුද්ගලයකුට මරණ දඬුවම නියම කිරීම තහනම් කෙරේ. ඒ වෙනුවට වෙනත් විකල්ප දඬුවම් නියම කළ හැකි ය. මෙතෙක් මෙම සම්මුතියට ශ්‍රී ලංකාව අත්සන් තබා නැත.

ආර්ථික, සමාජීය හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය - 1966

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - (ICESCR) - **1966**

එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනයේ සඳහන් අයිතිවාසිකම් වෙන ම සම්මුතියක් ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම අරමුණු කරගෙන මෙම සම්මුතිය සම්මත කර ඇත.

අධ්‍යාපනය ලැබීමට ඇති අයිතිය, සෞඛ්‍ය සම්පන්න ජීවිතයක් ගත කිරීමට ඇති අයිතිය, නිදහසේ රැකියාවක් තෝරා ගැනීමට ඇති අයිතිය, වැඩ කිරීමට ඇති අයිතිය, සාධාරණ වැටුපක් ලැබීමට ඇති අයිතිය, වෘත්තීය සංගම් පිහිටුවා ගැනීමට හා ඒවාට සම්බන්ධ වීමට ඇති අයිතිය, සමාජීය ආරක්ෂාව ලැබීමට ඇති අයිතිය, යහපත් ජීවන මට්ටමක් අත් කර ගැනීමට ඇති අයිතිය, තම සංස්කෘතික වටිනාකම් අනුව ජීවත් වීමට ඇති අයිතිය මෙම සම්මුතිය මඟින් පිළිගෙන ඇති අයිතිවාසිකම් කිහිපයකට උදාහරණ වේ.

මෙම සම්මුතිය සාමාජික රටවල් අත්සන් කොට පිළිගැනීමෙන් පසු අදාළ ආර්ථික සමාජීය හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් තම රට තුළ තහවුරු කිරීමට බැඳීමක් ඇති වේ.

ආර්ථික, සමාජීය හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය සඳහා ඇති කළ වෛකල්පික සම්මුතිය - 2008

Optional Protocol to the ICESCR - 2008

ආර්ථික, සමාජීය හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතියේ ඇතුළත් අයිතිවාසිකම් තව දුරටත් තහවුරු කිරීම සඳහා එයට සම්බන්ධ වෛකල්පික සම්මුතියක් 2008 වසරේ දී සම්මත කරන ලදි.

අන්තර්ජාතික මානව අයිතිවාසිකම් පනත - International Bill of Rights

මානව අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීම, අර්ථ නිරූපණය කිරීම හා සහතික කිරීම සඳහා එක්සත් ජාතීන් විසින් සම්පාදනය කරන ලද ප්‍රධාන නීතිමය ලේඛන 6ක් පවතී. මෙම ලේඛන සියල්ල එක් ව ගත් විට මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනත නැමති ලේඛනය නිර්මාණය වේ. ඒ අනුව මානව අයිතිවාසිකම් පනතට අදාළ ලේඛන පහත දැක්වේ.

1. එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනය (1948)
2. ආර්ථික, සමාජීය හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය (1966)
3. සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය (1966)
4. සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය හා සම්බන්ධ පළමු වෛකල්පික සම්මුතිය (1966)
5. සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතිය හා සම්බන්ධ දෙවන වෛකල්පික සම්මුතිය (1989)
6. ආර්ථික, සමාජීය හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය සඳහා ඇති කළ වෛකල්පික සම්මුතිය (2008)

ක්‍රියාකාරකම

- සෑම වසරක ම දෙසැම්බර් 10 වන දිනය ජගත් මානව හිමිකම් දිනය ලෙස සමරනු ලබයි. ඒ නිමිත්තෙන් "අන්තර්ජාතික මානව අයිතිවාසිකම් පනත" යන මැයෙන් උදෑසන රැස්වීමට ඉදිරිපත් කිරීමට සුදුසු කෙටි කතාවක් සඳහා සූදානම් සටහනක් පිළියෙල කරන්න.

ඉහත දී සාකච්ඡා කරන ලද අයිතිවාසිකම් පුද්ගලයන් විසින් තනි තනිව භුක්ති විඳීම තහවුරු කළ යුතු අතර ඇතැම් පුද්ගල කණ්ඩායම් විසින් කණ්ඩායමක් ලෙස අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීම තහවුරු කිරීම ද අවශ්‍ය බව වර්තමානයේ දී පිළිගෙන තිබේ. ඒ අනුව සමාජය තුළ විවිධ පීඩාවලට පහසුවෙන් ගොදුරු වීමට ඉඩ ඇති පුද්ගල කණ්ඩායම් කෙරෙහි විශේෂ අවධානයක් යොමු කොට ඔවුන්ගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කර තහවුරු කිරීම සඳහා විවිධ මානව හිමිකම් පිළිබඳ ලේඛන කලින් කලට අන්තර්ජාතික මට්ටමෙන් සම්මත කොට ඇත.

කාන්තා අයිතිවාසිකම් (Rights of women)

ජන සමාජයක කුඩා ම හා මූලික සමාජ ඒකකය වන්නේ පවුලයි. පවුල් ඒකකය තුළ බිරිඳක, මවක, දියණියක හෝ මිත්තණියක වශයෙන් කාන්තාව ඉටු කරන්නේ මිල කළ නොහැකි තරමේ කාර්යභාරයකි. දරුවන් බිහි කිරීම, ඔවුන් හදාවඩා ගැනීම, ඔවුන්ගේ ආරක්ෂාව සැලසීම, ආහාර හා පෝෂණ අවශ්‍යතා ඉටු කිරීම, අධ්‍යාපනය ලබා දීම ආදිය මගින් පවුලක ශුභසිද්ධිය හා සමාජයේ යහපැවැත්ම සඳහා කාන්තාව විසින් විශාල කාර්යභාරයක් ඉටු කරනු ලබයි.

තම පවුලේ කටයුතුවලට මෙන් ම ජාතික ආර්ථිකයට ද කාන්තාව ලබා දෙන ශ්‍රම දායකත්වය අගය කොට සැලකිය යුතු ය. එමෙන් ම සමාජයේ විවිධ භූමිකාවලට අයත් වගකීම් උසුලමින් ඉතා වැදගත් සමාජ මෙහෙවරක් ඇය විසින් ඉටු කරනු ලබයි.

ඈත අතීතයේ දී පවා පෙරදිග රටවල කාන්තාව විශේෂ කොට සැලකූ අවස්ථා පිළිබඳ අසන්නට ලැබේ. ක්‍රි.පූ. 6 වන සියවසේ දඹදිව ලිච්ඡවි රජ දරුවන් රාජ්‍ය පාලනයේ දී අනුගමනය කළ සප්ත අපරිහානීය ධර්ම ඊට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය. සප්ත අපරිහානිය ධර්මවල සඳහන් වන ආකාරයට ස්ත්‍රීන්ට රැකවරණය හා ආරක්ෂාව සැපයීම අපරිහානිය ධර්මයකි. ඒ අනුව කාන්තාව සම්බන්ධයෙන් ලිච්ඡවි රජ දරුවන් අනුගමනය කළ චාරිත්‍ර ධර්ම පහත දැක්වේ.

- අවිවාහක කුල කුමරියන් ආරක්ෂා කිරීම
- විවාහක කුල කාන්තාවන් ආරක්ෂා කිරීම

3.1 රූපය - කාන්තාවගෙන් ඉටුවන සමාජ මෙහෙවරින් බිඳක්

මානව අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමේ දී වර්තමානයේ කාන්තාවන්ට සමාජයේ විවිධ වෙනස්කම්වලට මුහුණ දීමට සිදු වන අවස්ථා බොහෝ ය. ප්‍රචණ්ඩත්වයට ලක් වීම, විවිධ අතවරවලට මුහුණ දීම, විවිධ ආකාරයේ වෙනස් කොට සැලකීම්වලට ලක් වීම මෙවන් තත්ත්වවලට නිදසුන් ය.

එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනයේ සඳහන් අයිතිවාසිකම් තව දුරටත් සුරක්ෂිත කිරීමේ අදහසින් කාන්තාව සමාජයේ විශේෂ අවධානයට යොමු විය යුතු කණ්ඩායමක් ලෙස සලකා, "කාන්තාවන්ට එරෙහි සියලු ම ආකාරයේ වෙනස්කම් කිරීම් තුරන් කිරීම පිළිබඳ සම්මුතිය (CEDAW) සම්මත කර ගනු ලැබී ය.

කාන්තාවන්ට එරෙහිව සිදු වන සියලු ආකාරයේ වෙනස්කම් තුරන් කිරීම පිළිබඳ සම්මුතිය (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women)

මානව හිමිකම් භුක්ති විඳීමේ දී කාන්තාවන්ට එරෙහි ව සිදු වන සියලු ආකාරයේ වෙනස්කම් සමාජය තුළින් තුරන් කිරීම මෙම සම්මුතියේ මූලික අරමුණ වේ. එක්සත් ජාතීන් විසින් 1979 දෙසැම්බර් 18 දින මෙම සම්මුතිය සම්මත කරනු ලැබිණි. 1981 සැප්තැම්බර් 03 දින සිට මෙම සම්මුතිය ක්‍රියාත්මක විය.

මෙම සම්මුතියේ තුන්වන වගන්තිය පහත දක්වා ඇත. එය හොඳින් අධ්‍යයනය කරන්න.

"පාර්ශ්වකාර රාජ්‍ය සියලු ම ක්ෂේත්‍රවල, විශේෂයෙන් දේශපාලන, සමාජීය, ආර්ථික සහ සංස්කෘතික ක්ෂේත්‍රවල පුරුෂයින් හා සමතාව මත පදනම් වූ අයිතිවාසිකම් හා මූලික නිදහස භුක්ති විඳීම සහ පිළිපැදීම සහතික කිරීම සඳහා ස්ත්‍රීන්ගේ සම්පූර්ණ දියුණුව හා ප්‍රගතිය සහතික කිරීමට අවශ්‍ය නීති සම්පාදනය ඇතුළු සියලු ම ක්‍රියා මාර්ග ගනු ඇත."

මෙම සම්මුතිය යටතේ කාන්තාවන්ට හිමි අයිතිවාසිකම් කොටස් කිහිපයක් යටතේ පෙළ ගස්වා ඇත.

- කාන්තාවන්ගේ සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම්
- පවුල් ඒකකය තුළ කාන්තාවන්ගේ අයිතිවාසිකම්
- අධ්‍යාපනයට හා පුහුණුවීමට ඇති අයිතිය
- ආර්ථික කටයුතු හා එහි ප්‍රතිලාභවලට ඇති අයිතිය
- සෞඛ්‍යාරක්ෂාවට හා පෝෂණයට ඇති අයිතිය
- සමාජ වෙනස්කම්වලින් ආරක්ෂා වීමේ අයිතිය

මෙම අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමේ දී කාන්තාවට එරෙහි ව වෙනස් කොට සැලකීම තුරන් කිරීම හා පුරුෂයන්ට හා ස්ත්‍රීන්ට සමතාව පදනම් කොට ගෙන මෙම අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමට ඉඩ සැලසිය යුතු බව අවධාරණය කර ඇත.

10 වන වගන්තිය

"පාර්ශ්වකාර රාජ්‍ය අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රයේ පුරුෂයින් හා සමග සමාන අයිතිවාසිකම් ස්ත්‍රීන්ට ලැබීම සහතික කිරීම සඳහා, වෙනස් ලෙස සැලකීම තුරන් කිරීමට අවශ්‍ය සියලු යෝග්‍ය උපාය මාර්ග ගනු ඇත."

15 වන වගන්තිය

"පාර්ශ්වකාර රාජ්‍ය නීතිය ඉදිරියේ ස්ත්‍රීන්ට පුරුෂයින් හා සමග සම තත්ත්වය දෙනු ඇත."

ශ්‍රී ලංකාව 1981 දී මෙම සම්මුතියට අත්සන් තබා පිළිගෙන ඇත. ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකාව කාන්තාවන්ගේ මානව අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා ක්‍රියාමාර්ග රැසක් ගෙන ඇත.

- මෙම සම්මුතියට අනුව 1993 දී ශ්‍රී ලංකාවේ කාන්තා ප්‍රඥප්තිය සකස් කිරීම
- කාන්තා කටයුතු සම්බන්ධයෙන් වෙන ම අමාත්‍යාංශයක් පිහිටුවීම

- කාන්තාවන්ට වන අසාධාරණකම් සොයා බැලීම සඳහා ජාතික කාන්තා කමිටුව පිහිටුවීම
- ගැහැනු ළමයින්ට හා කාන්තාවන්ට එරෙහිව සිදු කරන වැරදි දණ්ඩනීය අපරාධ වශයෙන් දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයට ඇතුළත් කිරීම
- ගැහැනු ළමයින්ට හා කාන්තාවන්ට රැකවරණය සැලසෙන පරිදි ඔවුන්ට එරෙහිව නිවස තුළ දී සිදු වන ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා සම්බන්ධයෙන් ගෘහස්ථ ප්‍රචණ්ඩත්වය පිළිබඳ පනත සම්මත කිරීම
- සෑම පොලීසියක ම ළමයින්ට හා කාන්තාවන්ට අදාළ පැමිණිලි විභාග කිරීම සඳහා ළමා හා කාන්තා අංශයක් පිහිටුවීම

1999 ඔක්තෝබර් 06 දින සිඩෝ සම්මුතිය (CEDAW) හා සම්බන්ධ වෛකල්පික ගිවිසුමක් එක්සත් ජාතීන්ගේ මහා මණ්ඩලය විසින් සම්මත කර ගනු ලැබිණි.

ක්‍රියාකාරකම

- මව් ගුණ/ කාන්තා අභිමානය නිරූපණය වන කවි/ගීත/ රචනා කිහිපයක් එකතු කරන්න.
- "කාන්තා අයිතිවාසිකම් සුරැකීම සම්බන්ධයෙන් සමාජයෙන් ඉටු විය යුතු කාර්යභාරය" මැයෙන් රචනාවක් ලියන්න.

ළමා අයිතිවාසිකම් (Child Rights)

දෙමව්පියන්ට ඇති උතුම් ම වස්තුව දරුවන් ය. රටක මෙන් ම ලෝක ජන සමාජය සතු වටිනා ම සම්පත වන්නේ ළමයින් ය. රටක අනාගත ජීවනාලිය ළමයින් වීම ඊට ප්‍රධාන හේතුවයි. මේ නිසා වඩා යහපත් වර්තමානයක් තුළින් ඵලදායී අනාගතයකට ළමයින් යොමු කිරීම ඉතා වැදගත් වේ.

ළමයින්ට ඔවුන්ගේ ළමා කාලය තුළ හිමි විය යුතු අයිතිවාසිකම් මැනවින් භුක්ති විඳීමට අවස්ථාව නොලැබී යාම ළමයකුගේ පරිපූර්ණ සංවර්ධනයට බාධාවකි. එම තත්ත්ව, ළමයින්ට අනාගතයේ යහපත් පුරවැසියන් ලෙස සමාජයට ප්‍රවේශ වීමට ඇති ඉඩකඩ සීමා කිරීමට හේතු වේ.

ළමා ශ්‍රමිකයන් ලෙස ළමයින් සේවයෙහි යොදවා ගැනීම, ළමයින් විවිධාකාර වූ අපයෝජනවලට ලක් වීම, විවිධ ත්‍රස්තවාදී කණ්ඩායම් ළමයින් සොල්දාදුවන් ලෙස යුද කටයුතු සඳහා යොදවා ගැනීම, පැහැර ගෙන යාම, පාසල් නොයැවීම, වධ හිංසාවලට ලක් කිරීම, ළමා අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වන අවස්ථාවලට නිදසුන් ය.

රටවල් තුළ හා රටවල් අතර ඇතිවන යුද ගැටුම්වල දී එම යුද ගැටුම්වලට කිසිසේත් සම්බන්ධයක් නොමැති, විශාල ළමා ජනගහනයක් වධ හිංසාවලට ලක් වීම, දෙමව්පියන් අහිමි වීම නිසා අනාථ භාවයට පත් වීම, මිය යාම, මන්දපෝෂණයට ලක් වීම වැනි තත්ත්වලට ගොදුරු වෙති. පළමුවන හා දෙවන ලෝක යුද්ධ මෙවන් අවස්ථාවලට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය.

3.2 රූපය - යුද්ධයක දී පීඩාවට පත් ළමුන්

මෙවන් ඛේදනීය තත්ත්ව, ළමා අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීමේ අවශ්‍යතාව කෙරෙහි ලෝක ජනතාවගේ අවධානය ප්‍රබල ලෙස යොමු කිරීමට හේතු සාධක විය.

ළමා අයිතිවාසිකම් සුරකීම සඳහා ගනු ලැබූ විවිධ උත්සාහවල මාහැඟි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස 1989 නොවැම්බර් මස 20 දින එක්සත් ජාතීන්ගේ මහා මණ්ඩලය විසින් ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය සම්මත කර ගැනීම වැදගත් වේ. 1991 සිට ක්‍රියාත්මක වූ මෙම සම්මුතියට ශ්‍රී ලංකාව ද අත්සන් තබා පිළිගෙන ඇත.

ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය සකස් කිරීමේ දී එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනය හා 1924 ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ජිනීවා ප්‍රකාශනය ඇතුළු වැදගත් අන්තර්ජාතික ලේඛන රැසක් සැලකිල්ලට ගෙන ඇත.

එක්සත් ජාතීන්ගේ ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය

United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC)

ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය පූර්විකාවකින් හා වගන්ති 54 කින් සමන්විත වේ.

මෙම සම්මුතිය සකස් කිරීමේ දී ළමයාගේ පැවැත්ම, ආරක්ෂාව, සංවර්ධනය සහ සහභාගිත්වය යන කරුණු කෙරෙහි සුවිශේෂ අවධානය යොමු කර ඇත.

ළමා අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම විශේෂ අරමුණු හතරක් පදනම් කරගෙන සිදුවේ.

එනම්:-

ළමයාගේ
1. ආරක්ෂාව
2. පැවැත්ම
3. සංවර්ධනය
4. සහභාගිත්වය

3.3 රූපය

ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය මූලධර්ම හතරක් පදනම් කරගෙන සකස් කර ඇත. සම්මුතියේ සඳහන් වන සෑම අයිතිවාසිකමකට ම මෙම මූලධර්ම හතර අදාළ වේ. එම මූලධර්ම පහත සටහනින් දක්වා ඇත.

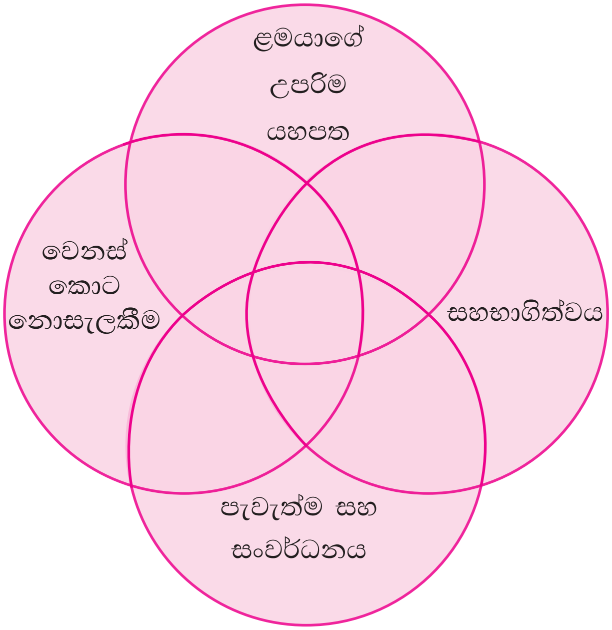

3.5 රූප සටහන

> **ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය**
>
> I වන වගන්තිය
>
> වයස අවුරුදු 18ට අඩු සෑම මනුෂ්‍යයකු ම ළමයෙකු ලෙස සැලකේ.

දැනට පාසල් අධ්‍යාපනය ලබන ඔබ ද මෙම වයස් සීමාවට අයත් වේ. එබැවින් ඔබට හිමි අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ඔබ මැනවින් දැනුම්වත් විය යුතු ය. එසේ ම ඔබට හිමි අයිතිවාසිකම් මැනවින් භුක්ති විඳිමින්, ඒ හා බැඳුණු යුතුකම් ඉටු කිරීමට ද ඔබ වගබලා ගත යුතු ය.

ළමයින් කිසිදු ආකාරයක වෙනස්කමකට ලක් නොකර මෙම සම්මුතියේ සඳහන් අයිතිවාසිකම්වලට හිමිකම ලැබිය යුතු බව 2 වන වගන්තියේ සඳහන් වේ.

මෙම වගන්තියට අනුව ජාතිය, ජනවර්ගය, ආගම, භාෂාව, දේපළ, අබලතාව හෝ වෙනත් කිසිදු තත්ත්වයක් යටතේ විශේෂත්වයක් නොමැති ව මෙම අයිතිවාසිකම් සැමට සමාන ව හිමි විය යුතු ය.

ශ්‍රී ලංකාව වැනි බහු සංස්කෘතික ජන සමාජයක් පවතින රටක ජීවත් වන ඔබ සැමට ද සමානාත්මතා පදනම මත මෙම අයිතිවාසිකම් හිමි වේ. එමෙන් ම සෙසු ළමයින් සතු මෙම අයිතිවලට ගරු කිරීම, ඒවා සුරැකෙන අයුරින් කටයුතු කිරීම ඔබගේ යුතුකම වේ.

3 වන වගන්තිය
ළමයින් සම්බන්ධ ව ක්‍රියා කරන විට දී සහ ඔවුන් පිළිබඳ ගන්නා තීරණවල දී ළමයාගේ උපරිම යහපත සලකා ක්‍රියා කළ යුතු ය.

6 වන වගන්තිය
ජීවත් වීම සඳහා අයිතියක් සෑම ළමයකුට ම ඇති බව පාර්ශ්වකරුවන් වන රාජ්‍යයන් පිළිගනියි.

ළමයින් සතු ජීවත් වීමේ අයිතියට ගරු කිරීම සමාජයේ ජීවත් වන සියලු දෙනාගේ ම වගකීමක් වේ. සෑම පුරවැසියකු ම එය තම පෞද්ගලික වගකීමක් හා යුතුකමක් ලෙස සලකා කටයුතු කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කළ යුතු ය. එසේ කටයුතු කිරීම ළමයින් සතු මෙම අයිතිය සුරක්ෂිත වීමට ඉවහල් වේ.

7 වන වගන්තිය
ළමයකු උපත ලද විගස ම ලියාපදංචි කරනු ලබිය යුතු අතර, උපතෙහි සිට ම නමක් ලැබීමේ අයිතිය ද, ජාතියක් ලබා ගැනීමේ අයිතිය ද ඔහුට ඇත්තේ ය.

35 වන වගන්තිය
කිනම් කාර්යයක් සඳහා වුව ද කිනම් ආකාරයකින් වුව ද ළමයින් පැහැර ගෙන යෑම, විකිණීම හෝ වෙළෙඳාම් කිරීම වැළැක්වීමට රාජ්‍යයන් සියලු පියවර ගත යුතුය.

ළමයින් පැහැර ගෙන යාම හෝ බලහත්කාරයෙන් රඳවා තබා ගැනීම නිසා ළමයින් මානසික වශයෙන් පීඩාවට පත් වීම, අධ්‍යාපනයට ඇති අයිතිය අහිමි වීම, දෙමාපිය රැකවරණය හා ආදරය නොලැබීම, සෞඛ්‍ය පහසුකම් අහිමි වීම වැනි දේ ළමා අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීමට සෘජුව ම බලපායි. මෙවන් අවස්ථාවලට ළමයින් භාජනය වීමට ඇති ඉඩකඩ වළක්වාලීම සමස්ත සමාජයේ ම යුතුකමක් හා වගකීමක් වේ.

28 වන වගන්තිය
අධ්‍යාපනය ලැබීමට සියලු ම ළමයින්ට අයිතියක් ඇත. මූලික අධ්‍යාපනය අනිවාර්ය කිරීමටත් එය නොමිලේ ලබා දීමට කටයුතු කිරීමත් රජයේ වගකීමකි.

ශ්‍රී ලංකාවේ පුරවැසියකු වශයෙන් ඔබට ප්‍රාථමික අධ්‍යාපනයේ සිට උසස් අධ්‍යාපනය දක්වා නොමිලේ අධ්‍යාපනය ලබා දීමට රජය පහසුකම් සලසා ඇත. එම අයිතිය ප්‍රයෝජනයට ගෙන හොඳ අධ්‍යාපනයක් ලබා ගැනීමටත්, ඔබ ලබා ගත් දැනුම, කුසලතා රටේත්, ජන සමාජයේත් සංවර්ධනය සඳහා කැප කිරීමටත් අධිෂ්ඨාන කර ගන්න. එසේ වුවහොත් එම අයිතිය සම්බන්ධයෙන් ඔබෙන් ඉටු විය යුතු යුතුකම් නොපිරිහෙලා ඉටු කිරීමට ඔබට හැකි වනු ඇත.

ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය මඟින් සහතික කර ඇති අයිතිවාසිකම් සමූහයක් පහත දක්වා ඇත.

- ප්‍රකාශනයේ නිදහස
- චින්තනයේ, හෘද සාක්ෂියේ හා ආගමික විශ්වාසයේ නිදහස
- සමාගමයේ අයිතිය
- ළමයාගේ සමාජීය, ආධ්‍යාත්මික, සදාචාරාත්මක වර්ධනය සහ කායික මානසික සෞඛ්‍යය වර්ධනයට හිතකර තොරතුරු ලබා ගැනීමට ඇති අයිතිය
- කායික හෝ මානසික හෝ වශයෙන් ආබාධ සහිත ළමයින්ට අනෙක් ළමයින් මෙන් හැදෙන්නට, වැඩෙන්නට, විශේෂ රැකවරණයට හා අධ්‍යාපනය ලැබීමට ඇති අයිතිය
- සමාජ ආරක්ෂණ වැඩසටහන්වලින් ප්‍රයෝජන ගැනීමට ඇති අයිතිය
- යහපත් ජීවන තත්ත්වයක් ලබා ගැනීමට ඇති අයිතිය
- සෞඛ්‍ය පහසුකම් හා පෝෂණය ලැබීමේ අයිතිය
- සුළු ජන කණ්ඩායම්වලට අයත් ළමයින්ට තම සංස්කෘතිය භුක්ති විඳීමට, ආගම ඇදහීමට හා තම භාෂාව භාවිත කිරීමට ඇති අයිතිය
- ක්‍රීඩා කිරීමට, විනෝදයෙන් සිටීමට, සංස්කෘතික හා සෞන්දර්යාත්මක ක්‍රියාකාරකම්වල යෙදීමට ඇති අයිතිය
- තම අධ්‍යාපනයට, සෞඛ්‍යයට හෝ වර්ධනයට හානි වන ලෙස ළමා ශ්‍රමය ප්‍රයෝජනයට ගැනීමෙන් වැළකී සිටීමට ඇති අයිතිය
- මත් ද්‍රව්‍යවලින් ආරක්ෂා වීම

- ලිංගික අපයෝජනවලින්, ලිංගික අතවරවලින් හා ලිංගික ක්‍රියාවල යෙදවීමෙන් ආරක්ෂා වීමේ අයිතිය
- යුද්ධමය වාතාවරණයක දී ආරක්ෂාව ලැබීමට හා යුද්ධයට සම්බන්ධ කර ගැනීමෙන්, සොල්දාදුවන් ලෙස බඳවා ගැනීමෙන් වැළකී සිටීමට ඇති අයිතිය

ළමයාගේ උපරිම යහපත සැලසීම වෙනුවෙන් පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයන් විසින් ඉටු කළ යුතු වගකීම් රාශියක් ද දක්වා තිබේ. ඒවායින් කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- ළමයාගේ පැවැත්ම සහ සංවර්ධනය සහතික කිරීම
- පවුල් සම්බන්ධතා ආරක්ෂා කිරීම
- පවුල් පරිසරය අහිමි වූ දරුවන්ට ආරක්ෂාව සැලසීම
- සමාජ සුරක්ෂිතතාව සැලසීම
- ළමයාගේ උපරිම යහපත සැලසෙන අයුරින් නීති ක්‍රියාත්මක කිරීම
- සන්නද්ධ අරගලවලට යොදා නොගැනීම
- අධ්‍යාපනය ලැබීමට ඇති අයිතිය තහවුරු කිරීම

ළමා අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාව ගෙන ඇති ක්‍රියාමාර්ග

- එක්සත් ජාතීන්ගේ ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය පිළිගෙන ක්‍රියාත්මක කිරීම
- ළමයින් සම්බන්ධ සෑම ක්‍රියාවලියකදී ම හා ඔවුන් පිළිබඳව ගනු ලබන සෑම තීරණයකදී ම "ළමයාගේ උපරිම යහපත" සැලසෙන පරිදි කටයුතු කිරීම
- ශ්‍රී ලංකාවේ නීති සම්පාදනය කරන විට ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය සැලකිල්ලට ගෙන නීති සම්පාදනය කිරීම
- ළමයින් සම්බන්ධව ක්‍රියා කිරීම සඳහා ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය පිහිටුවා පවත්වාගෙන යාම සහ බලය පැවරීම
- පරිවාස හා ළමා ආරක්ෂක සේවා දෙපාර්තමේන්තුව පිහිටුවීම
- සෑම පොලීසියක ම ළමයින්ට හා කාන්තාවන්ට අදාළ පැමිණිලි විභාග කිරීම සඳහා ළමා හා කාන්තා අංශයක් පිහිටුවීම
- ළමා ආරක්ෂාව සම්බන්ධයෙන් උපදෙස් ලබා ගැනීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා ළමා දුරකථන සේවය පිහිටුවීම (Child Line Sri Lanka - 1929)

ක්‍රියාකාරකම

- පහත සඳහන් අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීම වෙනුවෙන් ඔබෙන් ඉටු විය යුතු යුතුකම් සඳහන් කරන්න.

අයිතිවාසිකම	අයිතිවාසිකම භුක්ති විඳීම සම්බන්ධයෙන් ඉටු කළ යුතු යුතුකම්
ආගමික විශ්වාසයේ නිදහස	
අධ්‍යාපනය ලැබීමේ අයිතිය	
වෙනස්කොට නොසැලකීමේ අයිතිය	
සමාගමයේ අයිතිය	

- ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියේ සඳහන් වන ඔබ කැමති අයිතිවාසිකම් 03ක් තෝරා ගෙන එම අයිතිවාසිකම් ඔබේ ජීවිතය සාර්ථක කර ගැනීමට හේතු වන ආකාරය පැහැදිලි කරන්න.

විශේෂ අවශ්‍යතා සහිත පුද්ගලයන් (Persons with Special Needs)

සමාජයේ ජීවත් වන සෑම පුද්ගලයෙක් ම එක හා සමාන හැකියාවලින් යුක්ත නොවේ. ශාරීරික, මානසික, බුද්ධිමය විවිධතා සහිත හෝ වෙනත් ආබාධ සහිත තත්ත්වයේ පසු වන අය ද සමාජයේ අප සමග ජීවත් වෙති. මෙවන් ආබාධ ඇතැම් විට උපතින් ම ඇති වූ ඒවා විය හැකි ය. එසේ නැති නම් පසුව මුහුණ දෙන තත්ත්ව මත ඇති වූ ඒවා විය හැකි ය.

විශේෂ අවශ්‍යතා සහිත වුව ද සමාජයේ ජීවත් වන සාමාන්‍ය පුද්ගලයන් මෙන් ඔවුනට ද විශේෂ වූ හැකියා, දක්ෂතා, කුසලතා ඔවුන් සතු ව පවතී. දෘෂ්‍ය ආබාධ සහිත පුද්ගලයන් කලා ක්ෂේත්‍රවල ඉහළ ම දක්ෂතා පෙන්නුම් කරන අවස්ථා පිළිබඳව ඔබ අසා තිබිය හැකි ය. එමෙන් ම එවන් අය ඔවුනට විශේෂිත වූ ක්‍රමවේද ඇසුරින් අධ්‍යාපනය සාර්ථකව නිම කර රට දැය වෙනුවෙන් විශාල සේවාවක් ඉටු කරන අවස්ථා ගැන ද ඔබ දන්නවා විය හැකි ය.

විශේෂ අවශ්‍යතා සහිත පුද්ගලයන් හට තම දක්ෂතා වර්ධනය කර ගැනීම මගින් රටට, ජන සමාජයට විශාල මෙහෙයක් ඉටු කිරීමට හැකියාව ලැබී තිබේ.

විශේෂ අවශ්‍යතා සහිත පුද්ගලයන් කෙරෙහි විශේෂ අවධානය යොමු කරමින් ඔවුන්ගේ අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීමට එක්සත් ජාතීන් පියවර ගෙන ඇත. ආබාධ සහිත පුද්ගලයන්ගේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ සම්මුතිය (2006) සම්මත කර ගැනීම, ආබාධ සහිත පුද්ගලයන්ගේ අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා ගනු ලැබූ

වැදගත් පියවරක් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. එමෙන් ම ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතිය මඟින් ද ආබාධ සහිත ළමයින්ගේ අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීමට පියවර ගෙන ඇත.

විශේෂ අවශ්‍යතා සහිත පුද්ගලයන්ගේ අයිතිවාසිකම්වලට ගරු කිරීම මගින් ඔවුන්ට ගරුත්වයෙන් යුතු තෘප්තිමත් සමාජ ජීවිතයක් ගත කිරීමට අවස්ථාව ලබා දීම පුරවැසියන් වශයෙන් අප සැමගෙන් ඉටු විය යුතු යුතුකමකි.

ක්‍රියාකාරකම

- විශේෂ අවශ්‍යතා සහිත පුද්ගලයන්ගේ ගරුත්වය ආරක්ෂා කිරීම වෙනුවෙන් සමාජයෙන් ඉටු විය යුතු යුතුකම් කිහිපයක් දක්වන්න.
- විශේෂ අවශ්‍යතා සහිත පුද්ගලයන්ට යහපත් ජීවිතයක් ගත කිරීම සඳහා රජය මඟින් සලසා ඇති පහසුකම් පිළිබඳ කෙටි විස්තරයක් සපයන්න.

ආදිවාසීන් සහ ගෝත්‍රික ජන කොටස් (Indigenous and Tribal People)

ආදිවාසීහු ඔවුනට විශේෂිත වූ සංස්කෘතියකට හිමිකම් කියති. ආහාර, ඇඳුම් පැළඳුම්, සිරිත්විරිත්, භාෂාව, ඇදහිලි ක්‍රම, ජීවන පුරුදු, ආචාර ධර්ම ආදිය එම විශේෂත්වය පිළිබිඹු කරන සාධකවලට නිදසුන් ය. ඔවුනට ආවේණික නැටුම්, ගැයුම් වැනි කලා ද ඒ අතර වේ.

ආදිවාසී ජනතාවගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ලෝක කම්කරු සංවිධානය විසින් 1989 දී ආදිවාසී හා ගෝත්‍රික ජනතාව පිළිබඳ සම්මුතිය හඳුන්වා දෙනු ලැබී ය. ඔවුන් ඓතිහාසික වශයෙන් පවත්වා ගෙන ආ රැකියා, භාෂාව, සිරිත්විරිත්, ඇදහිලි ක්‍රම, ජීවන පුරුදු එලෙසින් ම පවත්වා ගෙන යෑමට අවශ්‍ය පසුබිම සකස් කර දීම මෙම සම්මුතියේ ප්‍රධාන අරමුණු වශයෙන් වැදගත් වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ ජීවත් වන ආදිවාසීහු "වැදි ජනතාව" ලෙස හැඳින්වෙති. විශේෂිත කණ්ඩායමක් ලෙස සලකා ආදිවාසීන්ගේ අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමට ඉඩ සලසා දීමත්, එම අයිතිවාසිකම්වලට ගරු කිරීමත් රටක ජීවත් වන සෑම පුරවැසියකුගේ ම යුතුකම හා වගකීම වේ.

3.4 රූපය - ආදිවාසීන්

ක්‍රියාකාරකම

- ශ්‍රී ලංකාවේ ආදිවාසීන්ගේ අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා අනුගමනය කළ යුතු ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයක් යෝජනා කරන්න.

වැඩිහිටියන් (ජ්‍යේෂ්ඨ පුරවැසියන්) (Senior Citizens)

වැඩිහිටියන් යනුවෙන් පිළිගැනීම සඳහා අදාළ ජාත්‍යන්තර මට්ටමෙන් පිළිගත් වයස් සීමාවක් නොමැති වුව ද ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය අංශයේ සේවයෙන් විශ්‍රාම ගන්වන වයස් සීමා අවුරුදු 55-60 අතර පවතී. මෙය ශ්‍රී ලංකාවේ ජ්‍යේෂ්ඨ පුරවැසියකු ලෙස සැලකෙන කඩ ඉම් වයස ලෙස හැඳින්විය හැකි ය.

ජ්‍යේෂ්ඨ පුරවැසියන් යනු තම තරුණ කාලය රාජ්‍ය සේවකයන්, පෞද්ගලික අංශයේ සේවකයන්, ස්වයං රැකියාවක නිරත වූ අය හෝ විදේශ රැකියාවක නිරත වූ අය ආදි ලෙස රටේ ආර්ථික හා සමාජ සංවර්ධනයට තම කාලය හා ශ්‍රමය කැප කළ අයයි. එමෙන් ම ඔවුහු ජන සමාජයේ යහපැවැත්මට විශාල මෙහෙයක් ඉටු කළ අය වෙති.

මේ අනුව ඔවුන්ට යහපත්, තෘප්තිමත් සමාජ ජීවිතයක් ගත කිරීමට අවස්ථාව ලබා දීම රජයේ මෙන් ම ජන සමාජයේ ද යුතුකම හා වගකීම වේ. වැඩිහිටියන් ලෙස ඔවුන්ගේ නිදහස, ස්වාධීනත්වය, රැකවරණය, ගරුත්වය රැකෙන ලෙස ජීවිතය පවත්වා ගෙන යාමට ඉඩකඩ සමාජය තුළ ස්ථාපිත වීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. එමෙන් ම ඔවුන්ගේ දැනුම, හැකියා, අත් දැකීම්, පළපුරුදුකම් සමාජ යහපත සඳහා යොදා ගැනීමට අවස්ථාව ලබා දීම සමාජ

යහපතට මෙන් ම, වැඩිහිටියන්ට තෘප්තිමත් සමාජ ජීවිතයක් ගත කිරීමට ද ආධාර උපකාර වනු ඇත. එමෙන් ම ඔවුනට සමාජයේ විවිධ කටයුතු සඳහා සහභාගිත්වයට ඇති අයිතිය ද තහවුරු කිරීම හා ඔවුන්ට සවන් දීම ද ඉතා වැදගත් වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ ජ්‍යෙෂ්ඨ පුරවැසියන් සඳහා නොයෙකුත් සමාජ රක්ෂණ ක්‍රම ක්‍රියාත්මක කර ඇත. වැඩිහිටියන්ට තෘප්තිමත් සමාජ ජීවිතයක් ගත කිරීම සඳහා අවස්ථාව සලසා දීම විශේෂයෙන් පවුල් ඒකකයේත්, ජන සමාජයේත් යුතුකමක් හා වගකීමක් වේ.

ආසියානු රටවල් අතුරින් අනාගතයේ දී ශ්‍රී ලංකාවේ වැඩිහිටි ජනගහනයේ ප්‍රතිශතය ඉහළ අගයක් ගනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ. එනිසා ඔවුන්ගේ අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීම කෙරෙහි ද වැඩි අවධානයක් යොමු විය යුතු ය.

දේශීය වශයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ වැඩිහිටියන්ගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීමේ පනතක් (2000 අංක 09) සම්මත කර ඇත. ජාත්‍යන්තර මට්ටමෙන් ද වැඩිහිටියන්ගේ අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා විශේෂ අවධානය යොමු කර ඇත.

ක්‍රියාකාරකම

- පවුලේ සාමාජිකයකු වශයෙන්, වැඩිහිටියකුට තෘප්තිමත් සමාජ ජීවිතයක් ගත කිරීමට අවස්ථාව සලසා දීම සඳහා ඔබට කළ හැකි කාර්ය නම් කරන්න.
- වැඩිහිටි ශුභසාධනය සඳහා ශ්‍රී ලංකා රජය අනුගමනය කරන ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයක් සඳහන් කරන්න.

කම්කරු අයිතිවාසිකම් (Labour Rights)

රටක සංවර්ධන ක්‍රියාවලිය සඳහා වැඩ කරන ජනතාව විසින් ඉටු කරනු ලබන්නේ ඉතා වැදගත් මෙහෙවරකි. මේ නිසා වැඩ කරන ජනතාව උදෙසා සමාජ සාධාරණත්වය සහතික කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. එමෙන් ම සේව්‍ය - සේවක සබඳතා යහපත් අයුරින් පවත්වා ගෙන යාම රටක දියුණුව සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වේ.

වැඩ කරන ජනතාව වෙනුවෙන් සමාජ සාධාරණත්වය ඉටු කිරීම අරමුණු කර ගෙන 1919 දී අන්තර්ජාතික කම්කරු සංවිධානය බිහි විය. 1946 සිට අන්තර්ජාතික කම්කරු සංවිධානය එක්සත් ජාතීන්ට අනුබද්ධ ආයතනයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වන්නට විය. අන්තර්ජාතික කම්කරු සංවිධානය කම්කරු අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම අරමුණු කර ගෙන සම්මුති රාශියක් සම්මත කර තිබේ. ශ්‍රී ලංකාව ද 1948 දී අන්තර්ජාතික කම්කරු සංවිධානයේ සාමාජිකත්වය ලබා ගෙන ඇත. අන්තර්ජාතික කම්කරු සංවිධානය විසින් සම්මත කර ගනු ලැබූ සම්මුති රැසක් ශ්‍රී ලංකාව විසින් ද පිළිගෙන ක්‍රියාත්මක කිරීමට පියවර ගෙන ඇත.

කම්කරු අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම, සේව්‍ය - සේවක දෙපක්ෂය අතර සබඳතා යහපත් අයුරින් පවත්වා ගෙන යාම, කාර්මික සාමය ඇති කිරීම අරමුණු කර ගෙන ශ්‍රී ලංකාව සම්මත කර ක්‍රියාත්මක කරන අණ පනත් කිහිපයක් පහත දක්වා ඇත.

- සාප්පු හා කාර්යාල සේවක පනත
- ප්‍රසූති ආධාර ආඥා පනත
- කාර්මික ආරවුල් පනත
- පඩි පාලක සභා ආඥා පනත
- සේවක අර්ථසාධක අරමුදල් පනත

ඕනෑ ම සේවකයකුට තෘප්තිමත් ව තම සේවා ඉටු කිරීම සඳහා, ජීවත් වීමට සරිලන වැටුප්, නිවාඩු, සේවා සුරක්ෂිතතාව, සමාජ ආරක්ෂාව, සෞඛ්‍ය පහසුකම් ආදි අයිතිවාසිකම් නිසි ලෙස භුක්ති විඳීමට අවස්ථාව තිබිය යුතු ය.

සේවකයන්ට මෙම අයිතිවාසිකම් හිමි වීම, සේව්‍ය - සේවක සබඳතා යහපත් අයුරින් පවත්වා ගෙන යාමටත්, කාර්මික සාමය ඇති කිරීමටත්, ශ්‍රම ඵලදායීතාව ඉහළ මට්ටමක පවත්වා ගෙන යාමටත් හේතු වනු ඇත.

අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමේ දී අයිතිවාසිකම් හා බැඳුණු යුතුකම් මැනවින් ඉටු කිරීම කම්කරු අයිතිවාසිකම් තව දුරටත් සුරක්ෂිත වීමට හේතු වේ. එමෙන් ම සේව්‍ය පක්ෂය සේවකයන් වෙනුවෙන් තම යුතුකම් හා වගකීම් ඉටු කිරීම, තමන් විසින් පවත්වා ගෙන යනු ලබන කර්මාන්ත, සේවා ආදියේ සාර්ථකත්වය කෙරෙහි බෙහෙවින් බලපානු ඇත. සේව්‍ය - සේවක දෙපක්ෂය අතර මෙලෙස යහපත් සබඳතා ගොඩනැඟීම රටක නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ සාර්ථකත්වයට හා රටේ සංවර්ධනයට බෙහෙවින් උපකාරී වේ.

ක්‍රියාකාරකම

- සේවක අයිතිවාසිකම් කිහිපයක් පහත වගුවේ I තීරුවේ දක්වා ඇත. එම අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීම සම්බන්ධයෙන් සේවකයන් විසින් ඉටු කළ යුතු යුතුකම් II තීරුවේ සටහන් කරන්න.

I තීරුව **සේවක අයිතිවාසිකම්**	II තීරුව **සේවකයන් විසින් ඉටු කළ යුතු යුතුකම්**
පැය අටක සේවා කාලය	
සාධාරණ වැටුපක් ලැබීමට ඇති අයිතිය	
නිවාඩු ලබා ගැනීමට ඇති අයිතිය	
වෘත්තීය සමිතියක සාමාජිකත්වය ලැබීමට ඇති අයිතිය	

පාරිසරික අයිතිවාසිකම් හා බැඳුණු යුතුකම්

අප අවට වටපිටාව පරිසරය ලෙස සරලව හැඳින්විය හැකි ය. ගොඩබිම, ජලය, වායුගෝලය, පස, ශාක හා සත්ත්වයන් ස්වාභාවික පරිසරයට අයත් වේ.

ඈත අතීතයේ සිට ම මිනිසා සිය අවශ්‍යතා ඉටු කර ගැනීම සඳහා යම් යම් ආකාරයට පරිසරය වෙනස් කිරීමට ක්‍රියා කර ඇත. ජන සංඛ්‍යා වර්ධනය හා මිනිස් අවශ්‍යතා සංකීර්ණ වීමත් සමග නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ විශාල වෙනස්කම් සිදු විය. මේ නිසා පරිසර තුලිතතාව පවත්වාගෙන යාමට ප්‍රබල ලෙස බලපෑම් එල්ල වූ අතර ඒවා පරිසරය විනාශ වීමට හා දූෂණය වීමට හේතු වී තිබේ. විශේෂයෙන් ම 18 වන සියවසේ ආරම්භ වූ කාර්මික විප්ලවය පරිසරය කෙරෙහි අහිතකර බලපෑම් රැසක් ඇති කළේ ය. මිනිසාට මෙන් ම පරිසරයේ පැවැත්මට ද අයිතියක් තිබේ. ඒ අනුව ගහ කොළ, ගංගා, ඇළ දොළ, වැව්, පොකුණු, වන සතුන් ආදියේ පැවැත්මට ද අයිතියක් ඇත. මිනිසා ද පරිසරයේ කොටසක් පමණි. ඒ අනුව පරිසරයේ ස්වාභාවික පැවැත්මට ඇති අයිතිය තහවුරු වූ විට පිරිසිදු පානීය ජලය, පිරිසිදු වාතාශ්‍රය, දූෂණය නොවූ පරිසරයක ජීවත් වීමට ඇති පහසුකම් සුරක්ෂිත වීම සිදු වේ.

එහෙත් මිනිසාගේ ජීවන තත්ත්වය උසස් කිරීම සඳහා ගනු ලබන සංවර්ධන ප්‍රයත්න පරිසර දූෂණය කෙරෙහි අහිතකර ලෙස බලපා ඇත.

> "ධරණීය සංවර්ධනය සඳහා ප්‍රධාන වන්නේ මිනිසා ය. ස්වභාව ධර්මය සමග සහයෝගිතාවෙන් කටයුතු කර සෞඛ්‍ය සම්පන්න ජීවිතයක් ගත කිරීමේ සම්පූර්ණ අයිතිය ඔවුනට ඇත."
>
> (පරිසරය හා සංවර්ධනය පිළිබඳ රියෝ ප්‍රකාශනයේ 3 වන මූලධර්මය)

මෙම මූලධර්මය මඟින් පරිසරය පිළිබඳ මිනිසා සතු අයිතිය මෙන් ම පරිසරය සම්බන්ධයෙන් මිනිසාගෙන් ඉටු විය යුතු යුතුකම් ද අවධාරණය කර ඇත. මේ නිසා පාරිසරික අයිතිවාසිකම් රැක ගැනීමට නම්, මිනිස් සංහතිය විසින් ඉටු කළ යුතු යුතුකම් හා වගකීම් කෙරෙහි විශේෂ අවධානය යොමු කළ යුතු ය.

ජල මූලාශ්‍රය ආරක්ෂා කිරීම, වනාන්තර හා වන සතුන් ආරක්ෂා කිරීම, අපද්‍රව්‍ය ක්‍රමවත් ව බැහැර කිරීම ආදි කාර්ය සම්බන්ධයෙන් තම සදාචාරාත්මක යුතුකම් ඉටු කිරීම හා ඒ පිළිබඳ ව පනවා තිබෙන නීතිවලට අනුකූලව කටයුතු කිරීම මිනිසා සතු පාරිසරික අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කර ගැනීමට හේතු වනු ඇත.

පරිසර සංරක්ෂණය සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන ප්‍රධාන නීතිය වන්නේ 1980 සම්මත කරන ලද ජාතික පාරිසරික පනතයි. මෙම පනත මඟින් ආවරණය වන ඕනෑ ම ගැටලුවක දී ක්‍රියාත්මක වන කේන්ද්‍රීය ආයතනය වන්නේ මධ්‍යම පරිසර අධිකාරියයි.

පරිසර සංරක්ෂණය සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන ආයතන/දෙපාර්තමේන්තු කිහිපයකට නිදසුන් පහත දක්වේ.

- පරිසර අමාත්‍යාංශය
- වන සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව
- භූ විද්‍යා සමීක්ෂණ හා පතල් කාර්යාංශය
- සමුද්‍රීය පරිසර ආරක්ෂණ අධිකාරිය
- වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව
- වෙරළ සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව

මෙම ආයතන මගින් සැලසුම් කර ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන පරිසර ප්‍රමිතිවලට අනුකූලව කටයුතු කිරීමත්, පෞද්ගලිකව පරිසර සංරක්ෂණයට දායක වීමත් මගින් සෞඛ්‍ය සම්පන්න පරිසරයක ජීවත් වීමට ඇති අයිතිය තහවුරු කර ගැනීමට ක්‍රියා කිරීම අප සැමගේ යුතුකම හා වගකීම වේ.

ක්‍රියාකාරකම

- මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් නිසා පරිසර දූෂණය සිදු වන අවස්ථා පිළිබඳ පුවත්පත්වල පළවන වාර්තා කිහිපයක් රැස් කරන්න.
- පහත දක්වෙන වගු සටහන සම්පූර්ණ කරන්න.

I තීරුව	II තීරුව	III තීරුව	IV තීරුව
පරිසර අංග	දූෂණයට බලපාන මිනිස් ක්‍රියාකාරකම්	දූෂණය නිසා ඇතිවන ප්‍රතිඵල	දූෂණය වළක්වා ගැනීම සඳහා ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග
ජලය			
ගොඩබිම			
වායුගෝලය			

ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් සම්බන්ධ ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදනවල වර්ධනය

ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රථම ජනරජ ව්‍යවස්ථාවට (1972) මුල් වරට මූලික අයිතිවාසිකම් ඇතුළත් කිරීම මේ සම්බන්ධයෙන් ගනු ලැබූ වැදගත් පියවරක් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. 1972 ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රථම ජනරජ ව්‍යවස්ථාවේ 18 වන වගන්තියේ මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ විධිවිධාන ඇතුළත් වේ.

එහෙත් එම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග හෝ අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වූ අවස්ථාවක ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග හෝ පිළිබඳ සඳහන් වී නැත.

1978 ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ තුන්වන පරිච්ඡේදයේ මූලික අයිතිවාසිකම් ඇතුළත් කර ඇත. තුන් වන පරිච්ඡේදයේ 10 වන ව්‍යවස්ථාවේ සිට 14 ව්‍යවස්ථාව දක්වා ඇතුළත් වන්නේ මූලික අයිතිවාසිකම් ය. ඒවා කෙටියෙන් පහත දැක්වේ.

මූලික අයිතිවාසිකම් (Fundamental Rights)

10 වන ව්‍යවස්ථාව

- සෑම පුද්ගලයකුට ම සිතීමේ නිදහස, හෘද සාක්ෂියේ නිදහස හා ආගමික නිදහසට හිමිකම් ඇත්තේ ය.

11 වන ව්‍යවස්ථාව

- වධ හිංසාවලට හෝ කෲර අමානුෂික, අවමන් සහගත සැලකිල්ලකට නැතහොත් දඬුවමකට යටත් නොකළ යුත්තේ ය.

12 වන ව්‍යවස්ථාව

- නීතිය පසිඳලීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම ද නීතියේ රැකවරණය ද සර්ව සාධාරණ විය යුත්තේ ය.

- කිසි ම පුද්ගලයකු වර්ගය, ආගම, භාෂාව, කුලය, ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය, දේශපාලන මතය හෝ උපන් ස්ථානය යන කිසිදු හේතුවක් මත වෙනස්කමකට හෝ විශේෂයකට හෝ භාජනය නොවිය යුත්තේ ය.

13 වන ව්‍යවස්ථාව

- කිසි ම පුද්ගලයකු අත්තනෝමතික ව සිරභාරයට ගැනීම නොකළ යුත්තේ ය. අතීතයට බලපාන පරිදි දණ්ඩ නීති පැනවීම නොකළ යුත්තේ ය.

14 වන ව්‍යවස්ථාව

- භාෂණයේ නිදහස, නීත්‍යානුකූල රැකියාවක් කිරීමේ නිදහස, සමාගමයේ නිදහස, රට තුළ යාමේ ඊමේ නිදහස, ස්වකීය සංස්කෘතිය භුක්ති විඳීමේ නිදහස

- වෘත්තීය සමිති පිහිටුවීමේ සහ ඒවාට බැඳීමේ නිදහස

- අභිමත ස්ථානයක වාසය කිරීමේ නිදහස සෑම පුද්ගලයකුට ම ඇත්තේ ය.

මූලික අයිතිවාසිකම් කඩ වූ විට ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග

- 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 17 සහ 126 වන ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් පරිදි, විධායක හෝ පරිපාලන හෝ ක්‍රියාවක් හේතු කොට ගෙන මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කර තිබීම හෝ උල්ලංඝනය කිරීමට අත්‍යාසන්න ව තිබීම හෝ සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට ඉල්ලීමක් කිරීමට හිමිකම් ඇත.
- මූලික අයිතිවාසිකම් කඩවීම සම්බන්ධ පැමිණිලි ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිසම වෙත ද ඉදිරිපත් කළ හැකි ය.
- පරිපාලන ක්‍රියාවකින් සිදු වූ මූලික අයිතිවාසිකම් කඩවීමක් සම්බන්ධයෙන් පරිපාලන කටයුතු පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු කොමසාරිස්වරයා හෙවත් ඔම්බුඩ්ස්මන්වරයා වෙත පැමිණිලි කළ හැකි ය.

අප මෙයට ඉහත දී සාකච්ඡා කළ සිවිල් හා දේශපාලන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සම්මුතියට ඇති කරනු ලැබූ පළමුවන වෛකල්පික සම්මුතියට ශ්‍රී ලංකාව ද අත්සන් තබා පිළිගෙන ඇති බැවින් මානව හිමිකම් කඩවීමක් සම්බන්ධයෙන් සිදු වන නඩු කටයුත්තක දී දේශීය ප්‍රතිකර්ම අවසන් කොට ඇති විටෙක, ඉන් සෑහීමකට පත් නොවන්නේ නම් එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් කමිටුව වෙත පැමිණිලි ඉදිරිපත් කළ හැකි ය.

ශ්‍රී ලංකාවේ මානව හිමිකම් භුක්ති විඳීම පිළිබඳ වර්තමාන තත්ත්වය

පුද්ගලයකුට හිමි වන යම් මූලික අයිතිවාසිකමක්, යම් විධායක හෝ පරිපාලන හෝ ක්‍රියාවක් මගින් උල්ලංඝනය කර තිබීම හෝ උල්ලංඝනය කිරීමට අත්‍යාසන්න ව තිබීම හෝ සම්බන්ධයෙන් සහනයක් හෝ පිහිටක් හෝ ලබා දෙන මෙන් පෙත්සමක් මගින් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයෙන් අයැද සිටීමට, ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් අවස්ථාව සලසා දී තිබේ.

මෙසේ ඉදිරිපත් කරනු ලබන පෙත්සම් විභාග කර අපක්ෂපාතී සාධාරණ තීන්දු ලබා දීමටත්, උචිත ප්‍රතිකර්ම සලසා දීමටත් ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ක්‍රියා කරයි. මූලික අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමේ අයිතිය එමගින් සුරක්ෂිත වී තිබේ.

රජයේ නිලධාරීන් විසින් සහ රාජ්‍ය සංස්ථාවල, පළාත් පාලන ආයතනවල හා එවැනි වෙනත් ආයතනවල නිලධාරීන් විසින් සිදු කරනු ලබන මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම් පිළිබඳ පැමිණිලි නීතියේ විධිවිධානවලට යටත් ව පරීක්ෂා කර බලා වාර්තා කිරීමේ කාර්යභාරය පරිපාලන කටයුතු පිළිබඳ පාර්ලිමේන්තු කොමසාරිස්වරයා (ඔම්බුඩ්ස්මන්) වෙත පවරා තිබේ.

මූලික අයිතිවාසිකම් කඩවීම් සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිසමට පැමිණිලි කිරීමට ද පුරවැසියන්ට අවස්ථාව සලසා දී තිබේ. මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීම පිළිබඳ පැමිණිලි විමර්ශනය කර උචිත නිර්දේශ ලබා දීමට මානව හිමිකම් කොමිසම ක්‍රියා කරයි. මෙම ක්‍රියාදාමය ශ්‍රී ලංකා පුරවැසියන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කර දීමට හේතු වේ.

මෙම ක්‍රියාදාමයට අමතර ව මානව හිමිකම් හා යුතුකම් ඉටු කිරීම සම්බන්ධයෙන් පුරවැසියන් දැනුම්වත් කිරීම සඳහා විවිධ ක්‍රියාමාර්ග ශ්‍රී ලංකාව තුළ ක්‍රියාත්මක වේ.

ජාතික අධ්‍යාපන ආයතනය විසින් පාසල් හා ජාතික අධ්‍යාපන විද්‍යා පීඨ විෂය නිර්දේශවලට මානව හිමිකම් පිළිබඳ විෂය කොටස් ඇතුළත් කිරීම මගින් මානව හිමිකම් හා යුතුකම් පිළිබඳ ශිෂ්‍ය ප්‍රජාව දැනුම්වත් කිරීමට කටයුතු කරයි. මානව හිමිකම් ගරු කරන, ඒ හා බැඳුණු යුතුකම් හා වගකීම් ඉටු කරන අනාගත පරපුරක් බිහි කිරීමට මෙම ක්‍රියාමාර්ග හේතු වනු ඇත.

විශ්වවිද්‍යාල හා වෙනත් අධ්‍යාපන ආයතන මගින් පවත්වන පාඨමාලා ඇසුරෙන් ද මානව හිමිකම් හා යුතුකම් පිළිබඳ ශිෂ්‍ය ප්‍රජාව දැනුම්වත් කිරීමට අවශ්‍ය පියවර ගෙන ඇත.

තව ද නීතිය, සාමය හා මහජන ආරක්ෂාව සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන නිලධාරීන් හා විවිධ ක්ෂේත්‍රවලට අයත් රාජ්‍ය නිලධාරීන් මානව හිමිකම් පිළිබඳ දැනුම්වත් කිරීම සඳහා පුහුණු පාඨමාලා සංවිධානය කර ක්‍රියාත්මක කිරීමට ද පියවර ගෙන ඇත.

මේ අයුරින් මානව හිමිකම් හා යුතුකම් පිළිබඳ ප්‍රජාව දැනුම්වත් වීම, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජන සමාජයක යහපැවැත්ම තහවුරු කිරීමට හේතු වනු ඇත.

ක්‍රියාකාරකම

- මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීමේ අවස්ථා පිළිබඳ ලැබෙන පෙත්සම් විභාග කොට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය මගින් ලබා දී ඇති තීන්දු පිළිබඳ තොරතුරු ඇතුළත් පුවත්පත් වාර්තා කිහිපයක් රැස් කරන්න.
- එම වාර්තා හොඳින් අධ්‍යයනය කරන්න.

මූලික අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමේ සීමා

මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සංකල්පය සදාචාරාත්මක සංකල්පයක් ලෙස වැදගත් වේ. මානව අයිතිවාසිකම් නිදහස හා සමානාත්මතා පදනම මත සැමට ම භුක්ති විඳීමේ අවස්ථා සම්පාදනය කිරීම සඳහා විවිධ නීතිරීති හා ප්‍රතිපාදන සලසා තිබේ.

එමෙන් ම මානව අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමේ දී යම් යම් සීමාවලට යටත් වීමට ද සිදු වේ. අනෙක් අයගේ අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වන අයුරින් මානව අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමට කිසිවකුටත් හැකියාවක් නැත.

"කෙනකුට සැරයටියක් වනමින් පාරේ ගමන් කළ හැකි වුවත්, එම නිදහස අනෙකාගේ නාසය ළඟින් කෙළවර විය යුතු ය."

- හැරල්ඩ් ලැස්කි -

1978 ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 15 වන ව්‍යවස්ථාව මගින් මූලික අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීම පිළිබඳ සීමා දක්වා තිබේ.

මේ අනුව ජාතික ආරක්ෂාව, වාර්ගික හා ආගමික සහයෝගිතාව වර්ධනය කිරීම, ජාතික ආර්ථිකය ආරක්ෂා කිරීම, මහජන සෞඛ්‍යය, සදාචාරය, අන්‍යයන්ගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම හා ගරු කිරීම සඳහා අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමේ සීමා පැනවීමේ බලය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් දක්වා තිබේ.

රටේ යුද හෝ සිවිල් හෝ අරගල පවතින අවස්ථාවක පොදු යහපත වෙනුවෙන් මාධ්‍ය සඳහා ඇතැම් වාරණ පැනවීමේ හැකියාව රජය සතු වීම එවන් අවස්ථාවකට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය. රටේ පුරවැසියන් අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳිය යුත්තේ පවතින නීතිමය රාමුව තුළ බව සෑම පුරවැසියකු ම අවබෝධ කර ගත යුතු ය.

මානව හිමිකම් සුරැකීමෙහි ලා පුරවැසි කාර්යභාරය

ශ්‍රී ලාංකිකයන් ඈත අතීතයේ සිට ම යුතුකම් හා වගකීම් ඉටු කිරීම ජීවන පුරුද්දක් ලෙස සලකා කටයුතු කර ඇති බවට ඉදිරිපත් කළ හැකි සාක්ෂි බොහෝ ය. තම පවුලේ සාමාජිකයන්, වැඩිහිටියන් රැක බලා ගැනීම, ඔවුන් වෙනුවෙන් තම යුතුකම් හා වගකීම් ඉටු කිරීම ශ්‍රී ලාංකික ජන සමාජය තුළ අතීතයේ සිට පැවත එන චාරිත්‍රයක් වී ඇත. එමෙන් ම තම ශ්‍රමය, දක්ෂතා, කුසලතා තම මව්බිම වෙනුවෙන් කැප කළ බවට අපේ අතීත සංස්කෘතික උරුම සාක්ෂි දරයි.

පරිසරයේ ඇති සම්පත් භුක්ති විඳීමේ දී පවා ස්වාභාවික පරිසරය රැක ගනිමින් මානව කටයුතු පවත්වා ගෙන යාම කෙරෙහි විශේෂ සැලකිල්ලක් දක්වා ඇත.

අයිතිවාසිකම් හා බැඳුණු යුතුකම් ඉටු කිරීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජීවන ක්‍රමයක මූලික ලක්ෂණයක් වේ. එසේ යුතුකම් හා වගකීම් ඉටු කිරීම තම අයිතිවාසිකම් තව දුරටත් සුරක්ෂිත වීමට මෙන් ම අන් අයගේ අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා වීමට ද හේතු වේ. තව ද අයිතිවාසිකම් හා බැඳුණු යුතුකම් ඉටු කිරීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජන සමාජයක යහ පැවැත්ම මෙන් ම සාමය, සහජීවනය, සමගිය වැනි ගුණාංග සමාජය තුළ ස්ථාපිත වීමට ද හේතු වේ.

අයිතිවාසිකම් හා බැඳුණු පුරවැසි යුතුකම් පහත දැක්වෙන ආකාරයට වර්ග කර දැක්විය හැකි ය.

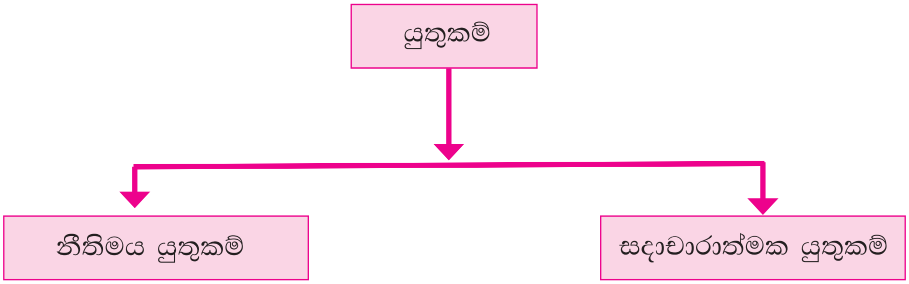

3.6 රූප සටහන

රටක පවත්නා නීතියට අනුව පුරවැසියකු විසින් ඉටු කළ යුතු යුතුකම් නීතිමය යුතුකම් ලෙස සරලව හැඳින්විය හැකි ය. රජය විසින් පනවනු ලබන බදු ගෙවීම, නීති පිළිපැදීම, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ආරක්ෂා කිරීමට බැඳී සිටීම, පොදු දේපළ ආරක්ෂා කිරීම, ත්‍රස්තවාදය පිටුදැකීමට ක්‍රියා කිරීම නීතිමය යුතුකම්වලට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය. නීතිමය යුතුකම් පැහැර හැරීම නීතියට අනුව දඬුවම් ලැබීමට ද හේතු වේ.

පූජක උතුමන්ට ගරු කිරීම, වැඩිහිටියන්ට සැලකීම හා ඔවුන් රැක බලා ගැනීම, ගුරුවරුන්ට සැලකීම, සමාජ සිරිත්විරිත් ගරු කිරීම හා ඒවා පවත්වා ගෙන යාම, පරිසරය සුරැකීම, ජාතික උරුම හා ජාතික සම්පත් සුරැකීම, සංස්කෘතිය සුරැකීම සදාචාරාත්මක යුතුකම්වලට නිදසුන් ය.

මත් ද්‍රව්‍ය භාවිතයෙන්, දුම්වැටි භාවිතයෙන් හා වැරදි චර්යාවලින් වැළකී සිටීම සමාජය පොදුවේ පිළිගනු ලබන සද්චාරිත්‍ර ධර්ම ය. ඒවායින් වැළකී යහපත් පුරවැසියකු වශයෙන් ආදර්ශවත් ජීවිතයක් ගත කිරීමට සදාචාරාත්මක අයිතියක් පුද්ගලයාට ඇත. එමෙන් ම පුද්ගලයාට මෙන් ම සමාජයට ද හානිකර එවන් ක්‍රියාවලින් වැළකී සිටීම යහපත් පුරවැසියකු වශයෙන් ඉටු කළ යුතු සදාචාරාත්මක යුතුකම් ද වේ. එම ගුණධර්මවල පිහිටා, එවන් අයහපත් චර්යාවලින් සමාජය මුදා ගැනීමට කටයුතු කිරීම යහපත් පුරවැසියකු වශයෙන් ඉටු කළ යුතු සදාචාරාත්මක යුතුකම් වේ. සදාචාරාත්මක යුතුකම් ඉටු නොකිරීම, පුද්ගලයාට ඇති සමාජමය පිළිගැනීම ගිලිහී යාමට මෙන් ම සමාජය තුළ අප්‍රසාදයට ලක් වීමට ද හේතු වේ. සදාචාරාත්මක යුතුකම් මැනවින් ඉටු කිරීම පුද්ගලයකුගේ අභිමානය, ගෞරවය හා සමාජ පිළිගැනීම කෙරෙහි ඍජු බලපෑමක් ඇති කරයි.

මූලික යුතුකම් (Fundamental Duties)

ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් මෙන් ම මූලික යුතුකම් පිළිබඳව ද සඳහන් වේ. 1978 ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 28 වන ව්‍යවස්ථාවේ මූලික යුතුකම් දක්වා තිබේ. (10 ශ්‍රේණිය පුරවැසි අධ්‍යාපනය පෙළපොතෙහි පළමු වන පරිච්ඡේදයේ (පිටු අංක 24, 25) "පුරවැසියා සතු වගකීම්" පිළිබඳ අධ්‍යයනය කළ කරුණුවලට අවධානය යොමු කරන්න.)

ක්‍රියාකාරකම්

- පහත දක්වෙන **I** තීරුවේ පුරවැසියන් විසින් ඉටු කළ යුතු මූලික යුතුකම් කිහිපයක් දක්වා ඇත. එම යුතුකම් සපුරාලීම සඳහා පුරවැසියකු වශයෙන් කළ හැකි කාර්ය **II** තීරුවේ සටහන් කරන්න.

I තීරුව පුරවැසියකු වශයෙන් ඉටු කළ යුතු මූලික යුතුකම්	II තීරුව එම යුතුකම් සපුරාලීම සඳහා පුරවැසියකු වශයෙන් කළ හැකි කාර්ය
ජාතික අභිවෘද්ධිය වර්ධනය කිරීම හා ජාතික සමගිය පෝෂණය කිරීම	------------------------------------
පොදු දේපළ සුරක්ෂිත කොට ආරක්ෂා කිරීම	------------------------------------
තමන් විසින් තෝරා ගනු ලැබූ රැකියාවෙහි හෘද සාක්ෂියට එකඟ ව නොපිරිහෙලා වැඩ කිරීම	------------------------------------
ස්වභාව ධර්මය හා ස්වාභාවික සම්පත් රැක ගැනීම	------------------------------------

මානව හිමිකම් සුරැකීමෙහි ලා පුරවැසි කාර්යභාරය

පවුලේ සාමාජිකයකු ලෙස යුතුකම් ඉටු කිරීම

පුද්ගලයකු උපතත් සමග සාමාජිකත්වය ලබන සමාජ ඒකකය වන්නේ පවුලයි. අපි සියලු දෙනා ම පවුලක සාමාජිකයන් ලෙස ජීවත් වෙමු.

පවුලේ සාමාජිකයකු ලෙස ඔබට භුක්ති විඳීමට ලැබෙන අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සිතා බලන්න. ආහාර හා පෝෂණය, ආදරය හා සෙනෙහස, ආරක්ෂාව හා රැකවරණය, අධ්‍යාපනය ලබා දීම පවුලෙන් ඔබට හිමි වන අයිතිවාසිකම් කිහිපයකට නිදසුන් ය. දෙමව්පියෝ සහ වැඩිහිටියෝ ඔවුන්ගෙන් ඉටු විය යුතු යුතුකම් හා වගකීම් ලෙස සලකා ඔබට මෙම අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමට පහසුකම් සළසති.

මෙම අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීම වෙනුවෙන් ඔබ විසින් දෙමව්පියන්, වැඩිහිටියන් වෙනුවෙන් ඉටු කළ යුතු යුතුකම් නොපිරිහෙලා ඉටු කිරීම ඔබේ අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත වීමට මෙන් ම දෙමව්පියන්ගේ හා වැඩිහිටියන්ගේ අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත වීමට ද හේතු වනු ඇත. මෙම යුතුකම්, ඔබෙන් ඉටු විය යුතු සදාචාරාත්මක යුතුකම් සේ සලකා කටයුතු කිරීම ඉතා වැදගත් වේ. මෙසේ තම තමන්ගේ යුතුකම් හා වගකීම්, පවුලේ සාමාජිකයන් ලෙස අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් ඉටු කිරීම පවුල් ඒකකයේ ස්ථාවර පැවැත්මට මෙන් ම පවුලේ අභිවෘද්ධියට ද හේතු වේ. පවුලේ සාමාජිකයන් අතර ඇති බැඳීම් තව දුරටත් තහවුරු වීමට ද මෙම තත්ත්වය හේතු වේ.

පාසලේ සාමාජිකයකු ලෙස යුතුකම් ඉටු කිරීම

පවුල් ඒකකය මෙන් ම, පුද්ගලයකුගේ ජීවිතය යහපත් අයුරින් ගොඩනැගීමට දායක වන ඉතා වැදගත් ආයතනය වන්නේ පාසලයි. පාසලේ සාමාජිකයකු ලෙස ඔබ භුක්ති විඳින අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ සිතා බලන්න.

අධ්‍යාපන පහසුකම් ඔබට නොමිලේ ලබා දීම සඳහා රජය විශාල මුදලක් වැය කරන බව මෙහි දී ඔබේ අවධානය යොමු විය යුතු විශේෂ කරුණකි. අධ්‍යාපනය ලබා දීම, ඔබේ දක්ෂතා සහ හැකියා වර්ධනය කිරීම, යහපත් පුරවැසියකු ලෙස ඔබ සමාජයට දායාද කිරීම පාසලෙන් සිදු වන සේවා කිහිපයකට නිදසුන් ය. පාසල වෙනුවෙන් ඔබෙන් ඉටු විය යුතු යුතුකම් පිළිබඳ ඔබේ අවධානය යොමු කරන්න. අධ්‍යාපන කටයුතු හොඳින් කර ගෙන යාම, ගුරුවරුන්ට කීකරු වීම, විනය ගරුක වීම, පාසලේ පවත්නා නීතිරීති හා සම්ප්‍රදාය ආරක්ෂා කිරීම, පාසලේ ඇති සම්පත් ආරක්ෂා කර ගනිමින් ප්‍රයෝජනට ගැනීම ඔබෙන් ඉටු විය යුතු යුතුකම්වලට නිදසුන් ය.

පාසල් ශිෂ්‍යයකු වශයෙන් ඔබට හිමි වන අයිතිවාසිකම් මැනවින් භුක්ති විඳීම, ඔබේ අනාගත ජීවිතය සාර්ථක කර ගැනීමට ඉවහල් වේ. අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳිමින් ඔබේ යුතුකම් හා වගකීම් පාසල වෙනුවෙන් ඉටු කිරීම ඔබේ අභිමානය හා ගෞරවය ආරක්ෂා වීමට ද හේතු වේ.

උසස් අධ්‍යාපන ආයතනයක සාමාජිකයකු ලෙස යුතුකම් ඉටු කිරීම

උසස් අධ්‍යාපනය ලබා ගැනීම සඳහා අධ්‍යාපන ආයතනයකට ඇතුළත් වූ විට උගත්, බුද්ධිමත් පුරවැසියකු ලෙස අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳිමින් තම යුතුකම් හා වගකීම් මැනවින් ඉටු කිරීමට ඔබ වග බලා ගත යුතු ය.

උසස් අධ්‍යාපන ආයතනයක ශිෂ්‍යයකු වශයෙන් තම අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීම මෙන් ම, අන් අයගේ අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත වන අයුරින් කටයුතු කිරීම කෙරෙහි ද අවධානය යොමු කිරීම ඉතා වැදගත් වේ. එමෙන් ම හොඳින් අධ්‍යාපන කටයුතුවල නිරත වී, රටට වැඩදායී පුරවැසියකු ලෙස සමාජයට ප්‍රවේශ වීමේ අධිෂ්ඨානය ඔබ තුළ තිබිය යුතු ය. උසස් අධ්‍යාපන ආයතනයක ශිෂ්‍යයකු වශයෙන්, පුද්ගලයකු ගත කරන කාලය ඔහුගේ අධ්‍යාපන ජීවිතයේ ඉතා වැදගත් කාල සීමාවක් සේ සැලකිය යුතු ය. එසේ කටයුතු කිරීම මගින් අධ්‍යාපනය ලබන ආයතනයට කීර්තියක් අත් කර දීමට ඔබට හැකි වනු ඇත. ඔබ ඵලදායී ලෙස අධ්‍යාපනය ලබා නිමා කිරීමෙන්, ඔබ වෙනුවෙන් ඔබේ රට තබා ඇති බලාපොරොත්තු ඉටු කිරීමට ද ඔබට අවස්ථාවක් සැලසෙනු ඇත.

රැකියාවක නියුක්ත වීමේ දී ඉටු කළ යුතු යුතුකම්

අධ්‍යාපනය ලැබීමෙන් අනතුරුව ඔබ ලබා ගත් අධ්‍යාපන හෝ වෘත්තීය හෝ සුදුසුකම් අනුව අනාගතයේ රැකියාවක යෙදීමට ඔබට අවස්ථාව ලැබෙනු ඇත. ඔබ කුමන රැකියාවක නිරත වුව ද ශ්‍රමිකයකු වශයෙන්, ශ්‍රමාභිමානයෙන් යුතුව, කාර්යක්ෂම සේවයක් සමාජය වෙනුවෙන්, රට වෙනුවෙන් ඉටු කිරීම ඔබේ යුතුකමක් ලෙස සැලකිය යුතු ය.

කුමන රැකියාවකින් වුව ද සේවය සැලසෙන්නේ සමාජයටයි. ඔබ කරන රැකියාවට අදාළ කටයුතු අවංක ව, කැපවීමෙන් යුතු ව ඉටු කිරීම සමාජයේ දියුණුවට මෙන් ම රටේ සංවර්ධනයට ද හේතු වේ. ඔබෙන් සේවය ලබන පුද්ගලයන් වෙනුවෙන් උපරිම සේවයක් ඉටු කිරීම ඔබේ අධිෂ්ඨානය විය යුතු ය.

ඔබ යෙදෙන රැකියාව මගින් සමාජයට උපරිම සේවයක් සැලසීම, ඔබේ සේවය සමාජයේ ඇගයීමට හා පිළිගැනීමට ලක් වීමට ද හේතු වේ. රටෙන් ඔබට ලැබෙන දෙයට වඩා යමක් ඔබෙන් රටට දායාද කිරීමට අධිෂ්ඨාන කර ගන්න.

ක්‍රියාකාරකම

- "පාසල් සමාජයේ සාමාජිකයන් ලෙස අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳිමින් යුතුකම් ඉටු කරමු" යන මාතෘකාව යටතේ පාසල් බිත්ති පුවත්පතේ පළ කිරීමට සුදුසු ලිපියක් සකස් කරන්න.

04
පාරිසරික ගැටලු හා තිරසර සංවර්ධනය

හැඳින්වීම

දැනට සොයා ගෙන ඇති තොරතුරු අනුව අප සෞරග්‍රහ මණ්ඩලයේ ජීවය පවතින එක ම ග්‍රහලෝකය පෘථිවිය වේ. සෞරග්‍රහ මණ්ඩලය තුළ එහි පිහිටි ස්ථානය, භූ විද්‍යාත්මක හා ජෛව විද්‍යාත්මක පරිණාමය ජීවී පරිසරයක් නිර්මාණය වීමට හේතු වී ඇත. වායුගෝලය, ජලගෝලය හා ශිලාගෝලය යන සංකලනයෙන් නිර්මාණය වූ පෘථිවි ජෛව ගෝලය තුළ ශාකවලට හා සත්ත්වයන්ට හිතකර පරිසරයක් නිර්මාණය වී ඇත.

වර්තමානයේ දී පරිසරය පිළිබඳ දැඩි අවධානයට ලක් වන්නේ මානව බලපෑම මගින් විවිධ විපර්යාසවලට ගොදුරුවීම හේතුවෙනි. අතීතයේ දී මිනිසා විසින් පරිසරය සමග පැවති සම්බන්ධතාවට එමගින් එතරම් බලපෑමක් සිදු නොවූයේ එය පරිසරයට දරා ගත හැකි වූ බැවිනි. එසේ හෙයින් පරිසරය පිළිබඳව නිරවුල් අවබෝධයක් ලබා ගැනීම පිණිස පරිසරයේ සැබෑ අරුත, සංරචක හා එහි වපසරිය මැනවින් වටහා ගැනීම වැදගත් වේ.

පරිසරය (Environment) පිළිබඳ මත හා නිර්වචන

"අප පෘථිවියේ කොටසක් වන අතර එය අපේ ම කොටසකි.

සුවඳැති මල් වර්ගයෝ අපේ සහෝදරයෝ වෙති.

මුවා, අශ්වයා, රාජාලියා අපේ සහෝදරයෝ වෙති.

අශ්වයාගේ, මිනිසාගේ ගතේ උණුසුම ආදි මේ හැම දෙයක් ම අයත් වන්නේ එක ම පවුලක සාමාජිකයින්ට ය."

- සියැටල් ප්‍රකාශනය - (1954)

" ජීවියකු වටා ඇති භෞතික, රසායනික හා ජෛවීය තත්ත්වය පරිසරයයි "

- මයිකල් ඇල්බි - පරිසර ශබ්ද කෝෂය - (1993)

"පරිසරය යනු ජීවීන්ගේ පැවැත්ම සඳහා බලපෑම් එල්ල කරන බාහිර තත්ත්වවල සංකලනයකි."

- ගැරන් ජෝන්ස් - පාරිසරික විද්‍යා ශබ්ද කෝෂය - (1990)

"පරිසරය යනු ජීවියකු වටා පවතින භෞතික රසායනික හා ජීව විද්‍යාත්මක තත්ත්වය ය."

- පරිසර ශබ්ද කෝෂය

"පුද්ගලයකුගේ පරිසරය යනු ඔහුගේ වටපිටාවයි. ඒ ආකාරයට ම ශාකයක හෝ සත්ත්වයකුගේ පරිසරය ද අවට ඇති දෙයින් සමන්විත වේ."

- මිනිසා හා පරිසරය - (1998)

මෙම නිර්වචන අනුව පරිසරය යනු ජීවී අජීවී සංරචකවල සංකලනයකි. ඒ අනුව මිනිසා ඇතුළු සියලු සත්ත්වයින් ද ශාක ප්‍රජාව ද ඇතුළු සජීවී අජීවී සියල්ල ම ද පරිසරයට අයත් වේ. මේ සියල්ල එකිනෙක අතර විවිධ හා සංකීර්ණ අන්තර් සම්බන්ධතා පවත්වයි. මෙම අන්තර් සම්බන්ධතා මගින් පරිසරයේ පැවැත්ම හා ක්‍රියාවලි සිදුවේ.

ක්‍රියාකාරකම

- පරිසරය අර්ථ දැක්වීම සඳහා පොදු නිර්වචනයක් ගොඩනගන්න.
- පරිසරය පිළිබඳ ඉදිරිපත් වී ඇති නිර්වචන ලැයිස්තුවක් පිළියෙල කරන්න.

පරිසර පද්ධතිය සකස් වී ඇති සංරචක

අජෛව සංරචක (Non - living components)

අජෛව පරිසරයේ සංරචක ලෙස වායුගෝලයේ, ජලගෝලයේ හා ශිලාගෝලයේ අංග ඇතුළත් වේ. පෘථිවියේ ඇති වායුගෝලය, දේශගුණය, පාෂාණ, පස්, භූ ලක්ෂණ, සාගර හා මිරිදිය ජලාශ ආදිය එයට ඇතුළත් වේ. මේ සෑම සංරචකයක් ම පෘථිවියේ ශාක හා ජීවය සමග ද විවිධාකාරයෙන් සම්බන්ධ වේ. මෙම අජෛව සංරචකවල ජීවී පද්ධති කෙරෙහි බලපාන්නා වූ භෞතික හා රසායනික සාධක බොහොමයක් දක්නට ලැබේ. එම අජෛවී සංරචක ජීවී සංරචක හා සම්බන්ධ වේ. නිදසුනක් ලෙස සූර්ය විකිරණය, උෂ්ණත්වය, වර්ෂාපතනය, ලවණතාව, ආම්ලිකතාව හා භාෂ්මිකතාව (pH අගය) ආදිය දැක්විය හැකි ය.

ජෛව සංරචක (Living components)

මිනිසා ඇතුළු සියලු ම සත්ත්වයින් ද ශාක හා ක්‍ෂුද්‍ර ජීවීන් ඇතුළත් ඉතා තුනී ස්තරයක් ජෛව පරිසරයට ඇතුළත් වේ. පරිසර පද්ධතියේ ජීවී සංරචක සඳහා අවශ්‍ය මූලික ආහාර ද්‍රව්‍ය සූර්ය ශක්තිය ප්‍රයෝජනයට ගනිමින් නිෂ්පාදනය කිරීමේ ක්‍රියාවලිය ප්‍රාථමික නිෂ්පාදනය ලෙස හැඳින්වේ.

සමාජ පරිසරය (Social Environment)

සමාජ පරිසරය භෞතික නොවන පරිසරයේ අංශයකි. සමාජ පරිසරයේ භෞතික සැකැස්ම තුළ බහුවාර්ගික තත්ත්වය, ආගම්, කුල, උරුම, සිරිත්විරිත්, අයිතිවාසිකම්, යුතුකම්, වගකීම්, වගවීම්, නෛතික සම්ප්‍රදායයන් ආදි අංශ ඇතුළත් වේ. මෙය මිනිසාගේ මැදිහත්වීමෙන් ගොඩනැගී ඇත.

පරිසරය යනු අප ජීවත් වන වටපිටාවයි. ඉපැරණි ග්‍රීක ජාතිකයින් පරිසරය ඔයිකස් (Oikes) ලෙස හැඳින්වූ අතර තමා ජීවත්වන වටපිටාව, සියලු ජීවීන්, ඔවුන් අතර පවතින අන්තර් සම්බන්ධතාව, එහි පැවැත්මට දායක වන භෞතික, රසායනික හා ජෛවීය ක්‍රියාකාරීත්වය යනාදියෙන් සමන්විත වන බව පෙන්වා දී ඇත.

මේ අනුව පෘථිවි පරිසරය විවිධාකාරයෙන් වර්ගීකරණය කළ හැකි ය. මිනිසා විසින් ගොඩනගන ලද පරිසරය සහ සමාජ පරිසරය ලෙස ද භෞතික පරිසරය, ජෛව පරිසරය හා මානව පරිසරය ලෙස ද පෙන්වා දිය හැකි ය.

ස්වාභාවික පරිසරය (Natural Environment)

පෘථිවියෙහි අන්තර්ගත ජීවී අජීවී සමස්තය ස්වාභාවික පරිසරයට අයත් වේ. මෙවා මිනිසාගේ බලපෑම්වලින් තොර ව ස්වාභාවික පද්ධති සේ ක්‍රියාත්මක වේ. සියලු ම ශාක,

සතුන්, පාෂාණ, පස, ජලය, වාතය, දේශගුණය, ශක්තිය, විකිරණය හා විද්‍යුතය ආදියත් ඒවා තුළ සිදුවන ස්වාභාවික සංසිද්ධීන් ද එයට අයත් වේ.

ස්වාභාවික පරිසරයට අයත් ප්‍රපංච

4.1 රූපය - වනාන්තර

4.2 රූපය - කඳු පන්තියක්

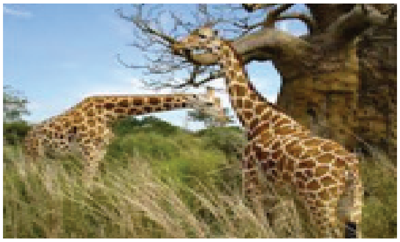

4.3 රූපය - සත්ත්වයින්

4.4 රූපය - ශාක වර්ග

4.5 රූපය - කුරුල්ලන්

4.6 රූපය - පාංශු පැති කඩක්

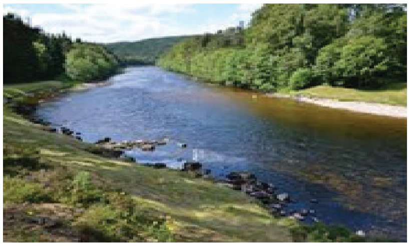

4.7 රූපය - ගලා යන ගංගාවක්

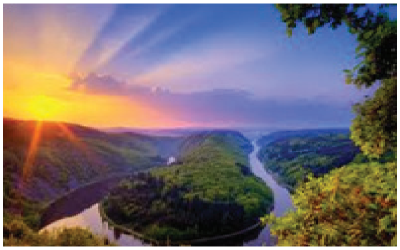

4.8 රූපය - හිරු එළිය

ස්වාභාවික පරිසරයට ඇතුළත් සංසිද්ධි

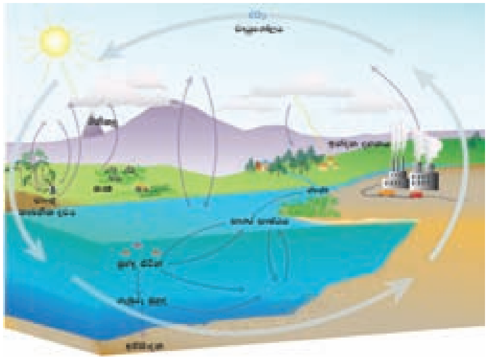

4.9 රූපය - කාබන් චක්‍රය

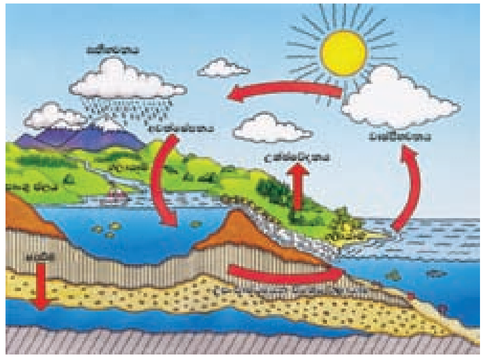

4.10 රූපය - ජල චක්‍රය

4.11 රූපය - ඛනිජ චක්‍රය

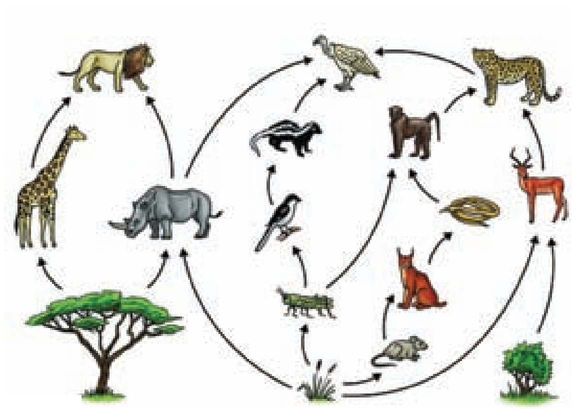

4.12 රූපය - ආහාර ජාල

මිනිස් වර්ගයාගේ මෙන් ම ලෝකයේ ද යහ පැවැත්ම සඳහා මෙම පරිසර පද්ධතිවල ඒකාබද්ධ සංතුලනය වැදගත් වේ.

පරිසරය හා මිනිසා

මිනිසා සොබාදහමේ ම අංගයකි. මිනිසා පරිසරයේ ආභ්‍යන්තරික අංගයකි. භෞතික පරිසරය තුළින් බිහිවුණු ජෛව පරිසරයේ සුවිශේෂතම අංගය මානවයා වන්නේ ය. එබැවින් මානවයාගේ පැවැත්ම තහවුරු වන්නේ පරිසරය තුළින් ම ය. මානවයා සතු වූ චින්තනය හා හැකියාව ප්‍රායෝගික ලෝකය තුළ ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් පරිසරය වෙනස් කිරීමට ද යොමු විය. එහි ප්‍රතිඵලය ලෙස පෘථිවි පරිසරය ඉතා වේගයෙන් වෙනස් කිරීමට මානවයා උත්සුක විය. ඒ අනුව ස්වාභාවික පරිසර තුලනයට දැඩි බලපෑම් එල්ල විය.

පරිසරයේ යහ පැවැත්ම මිනිසාගේ යහ පැවැත්මට හේතු වන බැවින් පරිසරය ආරක්ෂා කිරීම වැදගත් වේ.

පරිසරයෙන් ලැබෙන සේවා

ජීව උපකාරක සේවා (Life Support Services)

සොබාදහමින් ලැබෙන හිරු එළිය, වාතය, ජලය වැනි සදාතනික සේවා මීට අයත් වේ. මේවා ජීවීන්ගේ පැවැත්ම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය ම සේවා වේ.

ආර්ථික උපකාරක සේවා (Economic Support Services)

මිනිසාගේ පැවැත්මට අවශ්‍ය අමුද්‍රව්‍ය හා ශක්තිය මීට අන්තර්ගත වේ. අමුද්‍රව්‍ය ලෙස භූමිය, ඛනිජ සම්පත්, රසායනික මූල ද්‍රව්‍ය, දැව, ශාක හා සත්ත්ව ආහාර පාන ආදිය ද ශක්තිය ලෙස සූර්ය බලය, පොසිල ඉන්ධන, ජීව වායු, භූ තාපය, ජල විදුලිය, සුළං බලය ආදිය ආර්ථික උපකාරක සේවාවලට ඇතුළත් වේ. මිනිසා විසින් තම අවශ්‍යතා ඉටු කර ගනු ලැබීමේ දී වැඩි ම බලපෑමක් ඇති කර ඇත්තේ මෙම අංශය සඳහා වේ.

අපද්‍රව්‍ය අවශෝෂණ සේවා (Garbage Absorb Services)

අවට පරිසරයෙන් ලැබෙන වැදගත් ම සේවාවක් ලෙස මෙය වැදගත් වේ. සත්ත්ව ලෝකයේ විවිධ ක්‍රියාකාරකම් හා මිනිසාගේ ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් මගින් පරිසරයට එකතු වන අපද්‍රව්‍ය පරිසරය මගින් අවශෝෂණය කරගැනීම මෙමගින් සිදුවේ. එහෙත් පරිසරයට දරාගත නොහැකි මට්ටමින් එකතු වන අපද්‍රව්‍ය මගින් එහි අවශෝෂණ හැකියාව ගිලිහී යයි. එවිට පරිසරයෙන් අහිතකර ප්‍රතිචාර ලැබෙයි. මේ අනුව මිනිසාගේ පැවැත්මට පරිසරය අත්‍යවශ්‍ය අංගයක් වන අතර මිනිසාට පරිසරයෙන් තොර පැවැත්මක් නොමැත. එබැවින් තමා පරිසරයේ ම කොටසක් ලෙස සලකා අපද්‍රව්‍ය බැහැර කිරීමේ දී පරිසරයේ පැවැත්මට හානි නොවන අයුරින් තම ආර්ථික කටයුතු මෙහෙයවීම වැදගත් වේ.

මිනිසා පරිසරය වෙනස් කිරීමට යොමුවීම

මිනිස් ශිෂ්ටාචාරය තුළ ආදි මිනිසාට තම වටපිටාව වෙනස් කර ගැනීමට පැවතියේ සීමිත හැකියාවකි. පරිසරය තුළ ජීවත් වෙමින් පරිසරයට දරාගත හැකි අයුරින් එම වෙනස්කම් කිරීමට ආදි මිනිසා සමත් විය. මිනිසා සතු ව පැවති සරල භාවය හා චාම් දිවි පැවැත්ම එයට මූලික වශයෙන් හේතු විය. එහෙත් වත්මන් මිනිසා සතු දැනුම, තාක්ෂණික හා ශිල්පීය නිපුණතාව ආදිය හේතුවෙන් ඔහු පරිසර සම්පත් අධිපරිභෝජනයට යොමු විය. මිනිසා පෘථිවි පරිසරය තුළ ජීවත් වන ජීවී ස්කන්ධයෙන් 0.5 % පමණ වුව ද ස්වාභාවික පරිසරයට සිදු කර ඇති බලපෑම අතිවිශාල ය.

මානවයාගේ පරිණාමයත් සමග මානව පරිසරය මගින් භෞතික පරිසරය හා ජෛවීය පරිසරය තුළට ප්‍රසාරණය වී පෘථිවි පරිසරය දැඩි බලපෑමකට ලක්කර ඇත. මුල දී පරිසරයේ සිදු වූ වෙනස්වීම් ප්‍රමාණාත්මකව කුඩා වූ බැවින් එය පහසුවෙන් දරා ගත හැකි විය. එබැවින් පරිසර පද්ධතිය සංතුලනයට එය එතරම් බලපෑමක් නොවී ය.

20 වන සියවසේ මැද භාගය වන විට ලෝකයේ අතිවිශාල ජනගහන වර්ධනයක් සිදු විය. එමෙන් ම මානව සම්පතේ ජීවන තත්ත්වය ගුණාත්මක ලෙස සංවර්ධනය කිරීම සඳහා යොමු වීම හේතුවෙන් මානව සම්පත ප්‍රසාරණය විය. පරිසරයේ වෙනස්වීම් මගින් ඇතැම් ප්‍රදේශවල ස්වාභාවික සමතුලිත බව ද වෙනස්වීමට ලක්විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ගෝලීය සමතුලිතතාව ද අභියෝගයට ලක්විය. 2012 වසරේ දී ලෝක ජනගහනය බිලියන 7 දක්වා ළඟා වූයේ පුරෝකථන වේගය ද ඉක්මවමිනි. මිනිසා සිය ආර්ථික කටයුතු මෙහෙයවීමේ දී ස්වාභාවික සම්පත්, ඛනිජ සම්පත් අසීමිත ලෙස භාවිත කර ඇත. මේ හේතුව නිසා ස්වාභාවික පරිසර පද්ධතිය මත සිදුවන මානව පරිසර පද්ධති මුල් කර ගෙන සිදුවන වෙනස්වීම විශේෂයෙන් ජනපදකරණය, කෘෂි කාර්මීකරණය, කාර්මීකරණය, නගරීකරණය, යටිතල පහසුකම් හා අනෙකුත් සේවා අවශ්‍යතා සඳහා භෞතික පරිසරය අසීමිත ලෙස යොදා ගෙන ඇත. එමගින් මිහිතලය මත සිදුවන වෙනස්කම් තීව්‍ර කිරීමෙන් ප්‍රබල පාරිසරික බලපෑම් හෝ පාරිසරික ගැටලු, ව්‍යසන රැසක් හටගෙන ඇත.

4.13 රූපය - ජල සම්පත දූෂණය වී ඇති අවස්ථාවක්

පාරිසරික ගැටලු (Environmental Problems)

ස්වාභාවික වූ ප්‍රෘථිවි පරිසරය විනාශ කිරීමට බලපාන සියලු ආකාරයේ විනාශකාරී තත්ත්ව පාරිසරික ගැටලු ලෙස පෙන්වා දිය හැකි ය. මේ සඳහා ස්වාභාවික ක්‍රියා හා මිනිස් ක්‍රියා හේතු වේ. මෙම ද්විත්ව ක්‍රියා හේතු කර ගෙන පරිසරයේ සමතුලිතතාව බිඳීයාම මගින් නිර්මාණය වන හානි දායක තත්ත්ව පාරිසරික ගැටලු ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. ස්වාභාවික ක්‍රියා මගින් සිදුවන පාරිසරික ගැටලු කෙටි කාලීන ව බලපෑමකට ලක් වුව ද එය ජෛව හා භෞතික පරිසරයේ ක්‍රියාකාරීත්වය මගින් තුලනය කර ගනියි. එහෙත් මිනිසා මැදිහත් වීමෙන් භෞතික පරිසරයේ ඇති කළ වෙනස්කම් ඉහත ආකාරයෙන්

කෙටි කාලයකින් තුලනය නොවීම නිසා පරිසරයට සිදුවන බලපෑම දරා ගත නොහැකි මට්ටමකට පත්වී ඇත.

පෘථිවි පරිසර පද්ධතිය තුළ දක්නට ලැබෙන පාරිසරික ගැටලු ජල ගෝලය, වායු ගෝලය, ශිලා ගෝලය හා ජෛව ගෝලය ඇසුරින් හඳුනාගත හැකි ය.

පාරිසරික ගැටලු නිසා සිදුවන සමාජ බලපෑම්

මිනිසාගේ අවශ්‍යතා සඳහා පරිසර සම්පත් අසීමිත ලෙස හා අවිධිමත් ලෙස උපයෝජනය නිසා පාරිසරික ගැටලු රැසක් ම උද්ගත වී ඇත. එමගින් ලොව බොහෝ රටවල් පීඩාවට ලක්ව ඇත. ආහාර හා පෝෂණ ගැටලු, ලෙඩ රෝග හා සෞඛ්‍ය ගැටලු, විපත්වලින් සිදුවන ජීවිත හා දේපළ විනාශය, සමාජ ආර්ථික පරිහානිය ආදි වශයෙන් සමාජයේ යහ පැවත්මට බලපෑම් රැසක් එල්ල වී ඇත.

පාරිසරික ගැටලු ඇතිවීම සඳහා මුල්වන ප්‍රධානතම හේතුව ලෙස සම්පත් අධි පරිභෝජනය පෙන්වා දිය හැකි ය. සංවර්ධිත රටවල් සාපේක්ෂ වශයෙන් වැඩි සම්පත් භාවිතයට යොමු වී ඇති අතර සංවර්ධනය වන රටවල් එමගින් අසාධාරණයට ලක් වී ඇත. එහෙත් වැඩි ම පාරිසරික ගැටලු රැසකට මුහුණ පෑමට සිදුව ඇත්තේ අසාධාරණයට ලක් වූ රටවලට ය. එම රටවල සම්පත් දියුණු රටවල අවශ්‍යතා වෙනුවෙන් යොදා ගෙන ඇත. නිදසුන් ලෙස අප්‍රිකා, දකුණු ඇමෙරිකා, ආසියා මහද්වීපවල ස්වාභාවික සම්පත් හා ඛනිජ සම්පත් වැඩි ප්‍රතිශතයක් දියුණු රටවල අවශ්‍යතා වෙනුවෙන් යොමු වී ඇත. මේ හේතුව නිසා අසීමිත ලෙස සම්පත් කැණීමට හා වෙළෙඳාමට යොමු වීමෙන් සම්පත් ක්ෂය වීම ද සිදුවෙමින් පවතී. මෙම රටවල සම්පත්වලට සාධාරණ මිලක් නොලැබීම හේතුවෙන් දිළිඳුකම වර්ධනය වී ඇත. මෙම දිළිඳුකම හේතුවෙන් වනාන්තර විනාශය, අවිධිමත් සම්පත් කැණීම, අනාරක්ෂිතව භාවිතය නිසා තව දුරටත් එම ගැටලු තීව්‍ර වී ඇත. මේ අනුව පාරිසරික ගැටලු මිනිසාගේ දිළිඳුකම හේතු කොට ගෙන සිදුවන සමාජ විෂමතා හේතුවෙන් තව දුරටත් උග්‍ර තත්ත්වයට පත්වන අතර එමගින් පාරිසරික හා සමාජ බලපෑම් රැසකට මුහුණ දීමට සිදුවේ.

ක්‍රියාකාරකම

- පාරිසරික ගැටලු ඇතිවීමට බලපාන ස්වාභාවික හේතු පැහැදිලි කරන්න.
- ස්වාභාවික හේතු නිසා ඇතිවන පාරිසරික ගැටලුවලින් සිදුවිය හැකි හානි පෙන්වා දෙන්න.
- පාරිසරික ගැටලු නිසා සිදුවන සමාජ බලපෑම් යන මැයෙන් පුවත්පතකට ලිපියක් ලියන්න.

ස්වාභාවික සංසිද්ධි ඇසුරින් භෞතික පරිසරයට සිදුවන හානි

පෘථිවි ගෝලයේ ස්වාභාවික තුලනය සඳහා බලපාන සංසිද්ධි මගින් ද පාරිසරික ගැටලු ඇතිවේ. නිදසුන් ලෙස භූමිකම්පා, නායයාම්, ගිනිකඳු පිපිරීම්, ලැව් ගිනි, හිමකඳු කඩා වැටීම්, ජල ගැලීම්, නියඟ, සුළි කුණාටු, සුනාමි ආදිය පෙන්වා දිය හැකි ය.

4.14 රූපය - භූමි කම්පා

4.15 රූපය - සුනාමි

මෙම ස්වාභාවික ක්‍රියා නිසා ඇතිවන පාරිසරික ගැටලුවලින් ඉතා කෙටි කලක් තුළ විනාශ රැසක් සිදුවේ. නිදසුන් ලෙස සුළි කුණාටුවක් මගින් ස්වාභාවික පරිසරයට මෙන් ම දේපළවලට ද විශාල හානි සිදුවන අතර කුණාටුවේ බලය අවසන් වූ පසු එහි බලපෑම අවසන් වේ. එහි දී කැඩී බිඳී ගිය ගස්වැල් කෙටි කාලයකින් නැවත ප්‍රකෘති තත්ත්වයට පත්වීම හෝ අනුවර්තනය වීම දක්නට ලැබේ. එහෙත් විනාශ වූ දේපළ නැවත අලුතින් ගොඩනැගීමට සිදුවේ.

ක්‍රියාකාරකම

- ස්වාභාවික ක්‍රියාකාරකම් නිසා සිදුවන පාරිසරික ගැටලු ඇතුළත් තොරතුරු ගොනුවක් සකසන්න.

මිනිසා මූලික වීමෙන් සිදුවී ඇති පාරිසරික ගැටලු

ස්වාභාවික පරිසර පද්ධති මත සිදුවන මානව ක්‍රියාකාරකම් හේතු කොට ගෙන එහි ප්‍රතිඵල ලෙස පරිසරය වෙනස්වීම මගින් උග්‍ර පාරිසරික ගැටලු රැසක් වර්තමානයේ උද්ගත වී ඇත. මෙහි අනිසි ප්‍රතිඵලය ලෙස ගෝලීය උණුසුම් වීම, කාලගුණ රටාවේ තදබල වෙනස්කම් හටගැනීම, ජෛව විවිධත්වය විනාශ වීම, වාතය හා ජලය දූෂණය වීම, පසේ සරු බව නැති වීම, අම්ල වැසි ඇති වීම, ඕසෝන් ස්තරය විනාශ වීම, කාන්තාරකරණය, ලවණීකරණය, ව්‍යසන හා වසංගත ව්‍යාප්ත වීම, හිම දියවීම, සාගර ජල මට්ටම ඉහළ යාම ආදි ගැටලු රැසක් පැන නැගී ඇත. සැබැවින් ම මේවා පරිසර ගැටලු ලෙස හැඳින්වුව ද ඒවා මානව වර්ගයාගේ ගැටලු ලෙස පෙන්වා දිය හැකි ය. පාරිසරික ගැටලු ඇතිවීමට බලපා ඇති හේතු පහත නිදසුන් මගින් දැක්වේ.

ජල දූෂණය (Water Pollution)

ජලයෙහි අඩංගු සුවිශේෂ ගුණාංගය නිසා ජලයේ වෙනත් ද්‍රව්‍ය රාශියක් දියවේ. එබැවින් ජලය පහසුවෙන් දූෂණයට ලක් වේ. පසුගිය වසර 125 තුළ මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙන් ජල දූෂණය ඉතා ශීඝ්‍ර අන්දමින් සිදුවිය. ජනගහනය අධික වීම, මිනිස් අපද්‍රව්‍ය සෞඛ්‍ය ආරක්ෂක නොවන අන්දමින් බැහැර කිරීම, කාර්මික අපද්‍රව්‍ය හානිදායක ලෙස මුදාහැරීම, වනාන්තර විනාශ කිරීම, කෘෂි කාර්මික කටයුතු ආදිය ජල දූෂණයට පාදක වී ඇත. මේ හේතුව නිසා ලොව පුරා ජනගහනයෙන් 24% කට ආරක්ෂිත ජලය සඳහා හිමිකම් අහිමි වී ඇත.

පිරිසිදු ජලය

පිරිසිදු ජලය යනු මධ්‍යස්ථ, එනම් ආම්ලිකතාව හෝ ක්ෂාරීයතාව හෝ නැති දෙයකි. සුපිරිසිදු ජලයේ pH අගය 7.0 කි. සුපිරිසිදු ජලය ස්වාභාවික පරිසරයේ දී දැකීම අසීරු වන්නේ වාතයේ ඇති කාබන් ඩයොක්සයිඩ් සමග ස්පර්ශ වීමෙන් එය ආම්ලික තත්ත්වයට පත් වී ඇති බැවිනි.

ජල දූෂණය යනු ජලයෙහි ස්වාභාවික ව පවත්නා ගුණාත්මක භාවය වෙනස් වීම නැතහොත් නම් ජලයේ පවත්නා භෞතික, රසායනික හා ජෛව විද්‍යාත්මක ගති ලක්ෂණ වෙනස් වීමයි.

ජලය දූෂණය සිදුවන අවස්ථා

- කර්මාන්ත මගින්

  නිදසුන් ලෙස කඩදාසි, තීන්ත, රෙදි පිළි, සම් පදම් කිරීම, ඛනිජ තෙල්, රබර්, ආහාර කර්මාන්තය හා යකඩ හා වානේ කර්මාන්තය පෙන්වා දිය හැකි ය.

- කෘෂි කාර්මික කටයුතු මගින්

  පොහොර, වල් නාශක, දිලීර නාශක, පලිබෝධ නාශක, කෘමිනාශක ආදිය භාවිතය

- ස්වාභාවික හේතු නිසා

  ගිනි කඳු ක්‍රියාකාරීත්වය, භූමිකම්පා, සුනාමි, නාය යාම්, භූගත ඛනිජ ද්‍රව්‍යවල ක්‍රියාකාරීත්වය

- ගෘහස්ථ පරිභෝජනය මගින් හා කුණු කසළ හා මල මගින් අපවිත්‍ර වීම
- යාන වාහන සේදීම
- අම්ල වැසි මගින්
- මැණික් ගැරීම, පතල් කැණීම, නිවාස ඉදි කිරීම, පොළොව යට ජල නළ හා තෙල් නළ එලීම, කෘත්‍රිම ජලාශ තැනීම, ගල් අඟුරු කැණීම

- ලවණ ජලය රට තුළට ගලා ඒම මගින්
- සාගරය ආශ්‍රිතව න්‍යෂ්ටික අත්හදා බැලීම් හා යුද්ධමය අභ්‍යාස මගින්

ජලය දූෂණය වීමෙන් ඇතිවන ගැටලු

- ජල චක්‍රයේ ක්‍රියාකාරීත්වයට බාධා ඇතිවීම
- දූෂිත ජලය පානය මගින් ලෙඩ රෝග හා වසංගත පැතිරීම
- ජලජ ජීවීන් මියයාම
- කෘෂි කාර්මික කටයුතු අඩාලවීම
- ජලජ ශාක හා ශාක ප්‍රජාව මියයාම
- ඇල්ගී හා අහිතකර ජලජ ශාක ව්‍යාප්තවීම
- පාරිසරික සුන්දරත්වය විනාශවීම
- පිරිසිදු ජලය ලබා ගැනීමට අධික පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවීම

ශිලා ගෝලයට සිදුවන හානි හා ඒ සඳහා වන මානව බලපෑම්

මිනිසාගේ අවශ්‍යතා සඳහා බොහෝ සම්පත් ලබා ගනුයේ ශිලා ගෝලයෙනි. ශිලා ගෝලය යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ පෘථිවියේ පිටත පවතින දෘඪ පාෂාණ ආවරණයයි. මෙය පාෂාණ, ඛනිජ හා පස්වලින් සමන්විත වේ. මිනිසාගේ සියලු ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් සඳහා යොදා ගනු ලබන්නේ මෙහි අන්තර්ගත සම්පත් වේ. යපස්, ඇලුමිනියම්, ටයිටේනියම්, මැංගනීස්, තඹ, ඊයම්, ටින්, ප්ලැටිනම්, යුරේනියම්, රසදිය ආදී සියල්ල ම මෙහි අන්තර්ගත වේ. මිනිසාගේ සියලු කාර්මික නිෂ්පාදන සඳහා යොදා ගනු ලබන්නේ මෙම ඛනිජයි. මෙම ඛනිජ වර්ග අසමාන ලෙස ව්‍යාප්තවීම නිසා සීමිත රටවල් කිහිපයක් පමණක් මේවායේ හිමිකාරිත්වය ලබා ගෙන ඇත.

4.16 රූපය - යපස් කැණීම

4.17 රූපය - ගල් අඟුරු කැණීම

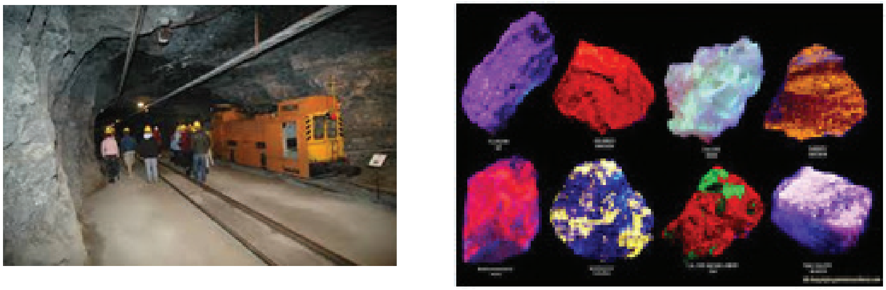

4.18 රූපය - ඛනිජ කැණීම

මෙම ඛනිජ සම්පත් පෘථිවිය මතුපිට මෙන් ම අභ්‍යන්තරයෙහි ද ව්‍යාප්තව ඇති බැවින් මේවා කැණීමේ දී ශිලා ගෝලයට හානි රැසක් සිදු වී ඇත.

4.19 රූපය - ඛනිජ කැණීමෙන් ඇති වූ බලපෑම් හා හානි

මෙම ඛනිජ සම්පත් නිර්මාණය වීමට විශාල කාල පරාසයක් ගත වන බැවින් මේවා ක්ෂය වන සම්පත් වේ. එබැවින් අරපිරිමැස්මෙන් පරිහරණය කිරීම වැදගත් වේ. ඛනිජ කැණීමේ දී ශිලා ගෝලීය පරිසර පද්ධතියට අවම හානි වන අයුරින් කැණීම් සිදු කළ යුතු ය.

ශිලා ගෝලයට සිදු වී ඇති හානි නිසා ඇතිවන බලපෑම්

- පරිසර සෞන්දර්ය විනාශ වී යාම
- භූමි හායනය (විනාශ වී යාම)
- ආන්තික බිම් නිර්මාණය වීම
- ජල ගැලීම් ඇති වීම
- පස නිසරු වීම
- වන වැස්ම විනාශ වී යාම
- ලෙඩ රෝග හා වසංගත ව්‍යාප්ත වීම
- ජල මූලාශ්‍රය විනාශ වීම
- භූගත ජල මට්ටම අඩු වීම

භූමි පරිභෝජනය සම්බන්ධයෙන් සිදුවන හානි හා ඒ කෙරෙහි වන මානව බලපෑම්

ස්වාභාවික භූමිය මානව අවශ්‍යතා වෙනුවෙන් වෙනස් කර නිර්මාණය කර ඇති ආකාරය භූමි පරිභෝජනයෙන් නිරූපණය වේ. භූමිය මිනිසා විසින් වෙනස් කර ඇති ආකාරය පහත පින්තූර මගින් දැක්වේ.

4.20 රූපය - මහා මාර්ග

4.21 රූපය - කර්මාන්ත ශාලා

4.22 රූපය - වෙනත් කටයුතු

4.23 රූපය - නිර්මිත පරිසරය

මෙම භූමි පරිභෝජනය හේතුවෙන් පරිසර පද්ධතියට විවිධ බලපෑම් එල්ල වී ඇත.

කෘෂි කාර්මික කටයුතු සඳහා වනාන්තර ඉවත් කිරීම

ලෝකයේ මුළු භූමිය වර්ග කිලෝමීටර් මිලියන 144. 8 පමණ වන අතර ඉන් වගා කළ හැකි භූමිය 11% පමණි. සමස්ත භූමියෙන් වැඩි කොටසක් මිනිස් වාසය සඳහා හා ආර්ථික කටයුතු සඳහා යොදා ගත නොහැකි මට්ටමක පවතියි. මේ අනුව වගාව සඳහා විශාල භූමි ප්‍රමාණයක් මේ වන විට එළිකර හමාර ය. මෙම වනාන්තර ඉවත් කිරීමට ප්‍රධාන හේතු ලෙස කෘෂි බිම් සැකසීම, බල ශක්ති අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම, දැව වෙළෙඳාම, ජනාවාසකරණය, කර්මාන්ත ඉදි කිරීම, ඛනිජ කැණීම, මං මාවත් තැනීම, සංවර්ධන ව්‍යාපාර, කෘත්‍රිම ජලාශ ඉදිකිරීම ආදි කාර්ය හේතු වී ඇත. ඉතා ප්‍රබල ලෙස වන විනාශයට යොමු වී ඇති රටවල් වන, අයිවරි කෝස්ට් හි මුළු වනාන්තරවලින් 85%ක් ද, කොංගෝ වනාන්තරවලින් 68%ක් ද, බංග්ලාදේශයේ 95%ක් ද ශ්‍රී ලංකාවේ 78%ක් ද වනාන්තර හායනයට ලක් වී ඇත.

වන හායනය නිසා ඇති වී තිබෙන අහිතකර ප්‍රතිඵල

- වායුගෝලීය ඔක්සිජන් සැපයුමට බාධා වීම හා කාබන් ඩයොක්සයිඩ් අවශෝෂණ හැකියාව හීන වීම
- ජල සංචිත වියළී යාම
- පාංශු තෙතමනය ඉවත් වීම
- ගංවතුර හා නායයාම් වැඩි වීම
- පසේ භෞතික ගුණ පිරිහී නිසරු වීම
- ජීවීන්ගේ වාසස්ථාන අහිමි වීම
- පරිසර සෞන්දර්ය පිරිහී යාම
- දැව, ආහාර හා ඖෂධ සැපයුම සීමා වීම
- ජෛව විවිධත්වය විනාශ වී යාම
- පාංශු ඛාදනය වැඩි වීම
- ගෝලීය උණුසුම වැඩි වීම
- භූගත ජල මට්ටම පහළ යාම
- ජල චක්‍රයේ ක්‍රියාකාරිත්වයට බාධා පැමිණීම
- කාන්තාරකරණය වීම

ක්‍රියාකාරකම

- ජෛව සම්පත් හායනය හා සම්බන්ධ අනෙකුත් අංශ ඇතුළත් තොරතුරු ගොනුවක් සකසන්න.
- වන සම්පත් සංරක්ෂණයට ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග යෝජනා කරන්න.
- පරිසරයට සංවේදී වීම මගින් ලබාගත හැකි අත්දැකීම් ගෙන යහ ආකල්ප ගොඩනගා ගැනීමට අවස්ථා යොදා ගන්න.
- පරිසර ගැටලු අවම කිරීම සඳහා යහපත් පුරවැසියකු ලෙස කටයුතු කළ හැකි ආකාරය පිළිබඳ අදහස් දක්වන්න.

කෘෂි කාර්මික කටයුතු සඳහා රසායන ද්‍රව්‍ය භාවිතය

හරිත විප්ලවය නිසා කෘෂිකාර්මික කටයුතු නවීකරණය කිරීම මගින් අස්වනු වැඩි කිරීමට යොමුවීම නිසා රසායන පොහොර, කෘමි නාශක, වල් නාශක භාවිතය මගින් පාරිසරික ගැටලු උද්ගත වී ඇත. මෙමගින් දේශීයව පැවති පරිසර තත්ත්ව වෙනස් කිරීම නිසා ජලය දූෂණයට ලක් විය. මේ අනුව හරිත විප්ලවය සඳහා හඳුන්වා දුන් බොහෝ ක්‍රියා මාර්ග, පරිසර දූෂණයට හේතු විය. ගෝලීය උණුසුම්වීමට මෙමගින් සිදු වූ බලපෑම

2010 වර්ෂය වන විට 40% ක් විය. (මූලාශ්‍රය - පරිසර සම්පත් කළමනාකරණය හා තිරසර සංවර්ධනය - ඒ. එච්. ධනපාල) මේ හේතුවෙන් 1945 වර්ෂයේ සිට ලොව ඵලදායී භූමියෙන් 23% ක් පරිහානියට ලක් වී ඇත.

දිරාපත් නොවන අපද්‍රව්‍ය පොළොව මත බැහැර කිරීම

මිනිසාගේ තාක්ෂණික දියුණුවත් සමග ස්වාභාවික පරිසරයේ ඇති සම්පත්, එහි ස්වරූපය වෙනස් කරමින් ප්ලාස්ටික් හා කෘත්‍රිම ද්‍රව්‍ය, ඉලෙක්ට්‍රොනික් භාණ්ඩ හා උපකරණ නිෂ්පාදනය කෙරේ. ඒවා තරගකාරී ස්වරූපයෙන් විවිධ වූ මාදිලියෙන් වෙළෙඳපොළට පැමිණෙයි. ඒවා කෙටි කලකින් යල් පැන ගිය භාණ්ඩ බවට පත්වීම නිසා කසළ බවට පත් වේ. මේ සියල්ල පරිසරයේ ස්වාභාවික ක්‍රියාවලිය මගින් දිරාපත්වීමට අවකාශ නැත. මේවා විනාශවීමට යන කාලයට වඩා උත්පාදන වේගය වැඩි බැවින් අතිරික්ත ලෙස භෞතික පරිසරයට එක් වී ඇත. මෙමගින් පරිසරයේ ක්‍රියාවලියට බාධා පැන නැගී ඇති බැවින් මෙහි අතුරුඵල ලෙස භූමිය, ජලය, වාතය දූෂණයට ලක් වී ඇත. මේවා ප්‍රතිචක්‍රීකරණයට ද අපහසු වී ඇත.

කාර්මික අපද්‍රව්‍ය තැන්පත් කිරීම

මිනිසා තම භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනයේ දී අතුරුඵල ලෙස කාර්මික අපද්‍රව්‍ය පරිසරයට මුදා හරියි. ඛනිජ තෙල්, ඛනිජ කොටස්, ලෝහ අලෝහ කොටස්, රසායන ද්‍රව්‍ය ආදි වශයෙන් විවිධ දූෂිත අපද්‍රව්‍ය කොටස් තැන්පත් වේ. මෙම අපද්‍රව්‍ය කොටසක් ප්‍රතිචක්‍රීකරණය කළ හැකි අතර බොහෝ ද්‍රව්‍ය එසේ කළ නොහැක. මෙමගින් ගැටලු රැසක් නිර්මාණය වී ඇත. මීන් වඩාත් භයානක වන්නේ න්‍යෂ්ටික අපද්‍රව්‍ය තැන්පත් කිරීමයි. මෙහි අන්තර්ගත විකිරණශීලී ද්‍රව්‍ය මගින් විවිධ ගැටලු පැන නැගී ඇත.

4.24 රූපය - කාර්මික අපද්‍රව්‍ය

4.25 රූපය - න්‍යෂ්ටික අපද්‍රව්‍ය

4.26 රූපය - රසායනික අපද්‍රව්‍ය

වායු දූෂණය (Air Pollution)

වායුගෝලයේ සංයුතියෙහි වෙනස්කම් සිදුවීම වායු දූෂණය ලෙස අර්ථ දැක්විය හැකි ය. ඒ සඳහා මිනිසාගේ මැදිහත්වීම ප්‍රබල වශයෙන් හේතු වී ඇත. කාර්මික විප්ලවය හා හරිත විප්ලවය නිසා සොයා ගනු ලැබූ නව නිපැයුම් හේතු කොට ගෙන මෙහි විනාශය ආරම්භ විය. විශේෂයෙන් මිනිසා බලශක්තිය ලෙස පොසිල ඉන්ධන භාවිතයට යොමුවීම මෙහි ආරම්භය විය. මෙයට අමතරව කර්මාන්ත, වනාන්තර විනාශවීම, කෘෂි කාර්මික කටයුතු හා ප්‍රවාහනය යනාදි අංශවලින් ද වායු දූෂණයට දායකත්වය ලබා දේ.

වායු දූෂණය හා හරිතාගාර වායු විමෝචන අංශ

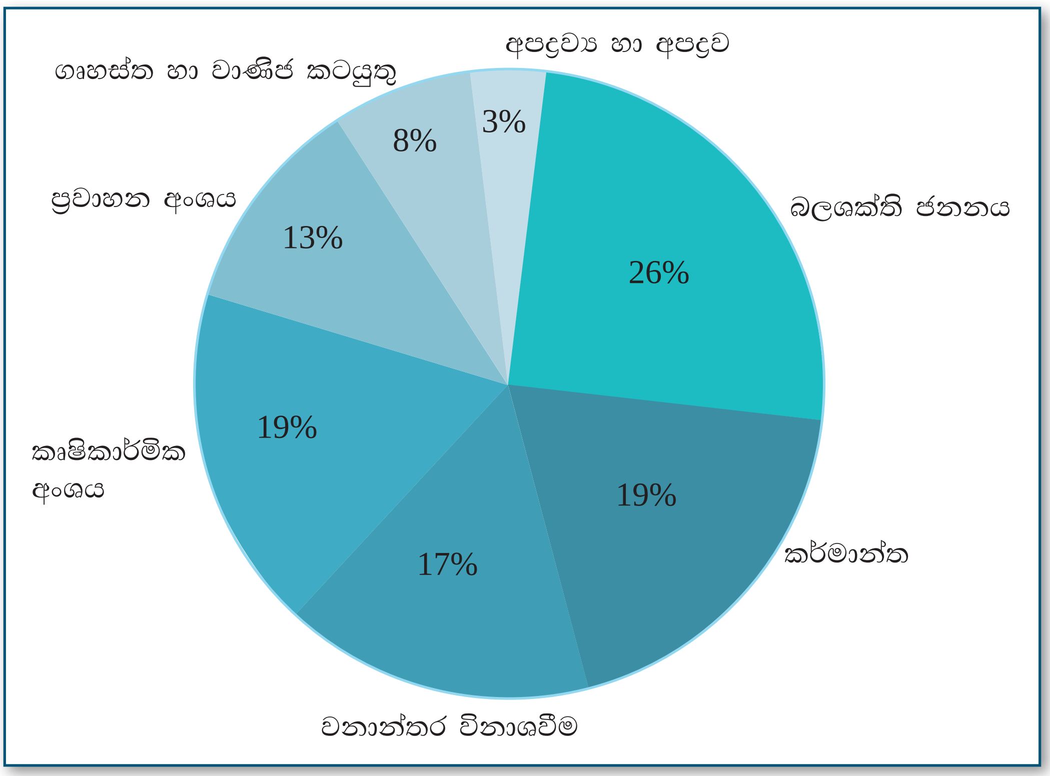

නයිට්‍රජන්, ඔක්සිජන් හා ආගන් යන වායු වර්ග තුන වායුගෝලීය අන්තර්ගතයෙන් 99.9% ක් වුව ද ඉතා විරලව පවත්නා කාබන් ඩයොක්සයිඩ්, මීතේන්, කාබන් මොනොක්සයිඩ්, නයිට්‍රජන් ඔක්සයිඩ්, ක්ලෝරොෆ්ලෝරෝ කාබන්, ඕසෝන් මගින් මෙම වායු දූෂණයට බලපෑමක් කර ඇත. මෙම බොහෝ වායු මිනිසා විසින් තම නිෂ්පාදනවල අතුරුඵල ලෙස නිපදවූ ඒවා ලෙස සැලකේ.

වායු දූෂණයේ ස්වාභාවික ක්‍රම

4.27 රූපය - ගිනි කඳු පිපිරීම

4.28 රූපය - ලැව් ගිනි

4.29 රූපය - දූවිලි කුණාටු

වායු දූෂණය වන කෘත්‍රිම ක්‍රම

4.30 රූපය - කර්මාන්ත ශාලා

4.31 රූපය - ප්‍රවාහන කටයුතු

4.32 රූපය - කැලිකසළ

4.33 රූපය - ගුවන් යානා භාවිතය

4.34 රූපය - වනාන්තර විනාශ කිරීම

වායු දූෂණය මගින් ඇති වන අහිතකර ප්‍රතිඵල

- ගෝලීය උණුසුම වැඩි වීම
- ඕසෝන් ස්තරයට හානි වීම
- අම්ල වැසි ඇති වීම
- දූවිලි වලා ඇති වීම
- ජෛව විවිධත්වය හා ජෛව නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය විනාශ වීම
- දේශගුණික විපර්යාස ඇති වීම
- හිම කඳු දිය වීම
- මුහුදු ජල මට්ටම ඉහළ යාම
- ලෙඩ රෝග හා වසංගත ව්‍යාප්ත වීම

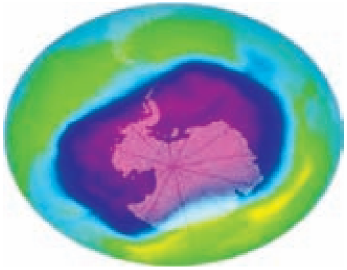

4.35 රූපය - ඕසෝන් වියන විනාශය

4.36 රූපය - අම්ල වැසි

4.37 රූපය - දූවිලි වලා

4.38 රූපය - ජල ගැලීම්

4.39 රූපය - නියඟ

4.40 රූපය - හිම කඳු දියවීම

4.41 රූපය - ලෙඩ රෝග

දේශගුණය කෙරෙහි ඇති කර තිබෙන බලපෑම්

කෘෂි කාර්මික, කාර්මික හා ප්‍රවාහන ආදියෙහි සිදු වූ නවීකරණ නිසා වායු ගෝලයට මුදා හැරුණු හරිතාගාර වායු හේතු කොට ගෙන ස්වාභාවික හරිතාගාර ආවරණය දැඩි ලෙස වෙනස් වී ඇත. මෙසේ හරිතාගාර වායු සංකේන්ද්‍රණය වීම වැඩි වීම නිසා පෘථිවි වායුගෝලය උණුසුම්වීමට හේතු වී ඇත. කාර්මික විප්ලවයේ සිට පොසිල ඉන්ධන දහනය හා වනහරණය මගින් කාබන් ඩයොක්සයිඩ් සාන්ද්‍රණය 26%කින් වැඩිකිරීමට දායක වී ඇත. එසේ ම කෘෂි කාර්මික හා සත්ත්ව පාලන කටයුතු නිසා ද ජෛව ස්කන්ධ දහනය නිසා ද මීතේන් වායු සාන්ද්‍රණය ද වැඩි වී ඇත.

දේශගුණික වෙනස් වීම නිසා ඇතිවන අහිතකර ප්‍රතිඵල

- ලෝකයේ සාමාන්‍ය උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම
- වර්ෂණ ක්‍රියාවලිය වෙනස් වීම

- ආන්තික සිදුවීම්. උදා - අකුණු, කුණාටු, ටොනාඩෝ, අයිස් වැසි
- එල්නිනෝ බලපෑම්
- මෝසම් ක්‍රියාවලියට බලපෑම්
- හිම හා අයිස් වැස්ම දිය වී යාම
- සාගර ජල මට්ටම ඉහළ යාම
- කෘෂි අස්වනු අඩු වීම
- රෝග ව්‍යාප්තිය වැඩි වීම

ජෛව පරිසරයට හා සමාජ පරිසරයට වන බලපෑම්

ජෛව සම්පත් ස්වාභාවික වාස භූමිවලින් ඉවත් කිරීම හෝ වඳ කිරීම හෝ සඳහා මිනිසාගේ ක්‍රියාකාරීත්වය හේතු වී ඇත. මෙමගින් ස්වාභාවික ක්‍රියාවලි, අජීවී සංරචක, ශාක හා සත්ත්ව ප්‍රජාව යනාදියට අධික ලෙස හානි පැමිණ ඇත. නිදසුන් ලෙස වනාන්තර, තෙත්බිම්, ජෛවවිවිධත්වය, කොරල් පර ඇතුළු සමුද්‍ර සම්පත් ආදියට මෙමගින් හානි සිදු වී ඇත. ශාක හා සත්ත්ව ප්‍රජාවේ විශාල සංඛ්‍යාවක් රතු දත්ත පොතට ඇතුළත් වී ඇත්තේ මේ හේතුවෙනි. මේ අනුව ජෛව පරිසරය, සමාජ පරිසරයේ පැවැත්මට සෘජුව ම දායක වන අතර එහි තුලිතතාව බිඳ දැමීම මගින් සමාජ පරිසරය ද පරිහානියට ලක් වේ.

ජෛව පරිසරයට හානි පැමිණීම නිසා ඇතිවන ප්‍රතිඵල

- ජෛව පරිසර තුලිතතාව බිඳ වැටීම
- ආවේණික ශාක හා සත්ත්ව ප්‍රජාව විනාශ වීම
- ජෛව පද්ධතිවල ක්‍රියාකාරීත්වය බිඳ වැටීම

  උදා - ඔක්සිජන් චක්‍රය, කාබන් චක්‍රය, ජල චක්‍රය
- ආහාර දාම හා ආහාර ජාල බිඳ වැටීම
- ආක්‍රමණශීලී ශාක හා සත්ත්ව ප්‍රජා බිහිවීම

සමාජ පරිසරයට සිදු වී ඇති බලපෑම්

මිනිසාගේ ක්‍රියාකාරීත්වය සංකීර්ණවීමත් සමග සමාජ පරිසරය ව්‍යාකූල තත්ත්වයට පත් වී ඇත. මිනිසාගේ සංකීර්ණ ක්‍රියාකාරකම් සමාජ විවිධත්වයට ද හේතු වී ඇත. ඒ අනුව භූමිකා ගැටුම්, කාර්ය බද්ධ පරිසරයේ ගැටුම්, සමාජ සංස්කෘතිකාංග හා සදාචාර

පරිහානිය, පවුල් සංස්ථා බිඳ වැටීම්, පවුලේ කාර්යභාරය සංකීර්ණවීම, සමාජ ආයතනවල වෙනස්වීම, ගෝලීයකරණය, ආර්ථික රටාව වෙනස්වීම, තාක්ෂණික නවීකරණය ආදි හේතු නිසා ලෝකයේ සෑම සමාජයකට ම බලපෑම් රැසක් එල්ල වී ඇත.

සමාජ පරිසරයට හානි පැමිණීම නිසා ඇතිවන ප්‍රතිඵල

- සමාජ සබඳතා බිඳ වැටීම
- ආගමික හා වාර්ගික ගැටුම් ඇති වීම
- සමාජ අසාධාරණකම් සිදු වීම
- පවුල් සංස්ථා බිඳ වැටීම
- දෙමාපිය දූ දරු සබඳතා බිඳ වැටීම
- සමාජ දුරාචාර වැඩි වීම
- සමාජ විරෝධී ක්‍රියා වැඩි වීම

පරිසරය හා සම්බන්ධ රජයේ වගකීම් හා යුතුකම්

මිහිතලයේ වෙසෙන මිනිසා ඇතුළු සියලු සත්ත්ව හා ශාක ප්‍රජාවට ම පරිසරයෙන් තොර පැවැත්මක් නොමැති බව පැහැදිලි වේ. එබැවින් ප්‍රශස්ත පරිසරයක් පවත්වා ගෙන යාමට නම් පවත්නා පරිසරයේ ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක භාවය රැකගැනීම වැදගත් වේ. ඒ සඳහා රජය විසින් පරිසර ආරක්ෂණ හා සංරක්ෂණ උපාය මාර්ග අනුගමනය කරනු ලැබිය යුතු වේ. ඒ සඳහා ගත හැකි ක්‍රියා මාර්ග පහත දැක්වේ.

- ජාතික පරිසර පනතට අනුකූලව මහා පරිමාණ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති ආරම්භ කිරීමට ප්‍රථම පරිසර බලපෑම් තක්සේරු කිරීම, පරිසර ආරක්ෂණ බලපත්‍ර නිකුත් කිරීම, පරිසර ප්‍රමිති හඳුන්වාදීම
- කලින් කලට පරිසරයේ අවශ්‍යතා සලකා බලා ජාතික හා ප්‍රාදේශීය වශයෙන් ගත යුතු වැදගත් තීරණ මගින් පරිසරය සුරැකීම
- පරිසරය හා සම්බන්ධ නීති රාමුවට අනුකූලව කටයුතු කිරීමට පුරවැසි ආකල්ප සංවර්ධනය කිරීම
- දැනුම්වත් කිරීමේ වැඩසටහන් මගින් පරිසර හිතකාමී පුරවැසියන් බිහි කිරීම
- සංවර්ධන කටයුතුවල දී පරිසර පිරිවැය තක්සේරු කිරීම
- රටේ නිෂ්පාදන හා කර්මාන්ත අංශය හරිත ඵලදායිතා සංකල්පය වෙත යොමු කිරීම

පරිසරය සම්බන්ධ පුරවැසි වගකීම් හා යුතුකම්

- පාරිසරික සම්පත් අරපිරිමැස්මෙන් භාවිතය
- නොදිරන අපද්‍රව්‍ය පරිසරයට මුදා හැරීමෙන් වැළකීම
- අපද්‍රව්‍ය ප්‍රතිචක්‍රීකරණය
- නිවස හා අවට පරිසරයේ රුක් රෝපණය දිරිමත් කිරීම
- පරිසරයේ පැවැත්ම හා වැදගත්කම වටහා ගෙන කටයුතු කිරීම
- පරිසරය සුරැකීම පිළිබඳ අනෙකුත් පුද්ගලයින් දැනුම්වත් කිරීම
- පරිසර නීති රීතිවලට අනුකූලව කටයුතු කිරීම
- පරිසරය සම්බන්ධව කටයුතු කරන ආයතනවලට පූර්ණ අනුග්‍රහය ලබාදීම
- සෑම විට ම පරිසර හිතකාමී ජීවන ක්‍රමයක් අනුගමනය කිරීම

සංවර්ධනය (Development)

මිනිසුන්ගේ ජීවන තත්ත්වයේ ගුණාත්මක භාවය වැඩි දියුණු කිරීම සංවර්ධනය ලෙස සරලව අර්ථ දැක්විය හැකි ය. සංවර්ධන සංකල්පය මුල දී ආර්ථික වර්ධනය ලෙස සලකනු ලැබූ අතර එය දළ ජාතික නිෂ්පාදිතයේ වැඩි වීමක් ඇසුරින් හඳුනාගනු ලැබිණි. සංවර්ධන සංකල්පයේ දී කිසියම් රටක ජනතාවගේ ජීවන තත්ත්වය ඉහළ නැංවීම, ශුභසාධනය වැඩි දියුණු කිරීම, ආර්ථික ප්‍රගතිය ඇති කිරීම පිළිබඳ ව ප්‍රමුඛතාවක් දක්වනු ලැබේ.

සංවර්ධන සංකල්පයේ විකාශනය

නූතන සංවර්ධන සංකල්පය ලෝකයේ බටහිර ජාතීන් තුළින් බිහි වූ සංකල්පයක් බැවින් එය මනාව වටහා ගැනීම සඳහා විද්වතුන්ගේ නිර්වචන කිහිපයක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම වැදගත් වේ.

> "රටක දිළිඳු බව අවසන් වී සේවා නියුක්ති ඉඩ ප්‍රස්තා වැඩි වී, ආදායම් බෙදීයාමේ විෂමතා ඉවත් වේ නම් එය සංවර්ධනයයි."
>
> \- ඩඩ්ලි සියර්ස් -

> "නිමැවුමේ වැඩි වීමත්, එම නිමවුම් වැඩි වීමට තුඩු දුන් ශිල්පීය ක්‍රම හා ආයතනික සංවිධානවල දියුණුවත් සංවර්ධනයයි."
>
> \- කිංඩල් බර්ග් -

"සංවර්ධනය යනු ලෝක ජනතාවගේ ජීවන තත්ත්වය වැඩි දියුණු කිරීමයි."

-1961 -1970 සංවර්ධන දශකය-

-එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය-

"රටක ආර්ථික සංවර්ධනය සමග සමාජීය සංවර්ධනයක් ඇති විය යුතු ය.

සමාජීය සංවර්ධනය සිදුවිය යුත්තේ ආහාර, පෝෂණය, සෞඛ්‍යය, අධ්‍යාපනය, නිවාස, සමාජ සුරක්ෂිත භාවය, ඇඳුම් පැලඳුම්, විවේකය හා මානුෂීය නිදහස යනාදියෙහි ය."

-1978 යුනෙස්කෝ ප්‍රකාශනය-

"සංවර්ධනය යනු ජන සංඛ්‍යාව, සමාජීය, සංස්කෘතික හා සදාචාරාත්මක යන සාධක ද ඇතුළත් වෙනස්වීම් හා වර්ධනය පිළිබඳ ක්‍රියාදාමයකි."

-1981 - 1990 සංවර්ධන දශකය-

-එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය-

"අනාගත පරම්පරාවේ අවශ්‍යතාවලට අවහිර නොවන පරිදි වර්තමාන අවශ්‍යතා ඉටු කර ගැනීම තිරසාර සංවර්ධනයයි."

- බ්‍රන්ඩ්ට්ලන්ඩ් කොමිසම -

ඉහත නිර්වචන අනුව සංවර්ධන සංකල්පය මුල දී ආර්ථික වර්ධනය කෙරෙහි පමණක් නැඹුරු වුව ද ඉන් අනතුරුව ජීවිතයේ ගුණාත්මක භාවයෙහි වර්ධනය කෙරෙහි අවධානයට යොමු වූ බව පැහැදිලි වේ. මෙය තව දුරටත් පුළුල් සංකල්පයක් ලෙස වර්ධනය වී ජනතාවගේ සම්ප්‍රදාය, සංස්කෘති හා සාරධර්මවල සිදුවන වෙනස්කම් ද ඇතුළත් විය. ඉන් අනතුරුව මානව හිමිකම්, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය, දේශපාලනය, ආයතනවල ස්වභාවය, පරිසරයේ ගුණාත්මක තත්ත්වය ද සංවර්ධන සංකල්පය තුළට ඇතුළත් විය.

ක්‍රියාකාරකම

- සංවර්ධනයෙහි අරුත නිර්වචන ඇසුරින් පැහැදිලි කරන්න.
- සංවර්ධන සංකල්පය කාලයෙන් කාලයට වෙනස්වීමට බලපෑ හේතු විග්‍රහ කරන්න.

සංවර්ධනය මැනීම

රටක් අත්පත් කර ගෙන ඇති ආර්ථික ප්‍රගතිය හා මට්ටම සලකා බැලීම සඳහා එය මැනීමට ලක් කළ යුතු ය. එම මැනීම මගින් තම රට සංවර්ධනය අතින් ඉහළ හෝ පහළ හෝ මට්ටමක පසු වන්නේ දැයි තීරණය කළ හැකි ය. මේ සඳහා මිනුම් රැසක් යොදා ගෙන ඇත. එම මිනුම් කාලානුරූපව වෙනස් වීමට ද ලක් වී ඇත.

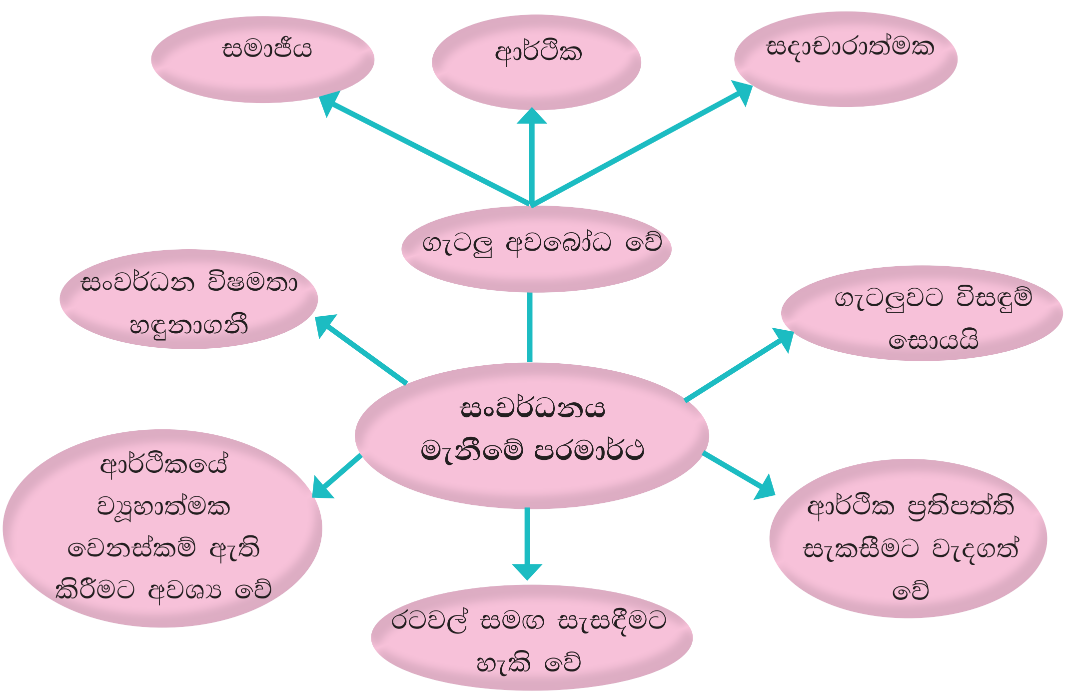

4.1 රූප සටහන

ක්‍රියාකාරකම

- ඉහත සංකල්ප සිතියම ඇසුරින් සංවර්ධනය මැනීමේ පරමාර්ථ පිළිබඳ බුද්ධි කලම්බන සාකච්ඡාවකට යොමු වන්න.

සංවර්ධන මිනුම්

- සාම්ප්‍රදායික
  - දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය
  - ඒක පුද්ගල දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය
  - මුර්ත දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය
  - ආර්ථික වර්ධන වේගය
- නූතන
  - භෞතික ජීවන තත්ත්ව දර්ශකය
  - මානව සංවර්ධන දර්ශකය
  - මානව දරිද්‍රතා දර්ශකය
  - මානව පීඩන දර්ශකය
  - බහුමාන දරිද්‍රතා දර්ශකය
  - දූරකථන ඝනත්වය
  - අන්තර්ජාල භාවිතය
  - වෙළෙඳපොළ ව්‍යුහයේ වෙනස්කම්
  - අන්තර්ගත ධනය පිළිබඳ දර්ශකය
  - පරිගණක සාක්ෂරතාව
  - හරිත දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය

4.2 රූප සටහන

දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය

යම් රටක විදේශීය ශුද්ධ සාධක ආදායම සැලකිල්ලට ගැනීමෙන් පසුව වර්ෂයක් තුළ නිපදවනු ලබන සියලු ම භාණ්ඩ හා සේවාවල එකතු වූ වටිනාකම්වල ඵෙක්‍යය දළ ජාතික නිෂ්පාදිතයයි.

දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය = දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය + විදේශීය ශුද්ධ සාධක ආදායම

ප්‍රතිශීර්ෂ දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය (ඒක පුද්ගල දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය)

යම් රටක වර්ෂයක් තුළ නිෂ්පාදිත භාණ්ඩ හා සේවා ප්‍රමාණයෙන් එම රටේ වැසියකුට හිමිවන සාමාන්‍ය ප්‍රමාණය ප්‍රතිශීර්ෂ දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය හෙවත් ඒක පුද්ගල ආදායම ලෙස නම් කරනු ලැබේ.

$$\text{ප්‍රතිශීර්ෂ දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය} = \frac{\text{දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය}}{\text{මධ්‍ය වාර්ෂික ජන සංඛ්‍යාව}}$$

ඒක පුද්ගල දළ ජාතික නිෂ්පාදිතයේ අඩුපාඩු

- ආර්ථිකමය තොරතුරු පමණක් සලකා බැලීම
- සමාජ තත්ත්වය පෙන්නුම් නොකිරීම
- සමාජ ශුභ සාධනය පිළිබඳ තොරතුරු ඉදිරිපත් නොවීම
- නිෂ්පාදනයට දායක නොවන අයට ද මෙහි අගය බෙදී යාම

$$\text{මූර්ත දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය} = \frac{\text{මූල්‍ය දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය} \times 100}{\text{ගම්‍ය මිල දර්ශකය}}$$

නූතන මිනුම්

භෞතික ජීවන තත්ත්ව දර්ශකය (PQLI)

මෙම දර්ශකය සකස් කිරීම සඳහා සංරචක තුනක් යොදා ගැනේ.

- සාක්ෂරතාව
- උපතේ දී ආයු අපේක්ෂාව
- ළදරු මරණ අනුපාතය

මෙම දර්ශකය 0 - 100 අතර අගයක් ගනු ලැබේ. මෙමගින් රටේ සමාජීය, සංස්කෘතික අංශ පිළිබඳව අවබෝධයක් ලබාගත හැකි ය. එසේ ම රටේ අධ්‍යාපනය, පෝෂණය හා සෞඛ්‍යය තත්ත්වය පිළිබඳ ව අවබෝධයක් මින් ලැබේ. මෙම දර්ශකය මගින් සමාජ සංවර්ධනයෙහි ස්වභාවය මැනිය හැකි ය. එබැවින් රටක සංවර්ධනයෙහි සැබෑ ස්වරූපය මෙමගින් හඳුනාගත හැකි වේ. සංවර්ධනය මැනීමේ දී ඒක පුද්ගල ආදායමේ ඌන පූරකයක් ලෙස මෙම දර්ශකය යොදා ගැනේ.

මානව සංවර්ධන දර්ශකය (HDI)

මිනිසාගේ සංවර්ධන මට්ටම මනින සාපේක්ෂ මිනුමකි. කිසියම් රටක් ළඟා කර ගෙන ඇති දියුණුව සමාජ, ආර්ථික අංශ දෙක ම ඔස්සේ මෙමගින් මැනිය හැකි ය. ඒ අනුව වඩාත් ඉහළ, මධ්‍යස්ථ, පහළ වශයෙන් මානව සංවර්ධනයෙහි ස්වභාව මෙමගින් නිරූපණය කළ හැකි ය.

මෙම දර්ශකය මගින් මානව සංවර්ධනයේ මූලික පැතිකඩ තුනක් වන සෞඛ්‍ය සම්පන්නව ජීවත්වීම, දැනුම් මට්ටම සහ ජීවන තත්ත්වය මැන බැලෙන සංයුක්ත දර්ශකයකි. මෙම දර්ශකය සඳහා

- උපතේ දී ආයු අපේක්ෂාව
- අධ්‍යාපනය
- ක්‍රය ශක්තිය (මිල දී ගැනීමේ ශක්තිය) මත ගැළපූ ඒක පුද්ගල දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය

යන සංරචක යොදා ගැනේ.

මෙම දර්ශකය පදනම් කර ගෙන සංවර්ධනය මැනීමේ දී ඉතා ඉහළ, මධ්‍යස්ථ, පහළ මානව සංවර්ධනයක් සහිත ලෙස රටවල් වර්ග කරනු ලැබේ.

තෝරා ගත් රටවල් කිහිපයක (HDI) දර්ශකය

රට	(HDI) දර්ශකය		හිමි තැන	
	2010	2012	2010	2012
ශ්‍රී ලංකාව	0.658	0.715	91	92
ඉන්දියාව	0.519	0.554	119	136
පාකිස්තානය	0.490	0.515	125	146
මැලේසියාව	0.744	0.769	57	64
සිංගප්පූරුව	0.846	0.895	27	18
ඇමරිකා එ.ජ.	0.902	0.937	4	3
අයිස්ලන්තය	0.869	0.906	17	13
සියරාලියෝන්	0.317	0.359	158	177

මූලාශ්‍රය : මානව සංවර්ධන වාර්තාව 2010 සහ 2013

සංවර්ධනය අනුව රටවල් වර්ග කිරීම

සංවර්ධනය මැනීමට භාවිත කළ හැකි සාම්ප්‍රදායික මිනුම් හා නූතන මිනුම් උපයෝගී කර ගෙන සංවර්ධිත මට්ටම් අනුව රටවල් වර්ග කර ඇත. එනම්,

- සංවර්ධනය වන රටවල්
- සංවර්ධිත රටවල්

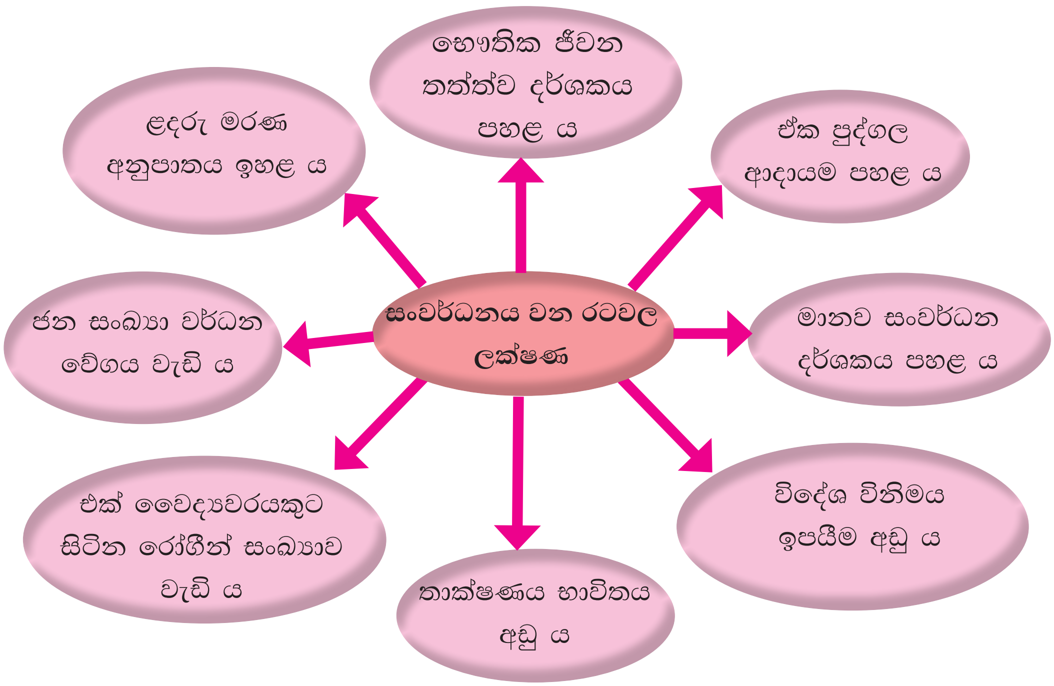

4.3 රූප සටහන

සංවර්ධනය වන රටවල් මුහුණපාන ගැටලු

- ප්‍රාග්ධන ඌනතාව
- ප්‍රාථමික භාණ්ඩවල මිල උච්චාවචනය
- ආනයනය කරන භාණ්ඩ සඳහා ඉහළ මිලක් ගෙවීමට සිදු වීම
- අවාසිදායක වෙළෙඳ ශේෂය
- අන්තර්ජාතික වෙළෙඳාමේ දී සංවර්ධිත රටවල් අනුගමනය කරන ආරක්ෂණ පිළිවෙත්

උදා: තීරු බදු, සලාක ක්‍රම

- බල ශක්ති අර්බුදය
- බුද්ධි ගලනය

සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල ක්‍රියාත්මක වන දිළිඳු බවේ ස්වභාවය නොකඩවා පැවතීමට හේතු දිළිඳු බවේ විෂම චක්‍රය තුළින් දක්විය හැකි ය.

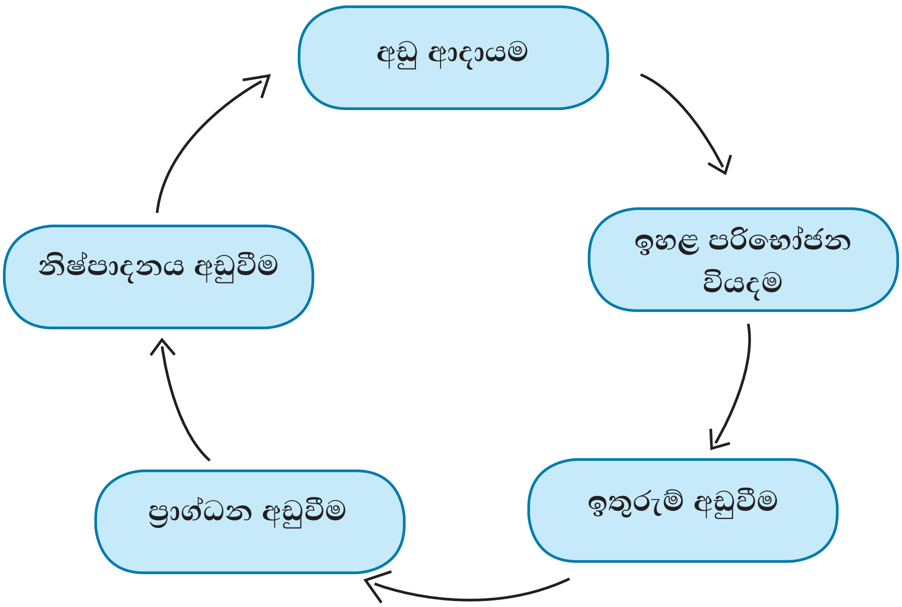

4.4 රූප සටහන

සංවර්ධන ක්‍රියාවලියේ දී මුහුණ පාන ගැටලු සඳහා විසඳුම්

- දේශීය ඉතුරුම් සඳහා දිරි ගැන්වීම
- අපනයන විවිධාංගීකරණය
- නව වෙළෙඳපොළ සොයා ගැනීම
- ආයාත ආදේශන ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කිරීම
- විකල්ප බල ශක්ති හඳුන්වා දීම හා භාවිතය

- කලාපීය සංගම් ඇතිකර ගැනීම
- සංවර්ධිත රටවල් අතර වෙළෙඳ ගිවිසුම් ඇති කර ගැනීම
- විදේශ ආධාර ලබා ගැනීම

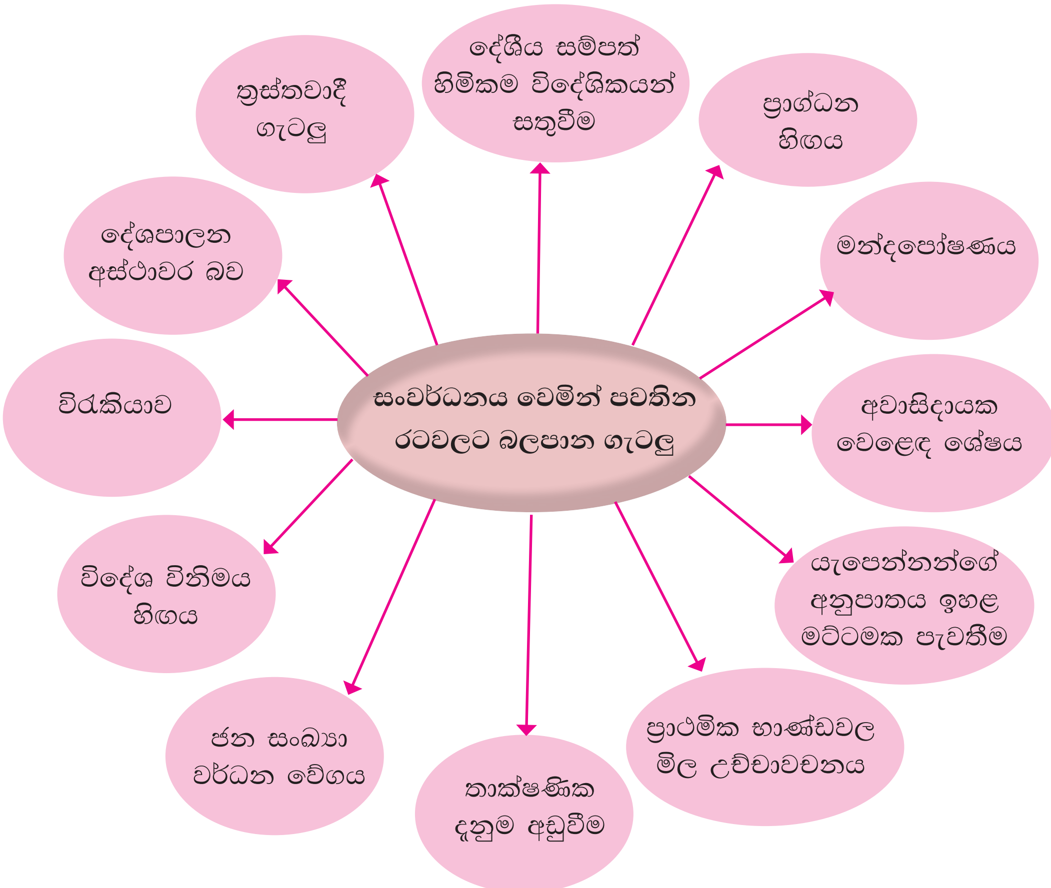

4.5 රූප සටහන

සංවර්ධනය වෙමින් පවත්නා රටවලට උදාහරණ

- සියොරාලියෝන්
- ඉතියෝපියාව
- සෝමාලියාව
- ඉන්දියාව
- බංග්ලාදේශය

සංවර්ධනය වන රටක් ලෙස ශ්‍රී ලංකාවේ විශේෂත්වය

- සංවර්ධනය වන රටවලට සාපේක්ෂව ශ්‍රී ලංකාවේ ඉහළ සාක්ෂරතා මට්ටමක් පැවතීම
- ළදරු මරණ හා මාතෘ මරණ අනුපාතය පහළ මට්ටමක පැවතීම
- ආයු අපේක්ෂාව ඉහළ මට්ටමක පැවතීම

ශ්‍රී ලංකාවේ සංවර්ධන අභියෝග ජය ගැනීමට ගෙන ඇති ක්‍රියාමාර්ග

- සංචාරක කර්මාන්තය දියුණු කිරීම
- දේශීය විදේශීය ආයෝජකයින් දිරි ගැන්වීම
- තාක්ෂණික දැනුම හා කුසලතා පුළුල් කිරීම
- දේශපාලන ස්ථාවරත්වය ගොඩනැගීම
- දේශීය ඉතුරුම් දිරි ගැන්වීම
- අපනයන විවිධාංගීකරණය
- යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය
- අපනයන අභිමුඛ කර්මාන්ත දිරි ගැන්වීම
- නාවික, අධ්‍යාපනික, තොරතුරු තාක්ෂණික, කේන්ද්‍රස්ථානයක් බවට ශ්‍රී ලංකාව පත් කිරීම

සංවර්ධිත රටවල ලක්ෂණ

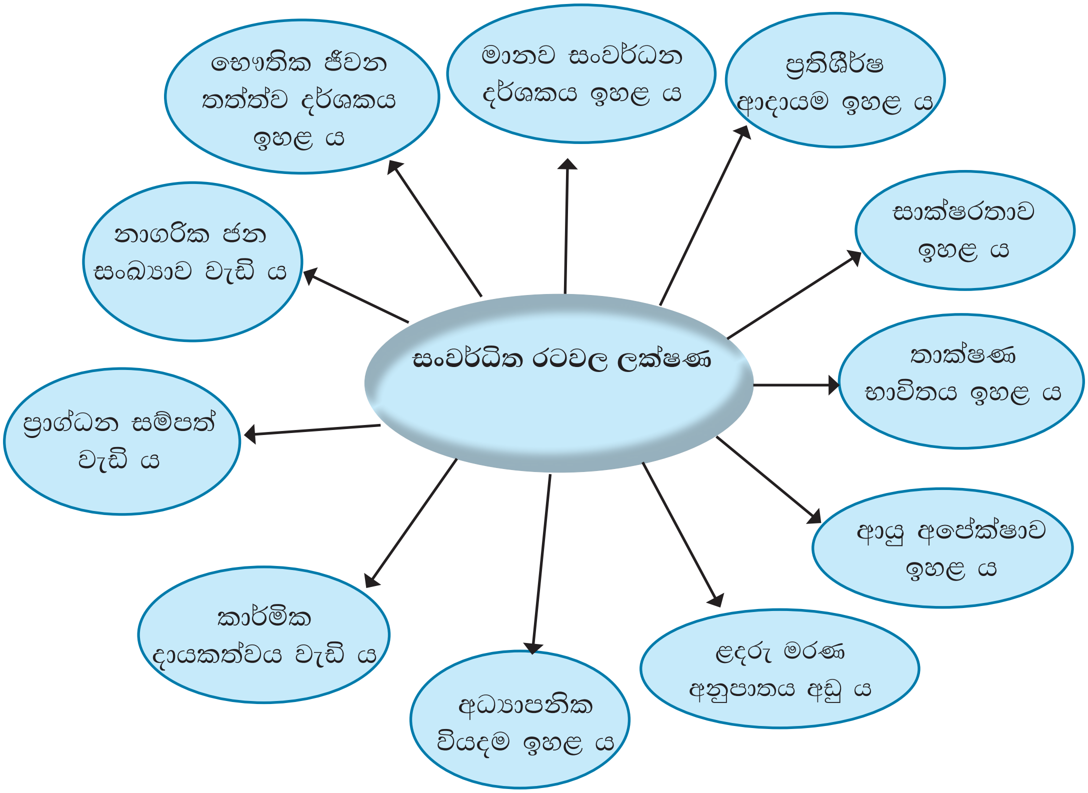

4.6 රූප සටහන

සංවර්ධිත රටවල් මුහුණපාන ගැටලු

- පරිසර දූෂණය
- ජාත්‍යන්තර ත්‍රස්තවාදය
- අමුද්‍රව්‍ය ලබා ගැනීමේ අපහසුව
- බල ශක්ති අර්බුදය
- වෙළෙඳපොළ තරගය
- සමාජීය ගැටලු උග්‍රවීම (අන්තර්ජාලය මගින් එල්ල වන)
- ස්වාභාවික විපත් වැඩිවීම
- නව කාර්මික රටවලින් එල්ල වන වෙළෙඳපොළ තරගය

සංවර්ධිත රටවලට නිදසුන්

- නෝර්වේ
- ස්වීඩනය
- ජපානය
- ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය
- ඕස්ට්‍රේලියාව
- කැනඩාව
- ජර්මනිය
- ප්‍රංශය
- බෙල්ජියම

තිරසර සංවර්ධන සංකල්පය (The concept of Sustainable Development)

සංවර්ධන සංකල්පය තුළ දී වැඩි වන ජනගහනයත් සමග පුළුල් වන මානව අවශ්‍යතා සපුරාලීම එහි ඇති ප්‍රබල ම අභියෝගයකි. වැඩි වන ජනගහනයේ අවශ්‍යතා සපුරාලීමට සම්පත් වැඩි වැඩියෙන් යොදා ගැනීමට සිදු වී ඇත. නිෂ්පාදනය හා යෙදවුම් ඉහළ යාම නිසා පරිසරයට විශාල පිරිවැයක් දැරීමට සිදු වී ඇත. මිනිසා සංවර්ධන ක්‍රියාදාමයේ දී පරිසරය අමතක කර සිය අවශ්‍යතා කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීම නිසා ස්වාභාවික පරිසරය දැඩි අවදානමකට ලක් වී ඇත.

අසීමිත ලෙස සම්පත් කැණීම, සම්පත් හිඟය නිසා විකල්ප සම්පත් කෙරෙහි යොමුවීම, පරිසරයට, මුදා හැරෙන අපද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණය වැඩිවීම, පරිසර දූෂණය තීව්‍රවීම ආදි හේතූන් නිසා ජෛව විවිධත්වයට හානි සිදුවීම, ස්වාභාවික ක්‍රියාවලියට බාධා සිදුවීම, ස්වාභාවික විපත් තීව්‍රවීම, ගෝලීය උණුසුම වැඩිවීම වැනි ආන්තික තත්ත්වවලට මුහුණදීමට සිදු වී ඇත.

සංවර්ධන සංකල්පය මගින් මිනිස් ජීවිතවල ගුණාත්මක බව ඉහළ නැංවීමට ආර්ථික සංවර්ධනය හේතු වුව ද සමස්තයක් ලෙස එමගින් ලෝක ප්‍රජාවට සාධාරණත්වය ඉටු වී නොමැති බව අනාවරණය වේ. ලෝකයේ වැඩි ජන කොටසක් දුගී දුප්පත්කමින් පීඩාවට පත් වී ඇති අතර භූමිය, වාතය, වනාන්තර, ඛනිජ සම්පත් ආදි ස්වාභාවික සම්පත් විනාශවීම හා ගුණාත්මක බවින් පිරිහීයාමට ලක් වී ඇත. මෙහි ප්‍රතිඵල ලෙස විශාල ජන සංඛ්‍යාවකගේ ශාරීරික සෞඛ්‍යය හා සුවසෙත කෙරෙහි හානිදායක බලපෑම් එල්ල වී ඇත.

මේ අයුරින් වර්තමාන මිනිසාගේ සංවර්ධනයේ ගුණාත්මක භාවය වෙනුවෙන් භෞතික පරිසර පද්ධතිවලට දරා ගත නොහැකි වෙනස්කම් සිදු නොකළ යුතු ය. මිනිසා හා පරිසරය අතර අන්තර් ක්‍රියාව අමතක නොකළ යුතු මෙන් ම පරිසර සම්පත් විනාශ වී යාමට ඉඩ තැබීම ද නොකළ යුතු ය. දුර්ලභ හා ක්ෂයවන සම්පත් ක්ෂයවී යාම වළක්වා ගැනීමට හා මනා කළමනාකරණයකින් පරිහරණය කිරීමට අවධානය යොමු කිරීම

වැදගත් වේ. ඒ අනුව නූතන මිනිසාගේ සංවර්ධන ප්‍රයත්න මගින් අනාගත මිනිසාට අසාධාරණත්වයෙන් තොරව සාධාරණව පෘථිවි ගෝලය තුළ අනාගත පැවැත්ම සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා සංවර්ධන සංකල්පයට අවතීර්ණ විය යුතු ය. එය තිරසර සංවර්ධනය ලෙස අර්ථ දැක්විය හැකි ය.

> "තිරසර සංවර්ධනය යනු අනාගත පරපුරේ අවශ්‍යතා ඉටු කර ගැනීමට ඇති ඉඩ ප්‍රස්තා අහිමි නොකර වර්තමාන සංවර්ධන ක්‍රියාවලිය ප්‍රශස්ත අයුරින් පවත්වා ගෙන යාමයි."

තිරසර සංවර්ධන සංකල්පයේ විකාශනය

තිරසර සංවර්ධන සංකල්පය සඳහා මූලිකත්වය දරා ඇත්තේ නොර්වේ හිටපු අගමැතිවරයකු වූ ග්‍රොහාර්ලම් බෘන්ඩ්ලන්ඩ් ය. ඔහුගේ සභාපතිත්වයෙන් 1983 ලෝක පරිසර කොමිෂන් සභාව පිහිටු වූ අතර එමගින් පලකළ වාර්තාව වූ "අපේ පොදු අනාගතය" මගින් තර්ක කර ඇත්තේ "පරිසරය හා සංවර්ධනය සමෝධානය කළ යුතු බව" යි. ඒ අනුව චිරස්ථායී සංවර්ධනය නිර්වචනය කර ඇත්තේ "අනාගත පරම්පරාවලට ඒවායේ අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමේ හැකියාව නැති නොකරමින් වත්මන් අවශ්‍යතා සපුරාලන සංවර්ධනයක්" වශයෙනි. ඒ සඳහා උපාය මාර්ග, ගෝලීය හා ජාතික මට්ටමින් අත්පත් කර ගැනීම සඳහා යෝජනා කර ඇත. මෙම සංකල්පය විධිමත් අයුරින් ලොව පුරා පිළිගෙන ඇති අතර 1992 ජූනි මස රියෝ ද ජනෙයිරෝවල පැවැත්වූ පරිසරය හා සංවර්ධනය පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර සමුළුවේ දී පරිසර ගැටලු පිළිබඳ දැඩි අවධානයට ලක්විය. එහි දී 21 වන සියවස සඳහා වූ න්‍යාය පත්‍රය ගෝලීය වශයෙන් පිළිගනු ලැබී ය. තිරසර සංවර්ධනය සඳහා අනුමත උපාය මාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීමට සියලු ජාතීන් ඔවුන්ට අයිති වැඩ කොටස ඉටු කරනු ඇතැයි එමගින් අපේක්ෂා කරන ලදි.

වසර 2000 දී එක්සත් ජාතීන් විසින් සහශ්‍ර සම්මන්ත්‍රණය පවත්වන ලද අතර එහි දී සහශ්‍ර අරමුණු ගොඩනගා ගැනීමේ දී තිරසර සංවර්ධන ඉලක්ක ප්‍රමුඛ විය. 2005 වසරේ දී ලොව සහශ්‍ර අරමුණු හා ඒ අනුව චිරස්ථායී සංවර්ධනය සාක්ෂාත් කර ගෙන ඇති ප්‍රගතිය සමාලෝචනය කරන ලදි. පළමු සම්මන්ත්‍රණයෙන් පසුව වසර 20 කට පසුව එනම් 2012 දී රියෝ ද ජනෙයිරෝවල නැවත ජගත් සමුළුවක් පවත්වන ලදි. එහි අරමුණු වූයේ "චිරස්ථායී සංවර්ධනය සඳහා වන අපේ කැපවීම අලුත් කිරීම සඳහා අපේ ලෝකය සහ වත්මන් හා අනාගත පරම්පරා සඳහා ආර්ථික, සමාජීය හා පාරිසරික වශයෙන් චිරස්ථායී අනාගතයක් ඇතිවීමට සැලැස්වෙන බව සහතික වීම"ය. මේ අනුව පරිසරය හා සංවර්ධනය පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ සම්මන්ත්‍රණයේ නිගමන සඳහා ඇති අපගේ බැඳීම්වලින් බැහැර නොවී සිටීම ඉතා වැදගත් වේ.

මෙපරිද්දෙන් චිරස්ථායී සංවර්ධනය එහි සියලු මානවලින් අත් කර ගත හැකි ආකාරයට ආර්ථික, සමාජීය හා පාරිසරික අංශ ඒකාබද්ධ කරමින් ඒවායේ අන්තර් සම්බන්ධතාව පිළිගනිමින් චිරස්ථායී සංවර්ධනය සියලු මට්ටම්වලින් තව දුරටත් දියුණු

කිරීම අවශ්‍ය බව (රියෝ + 20) එක්සත් ජාතීන්ගේ සම්මන්ත්‍රණයේ නිගමනය විය. ඒ අනුව මෙම සංකල්පය කෙරෙහි ලෝක වාසී ජනතාව ප්‍රතිපත්තිමය හා නෛතික පදනමින් යොමු වී තිබීම අගය කළ යුතු ය.

තිරසර සංවර්ධනය ළඟා කර ගැනීමේ දී ජය ගත යුතු අභියෝග

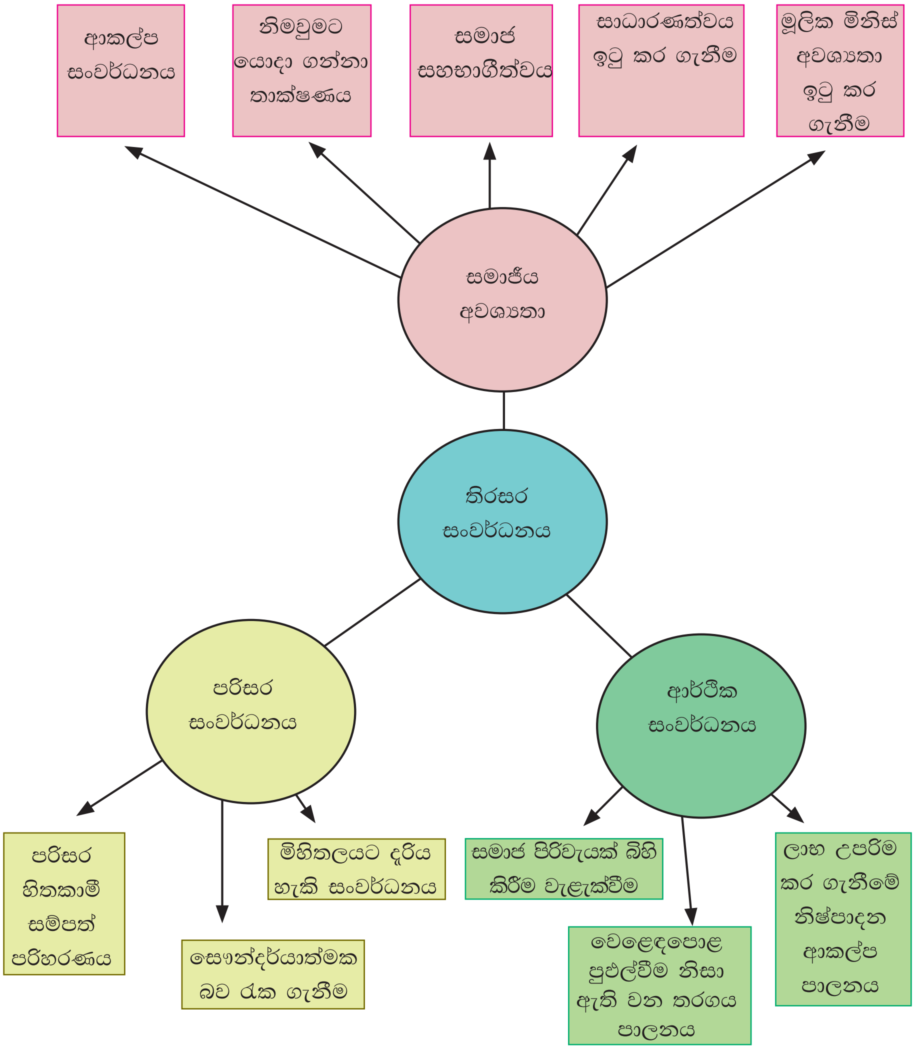

4.7 රූප සටහන

තිරසර සංවර්ධනයේ අවශ්‍යතාව

තිරසර සංවර්ධනයේ දී මිනිස් අවශ්‍යතා හා වුවමනා ඉටු කර ගැනීමේ දී ආර්ථික අවශ්‍යතා පමණක් සලකා බලන දෘෂ්ටියෙන් මිදී ඒ හා සමග සමාජීය සංවර්ධනය හා පරිසර සංවර්ධනය කෙරෙහි අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් යොමුවීම සඳහා අවධානය යොමු කළ යුතු වේ.

සංවර්ධන ක්‍රියාදාමය තුළ දී පාරිසරික අවශ්‍යතා කෙරෙහි වඩාත් සංවේදීවීමේ අවශ්‍යතාව අවධාරණය කිරීම වැදගත් වේ. මිනිසාගේ සංවර්ධන ක්‍රියාදාමයේ දී ස්වාභාවික සම්පත් අභිමිවීමත්, පරිසරයට සිදුවන හානිය ගණනය කිරීමෙන් සිදුවන පාරිසරික පිරිවැය තක්සේරු කිරීමත් කළ යුතු ය. මිනිසාගේ පෞද්ගලික ලාභ අපේක්ෂාවෙන් කරනු ලබන ආර්ථික කටයුතුවල දී එමගින් සිදුවන හානිය සමස්ත ලෝක වාසී ප්‍රජාවට බලපාන බැවින් ඒවා සීමා කිරීම කළ යුතු ය. ලාභ අපේක්ෂාවෙන් කරනු ලබන අහිතකර නිෂ්පාදන සඳහා සීමා පැනවීම ද වැදගත් වේ. මහා පරිමාණ වශයෙන් පරිසරයට හානි ගෙන දෙන කැණීම් හා ඉදි කිරීම් කටයුතු, කර්මාන්ත, කෘෂිකාර්මික කටයුතු, පිළිබඳව පාරිසරික ඇගයීම් මගින් ආර්ථික, සමාජ හා පාරිසරික සංවර්ධනය තුලනය කිරීම කළ යුතු ය. එබැවින් අනාගත පරපුර වෙනුවෙන් පිවිතුරු ලෝකයක් පැවතීමට නම් වර්තමානයේ පරිසර සම්පත් සූරා කෑමෙන් තොර ව පරිහරණය කළ යුතු වේ. ශ්‍රේෂ්ඨ ඉන්දියානු කවියකු වූ කාලිදාසයන්ගේ කුමාර සම්භව කෘතියෙහි පවසා ඇත්තේ පෘථිවිය ප්‍රයෝජනයට ගත යුත්තේ කිරි දොවන ආකාරයෙන් මිස සූරා කෑමෙන් නොවන බවයි. තිරසර සංවර්ධනයෙන් අපේක්ෂා කෙරෙන්නේ ද එවැනි ම අර්ථයකි.

තිරසර සංවර්ධනය සඳහා ගත යුතු ක්‍රියා මාර්ග

වර්තමානය වන විට ලෝකයේ බොහෝ රටවල් තිරසර සංවර්ධන සංකල්පයෙහි වැදගත්කම අවබෝධ කර ගෙන ඇත. ඒ අනුව අපේ ග්‍රහලෝකය සඳහා මෙන් ම අනාගත පරම්පරාව සඳහා ද ආර්ථික, සමාජීය හා පාරිසරික වශයෙන් තිරසර අනාගතයක් පවත්වා ගෙන යාමට සහතික වීමට එකඟතා ඇති වී ඇත. ඒ අනුව පරිසරය හා සංවර්ධනය පිළිබඳ සහශ්‍රක නිගමන කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම වැදගත් වේ.

සංවර්ධනය සඳහා බලපාන ප්‍රධානතම සාධකය සම්පත් වේ. සම්පත්වල ඵලදායීතාව හා කාර්යක්ෂමතාව වැඩි කිරීම මගින් තිරසර සංවර්ධනය ළඟා කර ගැනීම පහසු වේ. මේ සඳහා යොදා ගත හැකි ප්‍රධාන ක්‍රමවේදයක් ලෙස 3R සංකල්පය වැදගත් වේ.

- Reduce - අවම කිරීම
- Reuse - නැවත භාවිතය
- Recycle - ප්‍රතිචක්‍රීකරණය

සම්පත්වල ඵලදායීතාව දියුණු කිරීමට යොදා ගන්නා ලෝකයේ භාවිත වන උපාය මාර්ග

5 S - ඵලදායිතා සංකල්පය භාවිතය

CP - සුපිරිසිදු නිෂ්පාදනය (Cleaner Production)

GP - හරිත ඵලදායිතාව (Green Productvity)

TQM - පූර්ණ ගුණාත්මක කළමනාකරණය (Total Quality Management)

Poka Yoke - වැරදි ශුන්‍ය කිරීම (Mistake Proofing)

PPP - බැහැර කිරීමේ වගකීම නිෂ්පාදකයාට පැවරීම (Producer Pays Principle)

ක්‍රියාකාරකම

- පරිසර හිතකාමී ව කටයුතු කිරීමට ඔබ නිවස තුළ දී ගත හැකි ක්‍රියා මාර්ග යෝජනා කරන්න.
- ඔබ පාසල තුළ ක්‍රියාත්මක කළ හැකි පාරිසරික වැඩ සටහනක් ඔබේ පන්තිය මුල් වී ක්‍රියාවට නංවන්න. එම ක්‍රියාකාරකම සඳහා පසු විපරම් වැඩ සටහනක් අනුගමනය කරන්න.
- ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වූ හා ක්‍රියාත්මක වන තිරසර සංවර්ධන ව්‍යාපෘති පිළිබඳ ව පරිසර ඇගයීම් වාර්තා හා සම්බන්ධ පුවත්පත් වාර්තා, අධිකරණ ක්‍රියාමාර්ග අධ්‍යයනය කර එහි ඇති බලපෑම් සාකච්ඡා කරන්න.
- ශ්‍රී ලංකාවේ ජලාශ්‍රිත ශිෂ්ටාචාරය තුළ දක්නට ලැබුණු තිරසර සංවර්ධන ක්‍රියාමාර්ග නිදසුන් ඇසුරින් සාකච්ඡා කරන්න.

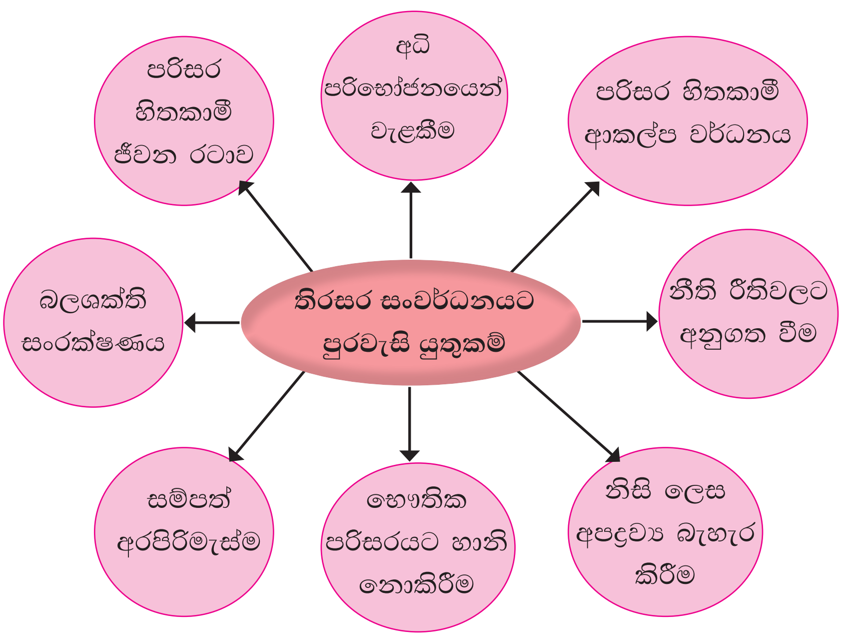

4.8 රූප සටහන

තිරසර සංවර්ධනය සම්බන්ධයෙන් විවිධ ආයතනවල හා සංවිධානවල වගකීම් හා යුතුකම්

රටක සමස්ත ආර්ථික ක්‍රියාවලිය රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික අංශ මගින් මෙහෙයවනු ලැබේ. මෙම සියලු කාර්යයන්හි දී පරිසරයේ ඇති වැදගත්කම දැඩි ලෙස අවධානයට ලක් කර තම කාර්ය සංවිධානය කිරීම වැදගත් වේ. විශේෂයෙන් පරිසර හානි පිළිබඳ සංවේදීවීම, ඒ පිළිබඳ විපරම් කිරීම හා සොයා බැලීම, නිවැරදි තොරතුරු රැස් කිරීම, ප්‍රකාශ කිරීම, ඒ හා සම්බන්ධ අදාළ ආයතන හා අංශ දැනුම්වත් කිරීම සඳහා මෙම සංවිධාන බැඳී සිටිය යුතු ය. සියලු කටයුතුවල දී තිරසර සංවර්ධනයේ වැදගත්කම පිළිබඳ ව විවිධ මාධ්‍ය ඔස්සේ දැනුම්වත් කිරීම කළ යුතු ය. විශේෂයෙන් අධ්‍යාපන ක්‍රියාවලිය තුළ දී පරිසර හිතකාමී ආකල්ප වර්ධනයට හා සරල දිවි පැවැත්ම පිළිබඳ සිතුම් පැතුම් හා චර්යා සමාජ ගත කිරීමට යොමුවිය යුතු ය.

තිරසර සංවර්ධනය පිළිබඳ රජයේ වගකීම් හා යුතුකම්

රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති තුළ හා ඉදිරි දැක්ම තුළ තිරසර සංවර්ධන සංකල්පය සාක්ෂාත් කර ගැනීමට අවශ්‍ය මඟ පෙන්වීම් හා කැපවීම් පාලකයින් සතු විය යුතු ය. මෙහි දී ජාතික පාරිසරික ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කිරීම වැදගත් වේ. මෙමගින් රාජ්‍ය ආයතන ශක්තිමත් කිරීම, දැනුම්වත් කිරීම, මෙහෙයවීම ආදිය සඳහා වගකීමෙන් බැඳී සිටිය යුතු ය. රාජ්‍ය නිලධාරීන් මගින් හා ආයතන මගින් මේ සියලු දැනුම්වත් කිරීම කළ යුතු ය. ජාතික පාරිසරික පනත් අදාළ ආයතන මගින් බල ගැන්වීම, නීතිය නිසියාකාර ව ක්‍රියාත්මක කිරීම යනාදිය සඳහා රජය මැදිහත් විය යුතු ය. කලින් කලට පරිසරයේ අවශ්‍යතා සලකා බලමින් ජාතික හා ප්‍රාදේශීය වශයෙන් වැදගත් තීන්දු තීරණ ගත යුතු ය.

පරිසර විනාශයට ප්‍රධාන හේතුවක් ලෙස ජනතාවගේ දිළිඳුකම පෙන්වා දිය හැකි ය. එමගින් පරිසර සම්පත් අනවසර හා අවභාවිත මගින් සූරා කෑමට ලක් කෙරේ. එය වැළැක්වීම සඳහා දිළිඳුකම පිටු දැකීමේ ක්‍රියා මාර්ග අනුගමනය කළ යුතු ය. රටක පවතින නිෂ්පාදනය, බෙදා හැරීම හා පරිභෝජනය සම්බන්ධව පවතින අසමතුලිතතා අවම කිරීමට ක්‍රියා මාර්ග ගත යුතු ය. පරිසර හිතකාමී නිෂ්පාදන හා සේවා කෙරෙහි ආයෝජකයින් දිරිමත් කිරීම ද කළ යුතු ය.

මේ අනුව තිරසර සංවර්ධනය පවත්වා ගෙන යාම සඳහා රජය මගින් ඉටු කළ යුතු යුතුකම් හා රජයේ වගකීම් කිහිපයක් පහත දක්වා ඇත.

- පරිසර සංරක්ෂණ වැඩසටහන් සැලසුම් කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම
- පරිසර හිතකාමී භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදකයින් දිරි ගැන්වීම

- පරිසර හිතකාමී භාණ්ඩ හා සේවා පරිභෝජනයේ වැදගත්කම පිළිබඳව ජනතාව දැනුම්වත් කිරීම
- පරිසරයට අදාළ නීති රීති සම්පාදනය හා බල ගැන්වීම
  උදාහරණ - 1980 ජාතික පරිසර පනත
- පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරු කිරීම (EIA)
- පරිසර ආරක්ෂණ බලපත්‍ර (EPL) ක්‍රියාත්මක කිරීම
- පරිසර ප්‍රමිතීන් හඳුන්වා දීම
- පරිසර ආරක්ෂණ ප්‍රදේශ (EPA) ප්‍රකාශයට පත් කිරීම
- හරිතාගාර වායු විමෝචනය පාලනය
- අධිපරිභෝජනය සීමා කරවන පරිසර හිතකාමී ජීවන ක්‍රමයකට ජනතාව යොමු කිරීම

05
ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා

හැඳින්වීම

අතීතයේ ලොව බොහෝ රටවල ස්වයංපෝෂිත අර්ථ ක්‍රමයක් පැවතුණ බව හඳුනා ගත හැකි ය. තමන්ට අවශ්‍ය දේ තමන් විසින් ම නිෂ්පාදනය කර ගනු ලැබීම හා පරිභෝජනය කරනු ලැබීම ස්වයංපෝෂිත අර්ථ ක්‍රමයක ලක්ෂණයකි. පසුව ජනගහනය වර්ධනය වීම හා ඊට සාපේක්ෂව මිනිස් අවශ්‍යතා සංකීර්ණ වීම හේතු කොට ගෙන භාණ්ඩ සඳහා පවතින ඉල්ලුම වැඩි විය.

රටක භූගෝලීය පිහිටීම, දේශගුණික හා කාලගුණික තත්ත්වය, ස්වාභාවික සම්පත්වල ව්‍යාප්තිය ආදි කරුණු මත රටක නිපදවන භාණ්ඩ පිළිබඳව තීරණය කරනු ලැබේ. එහෙත් සම්පත්වල විවිධත්වය හේතු කොට ගෙන කිසිදු රටකට තමන්ට අවශ්‍ය සියලු භාණ්ඩ තම රට තුළ නිපදවා ගත නොහැක. එම නිසා සෑම රටක් ම තම රටේ පහසුවෙන් නිපදවිය හැකි භාණ්ඩ පමණක් නිපදවන අතර තමන්ට අවශ්‍ය අනෙක් භාණ්ඩ වෙනත් රටවලින් ආනයනය කරයි.

මධ්‍යතන යුගයේ යුරෝපය තුළ ඇති වූ නව සොයා ගැනීම් හා දේශ ගවේෂණ කටයුතුවල දියුණුව නිසා රටවල් අතර ගනුදෙනු හා සම්බන්ධතා වර්ධනය විය. යුරෝපය හා පෙරදිග රටවල් අතර සම්බන්ධතා ගොඩනගා ගැනීම එහි ප්‍රතිඵලයකි. කාර්මික විප්ලවය සමඟ යුරෝපයේ නිෂ්පාදන ශීඝ්‍ර ලෙස වර්ධනය වූ අතර ඒ සඳහා අවශ්‍ය අමුද්‍රව්‍ය සපයා ගැනීම ද අවශ්‍ය විය. එමෙන් ම නිපදවන භාණ්ඩ අලෙවි කර ගැනීම සඳහා වෙළෙඳ පොළක් සොයා ගැනීම ද අත්‍යවශ්‍ය විය. ආසියා, අප්‍රිකා, ලතින් ඇමරිකා ප්‍රදේශ ඉලක්ක කර ගනිමින් මෙම සෑම කාර්යයක් ම සිදු වුණ අතර ඒ සඳහා යුරෝපය යටත් විජිත ප්‍රතිපත්තිය කරා නැඹුරු විය. යටත් විජිත අත්පත් කර ගත් රටවල් යුරෝපය තුළ සංවර්ධිත රටවල් බවට පත් විය. එම රටවල ප්‍රාග්ධනය හා තාක්ෂණික ශක්තිය ද ඉහළ මට්ටමක විය. යටත් විජිත ලෙස වසර ගණනාවක් පැවති රටවල් ආර්ථික වශයෙන් අඩු දියුණු මට්ටමක පැවති අතර ප්‍රාග්ධනය හා තාක්ෂණික ශක්තිය අතින් ද පහළ මට්ටමක පැවතුණි. එම නිසා සංවර්ධිත රටවල් මත යැපීමට සංවර්ධනය වන රටවලට සිදු විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස අන්තර්ජාතික සම්බන්ධතා වර්ධනය විය.

රටවල් අතර පවතින සහයෝගය මිනිසාගේ දියුණුවට අවශ්‍ය වේ. ජනගහනයේ ශීඝ්‍ර වර්ධනය, මිනිස් අවශ්‍යතාවල සංකීර්ණ බව, එම අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමේ මාර්ග සීමිත වීම ආදි හේතු මත ලොව කිසිදු රටකට හුදෙකලාව පැවතිය නොහැකි ය.

රටවල් අන්‍යෝන්‍ය සහයෝගයෙන් හා සුහදතාවෙන් කටයුතු කිරීම මගින් සංවර්ධන ඉලක්ක සපුරා ගත හැකි ය. වර්තමානයේ බොහෝ රාජ්‍ය ආර්ථික, සමාජීය සහ සංස්කෘතික මට්ටමින් ඉහළට පැමිණ ඇත්තේ ජාතීන් අතර පවතින සහයෝගීතාව හේතු කොට ගෙන වේ. එම නිසා වර්තමානයේ ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ඉතා වැදගත් මාතෘකාවක් බවට පත්ව ඇත.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා (International Relations) යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ කුමක් දැයි නිර්වචන කිහිපයක් ඇසුරින් හඳුනා ගනිමු.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා පිළිබඳව ඉදිරිපත්ව ඇති නිර්වචන

I. "ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා යනු ජාතීන් අතර පවත්නා වූ සියලු ම ආකාරයේ සබඳතා ය."

II. "රාජ්‍යවල බලයලත් නැතහොත් අවසරලත් නිලධාරීන් විසින් පවත්වනු ලබන්නා වූ රාජ්‍ය මට්ටමේ සබඳතාවකි."

ඒ අනුව ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා යනුවෙන් අදහස් කෙරෙන්නේ රාජ්‍ය දෙකක් හෝ ඊට වඩා වැඩි හෝ සංඛ්‍යාවක් අතර නැතිනම් රාජ්‍ය හා ජාත්‍යන්තර සංවිධාන අතර හෝ රාජ්‍ය හා පුද්ගලයන් අතර හෝ ඇති වන්නා වූ ඕනෑ ම ආකාරයක සම්බන්ධතා වේ. පහත රූප සටහන ඇසුරින් තව දුරටත් ඔබට ඒ පිළිබඳ ව අවබෝධ කර ගත හැකි ය.

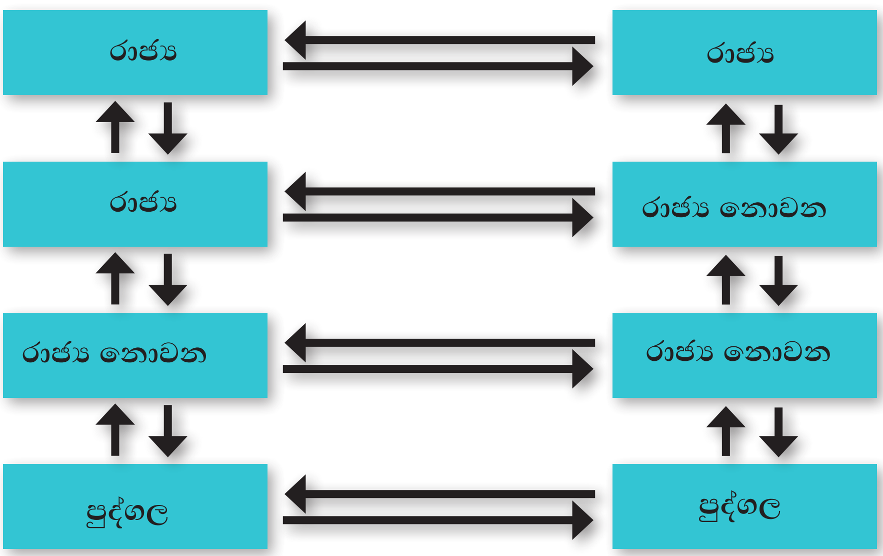

5.1 රූප සටහන

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතාවල වැදගත්කම

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා පැවැත්වීම මගින් ඉටු කර ගැනීමට අපේක්ෂිත අරමුණු කිහිපයක් වේ.

ඒවා නම්,

(1) තම රාජ්‍යයට තනිව සපුරා ගත නොහැකි යම් දෙයක් වේ නම් ඒවා සපුරා ගැනීම

මිනිස් අවශ්‍යතා සංකීර්ණ වීමත් සමග තම අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමට රාජ්‍යවලට නොහැකි විය. රටින් රටට සම්පත්වල ස්වභාවය විවිධ වීම හේතු කොට ගෙන නිෂ්පාදනය කරනු ලබන භාණ්ඩ හා සේවා ද වෙනස් විය. එම නිසා තම රටට අතිරික්ත භාණ්ඩ වෙනත් රටකට අලෙවි කිරීම මෙන් ම තමන්ට හිඟ භාණ්ඩ වේ නම් ඒවා ආනයනය කර ගැනීම සඳහා ද සුදුසු ම මාර්ගය රාජ්‍ය - රාජ්‍ය අතර පවතින සම්බන්ධතා වේ. ඒ බව අවබෝධ කරගත් ලෝක ප්‍රජාව ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ඇති කර ගැනීම කෙරෙහි නැඹුරු විය. එබැවින් තම රාජ්‍යයට තනිව සපුරා ගත නොහැකි අවශ්‍යතා සපුරා ගත හැකි වීම ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ඇති කර ගැනීමේ ප්‍රධාන අරමුණකි.

(2) දේශපාලන, ආර්ථික, සංස්කෘතික, සමාජීය ක්ෂේත්‍ර ඔස්සේ සබඳතා පුළුල් කර ගත හැකි වීම

ලෝකයේ ඇති රාජ්‍ය බොහොමයක් ගත් විට ඒ සෑම රාජ්‍යයක් ම දේශපාලන, ආර්ථික, සංස්කෘතික සහ සමාජීය ලක්ෂණ අතින් වෙනස් වේ. එලෙස වෙනස්කම් පැවතීමෙහි යහපත් මෙන් ම අයහපත් ප්‍රතිඵල ද වන අතර එවැනි යහපත් ප්‍රතිඵල තව දුරටත් සංවර්ධනය කර ගැනීම සඳහා ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ඇතිකර ගැනීම වැදගත් වේ. නිදසුනක් ලෙස ඉන්දියාව හා ශ්‍රී ලංකාව අතර බුදු දහම පදනම් කොට ගත් සංස්කෘතික සම්බන්ධතා මත මීට අවුරුදු දහස් ගණනකට පෙර සිට සම්බන්ධතා වර්ධනය වීම පෙන්වා දිය හැකි ය.

ලොව බොහෝ රාජ්‍ය මේ ආකාරයෙන් දේශපාලනික, ආර්ථික, සංස්කෘතික, හා සමාජීය සාධක පදනම් කර ගනිමින් සම්බන්ධතා ගොඩනගා ගෙන ඇත. එලෙස අතීතයේ ගොඩනගා ගත් සම්බන්ධතා වර්තමානය දක්වා ම ක්‍රමිකව වර්ධනය වන අතර එය දෙරට අතර පුළුල් අන්‍යෝන්‍ය මිත්‍රත්වයක් මෙන් ම සහයෝගයක් ගොඩනැඟීමට ඉවහල් වේ.

(3) ප්‍රබල රාජ්‍යවලින් ඇති වන බලපෑම්වලින් ආරක්ෂා වීම සඳහා

වර්තමානයේ ලොව බොහෝ රාජ්‍ය ආර්ථික, යුද්ධමය ශක්තිය වැනි භෞතික සාධක පදනම් කොට ගෙන බලවත් තත්ත්වයට පත් ව ඇත. ඉහළ ආර්ථික ශක්තියක් මෙන් ම යුදමය වශයෙන් ප්‍රබලත්වයක් හිමි රාජ්‍ය ඊට සාපේක්ෂව ශක්තිමත් බවින් අඩු රටවල් සඳහා විවිධ බලපෑම් එල්ල කරනු දක්නට ලැබේ. මෙම තත්ත්වය වර්ධනය වීම යටත් විජිත නිදහස ලැබීමත් සමඟ සිදු විය. දේශපාලන වශයෙන් විවිධ බලපෑම් කිරීම, ණය හා ආධාර දීම හරහා තම රටට අවනත කර ගැනීමට උත්සාහ දැරීම, අභ්‍යන්තර යුද්ධ සඳහා අවි ආයුධ හා වෙනත් ආධාර සැපයීම වැනි ක්‍රම මගින් බලපෑම් සිදු කරනු ලැබේ.

ප්‍රබල රාජ්‍ය විසින් දුබල රාජ්‍ය වෙත එල්ල කරනු ලබන බලපෑම්වලින් යම්තාක් දුරකට හෝ ආරක්ෂා වීම සඳහා ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වර්ධනය කර ගෙන සිටීම ඉවහල් වනු ඇත. එසේ නොවුණහොත් අන්තර්ජාතික සමාජය තුළ එකී දුබල රාජ්‍ය ප්‍රබල රාජ්‍යයේ ගොදුරක් බවට පත් විය හැකි ය.

(4) ආරක්ෂණවාදී ප්‍රතිපත්තිවලින් ඇති වන බාධා මඟ හරවා ගැනීම සඳහා

ලොව බොහෝ රාජ්‍ය තම ආර්ථික කටයුතු පවත්වා ගෙන යාම සඳහා ආරක්ෂණවාදී ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය කරයි. නිදසුනක් ලෙස ඇගලුම් කෝටා මිල දී ගැනීම, විවිධ ගිවිසුම් ඇතිකර ගැනීම මගින් භාණ්ඩ සඳහා සහතික මිලක් නියම කිරීම ආදිය පෙන්වා දිය හැකි ය.

ක්‍රියාකාරකම්

- ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා යන්න කෙටියෙන් හඳුන්වා එහි ඇති වැදගත්කම පැහැදිලි කරන්න.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා පවත්වනු ලබන ප්‍රධාන ස්වරූප

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා යනුවෙන් අදහස් කෙරෙන්නේ කුමක් ද යන්න මෙන් ම එහි වැදගත්කම පිළිබඳව ඔබ මේ වන විට අවබෝධ කරගෙන තිබේ.

මීළඟට ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා පවත්වනු ලබන ප්‍රධාන ස්වරූප කවරේ ද යන්න පිළිබඳව අවධානය යොමු කිරීම වැදගත් වේ. මින් අදහස් කෙරෙන්නේ ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා කවර ආකාරයකින් පවත්වනු ලබන්නේ ද යන්න වේ. එලෙස සම්බන්ධතා පවත්වනු ලබන ප්‍රධාන ආකාර දෙකක් හඳුනා ගත හැකි ය. එනම්,

1. රාජ්‍ය උපාය සම්බන්ධතා
2. යුද උපාය සම්බන්ධතා

රාජ්‍ය උපාය සම්බන්ධතා (State Strategic Relations)

රාජ්‍ය සහ රාජ්‍ය අතර ඇති කර ගනු ලබන සාමකාමී සම්බන්ධතා රාජ්‍ය උපාය සම්බන්ධතා ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. නැතිනම් තානාපතිවරුන්, මහ කොමසාරිස්වරුන්, රාජ්‍ය දූතයන් ආදි නිල මට්ටමේ පුද්ගලයින් හරහා ගොඩනඟා ගනු ලබන රාජ්‍ය තාන්ත්‍රික සබඳතා රාජ්‍ය උපාය සම්බන්ධතා ලෙස සැලකිය හැකි ය. මෙම රාජ්‍ය උපාය සම්බන්ධතා ගොඩනැගීම සඳහා මඟ පෙන්වනු ලබන්නේ තම රටේ විදේශ ප්‍රතිපත්තියයි. තම රට කවර රාජ්‍ය සමඟ රාජ්‍ය උපාය සම්බන්ධතා ගොඩනඟා ගන්නේ ද, ඒ කවරාකාරයෙන් ද යන්න විදේශ ප්‍රතිපත්තිය තුළින් පෙන්නුම් කෙරේ. විශේෂයෙන් ම ජාත්‍යන්තර සමුළු, කලාපීය සංවිධාන, ද්වි පාර්ශ්වික රාජ්‍ය නායක හමුවීම්, විශේෂ දූතයින් හරහා අදහස් හුවමාරු කරගැනීම හා විදේශ ඇමතිවරුන් හරහා රාජ්‍ය උපාය සම්බන්ධතා ශක්තිමත් කර ගනු ලැබේ.

යුද උපාය සම්බන්ධතා (Military Strategic Relations)

යුදමය වශයෙන් රාජ්‍ය අතර ගොඩනඟා ගන්නා වූ සම්බන්ධතා යුද උපාය සම්බන්ධතා ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. යම් රාජ්‍යයක් වෙත වෙනත් බාහිර රාජ්‍යයකින් යුදමය තර්ජනයක් පවතින අවස්ථාවල දී තම ආරක්ෂාව තහවුරු කර ගැනීම වෙනුවෙන් යුද උපාය සම්බන්ධතා ගොඩනඟා ගනු ලැබේ. පළමු හා දෙවන ලෝක යුද්ධ අවස්ථාවලට පෙර රාජ්‍ය විසින් ගොඩනඟා ගත් බල කඳවුරු නිදසුන් ලෙස පෙන්වා දිය හැකි ය.

යුද උපාය සම්බන්ධතා මඟින් යුද පුහුණුව හා ඊට අවශ්‍ය විශේෂඥ සහාය ලබා දීම, අවි ආයුධ සැපයීම, හමුදා ශක්තිය යෙදවීම මෙන් ම වෙනත් මානුෂීය ආධාර (ඖෂධ වැනි) ලබා දීම සිදු කරනු ලැබේ. ලොව රාජ්‍ය අතර බල සමතුලිතතාව පවත්වා ගෙන යාම කෙරෙහි යුද උපාය සබඳතා වැදගත් වේ. මන්ද, එමඟින් එක් රටක් හෝ රටවල් කිහිපයක් හෝ විසින් තියුණු ලෙස යුදමය ශක්තිය පුළුල් කර ගනිමින් අනෙකුත් රාජ්‍යවලට තර්ජනයක් වීමේ ප්‍රවණතාව මෙමඟින් ගිලිහී යන හෙයිනි.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වර්ධනය වී ඇති විවිධ ක්ෂේත්‍ර

ඈත අතීතයේ ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වර්ධනය වුව ද එය බොහෝ දුරට ක්ෂේත්‍ර කිහිපයකට පමණක් සීමා විය. විශේෂයෙන් ම වෙළෙඳාම හා සංස්කෘතික සාධක පදනම් කොට ගනිමින් එම සබඳතා ඇති වී තිබෙන ආකාරය හඳුනා ගත හැකි ය. ශ්‍රී ලංකාව හා ඉන්දියාව අතර සංස්කෘතික කරුණු පදනම් කොට ගත් සබඳතා ද ශ්‍රී ලංකාව හා අරාබිය අතර වෙළෙඳාම මුල් කර ගත් සබඳතා ද නිදසුන් ලෙස පෙන්වා දිය හැකි ය.

එහෙත් මෙම සම්බන්ධතා වර්තමානය වන විට විවිධ ක්ෂේත්‍ර කරා පැතිර ගොස් ඇති ආකාරය හඳුනා ගත හැකි ය. රාජ්‍ය තාන්ත්‍රික සම්බන්ධතා, තාක්ෂණික සම්බන්ධතා සහ අධ්‍යාපනික සම්බන්ධතා ඉන් කිහිපයකි.

නූතන විද්‍යාවේ හා තාක්ෂණයේ දියුණුව සමඟ ම සන්නිවේදන හා ප්‍රවාහන ක්ෂේත්‍රයේ ඇති වී තිබෙන විප්ලවීය වෙනස හේතු කොට ගෙන ලොව එක ම විශ්ව ගම්මානයක් බවට පත් ව ඇත. අධිවේගී ගුවන්යානා හා ජෙට් යානා මෙන් ම ගොඩබිම් මාර්ග හා ප්‍රවාහන පද්ධතියේ වර්ධනය ද එයට උපකාර වී ඇත. එසේ ම අන්තර්ජාලය හරහා පොත්, ජර්නල් ආදිය කියවීම (E - Library) වැනි පහසුකම් ඔස්සේ ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා තව දුරටත් ශීඝ්‍ර ලෙස වර්ධනය වෙමින් පවතී. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස විශ්ව ගම්මානය තව දුරටත් හැකිළී යන ස්වරූපයක් වර්තමානයේ උදා වෙමින් තිබේ.

5.1 රූපය - අධිවේගී ගුවන්යානා

5.2 රූපය - අධිවේගී දුම්රිය

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වර්ධනය වීමෙහි ලා බලපෑ සාධක

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වර්ධන වී ඇති ක්ෂේත්‍ර කවරේ ද යන්න පිළිබඳ ව මේ වන විට ඔබ හොඳින් අවබෝධ කර ගෙන ඇතැයි සිතමු. ඒ අනුව ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වර්ධනය වීම කෙරෙහි බලපා ඇති හේතු සාධක කවරේ ද යන්න පිළිබඳව මීළඟට විමසා බලමු.

- **සම්පත් විසංතුලනය හෙවත් එක් එක් රටවල පවතින සම්පත්වල වෙනස්කම්**

  උදා : ඛනිජ තෙල් සම්පත මැද පෙරදිග රටවල බහුලව ව්‍යාප්තව පැවතිය ද ලොව අනෙකුත් රටවලට නොමැති වීම

- **අවශ්‍යතා සියල්ල තම රට තුළ නිපදවා ගත නොහැකි වීම**

  උදා : ශ්‍රී ලංකාව තිරිඟු පිටි, සීනි වැනි දේ ආනයනය කිරීම

තම රටේ ජනතාව සඳහා අවශ්‍ය වන භාණ්ඩ හා සේවා සියල්ල එම රට තුළ නිපදවා ගත නොහැකි වීම වර්තමානයේ සෑම රටක් ම මුහුණ දෙන ප්‍රමුඛ ගැටලුවකි. එම නිසා වෙනත් රටක් මත යැපීමට සෑම විට ම සිදුවන හෙයින් ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ගොඩනඟා ගැනීමට සිදු වී ඇත.

- **අතිරික්ත නිෂ්පාදන අලෙවි කර ගැනීම**

තම රටේ පවතින සම්පත් උපයෝගී කර ගනිමින් භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කරන විට එය බොහෝ දුරට තම රටට අතිරික්ත විය හැකි ය. එලෙස අතිරික්ත වූ විට එම අතිරික්ත ප්‍රමාණය එම භාණ්ඩය හිඟ වෙනත් රටකට අලෙවි කිරීමට යොමු වේ. එසේ අතිරික්තය අලෙවි කර ගැනීමට යොමු වීම මගින් ද ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වර්ධනය වේ.

- **ප්‍රවාහන හා සන්නිවේදනයේ දියුණුව**

වර්තමානයේ ශීඝ්‍ර දියුණුවක් ඇති වූ ක්ෂේත්‍ර දෙකක් ලෙස ප්‍රවාහනය හා සන්නිවේදනය හඳුන්වා දිය හැකි ය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ලොව විශ්ව ගම්මානයක් බවට පත් ව ඇති අතර ම ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා එමඟින් වර්ධනය විය. ක්ෂණික ව මෙන් ම පහසුවෙන් ද ගමන් පහසුව සලසා ගත හැකි වීම ද කඩිනමින් තොරතුරු හුවමාරු කර ගැනීමට හැකිවීම ද ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වර්ධනයට හේතු විය.

- **දියුණු තාක්ෂණය ලබා ගැනීමේ අවශ්‍යතාව**

විද්‍යාවේ හා තාක්ෂණයේ දියුණුවත් සමඟ ලොව බොහෝ රාජ්‍ය එහි ප්‍රතිලාභ අත්කර ගති. සමහර රටවල් කරා තාක්ෂණික දියුණුව ගමන් කර ඇත්තේ මන්දගාමී ස්වරූපයෙන් වේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් සංවර්ධිත රටවල් හා ඌන සංවර්ධිත රටවල් ලෙස රටවල් අතර පරතරයක් ඇති විය. ඌන සංවර්ධිත රටවල තාක්ෂණික දියුණුව සංවර්ධිත රටවලට සාපේක්ෂ ව අවම මට්ටමක විය. එමඟින් ඔවුනට දියුණු ශිල්පීය ක්‍රමවල හිඟකමක් ඇති විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් දියුණු සහ සංවර්ධිත රටවල නව තාක්ෂණික සොයා ගැනීම්, උපකරණ, විශේෂඥ සහාය සහ දැනුම ආදිය ඌන සංවර්ධිත රටවල් වෙත ලබා ගැනීමේ අවශ්‍යතාව ඉස්මතු විය. එතුළින් ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වර්ධනය විය.

- **හදිසි ආපදා හා වෙනත් විපත් අවස්ථාවල දී සහාය ලබා ගැනීම**

හදිසි ආපදා හෝ විපත් තත්ත්ව ඇති වූ විට ක්ෂණික සහාය ලබා ගැනීමට ලොව ඕනෑ ම රටකට සිදුවේ.

උදා : සුනාමි, සුළිසුළං, ගංවතුර, නාය යෑම්, ගිනි කඳු පිපිරීම්

එවැනි අවස්ථාවල දී හදිසි මානුෂීය සහන සැපයීම සඳහා රාජ්‍ය ඉදිරිපත් වන්නේ ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ගොඩනඟා ගෙන ඇත්නම් පමණි.

- **දේශපාලන, ආර්ථික, සමාජීය, සංස්කෘතික සම්බන්ධතා වැඩි දියුණු කර ගැනීම**

රාජ්‍යයන් විසින් අනුගමනය කරනු ලබන විවිධ දේශපාලන මතවාද, ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති, සමාජීය හා සංස්කෘතික සම්බන්ධතා ආදිය වැඩි දියුණු කර ගැනීම සඳහා ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වැදගත් වේ. මේ යටතේ රාජ්‍ය අතර මිත්‍රත්වය වර්ධනය වන්නා සේ ම විදේශ ආධාර, ණය වැනි උපකාර සේවා සැපයීමටත්, සමාජීය සංවර්ධනය වෙනුවෙන් විවිධ උපකරණ හා සේවා සිදු කිරීමටත් පෙලඹේ. එමෙන් ම දේශපාලන වශයෙන් ප්‍රශස්ත මට්ටමක් කරා ගමන් කිරීමට අවශ්‍ය පෙලඹවීම මෙන් ම මඟ පෙන්වීම ද සිදු කෙරේ. යම් යම් අවස්ථාවල දී දේශපාලන අයිතිවාසිකම් හා මතවාද ආරක්ෂා කිරීම වෙනුවෙන් ජාත්‍යන්තර ව පෙනී සිටීම ද සිදු කරනු ලබයි.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතාවල වර්තමාන ස්වරූපය

අතීතයේ දී ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා පවත්වා ඇත්තේ සීමිත අරමුණු ප්‍රමාණයක් සපුරා ගැනීම සඳහා වන බව පෙනී යයි. එහෙත් වර්තමානයේ එම ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා පුළුල් අරමුණු සමුදායක් පෙරදැරි කොට ගෙන බිහි වී තිබේ.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වර්තමාන ස්වරූපය දෙස බලන කල දැකිය හැකි ප්‍රධාන ලක්ෂණයක් වන්නේ ප්‍රබල රාජ්‍ය විසින් දුබල රාජ්‍ය වෙත විවිධාකාරයෙන් බලපෑම් කරනු ලැබීමයි. ආර්ථික, දේශපාලන, යුධමය ශක්තිය හා තාක්ෂණික ඥානය ද යොදා ගෙන බලවත් රටවල් විසින් දුබල රටවල් වෙත බලපෑම් එල්ල කරනු ලැබීම කැපී පෙනෙයි.

දෙවන ලෝක යුද්ධයෙන් පසු බල කඳවුරු වාදය බිඳ වැටීම නිසා සෑම රාජ්‍යයකට ම තම විදේශ ප්‍රතිපත්තිය මධ්‍යස්ථව ගෙන යා හැකි පරිසරයක් නිර්මාණය වී තිබුණි. එවැනි පසුබිමක් තුළ වුව ද විවිධ ක්ෂේත්‍ර ඔස්සේ බලවත් රාජ්‍ය විසින් බලයෙන් අඩු රාජ්‍ය වෙත බලපෑම් එල්ල කරනු ලබන බව පෙනී යයි. එවැනි බලපෑම් එල්ල කරන ක්ෂේත්‍ර කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- අන්තර්ජාතික වෙළෙඳාම
- ණය හා ආධාර දීම
- ආර්ථික සංවර්ධනය
- ආරක්ෂක ක්ෂේත්‍රය
- රැකියා සැපයීම

ඉහත දක්වන ලද ක්ෂේත්‍ර යටතේ ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව විසින් ශ්‍රී ලංකාව වෙත එල්ල කරන ලද බලපෑම මීළඟට විමසා බලමු.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ශ්‍රී ලංකාව කෙරෙහි ඇති කරන බලපෑම

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වර්තමාන ස්වරූපය දෙස බලන විට පෙනී යන්නේ ප්‍රබල රාජ්‍ය විසින් දුබල රාජ්‍ය වෙත බලපෑම් එල්ල කරන ස්වරූපයක් වේ. ඒවා ආර්ථික, දේශපාලන, යුධමය ආදි විවිධ ක්ෂේත්‍රයන් යටතේ හඳුනා ගත හැකි ය.

විශේෂයෙන් ම ශ්‍රී ලංකාව කෙරෙහි එල්ල කරන බලපෑම් ඒකාකාරී ස්වරූපයක් නොගනියි. බලයේ සිටින ආණ්ඩුවේ ස්වභාවය අනුව ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව විසින් එල්ල කරනු ලබන බලපෑමේ ස්වභාවය ද වෙනස් වේ. පොදුවේ ගත් විට පහත දැක්වෙන ක්ෂේත්‍ර ආශ්‍රිත ව ශ්‍රී ලංකාව කෙරෙහි එල්ල කරන ලද බලපෑම් කෙටියෙන් මෙහි දී සාකච්ඡා කෙරේ.

ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳාම (International Trade)

ශ්‍රී ලංකාව විසින් අපනයනය සිදු කරනු ලබන ප්‍රාථමික නිෂ්පාදන කෙරෙහි ලෝක වෙළඳපොළේ අඩු මිලක් පැවතීම හේතුවෙන් ආනයන ආදායම් අඩු මට්ටමක පවතී. එසේ ම සමහර දියුණු රටවල් විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ ඇතැම් නිෂ්පාදන මිල දී ගෙන ප්‍රතිඅපනයනය කිරීම හේතුවෙන් අප රටට ලැබිය යුතු විශාල විදේශ විනිමය ප්‍රමාණයක් නොලැබී යයි.

මේ නිසා ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව සමඟ විවිධ වෙළෙඳ ගිවිසුම් ඇති කර ගැනීම මගින් අපනයන වෙනුවෙන් ස්ථාවර මිලක් ලබා ගැනීමට ශ්‍රී ලංකාව කටයුතු කර ඇත. එසේ ම ඇඟලුම් අපනයනය කිරීමේ දී ඇමරිකානු ගැනුම්කරුවන් වෙත ඒවා ලබා දීම සඳහා ගිවිසුම් අත්සන් කර තිබේ.

එහෙත් පසුගිය කාල සීමාව තුළ සමහර වෙළෙඳ ගිවිසුම් අහෝසි කිරීම හරහා ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳාම තුළින් ශ්‍රී ලංකාව කෙරෙහි යම් බලපෑමක් එල්ල විය.

උදා : **GSP** සහනය අහෝසි කිරීම

ණය හා ආධාර ලබා දීම (Provision of loans and grants)

ණය සහ ආධාර ලබා දීම මගින් විවිධ රාජ්‍යවලින් ශ්‍රී ලංකාවට බලපෑම් එල්ල කර තිබේ. නිදසුන් ලෙස ණය සහ ආධාර නිකුත් කිරීමේ දී විවිධ කොන්දේසි මත ඒවා ලබා දීම පෙන්වා දිය හැකි ය. මෙවැනි කොන්දේසි පැනවීම ප්‍රබල රාජ්‍ය විසින් පමණක් නොව ණය සහ ආධාර සපයනු ලබන විවිධ මූල්‍ය ආයතන විසින් ද සිදු කරනු ලැබේ.

උදා : ලෝක බැංකුව, ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල

එවැනි ආයතන විසින් පනවනු ලබන කොන්දේසි කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- නම් කරන ලද ව්‍යාපෘතිය සඳහා පමණක් අදාළ ණය හා ආධාර යෙදවීම
- ණය පොලිය, වාරික ගෙවීම සඳහා කෙටි කාල සීමාවක් ලබා දීම
- ණය සහ ආධාර සපයන රටේ භෞතික/මානව සම්පත් අදාළ ව්‍යාපෘති සඳහා යොදා ගත යුතුවීම

ආර්ථික ක්ෂේත්‍රය (Economic Sphere)

ආර්ථික කටයුතු මෙහෙයවීමේ දී ශ්‍රී ලංකාව යම් යම් කාල සීමා තුළ ප්‍රබල ගැටලු සහගත තත්ත්වයකට පත් ව ඇත. ඇඟලුම් කෝටා ක්‍රමය අහෝසි කිරීම, ඛනිජ තෙල්වල මිල ඉහළ යාම වැනි අවස්ථා මෙහි දී කැපී පෙනෙයි. එවැනි තත්ත්වයක් මත ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකය ස්ථාවරව පවත්වා ගෙන යාම සඳහා විශාල පරිශ්‍රමයක් දැරීමට සිදුව ඇත.
උදා : ණය හා ආධාර වැඩි වශයෙන් ලබා ගැනීම, භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර නිකුත් කිරීම, බැංකු පොලී ඉහළ දැමීම.

එවැනි අවස්ථාවල ආර්ථිකය ස්ථාවරව පවත්වා ගෙන යාම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, මහා භාණ්ඩාගාරය වැනි රාජ්‍ය මූල්‍ය හා සම්බන්ධ ආයතන විවිධ ක්‍රියා මාර්ග ගනු ලැබේ.

ජාතික ආරක්ෂාව (National Security)

රටක ජාතික ආරක්ෂාව පවත්වා ගෙන යාම පිණිස අදාළ රට විසින් විශාල පරිශ්‍රමයක් දරනු ලැබේ. විශේෂයෙන් පසුගිය කාල සීමාව තුළ පැවති යුදමය තත්ත්වය නිසා ජාතික ආරක්ෂාව වෙනුවෙන් ශ්‍රී ලංකා රජය විශාල පරිශ්‍රමයක් දැරුවේ ය. දියුණු තාක්ෂණික දැනුම, උපකරණ, විශේෂඥ සහාය ආදිය ප්‍රබල රාජ්‍ය වෙතින් ලබා ගැනීමට සිදුවිය. එහි දී ත්‍රස්තවාදී කණ්ඩායම් වෙනුවෙන් රහසිගත ව අවි සැපයීම, ශ්‍රී ලංකා රජය වෙත ඉහළ මිලක් යටතේ අවි අලෙවි කිරීම, යුධ විශේෂඥ දැනුම ලබා නොදීම ආදිය හේතු කොට ගෙන ජාතික ආරක්ෂාව පවත්වා ගෙන යාම අභියෝගයට ලක් විය. ජාතික ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීම අභ්‍යන්තරව මෙන් ම බාහිරව සිදු කළ යුතු වන අතර ඒ සඳහා ත්‍රිවිධ හමුදාව හා පොලීසිය සීරුවෙන් තැබීම කළ යුතු ය.

රැකියා සැපයීම (Provision of Employment)

ශ්‍රී ලංකාව සඳහා රැකියා වෙළෙඳපොළක් නිර්මාණය කර දීම සම්බන්ධයෙන් මැද පෙරදිග රටවලට හා දකුණු කොරියාවට විශේෂ තැනක් හිමි වේ. එමගින් රටට විදේශ විනිමය විශාල වශයෙන් උත්පාදනය වන අතර එය ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථිකය සඳහා ප්‍රබල දායකත්වයක් සපයයි.

එහෙත් රැකියා වෙළෙඳපොළ සඳහා ශ්‍රමිකයින් ලබා ගැනීමේ දී රැකියා ප්‍රමාණය සීමා කිරීම, යම් යම් රැකියා සඳහා අවම සුදුසුකම් නියම කිරීම, උපයන මුදල් ශ්‍රී ලංකාවට එවීම පිළිබඳව කොන්දේසි පැනවීම, ශ්‍රමිකයින් සඳහා දරුණු වධ හිංසා හා පීඩා ඇති කිරීම ආදිය මගින් සමහර රාජ්‍ය ශ්‍රී ලංකාවට බලපෑම් එල්ල කර තිබේ. එහෙත් බොහෝ රාජ්‍ය ඉතා යහපත් මිත්‍ර සම්බන්ධතා ගොඩනගා ගනිමින් රැකියා වෙළෙඳපොළ නිර්මාණය කර තිබේ.

කලාපීය සංවිධාන (Regional Organizations)

ජාත්‍යන්තර සංවිධාන පිළිබඳ සාකච්ඡා කරන විට තවත් එවැනි ප්‍රාදේශීය මට්ටමෙන් ක්‍රියාත්මක වන ජාත්‍යන්තර සංවිධාන උපවිශේෂයක් වෙත අවධානය යොමු කළ යුතු ය. ලෝකයේ දක්නට ලැබෙන භූගෝලීය කලාප පදනම් කොට ගෙන මෙම කලාපීය සංවිධාන බිහි වී තිබේ.

එක් එක් භූගෝලීය කලාපය තුළ තවත් උප කලාප ද පවතී. නිදසුනක් ලෙස ආසියානු භූගෝලීය කලාපය තුළ දකුණු ආසියානු උප භූගෝලීය කලාපය දැක්විය හැකි ය. එවැනි උප කලාප තුළ ද ප්‍රාදේශීය සංවිධාන පිහිටුවා ගෙන ඇත. ඒවා ද කලාපීය සංවිධාන යන පොදු නමින් හඳුන්වනු ලබයි.

කලාපීය සංවිධාන බිහි වී ඇති ආකාරය දෙස අවධානය යොමු කරන විට පෙනී යන්නේ ප්‍රධාන අරමුණු දෙකක් පදනම් කරගෙන ඒවා ගොඩනැගී ඇති බවයි. එනම්,

- යුදමය අරමුණු පෙරදැරි කොට ගත් කලාපීය සංවිධාන
- ආර්ථික සහයෝගීතාව අරමුණු කොට ගත් කලාපීය සංවිධාන යනුවෙනි.

මීළඟට යුදමය අරමුණු මත ගොඩනගා ගත් කලාපීය සංවිධාන පිළිබඳව සාකච්ඡා කරමු.

දෙවන ලෝක යුද්ධයෙන් පසු ලොව රාජ්‍ය බොහොමයක් ප්‍රධාන බල කඳවුරු දෙකක් වටා ඒකරාශි විය. එනම් ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය ප්‍රමුඛ බටහිර බල කඳවුර සහ සෝවියට් දේශය ප්‍රමුඛ නැගෙනහිර බල කඳවුර වශයෙනි.

මෙම බල කඳවුරු දෙක පදනම් කොට ගනිමින් යුදමය අරමුණු මත කලාපීය සංවිධාන බිහි වීම සිදු විය. ඒ අනුව ප්‍රථම කලාපීය යුදමය සංවිධානය වන්නේ උතුරු අත්ලාන්තික් ගිවිසුම් සංවිධානය (North Atlantic Treaty Organization - NATO) හෙවත් "නේටෝ"වයි.

නේටෝ සංවිධානය බිහි කර ගැනීම සඳහා බලපෑ මූලික කරුණ වන්නේ බටහිර යුරෝපා රටවල සාමූහික ආරක්ෂාව තහවුරු කර ගැනීම වේ.

ඉන් අනතුරුව නැගෙනහිර යුරෝපා රටවල ආරක්ෂාව වෙනුවෙන් සෝවියට් දේශය ප්‍රමුඛ රටවල් විසින් "වෝර්සෝ" ගිවිසුම් සංවිධානය (Warsaw Treaty Oragnization) පිහිටුවා ගනු ලැබී ය. වෝර්සෝ සංවිධානය පිහිටුවා ගැනීමට මූලික වූයේ නේටෝ සංවිධානයෙන් එල්ල විය හැකි ආක්‍රමණයකට ප්‍රතිචාර දැක්වීම වේ. එහෙත් සෝවියට් දේශය ප්‍රමුඛ නැගෙනහිර යුරෝපා බල කඳවුර බිඳ වැටීමත් සමඟ වෝර්සෝ සංවිධානය අහෝසි වී ගිය අතර අද වන විට නේටෝව පමණක් ක්‍රියාත්මක වේ.

ආර්ථික අරමුණු මුල් කර ගනිමින් කලාපීය සංවිධාන බිහි වීමේ ප්‍රවණතාවක් මෑත කාලීන ව ලෝක දේශපාලනය තුළ දක්නට ලැබේ. ආර්ථික අරමුණු පදනම් කර ගනිමින් රාජ්‍ය, සංවිධාන ගත වීම පළමු ව බටහිර යුරෝපය තුළ ආරම්භ විය. 1957 දී ඇති කර ගන්නා ලද යුරෝපා ආර්ථික ප්‍රජාව (European Economic Community) පළමු ආර්ථික සහයෝගීතාව වෙනුවෙන් බිහි වූ කලාපීය සංවිධානය වේ. ඉන් අනතුරුව යුරෝපා හවුල, ලතින් ඇමරිකානු නිදහස් වෙළෙඳ සංගමය වැනි ඒවා බිහි විය.

ආසියානු කලාපය තුළ "ආසියාන්" (Association of South East Asian Nations) සංවිධානය 1967 දී පිහිටුවා ගනු ලැබිණි. 1987 දී ආසියා හා ශාන්තිකර කලාපීය ආර්ථික සහයෝගීතා සංවිධානය (Asian Pacific Economic Co-operation Forum) බිහි කර ගනු ලැබී ය. ආර්ථික හා සමාජ සංවර්ධනය වෙනුවෙන් දකුණු ආසියාතික රටවල් 1985 වර්ෂයේ දී සාර්ක් සංවිධානය (South Asian Association for Regional Co-operation) පිහිටුවා ගනු ලැබී ය.

ආර්ථික හා සමාජ සංවර්ධනය ඇති කර ගැනීම අරමුණු කොට ගනිමින් දකුණු ආසියානු උප භූගෝලීය කලාපයට අයත් රටවල් විසින් පිහිටුවා ගත් "සාර්ක්" සංවිධානය පිළිබඳව සාකච්ඡා කරමු.

සාර්ක් සංවිධානය (SAARC)

දකුණු ආසියාතික කලාපයට අයත් රටවල් එක්ව පිහිටුවා ගත් සංවිධානය "සාර්ක්" (South Asian Association for Regional Co-operation) ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ. දකුණු ආසියානු කලාපයට අයත් රටවල ආර්ථික සහයෝගීතාව වෙනුවෙන් "සාර්ක්" සංවිධානය පිහිටුවා ගනු ලැබී ය.

සාර්ක් සංවිධානයට අයත් රටවල් සංඛ්‍යාව අටක් වේ. පහත දැක්වෙන්නේ එම රටවල් දැක්වෙන සිතියමයි.

- ඉන්දියාව
- ශ්‍රී ලංකාව
- පාකිස්ථානය
- බංග්ලාදේශය
- නේපාලය
- භූතානය
- මාලදිවයින
- ඇෆ්ගනිස්ථානය

5.3 රූපය

මෙම රටවල් අතුරින් ඇෆ්ගනිස්ථානය හැර අනෙක් රටවල් හත සාර්ක් සංවිධානය ආරම්භ කරන අවස්ථාවේ පටන් ම සාමාජිකත්වය ලබා ගෙන තිබුණි. එහෙත් මෑත කාලයේ දී ඇෆ්ගනිස්ථානය ද ඊට එක්විය.

1985 දෙසැම්බර් මස 08 වන දින බංග්ලාදේශයේ ඩකා අගනුවර දී සාමාජික රටවල රාජ්‍ය නායකයින්ගේ සහභාගිත්වයෙන් සාර්ක් ප්‍රඥප්තියට අත්සන් තබනු ලැබී ය. සාර්ක් සංවිධානය පිහිටුවීමේ ප්‍රඥප්තියට සාමාජික රටවල රාජ්‍ය නායකයින් බංග්ලාදේශයේ ඩකා නුවර දී අත්සන් තබනු ලැබුවේ එය පිහිටුවීමට මූලිකව කටයුතු කරමින් සිටින අතරතුර ජීවිතක්ෂයට පත් වූ හිටපු බංග්ලාදේශ ජනාධිපති සියා-උර්-රහමන් මැතිතුමා සිහිපත් කිරීමේ අරමුණෙනි.

පහත දැක්වෙන්නේ සාර්ක් සංවිධානයේ නිල ලාංඡනය වේ. එමගින් සාමාජික රාජ්‍යවල සහයෝගීතාව නිරූපණය වේ.

5.4 රූපය

සාර්ක් සංවිධානයේ සාමාජික රටවල ජාතික කොඩි පහත දැක්වේ.

5.5 රූපය

සාර්ක් සංවිධානයේ අරමුණු

- දකුණු ආසියානු කලාපයට අයත් ජනතාවගේ ශුභසාධනය හා ජීවන තත්ත්වය වැඩි දියුණු කිරීම
- කලාපීය ආර්ථික, සමාජ හා සංස්කෘතික සංවර්ධනය වේගවත් කිරීම
- සියලු ම පුරවැසියන්ට ගෞරවනීය ලෙස ජීවත්වීමට මෙන් ම හැකියාවන් වටහා ගැනීමට ඉඩ ප්‍රස්තා සැලසීම
- කලාපීය ජනතාව අතර සාමූහික ආත්ම විශ්වාසය වැඩි දියුණු කිරීම
- සාමාජික රටවල ප්‍රශ්න අවබෝධ කිරීම හා සලකා බැලීම සම්බන්ධව අන්‍යෝන්‍ය විශ්වාසය ගොඩනැංවීම

- ආර්ථික, සමාජීය, සංස්කෘතික හා විද්‍යාත්මක ක්ෂේත්‍රවල සහයෝගීතාව වැඩිදියුණු කිරීම හා ආධාර ලබා දීම
- වෙනත් රටවල් සමඟ සහයෝගීතාව වර්ධනය කිරීම
- පොදු වැදගත්කමකින් යුත් කරුණු සම්බන්ධයෙන් පැවැත්වෙන ජාත්‍යන්තර සමුළුවල දී අන්‍යෝන්‍ය සහයෝගීතාවෙන් කටයුතු කිරීම
- සමාන පරමාර්ථ හා අවශ්‍යතා පදනම් කොට ගෙන පවතින කලාපීය, ජාත්‍යන්තර සමුළුවල දී සහයෝගීතාවෙන් කටයුතු කිරීම

සාර්ක් සංවිධානයේ කාර්යභාරය

සාර්ක් සංවිධානයේ සාමාජික රටවල රාජ්‍ය නායකයින් වසරකට වරක් හෝ සාමාජික රටවල් අවශ්‍ය යැයි තීරණය කළ විට කිහිප වරක් හෝ රැස් වී සාකච්ඡා කළ යුතු බව ප්‍රඥප්තියේ දැක්වේ. රාජ්‍ය නායක සමුළුව මෙම සංවිධානයේ ඉහළ කමිටුව වේ. ඊට අමතර ව සාමාජික රාජ්‍යවල විදේශ අමාත්‍යවරුන්ගේ කමිටුව මෙන් ම විදේශ ලේකම්වරුන්ගේ කමිටු ද වේ. සාර්ක් සංවිධානයේ සෑම කාර්යයක් සම්බන්ධයෙන් ම අදාළ සංවිධාන කටයුතු සිදු කරනු ලබන ලේකම් කාර්යාලයක් වන අතර එය නේපාලයේ කත්මණ්ඩු නුවර පිහිටුවා ඇත.

5.6 රූපය - සාර්ක් මහ ලේකම් කාර්යාලය

5.7 රූපය - සාර්ක් රාජ්‍ය නායක සමුළුවක්

සාර්ක් සංවිධානයේ වර්තමාන තත්ත්වය

වෙනත් ජාත්‍යන්තර හා කලාපීය සංවිධාන සමඟ සලකා බලන විට සාර්ක් සංවිධානයේ සාමාජික රටවල් අතර සබඳතා එතරම් ශක්තිමත් බවක් නොපෙනේ. කෘෂිකාර්මික සංවර්ධනය, අපනයනය, සංස්කෘතික, ක්‍රීඩා, සෞඛ්‍යය, සුභසාධනය වැනි ක්ෂේත්‍ර ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා පියවර ගැනීම සෑම රටකට ම අත්‍යවශ්‍ය වේ. ඊට ප්‍රධාන හේතුව සෑම සාමාජික රටක් ම පාහේ සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල් වීමයි. එසේ ම අභ්‍යන්තර දේශපාලන අර්බුද මෙන් ම යුදමය තත්ත්ව ද බොහෝ සාමාජික රටවලට පොදු ගැටලු වේ. මත්ද්‍රව්‍ය උවදුර හා ත්‍රස්තවාදී කණ්ඩායම් පාලනය කිරීම උදෙසා විශේෂ වෙහෙසක් දැරීමට සාමාජික රටවලට සිදුව ඇත. ඉන්දියාව හා පාකිස්ථානය අතර පවතින රාජ්‍ය තාන්ත්‍රික විරසක බව සාර්ක් සංවිධානයේ ඉදිරි ගමනට අභියෝගයකි.

කලාපයේ සාමාජික රටවල් අතර නිදහස් වෙළෙඳපොළක් ඇති කර ගැනීම, තාක්ෂණික දැනුම හුවමාරුව හරහා නවීන ලෝකය හා සම්බන්ධ වීම, සංචාරක ව්‍යාපාරය වැඩි දියුණු කර ගැනීම, පාරිසරික තිරසර බව ආරක්ෂා කර ගැනීමට පියවර ගැනීම ආදිය සඳහා සාමාජික රටවල් ක්‍රියා කළ යුතු ය. එසේ ම ස්වාභාවික ආපදා අවම කර ගැනීම සඳහා වැඩපිළිවෙළක් සකස් කිරීම, සංවර්ධන ඉලක්ක සපුරා ගැනීම සඳහා කටයුතු කිරීම ද අත්‍යවශ්‍ය වේ. බටහිර රටවල විවිධ බලපෑම්වලින් ආරක්ෂා වීම සඳහා තමන්ට සුවිශේෂ ආර්ථික ප්‍රතිපත්තියක් සකස් කර ගැනීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම වැදගත් වේ.

සාර්ක් සාමාජික රටවල් අතර ඇති කර ගෙන ඇති වෙළෙඳ ගිවිසුම්

1. SAPTA (දකුණු ආසියානු වරණාත්මක වෙළෙඳ ගිවිසුම) - South Asian Preferential Trade Agreement

2. SAFTA (දකුණු ආසියානු නිදහස් වෙළෙඳ ගිවිසුම) - South Asian Free Trade Agreement

දකුණු ආසියානු වරණාත්මක වෙළෙඳ ගිවිසුම (SAPTA)

අරමුණු :-

- කලාපීය වෙළෙඳාම සංවර්ධනය කිරීම
- සම්පත් කාර්යක්ෂමව යෙදවීම
- දකුණු ආසියාවට සීමාවන වරණාත්මක වෙළෙඳ ප්‍රතිපත්තියක් ක්‍රියාත්මක කිරීම
- තීරු බදු සහන ලබා දීම

දකුණු ආසියානු නිදහස් වෙළෙඳ ගිවිසුම (SAFTA)

අරමුණු :-

- කලාපීය රටවල් අතර නිදහස් වෙළෙඳ කලාපයක් ඇති කිරීම
- කලාපීය රටවල ආර්ථික සහයෝගීතාව තර කිරීම

- එක් එක් රටවල දේශීය ආර්ථිකයේ වර්ධනය වේගවත් කිරීම
- කලාපීය රටවල නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය වැඩි දියුණු කිරීම
- ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ ඉඩ ප්‍රස්තා පුළුල් කිරීම
- තරගකාරිත්වය තුළින් වඩාත් ඉහළ මට්ටමේ නිමි භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කිරීම

සාර්ක් සංවිධානය වෙනත් ජාත්‍යන්තර සංවිධාන හා කලාපීය සංවිධාන සමඟ ඇති කර ගෙන ඇති සබඳතා

සාර්ක් සංවිධානය ලෝකයේ වෙනත් එවැනි කලාපීය හා ජාත්‍යන්තර සංවිධාන සමඟ සබඳතා ගොඩනගා ගෙන තිබේ. එම සබඳතා තුළින් කලාපීය හා ජාත්‍යන්තර සහයෝගය ලබා ගැනීමේ අවස්ථාව උදා වේ. පහත දැක්වෙන්නේ එසේ සබඳතා ගොඩනගා ගෙන ඇති ජාත්‍යන්තර හා කලාපීය සංවිධාන කිහිපයකට නිදසුන් වේ.

සාර්ක් - උන්ක්ටාඩ් (UNCTAD)

සාර්ක් - යුනිසෙෆ් (UNICEF)

සාර්ක් - එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන (UNDP)

සාර්ක් - කොළඹ ක්‍රමය (COLOMBO PLAN)

ආසියාන් සංවිධානය (ASEAN)

ආරම්භය :- 1967

මූලස්ථානය :- ඉන්දුනීසියාවේ ජකර්තා නුවර

සාමාජික රටවල් :- ඉන්දුනීසියාව, සිංගප්පූරුව, තායිලන්තය, පිලිපීනය, මැලේසියාව, වියට්නාමය, බෲනායි, මියන්මාරය, ලාඕසය, කාම්බෝජය

පරමාර්ථ :-

- සහයෝගීතාව මත ඒකාබද්ධ ආර්ථික ක්‍රමයක් සාමාජික රටවල ක්‍රියාත්මක කිරීම
- අන්‍යෝන්‍ය සහයෝගීතාව මත සහයෝගයෙන් පර්යේෂණාත්මක අංශ දියුණු කිරීම
- කෘෂිකාර්මික සහ කාර්මික ක්ෂේත්‍රයේ දී වඩාත් සඵලතාව සඳහා එක්සත් වීම
- සාමාජික රටවල වෙළෙඳ කටයුතු දියුණු කර ගන්නා අතර ම ජාත්‍යන්තර වාණිජ කටයුතුවල දී ඇති වන ප්‍රශ්න හැදෑරීමේ මාර්ග දියුණු කිරීම
- සාමාජික රටවල ජන ජීවිතය උසස් කිරීම හා සන්නිවේදන මාර්ග දියුණු කිරීම

කොළඹ ක්‍රමය (Colombo Plan)

දකුණු හා අග්නිදිග ආසියාතික රටවල ආර්ථික හා සමාජීය අභිවෘද්ධිය සඳහා ඇති කර ගන්නා ලද සාමූහික සැලැස්ම 'කොළඹ ක්‍රමය' ලෙස හැඳින්වේ. 1950 ජනවාරි මස කොළඹ දී පැවති පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලීය විදේශ ඇමතිවරුන්ගේ සම්මේලනයේ දී ඉදිරිපත් වූ යෝජනාවකට අනුව කොළඹ ක්‍රමය ආරම්භ විය. එවක ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ඇමැතිවරයා

වූ ජේ. ආර්. ජයවර්ධන මහතාගේ හා ඕස්ට්‍රේලියානු නියෝජිත සර් පර්සි ස්පෙන්ඩර්ගේ මූලිකත්වයෙන් සංවිධානය ඇරඹුණි. පහත දැක්වෙන්නේ එම සංවිධානයේ ලාංඡනයයි.

5.8 රූපය

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයට අයත් රටවල් 07ක සාමාජිකයන්ගේ සහභාගිත්වයෙන් සංවිධානය ආරම්භ විය. පසුව රටවල් 27 දක්වා සාමාජිකත්වය වර්ධනය වී ඇත.

කොළඹ ක්‍රමයේ සාමාජික රටවල්

• ශ්‍රී ලංකාව	• ෆිජී දූපත්	• පැපුවා නිව්ගිනියාව
• බෲනායි	• කොරියානු සමූහාණ්ඩුව	• ඇෆ්ගනිස්ථානය
• මොංගෝලියාව	• ඕස්ට්‍රේලියාව	• ඉන්දියාව
• නවසීලන්තය	• පාකිස්ථානය	• සෞදි අරාබිය
• ලාඕසය	• ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය	• වියට්නාමය
• මියන්මාරය	• නේපාලය	• ඉන්දුනීසියාව
• ජපානය	• පිලිපීනය	• තායිලන්තය
• මැලේසියාව	• සිංගප්පූරුව	• භූතානය
• මාලදිවයින	• ඉරානය	• බංග්ලාදේශය

මෙම සංවිධානයේ සාමාජික රටවල්, සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල ජාතික ව්‍යාපෘති සඳහා ප්‍රාග්ධන ආධාර සපයයි. කෘෂිකර්මය, සන්නිවේදනය, බලශක්තිය, අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍ය සේවා ආදි ක්ෂේත්‍ර සඳහා විශේෂඥ සේවා සැපයීම, පුහුණුවීම් සඳහා ශිෂ්‍යත්ව පිරිනැමීම, පර්යේෂණ උපකරණ සැපයීම ආදිය ද මෙම සංවිධානයෙන් සිදුවේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික හා සමාජ සංවර්ධනය සඳහා යන්ත්‍ර සූත්‍ර, වාහන, දුම්රිය එන්ජින්, කෘෂි උපකරණ, ධීවර ආම්පන්න, අධ්‍යාපන උපකරණ මෙන් ම කාර්මික ශිල්ප ඥානය, විශේෂඥයින් පුහුණු කිරීම, ශිෂ්‍යත්ව ප්‍රදානය කිරීම් ආදිය සිදු කර ඇත.

බිම්ස්ටෙක් (BIMSTEC)

බහු ආංශික තාක්ෂණික හා ආර්ථික සහයෝගිතාව පිළිබඳ බෙංගාල බොක්ක ආශ්‍රිත රටවල සංවිධානය

ආරම්භය :- 1988

මූලස්ථානය :- බංග්ලාදේශයේ ඩකා

සාමාජික රටවල් :- බංග්ලාදේශය

ඉන්දියාව

මියන්මාරය

ශ්‍රී ලංකාව

තායිලන්තය

නේපාලය

භූතානය

අරමුණු :-

- සාමාජික රටවල ඒකාබද්ධ ආර්ථික සහයෝගීතාව සහ තාක්ෂණික දැනුම හුවමාරුව

ජාත්‍යන්තර සංවිධාන (International Organizations)

සමාජයේ ජීවත් වන අපට එදිනෙදා කටයුතු පවත්වා ගෙන යාම සඳහා සෙසු අයගේ උදවු උපකාර මෙන් ම සහයෝගය ද අත්‍යවශ්‍ය වේ. ඒ පරිද්දෙන් ම ලොව රාජ්‍ය සඳහා ද තම කටයුතු හා අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම වෙනුවෙන් සෙසු රටවල සහයෝගය හා උපකාරය අත්‍යවශ්‍ය වේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස රටවල් කිහිපයක් ඒකරාශී වී තම පොදු අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම වෙනුවෙන් සම්මුතියක් හරහා එකඟතා ගොඩනගා ගැනීම ජාත්‍යන්තර සංවිධාන බිහි වීමේ මූලාරම්භයයි.

ලොව බිහිව ඇති ජාත්‍යන්තර සංවිධාන සංඛ්‍යාව විශාල ය. එමඟින් සෑම රටකට ම අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් විවිධ උපකාර හා අනුග්‍රහ ලැබේ. විශේෂයෙන් එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය සෑම සාමාජික රටක් සඳහා ම විශාල මෙහෙයක් ඉටු කරයි. මෙහි දී ඔබට එක්සත් ජාතීන් මෙන් ම ඊට අනුබද්ධ ආයතන කිහිපයක ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳව ද වටහා ගැනීමට අවස්ථාව උදා වේ.

එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය (UNITED NATIONS)

දෙවන ලෝක යුද්ධය අවසන් වීමත් සමග නැවත එවැනි ලෝක යුද්ධයක් ඇති වීම වළක්වා ගැනීම සඳහා එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය පිහිටුවා ගනු ලැබී ය. විශේෂයෙන් ම දෙවන ලෝක සංග්‍රාමය නිසා ලක්ෂ සංඛ්‍යාත මිනිස් ජීවිත සංඛ්‍යාවක් විනාශ වීමත්, ඊටත් වඩා විශාල පිරිසක් අංගවිකල හා ආබාධිත තත්ත්වයට පත් වීමත් එමඟින් සිදු විය. මිල කළ නොහැකි දේපළ ප්‍රමාණයක් ද විනාශ විය. එම නිසා නැවත මෙවැනි ව්‍යසනකාරී තත්ත්ව කරා රාජ්‍ය ගමන් කිරීම වළකාලීම කෙරෙහි ලෝක නායකයන්ගේ අවධානය යොමු විය. ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය, මහා බ්‍රිතාන්‍යය හා සෝවියට් දේශය යන එවක ප්‍රබල රාජ්‍ය මෙහි දී මූලිකව ක්‍රියා කළේ ය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස 1945 දී රටවල් 50ක සහභාගිත්වයෙන් ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ සැන් ප්‍රැන්සිස්කෝ නුවර දී අන්තර්ජාතික සංවිධානය පිහිටුවා ගැනීම සඳහා සමුළුවක් පැවැත්විණි. 1945 ජුනි 26 දින එම රටවල් අත්සන් තැබීමෙන් පසු එක්සත් ජාතීන්ගේ ප්‍රඥප්තිය සම්මත කර ගනු ලැබිණි.

එක්සත් ජාතීන්ගේ අරමුණු

- ලෝක සාමය හා ආරක්ෂාව පවත්වා ගෙන යාම
- ජාතීන් අතර සබඳතා වර්ධනය කිරීම
- අන්තර්ජාතික, ආර්ථික, සමාජීය, සංස්කෘතික හා මානුෂවාදී ගැටලු නිරාකරණය කිරීමට සහාය වීම
- මානව අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීම
- මෙම පොදු අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම උදෙසා ගනු ලබන පියවර එක්තැන් කොට ඒවා අතර සම්බන්ධීකරණයක් පවත්වා ගෙන යාමේ මධ්‍යස්ථානයක් වශයෙන් කටයුතු කිරීම

එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධාන ව්‍යූහය

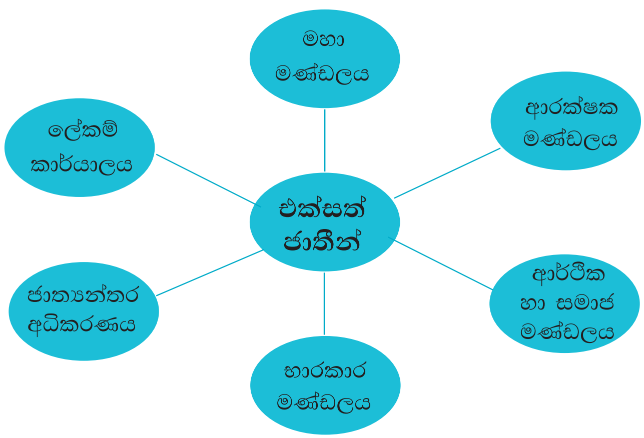

5.2 රූප සටහන

මහා මණ්ඩලය (The General Assembly)

- එක්සත් ජාතීන්ගේ සියලු ම සාමාජිකයන්ගෙන් මහා මණ්ඩලය සමන්විත වේ.
- සෑම සාමාජිකයකුට ම එක් ඡන්දයක් බැගින් හිමි වේ.
- වර්ෂයකට වරක් රැස් වේ. එහෙත් සාමාජිකයින් වැඩිදෙනාගේ ඉල්ලීම මත විශේෂ රැස්වීම් පැවැත්විය හැකි ය.

බලතල හා කාර්ය

- එක්සත් ජාතීන්ගේ ප්‍රඥප්තියට අදාළ ඕනෑ ම කරුණක් පිළිබඳව සාකච්ඡා කර නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීම
- නිරායුධකරණය, අවි සීමා කිරීම පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති, අන්තර්ජාතික සාමයට හා ආරක්ෂාවට අදාළ ප්‍රතිපත්ති විමර්ශනය කිරීම හා නිර්දේශ කිරීම
- අන්තර්ජාතික සාමයට හා ආරක්ෂාවට හානි පැමිණිය හැකි අවස්ථාවල දී එය ආරක්ෂක මණ්ඩලයේ විශේෂ අවධානයට යොමු කිරීම
- ආරක්ෂක මණ්ඩලයෙන් හා සෙසු ආයතනවලින් ලැබෙන වාර්තා සලකා බැලීම
- සංවිධානයේ අය-වැය ලේඛනය සැකසීම
- ආරක්ෂක මණ්ඩලයට ස්ථාවර නොවන සාමාජිකයන් පත් කිරීම, ආර්ථික හා සමාජ කටයුතු පිළිබඳ මණ්ඩලයට සාමාජිකයන් පත් කිරීම, ආරක්ෂක මණ්ඩලයේ නිර්දේශ මත මහ ලේකම් පත් කිරීම

ආරක්ෂක මණ්ඩලය (The Security Council)

- මුළු සාමාජික රටවල් ගණන 15කි. ඉන් 05ක් ස්ථාවර සාමාජිකයෝ වෙති.
  - චීනය
  - ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය
  - බ්‍රිතාන්‍ය
  - ප්‍රංශය
  - රුසියාව
- වසර 02ක කාලයක් සඳහා මහා මණ්ඩලය විසින් ස්ථාවර නොවන සාමාජිකයෝ 10ක් පත් කරනු ලබති.
- ස්ථාවර සාමාජිකයන් සියලු දෙනා ඇතුළු ව අවම සාමාජිකයන් 9 දෙනකුගේ එකඟතාවෙන් තීරණ ගනු ලබයි.
- තීරණ ගැනීම සම්බන්ධයෙන් නිෂේධ බලය හිමි වන්නේ ස්ථාවර සාමාජිකයන්ට පමණි.

බලතල හා කාර්ය

- අන්තර්ජාතික සාමය හා ආරක්ෂාව පවත්වා ගෙන යාම
- අන්තර්ජාතික ගැටුමකට හේතු විය හැකි ඕනෑ ම ආරවුලක් පිළිබඳ පරීක්ෂා කිරීම

- එවැනි ආරවුල් සමථයකට පත් කිරීම සඳහා නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීම
- ආක්‍රමණිකයකුට එරෙහිව පියවර ගැනීම
- අවි පාලනය සඳහා සැලසුම් සම්පාදනය

ආර්ථික හා සමාජ මණ්ඩලය (Economic and Social Council)

- සාමාජික සංඛ්‍යාව 54ක් වේ. එක් සාමාජික රටක නිල කාලය වසර 03කි. සෑම වසර 03කට වරක් සාමාජිකයන් 18ක් ඉවත් වන අතර ඒ සඳහා අලුතින් සාමාජිකයෝ 18ක් පත් වෙති.

බලතල හා කාර්ය

- මානව අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ක්‍රියා කිරීම
- අන්තර්ජාතික වශයෙන් වැදගත් ආර්ථික හා සමාජීය විෂය කරුණු සාකච්ඡා කිරීම
- සිය අධිකාරියට අදාළ වන අන්තර්ජාතික සමුළු පැවැත්වීම
- එක්සත් ජාතීන්ගේ විශේෂිත ආයතන සමග ගිවිසුම් පිළියෙල කිරීම
- තමන්ට අදාළ කරුණු සම්බන්ධයෙන් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල උපදෙස් විමසීම

භාරකාර මණ්ඩලය (The Trusteeship Council)

- භාරකාර ප්‍රදේශවල පරිපාලන සාමාජිකයන්, එම කාර්යයෙහි නොයෙදෙන ආරක්ෂක මණ්ඩල සාමාජිකයන්, මහා මණ්ඩලය විසින් තෝරා පත් කරන සාමාජිකයන් යන කණ්ඩායම් භාරකාර මණ්ඩලයේ සාමාජිකයෝ වෙති.
- ආරම්භයේ දී මෙයට භූමි ප්‍රදේශ 11ක් පැවරුණු අතර වර්තමානයේ ඒ සියල්ල ස්වාධීන පාලන ප්‍රදේශ බවට පත්ව ඇත.

බලතල හා කාර්ය

- භාරකාර ක්‍රමයට ගැනෙන භූමි ප්‍රදේශවල පරිපාලනය අධීක්ෂණය කිරීම
- භාරකාර ප්‍රදේශවල ජනයාගේ අභිවෘද්ධිය සැලසීම
- ස්වයං පාලනය හෝ ස්වාධීනත්වය හෝ වෙත ළඟා වීම සඳහා හුරු කරවීම

ජාත්‍යන්තර අධිකරණය (International Court of Justice)

- එක්සත් ජාතීන්ගේ ප්‍රධානතම අධිකරණ ආයතනය වේ.
- සියලු ම සාමාජික රටවලට තම පැමිණිලි ජාත්‍යන්තර අධිකරණය වෙත යොමු කළ හැකි ය.
- යම් යම් නෛතික කරුණු ජාත්‍යන්තර අධිකරණය වෙත යොමු කිරීමේ බලය ආරක්ෂක මණ්ඩලය සතු වේ.
- මහා මණ්ඩලය හා ආරක්ෂක මණ්ඩලය විසින් පත් කරනු ලබන විනිසුරුවන් 15 දෙනකුගෙන් සමන්විත වේ.
- ජාත්‍යන්තර අධිකරණයේ පෙනී සිටිය හැක්කේ රාජ්‍යයකට පමණි.

බලතල හා කාර්ය

- එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානයට හා ඊට අනුබද්ධ ආයතනවලට අවශ්‍ය නීති උපදෙස් සැපයීම.
- සාමාජික රටවල් විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන පැමිණිලි විභාග කිරීම
- සාමාජික රටවල් ඉදිරිපත් කරන පැමිණිලිවලට අදාළ විභාග සඳහා සහභාගි වන්නේ නම් ජාත්‍යන්තර අධිකරණය ලබා දෙන තීන්දුව පිළිගැනීම

ලේකම් කාර්යාලය (The Secretariat)

- එක්සත් ජාතීන්ගේ ප්‍රධාන පරිපාලන ආයතනය වේ.
- මෙහි ප්‍රධානියා වන්නේ මහ ලේකම්වරයායි. වසර 05ක නිල කාලයක් සඳහා මහා මණ්ඩලය විසින් ඔහු පත් කරනු ලබයි. තනතුර දැරිය හැකි උපරිම වාර ගණන දෙකකි.
- අන්තර්ජාතික ආරක්ෂාවට මෙන් ම සාමයට තර්ජනයක් විය හැකි ඕනෑ ම කරුණක් ආරක්ෂක මණ්ඩලය වෙත යොමු කිරීමට මහ ලේකම්වරයාට හැකිය.
- කාර්යමණ්ඩලය පත් කරනු ලබන්නේ මහ ලේකම් විසිනි.
- කාර්යමණ්ඩලය ක්‍රියා කළ යුත්තේ රට වෙනුවන් නොව එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය වෙනුවෙනි.
- තානාපති සේවයට හිමි සියලු වරප්‍රසාද කාර්යමණ්ඩලයට හිමි ය.

බලතල හා කාර්ය

- සංවිධානයේ වාර්ෂික වාර්තාව පිළියෙල කොට ඉදිරිපත් කිරීම
- එක්සත් ජාතීන්ගේ සාම සාධක හමුදා පාලනය කිරීම
- අර්බුද නිරාකරණය සඳහා සාම දූතයකු වශයෙන් මැදිහත් වීම
- එක්සත් ජාතීන්ගේ විෂය කරුණුවලට අදාළ ජාත්‍යන්තර සමුළු කැඳවීම
- ජනාවාස සේවා පවත්වා ගෙන යාම

එක්සත් ජාතීන්ට අනුබද්ධ ආයතන

එක්සත් ජාතීන්ගේ ආර්ථික හා සමාජ මණ්ඩලයට අනුබද්ධ රටවල ආර්ථික හා සමාජ සංවර්ධනය මගින් මානව අයිතිවාසිකම් සුරැකීම අරමුණු කර ගෙන ක්‍රියාත්මක වන අනුබද්ධ ආයතන රාශියක් වේ. පහත දැක්වෙන්නේ ඉන් කිහිපයකි.

- ආහාර හා කෘෂිකර්ම සංවිධානය (FAO)
- අන්තර්ජාතික කම්කරු සංවිධානය (ILO)
- එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන (UNDP)

- එක්සත් ජාතීන්ගේ ළමා අරමුදල (UNICEF)
- එක්සත් ජාතීන්ගේ අධ්‍යාපනික, විද්‍යාත්මක හා සංස්කෘතික සංවිධානය (UNESCO)
- ප්‍රතිසංස්කරණය සහ සංවර්ධනය පිළිබඳ අන්තර්ජාතික බැංකුව (IBRD/ලෝක බැංකුව)
- අන්තර්ජාතික මූල්‍ය අරමුදල (IMF)
- එක්සත් ජාතීන්ගේ ජනගහන අරමුදල (UNFPA)
- ලෝක ආහාර වැඩසටහන (WFP)
- ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය (WHO)
- සරණාගතයන් පිළිබඳ මහ කොමසාරිස් කාර්යාලය (UNHCR)

තෝරා ගත් අනුබද්ධ ආයතන කිහිපයක විස්තර

අනුබද්ධ ආයතනය	අරමුණු	ලාංඡනය
UNESCO (එක්සත් ජාතීන්ගේ අධ්‍යාපන, විද්‍යාත්මක හා සංස්කෘතික සංවිධානය ආරම්භය : 1945	• සාමාජික රටවල අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍යය, ස්වාභාවික විද්‍යා, මානව විද්‍යා, සංස්කෘතික හා සන්නිවේදන යන අංශවල සංවර්ධනය • අන්තර්ජාතික බුද්ධිය තුළින් සාමය ඇති කිරීම	UNESCO United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNICEF (එක්සත් ජාතීන්ගේ ළමා අරමුදල) ආරම්භය : 1946	• ළමා අයිතිවාසිකම් ප්‍රවර්ධනය කිරීම හා තහවුරු කිරීම • පූර්ණ ළමා සංවර්ධනයක් ඇති කිරීම • ළමා සංවර්ධනය සඳහා ඒ ඒ රටවල ආණ්ඩු, එක්සත් ජාතීන්ගේ වෙනත් ආයතන හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හා එක් ව කටයුතු කිරීම	unicef
UNDP (එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන) ආරම්භය : 1965	• සංවර්ධනය වන රටවල ආර්ථික හා සමාජ සංවර්ධනය කඩිනම් කිරීමට සහාය වීම • සංවර්ධනය වන රටවල ජාතික සංවර්ධන සැලසුම්වලට හා ප්‍රමුඛතාවලට අනුකූලව තාක්ෂණික ආධාර සැපයීම • ස්වශක්තිය සහ ධරණීය සංවර්ධනය තහවුරු කිරීම	UNDP United Nations Development Programme

අනුබද්ධ ආයතනය	අරමුණු	ලාංඡනය
UNHCR (සරණාගතයන් පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ මහ කොමසාරිස් කාර්යාලය) ආරම්භය : 1950	• සරණාගතයින් සඳහා අන්තර්ජාතික ආරක්ෂාව සැපයීම • සරණාගතයින්ගේ ප්‍රශ්නවලට කල් පවත්නා විසඳුම් සෙවීම • සරණාගතයින්ට මානුෂවාදී සහන සැලසීම • සරණාගතයන් ඔවුන්ට පුරුදු ජන සමාජයට යළි ඒකාබද්ධ කොට නැවත සාමාන්‍ය දිවි පෙවෙත ආරම්භ කිරීමට උදවු කිරීම	
UNFPA (එක්සත් ජාතීන්ගේ ජනගහන අරමුදල) ආරම්භය : 1969	• ජනගහනය විෂය ආශ්‍රිත ගැටලුවල දී සංවර්ධනය වන රටවලට සහාය වීම • සංවර්ධනය වන රටවල ජනගහන වැඩසටහන් සඳහා ආධාර සැපයීම • සංවර්ධනය වන රටවල ජනතාවගේ ජීවන තත්ත්වය ඉහළ නැංවීමට ක්‍රියා කිරීම	
WFP (ලෝක ආහාර වැඩසටහන) ආරම්භය : 1961	• සාගින්න හා දරිද්‍රතාව පිටු දැකීම • සංවර්ධනය වන රටවල ආර්ථික හා සමාජ සංවර්ධනය තහවුරු කිරීම • හදිසි ආපදාවලින් විපතට පත්වූවන්ට උදවු උපකාර කිරීම	
ILO (ලෝක කම්කරු සංවිධානය) ආරම්භය : 1919 (එක්සත් ජාතීන්ගේ අනුබද්ධ ආයතනයක් බවට 1946 දී පත් විය)	• කම්කරු ජනතාව සඳහා සමාජ සාධාරණත්වය ප්‍රවර්ධනය කිරීම • කම්කරුවන්ගේ සේවා තත්ත්වය හා ජීවන තත්ත්වය වැඩි දියුණු කිරීමට උපකාරී වන අන්තර්ජාතික ප්‍රතිපත්ති සහ වැඩසටහන් සම්පාදනය	

අනුබද්ධ ආයතනය	අරමුණු	ලාංඡනය
FAO (ආහාර හා කෘෂිකර්ම සංවිධානය) ආරම්භය : 1945	• ග්‍රාමීය ජනතාවගේ පෝෂණ මට්ටම හා ජීවන මට්ටම ඉහළ නැංවීම • කෘෂිකාර්මික ඵලදායීතාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා මැදිහත් වීම	
WHO (ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය) ආරම්භය : 1948	• සෑම කෙනකුට ම හැකි ඉහළ ම සෞඛ්‍ය තත්ත්වය අත්කර දීමට උපකාර කිරීම • රෝගාබාධවලින් තොර යහපත් කායික හා මානසික සෞඛ්‍ය තත්ත්වයක් ප්‍රවර්ධනය කිරීම	
IBRD (ලෝක බැංකුව) ආරම්භය : 1944	• බැංකුවේ සාමාජික රටවල ජනයාට වඩා යහපත් ජීවිතයක් ගෙන යාම සඳහා එම රටවල ආර්ථික හා සමාජීය සංවර්ධනයට සහාය වීම (මෙහි ආරම්භක අරමුණ වූයේ II වන ලෝක යුද්ධයෙන් විනාශ වූ සාමාජික රටවල් ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම හා සංවර්ධනය කිරීමයි.)	
IMF (ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල) ආරම්භය : 1944	• ජාත්‍යන්තර වශයෙන් මූල්‍ය පිළිබඳ ස්ථාවරත්වයක් හා විධිමත් විනිමය ක්‍රමයක් පවත්වා ගෙන යාම • රටවල් අතර බහුපාර්ශ්වීය ගෙවීම් ක්‍රමයක් ඇති කර ගැනීම • විදේශ වෙළෙඳාම පුළුල් කිරීම සඳහා සහ ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා පහසුකම් සැපයීම	

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය (Commonwealth)

දෙවන ලෝක යුද්ධයේ අවසන් කාලය තුළ බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිත රැසකට නිදහස හිමි විය. එම නිදහස ලැබීමත් සමග එම රටවල් සමග පැවති සබඳතා තව දුරටත් පවත්වා ගෙන යාම සඳහා බ්‍රිතාන්‍ය පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය නැමති සංවිධානය බිහි විය. මුල් යුගය තුළ ආසියා හා අප්‍රිකා කලාපවල රටවල් සාමාජිකත්වය ලබා ගැනීම හේතුවෙන් බ්‍රිතාන්‍ය යන නම ඉවත් වී "පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය" ලෙස හඳුන්වනු ලැබී ය. 1911 දී මහා බ්‍රිතාන්‍යය විසින් තම අධිරාජ්‍යයට අයත් යටත් විජිතවලට පොදු ගැටලු සාකච්ඡා කිරීම සඳහා "අධිරාජ්‍ය සම්මේලනය" නමින් සමුළුවක් පවත්වනු ලැබී ය. පසුව යටත් විජිත වශයෙන් පැවති රටවල සාමාජිකත්වයෙන් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලය ලෙස 1944 දී ආරම්භ විය.

එහෙත් පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ උපත සඳහා 1839 පළ වූ ඩර්හැම් කොමිෂන් වාර්තාව බලපා ඇත. බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විජිත වශයෙන් පැවති නිදහස දිනාගත් සෑම රටක් ම පොදු රාජය මණ්ඩලයේ සාමාජිකත්වය ලබා ගැනීම අනිවාර්ය නොවේ. පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයේ නායකයා වන්නේ බ්‍රිතාන්‍ය රජු හෝ රැජිනයි.

අරමුණු :

- මානව සංහතියේ ආරක්ෂාව හා අභිවෘද්ධිය සඳහා ඉවහල් වන අන්තර්ජාතික සාමය හා ස්ථාවරභාවය නගා සිටුවීම සඳහා කටයුතු කිරීම
- ජාති, වර්ග, ආගම් ආදි භේද නොතකා සියලු පුරවැසියන්ගේ පුද්ගල නිදහස හා සමාන අයිතිවාසිකම් වර්ධනය කරනු සඳහා කටයුතු කිරීම
- තමන් ජීවත්වන සමාජය සකස් කර ගැනීම පිණිස ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දේශපාලන කටයුතුවල යෙදීම සඳහා සියලු දෙනාට ම ඇති අයිතිය සුරක්ෂිත කිරීම හා වර්ධනය කිරීම
- දිළිඳුකම, නූගත්කම හා ලෙඩ රෝග තුරන් කිරීම සඳහා කෙරෙන කටයුතු වැඩි දියුණු කිරීම සහ ජනතාවගේ ජීවන තත්ත්වය නගා සිටුවීම සඳහා කටයුතු කිරීම
- යුද්ධවලට හේතුකාරක වන තත්ත්ව ඉවත් කරනු සඳහා අන්තර්ජාතික සහයෝගීතාව වර්ධනය කරමින් ඉවසීම ඇති කොට, අසාධාරණය තුරන් කර ලෝක ජාතීන් අතර ආරක්ෂාව වැඩි දියුණු කිරීම
- ජාති භේදවාදය හා යටත් විජිතවාදය හෙළා දකිමින් මිනිසාගේ අභිමානය හා සමාජ සමානත්වය වර්ධනය කිරීම

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා පවත්වාගෙන යනු ලබන ආකාර

ලොව රාජ්‍ය සම්බන්ධතා පවත්වා ගෙන යනු ලබන ආකාර විවිධ වේ. විශේෂයෙන් සාමකාමී සම්බන්ධතා මෙන් ම යුදමය සම්බන්ධතා ඔස්සේ මෙම ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ගොඩනගා ගෙන ඇත.

සාමකාමී සම්බන්ධතා මත ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාව කටයුතු කිරීම ඉතා යහපත් වේ. එවිට අන්‍යෝන්‍ය විශ්වාසය හා සහයෝගය වර්ධනය වනු ඇත. එතුළින් ගැටුම් අවම වේ.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා පවත්වනු ලබන ප්‍රධාන මාධ්‍ය කිහිපයක් පිළිබඳව මීළඟට සලකා බලමු.

1. තානාපති සේවය (Diplomatic Service)

රාජ්‍ය අතර සාමකාමී සම්බන්ධතා පවත්වා ගෙන යන ප්‍රධාන මාධ්‍යය තානාපති සේවය වේ. ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා වර්ධනය කිරීම උදෙසා තානාපති සේවය සතු කාර්යභාරය අතිමහත් ය. රටක විදේශ ප්‍රතිපත්තිය ශක්තිමත්ව පවත්වා ගෙන යමින් ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ශක්තිමත් කර ගැනීමට තානාපති සේවයෙන් විශාල මෙහෙයක් ඉටුවේ.

එක් රාජ්‍යයක් තවත් රාජ්‍යයක් සමග මෙන් ම සංවිධාන හා පුද්ගලයින් සමග ද නිල සම්බන්ධතා ගොඩ නගා ගන්නේ තානාපති සේවය හරහා වේ. මෙහි දී තානාපතිවරුන් මෙන් ම රාජ දූතයන් හරහා ද රාජ්‍ය විසින් තම විදේශ ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කරනු ලබයි.

පොදු රාජ්‍ය මණ්ඩලයට අයත් රටවල තානාපතිවරු "මහ කොමසාරිස්" යන විශේෂ නමකින් හැඳින්වෙති. නිදසුන් ලෙස ශ්‍රී ලංකාවේ ඉන්දියානු තානාපතිවරයා හැඳින්වෙන්නේ "ඉන්දියානු මහ කොමසාරිස්" වශයෙනි.

තානාපතිවරුන්ගේ හා රාජ දූතයන්ගේ කාර්යභාරය

- තම රටේ විදේශ ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාවේ යෙදවීම
- තම රටේ පුරවැසියන්ගේ අභිලාෂ ආරක්ෂා කිරීම
- තම රට මඟින් දනුම් දෙන වැදගත් පණිවිඩ ලබා දීම
- තම රටේ ප්‍රතිපත්ති අවබෝධ කර දීම
- තම රට පිළිබඳ යහපත් ප්‍රතිරූපයක් ඇති කිරීම
- රාජ්‍ය අතර මිත්‍රත්වය වැඩි දියුණු කිරීම
- දේශපාලන, සමාජ, ආර්ථික හා බුද්ධිමය සම්බන්ධතා වර්ධනය කිරීම
- තම රට නියෝජනය කිරීම මෙන් ම තම රටේ රාජ්‍ය නායකයා නියෝජනය කිරීම

තානාපතිවරුන් හා රාජ්‍ය දූතයන් තුළ තිබිය යුතු ගුණාංග

- තම වෘත්තියේ නිදහස, නීතිරීති, ක්‍රමෝපාය, න්‍යාය ධර්ම සහ ආචාර ධර්ම පිළිබඳ මනා අවබෝධයෙන් ක්‍රියා කිරීම
- තම රට පිළිබඳ ව මෙන් ම තමා සේවය කරන රටේ හා ලෝක දේශපාලනයේ ස්වභාවය පිළිබඳ මනා අවබෝධයකින් පසු වීම
- රාජ්‍ය උපාය උපක්‍රම බේරුම්කරණය (Arbitration) සමගිකරණය (Conciliation) හා සහමන්ත්‍රණය (Negotiation) පිළිබඳ දැනුම්වත් වීම
- ජාත්‍යන්තර නීති රීති හා ජාත්‍යන්තර දේශපාලන ප්‍රවණතා තම රටේ අභිවෘද්ධිය සඳහා යොදා ගැනීම

2. ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳාම (International Trade)

ලොව කිසිදු රටකට තමන්ට අවශ්‍ය සියලු දෑ නිපදවා ගැනීමේ හැකියාවක් නොමැති බව මීට ඉහත අපි සාකච්ඡා කළෙමු. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ආනයන - අපනයන කටයුතු රාජ්‍ය අතර සිදු වේ.

නිදසුන් ලෙස ශ්‍රී ලංකාව තේ අපනයනය කිරීම, ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය විසින් තිරිඟු පිටි අපනයනය කිරීම පෙන්වා දිය හැකි ය.

අන්තර්ජාතික වෙළෙඳාම ප්‍රධාන ආකාර 02ක් යටතේ සිදු වේ.

1. ද්වි පාර්ශ්වික වෙළෙඳාම
2. බහු පාර්ශ්වික වෙළෙඳාම

ද්වි පාර්ශ්වික වෙළෙඳාම (Bilateral Trade)

ද්වි පාර්ශ්වික වෙළෙඳාම යනු රටවල් දෙකක් අතර සිදුවන වෙළෙඳ ගනුදෙනුවක් වේ. නිදසුනක් ලෙස ශ්‍රී ලංකාව චීනය වෙත රබර් අපනයනය කිරීම හා චීනයෙන් සහල් ආනයනය කිරීම දැක්විය හැකි ය. ද්වි පාර්ශ්වික වෙළෙඳාම සිදු කිරීමේ දී අදාළ දෙරට අතර ගිවිසුමක් ඇති කර ගනු ලැබේ.

බහු පාර්ශ්වික වෙළෙඳාම (Multilateral Trade)

රටවල් දෙකකට වඩා වැඩි ගණනක් අතර සිදු කෙරෙන වෙළෙඳාම බහු පාර්ශ්වික වෙළෙඳාම වේ. මෙම බහු පාර්ශ්වික වෙළෙඳාම තුළ දැකිය හැකි විශේෂ ලක්ෂණය වන්නේ එක් රටකින් ආනයනය කරන භාණ්ඩවල වටිනාකම වෙනත් රටකට අපනයනය කරනු ලබන භාණ්ඩවල වටිනාකමින් ගෙවීමට හැකි වීමයි. නවසීලන්තයෙන් කිරිපිටි ආනයනය කරන බව ද, ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය සඳහා ඇඟලුම් අපනයනය කරන බව ද උපකල්පනය කරමු.

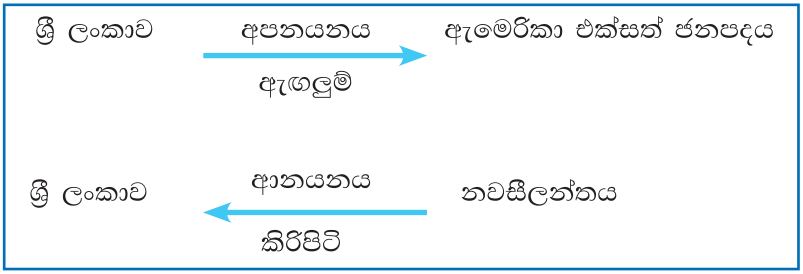

5.3 රූප සටහන

ඉහත වෙළෙඳ ගනුදෙනුව තුළ ශ්‍රී ලංකාව නවසීලන්තයෙන් කිරිපිටි ආනයනය කිරීම වෙනුවෙන් ගෙවිය යුතු මුදල ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයට ඇඟලුම් අපනයනය කිරීමෙන් ලැබෙන ආදායමෙන් ගෙවීමට උපදෙස් දිය හැකි ය. එම අවස්ථාවේ දී නවසීලන්තයට එම වටිනාකම වෙනුවෙන් වෙනත් භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයෙන් ලබා ගත හැකි ය.

ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳාම තුළ භාවිත වන ප්‍රබල මුදල්

- ඇමෙරිකානු ඩොලර්
- ස්ටර්ලින් පවුම්
- යුරෝ
- ජපන් යෙන්

විදේශ වෙළෙඳාම හා සම්බන්ධ ජාත්‍යන්තර සංවිධාන

- යුරෝපා පොදු වෙළෙඳ හවුල
- උන්ක්ටාඩ් සංවිධානය
- ගැට් සංවිධානය
- ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල

ක්‍රියාකාරකම්

- විදේශ වෙළෙඳාම හා සම්බන්ධ ජාත්‍යන්තර සංවිධාන දෙකක් තෝරා ගෙන ඒවායේ සාමාජිකයන්, අරමුණු ආදිය පෙළ ගස්වන්න.

3. යුද්ධය (War)

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා පවත්වන තවත් එක් මාර්ගයක් ලෙස යුද්ධය හැඳින්විය හැකි ය. මෙය සාමකාමී ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා මාධ්‍යයක් නොවේ. පාර්ශ්ව දෙකක් හෝ වැඩි ගණනක් හෝ අතර ඇති වන්නා වූ ගැටලු සහගත තත්ත්වය යුද්ධය ලෙස සරලව හැඳින්විය හැකි ය. (10 ශ්‍රේණිය පුරවැසි අධ්‍යාපනය පෙළපොතේ 5 වන පරිච්ඡේදයෙහි මේ පිළිබඳව විස්තරාත්මකව සාකච්ඡා කර තිබේ). රටවල් අතර ඇති වූ යුදමය තත්ත්වවලට හොඳ ම නිදසුන පළමු හා දෙවන ලෝක යුද්ධ වේ. රටක් ඇතුළත ඇති වූ යුද්ධ සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ පැවති සන්නද්ධ අරගලය පෙන්වා දිය හැකි ය.

යුද්ධය හේතුවෙන් ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා අභියෝගයට ලක් වේ. සරණාගතයන් යුද්ධයේ එක් ප්‍රතිඵලයකි. සරණාගතයන් වශයෙන් වෙනත් රටවල් කරා පුද්ගලයන් සංක්‍රමණය වීම හේතු කොට ගෙන අන්තර්ජාතික සම්බන්ධතා පළුදු විය හැකි ය. එහෙත් සමහර රටවල් විසින් සරණාගතයෝ ස්වකැමැත්තෙන් තම රට තුළට ඇතුළු කර ගනු ලැබෙති.

තව ද විනාශ වන දේපළ හා අනෙකුත් සම්පත් නැවත යථා තත්ත්වයට පත් කිරීම වෙනුවෙන් අවශ්‍ය ආධාර උපකාර ලබා ගැනීමට සිදු වේ. ඒ සඳහා ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ගොඩනඟා ගත යුතු ය. එසේ නොවුණහොත් යුද්ධයෙන් පසු ඉතා අසරණ තත්ත්වයට පත්වීමට රාජ්‍යවලට සිදු වේ.

ජාතික ආරක්ෂාව තහවුරු කොට පවත්වා ගෙන යාම සඳහා අවශ්‍ය අවි ආයුධ ලබා ගැනීමට ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ශක්තිමත් කර ගැනීම අවශ්‍ය වේ. අභ්‍යන්තර හා බාහිර යුදමය අවදානමක් පවතින රටවල ජාතික ආරක්ෂාව වෙනුවෙන් ජාත්‍යන්තර සහයෝගය නැතිව ම බැරි ය.

4. විදේශ ආධාර (Foreign Aid)

විදේශ ආධාර සැපයීම සඳහා ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ශක්තිමත්ව පැවතීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. සංවර්ධිත රටවල් මෙන් ම එසේ ආධාර කළ හැකි මට්ටමක පසුවන වෙනත් රාජ්‍ය විසින් ද ආධාර සපයනු ලැබේ. නිදසුනක් ලෙස ඉන්දියාව, ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු ප්‍රදේශයේ දුම්රිය මාර්ග සංවර්ධනය වෙනුවෙන් විදේශ ආධාර සැපයීම පෙන්වා දිය හැකි ය.

සංවර්ධනය වන රටවල මහා පරිමාණ බැර කර්මාන්ත, යටිතල පහසුකම්, ශුභසාධන සේවා, ආර්ථික අංශවල දියුණුව වෙනුවෙන් විදේශ ආධාර ලබා දෙනු ලැබේ.

5.9 රූපය

5.10 රූපය

මහවැලි ව්‍යාපාරයට අයත් ජලාශ

5.11 රූපය

දැදුරු ඔය සංවර්ධන යෝජනා ක්‍රමය

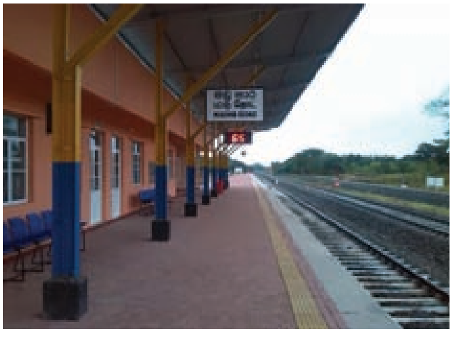

5.12 රූපය

5.13 රූපය

උතුරු දුම්රිය මාර්ගය හා මහා මාර්ග සංවර්ධනය

විදේශ ආධාර සපයන ආකාර කිහිපයක් වේ. එය පහත සටහනින් නිරූපණය වේ.

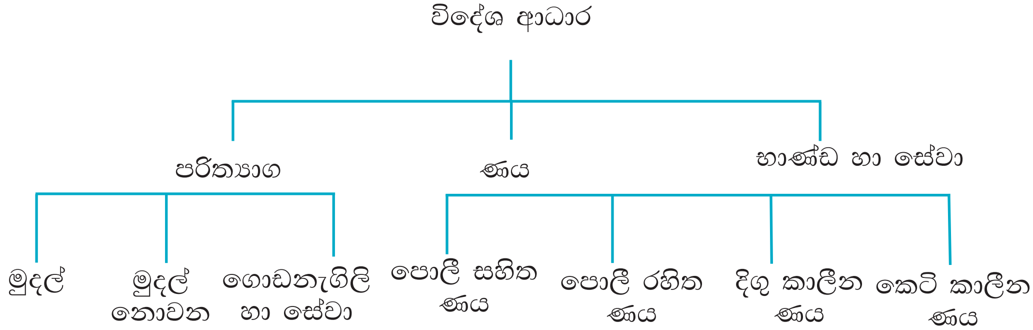

5.4 රූප සටහන

විදේශ ආධාර සපයන රටවල් කිහිපයකට නිදසුන්

- ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය
- එංගලන්තය
- ජපානය
- ඉන්දියාව

විදේශ ආධාර සපයන සංවිධාන කිහිපයකට නිදසුන්

- ලෝක බැංකුව
- ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව
- ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල

ක්‍රියාකාරකම්

- විදේශ ආධාර සපයනු ලබන රටවල් තුනක් හා සංවිධාන තුනක් තෝරා ගන්න. ඒවා ඇසුරු කර ගෙන ශ්‍රී ලංකාව සම්බන්ධයෙන් ඔවුන් සිදු කර ඇති සේවා වෙන වෙන ම ලැයිස්තු ගත කරන්න.

සාමය (Peace)

රටක සාමය පැවතීම සියලු දෙනාගේ ම සතුටට හේතු වේ. මිනිස් අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා වීම සඳහා මෙන් ම ආර්ථික, සමාජීය, සංස්කෘතික, දේශපාලනික ආදි සෑම ක්ෂේත්‍රයක ම අභිවෘද්ධිය ඇති වීමට සාමය අත්‍යවශ්‍ය වේ. රටක සාමය පවත්වා ගෙන යාම සඳහා සෑම පුරවැසියකු ම වගකීමෙන් කටයුතු කළ යුතු ය. පටු වාර්ගික, ආගමික හෝ වෙනත් භේද පදනම් කොට ගෙන භේද භින්න නොවී කටයුතු කිරීම මගින් සාමය ගොඩනැගෙයි; ගැටුම් ඇති නොවේ. ලෝක සාමය ඇති කිරීම සඳහා පිහිටුවා ගත් එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය සාමය ආරක්ෂා කිරීම වෙනුවෙන් විශාල කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි.

සංවර්ධනය (Development)

රටක සාමය ස්ථාපිත වන විට සංවර්ධනය නිතැතින් ම සිදු වේ. සාමයක් නොපවතින රටක හමුදාව නඩත්තු කිරීම, අවි ආයුධ මිල දී ගැනීම, සරණාගතයන්, යුද්ධයෙන් මිය යන සහ අංග විකලවූවන් රැක බලා ගැනීම, විනාශ වන දේපළ නැවත ප්‍රතිසංවිධානය කිරීම යනාදිය වෙනුවෙන් අතිවිශාල ධනස්කන්ධයක් වැය කිරීමට සිදු වේ. රටේ සමස්ත ආදායමෙන් විශාල ප්‍රමාණයක් ඉහත දක්වන ලද දෑ වෙනුවෙන් වැය කිරීම මගින් අනෙක් සංවර්ධන කටයුතු වෙනුවෙන් වෙන් කළ හැකි මුදල් ප්‍රමාණය අවම අගයක් ගනියි. නැතිනම් සංවර්ධන වැඩසටහන් කපා හැරීමට සිදු වේ. එම නිසා යුද්ධය හේතුවෙන් රටක සංවර්ධනය මුළුමනින් ම අඩාල වේ; නැතිනම් බිඳ වැටෙයි.

එම නිසා සාමකාමී වාතාවරණයක් පවතින රටක සංවර්ධන ඉලක්ක වෙනුවෙන් යුද්ධය සඳහා වියදම් කළ මුදල් යෙදවිය හැකි ය. එවිට ආර්ථික, සමාජ සංවර්ධනය වේගවත් වේ. නව රැකියා අවස්ථා උත්පාදනය වේ. ජනතාවගේ ක්‍රය ශක්තිය (භාණ්ඩ හා සේවා මිල දී ගැනීමේ හැකියාව) ඉහළ යයි. ගුණාත්මක ජීවන තත්ත්වයක් උදා වෙයි. ඉතිරි කිරීම් ඉහළ යයි. එවිට නව ආයෝජන ඇති වේ. සමස්ත රටේ ආර්ථිකය ශක්තිමත් වේ.

ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ගොඩනගා ගැනීමෙන් අත්වන ප්‍රතිඵල

යහපත් ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා ගොඩනගා ගැනීමෙන් පහත දැක්වෙන ප්‍රතිඵල අත් විඳීමට හැකියාව ලැබේ.

- ජාත්‍යන්තර සුහදතාව වර්ධනය වේ. මේ නිසා සෑම රාජ්‍යයක් ම මිත්‍ර ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කරයි; හදිසි අවස්ථාවල දී ආධාර සහ අනුග්‍රහ දක්වයි
- නව රැකියා අවස්ථා උදා වීම
- හදිසි අවස්ථාවල දී අන්‍යෝන්‍ය ආධාර උපකාර ලැබෙයි
- නව තාක්ෂණික දැනුම හුවමාරු කර ගත හැකි ය
- සංවර්ධන කටයුතු වෙනුවෙන් අවශ්‍ය සහයෝගය ලැබේ